

Vlaanderen
is omgeving

Omgevingshandhavings- rapport 2023

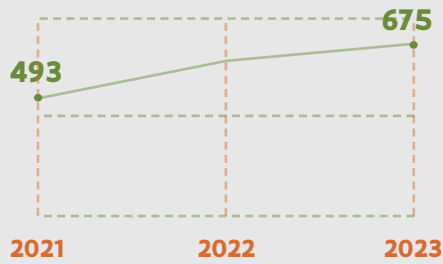
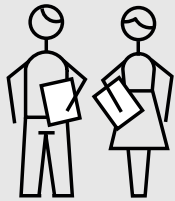
Handhavingsuitvoering

DEPARTEMENT
OMGEVING

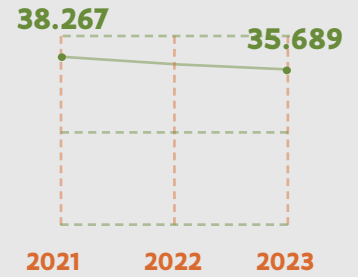
[VLAANDEREN.BE/OMGEVINGSRAPPORTAGE](https://vlaanderen.be/omgevingsrapportage)

OMGEVINGSHANDHAVING IN VLAANDEREN

Er worden steeds meer voltijdse equivalenten besteed aan omgevingshandhaving.

Het aantal omgevingsklachten daalt.

Milieucontroles gebeuren vooral op eigen initiatief.

64%

proactief bij milieuhandhaving in 2023

Controles ruimtelijke ordening gebeuren vooral na een klacht.

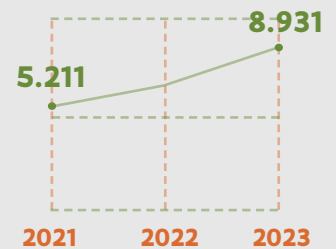
66%

reactief bij handhaving ruimtelijke ordening in 2023

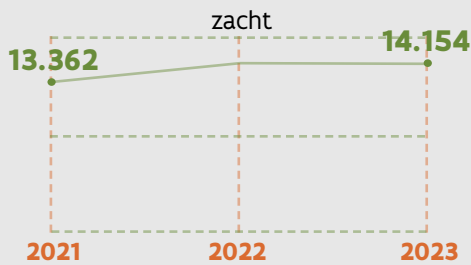
Bij milieu wekken afval en geluidshinder de meeste ergernis op.

milieuklachten over afval

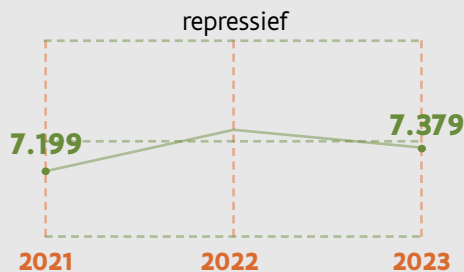

Er worden meer zachte en repressieve instrumenten ingezet. De zachte worden het vaakst gebruikt.

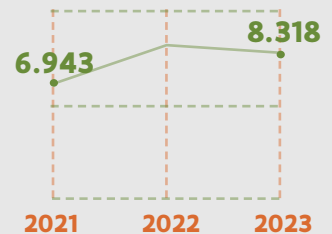

66%

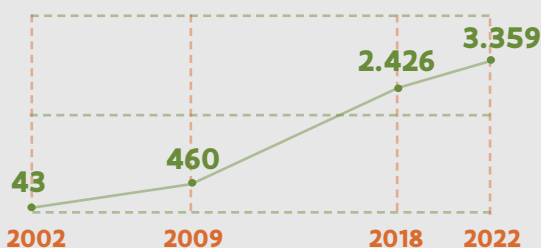
zachte instrumenten bij de omgevingshandhaving in 2023

milieuklachten over geluid

Sinds de invoering van de bestuurlijke beboeting stuurt het Openbaar Ministerie steeds meer dossiers door.

Het grootste deel van de processen-verbaal die de gewestelijke beboetingsentiteit ontvangt krijgt een sanctie opgelegd.

82%

van de PV's waarvoor de sanctieprocedure werd afgerond, werd gesanctioneerd in 2023

Figuur 1. De omgevingshandhaving in Vlaanderen in 2023.

Inhoud

HOOFDSTUK 1

Inleiding

1.1. Onderzoeksopzet	7
1.2. Databronnen	7
1.3. Opbouw van het rapport	8

HOOFDSTUK 2

Bevoegdheden van de omgevingshandhavingsactoren

2.1. Omgevingsinspectie	10
2.1.1. Gewestelijke handhavingsactoren	10
2.1.2. Provinciale handhavingsactoren	11
2.1.3. Gemeentelijke handhavingsactoren	11
2.2. Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering	12
2.3. Sanctionering	13
2.3.1. Openbaar Ministerie	13
2.3.2. Gewestelijke beboetingsentiteit	13
2.3.3. Handhavingscollege	14

HOOFDSTUK 3

Omgevingshandhavingsprogramma

3.1. Monitoring indicatoren	17
3.2. Kaderdecreet Vlaamse Handhaving	20
3.3. Pilotproject omgevingshandhaving door lokale besturen	21
3.4. Aangeboden opleidingen	23
3.5. Vlaams Forum Omgevingshandhaving	24
3.6. Project stroomlijning omgevingshandhaving	25

HOOFDSTUK 4

Omgevingshandhaving in cijfers

4.1. Personeelsinzet omgevingsinspectie	28
4.1.1. Aantal omgevingshandhavers	29
4.1.1.1. Gewestelijke actoren	30
4.1.1.2. Provincies	32
4.1.1.3. Gemeenten	32
4.1.2. Ingezette VTE op omgevingshandhaving	34

4.2. Ontvangen klachten	37
4.2.1. Gewestelijke actoren	39
4.2.2. Provincies	41
4.2.3. Gemeenten	42
4.3. Uitgevoerde controles	44
4.3.1. Totaal aantal uitgevoerde controles	44
4.3.1.1. Gewestelijke actoren	45
4.3.1.2. Provincies	47
4.3.1.3. Gemeenten	48
4.3.2. Aanvankelijke en navolgende controles	49
4.3.2.1. Gewestelijke actoren	50
4.3.2.2. Provincies	51
4.3.2.3. Gemeenten	52
4.3.3. Aanvankelijke controles met schending	52
4.3.4. Proactieve en reactieve controles	55
4.3.4.1. Gewestelijke actoren	56
4.3.4.2. Provincies	58
4.3.4.3. Gemeenten	59
4.4. Instrumentarium	60
4.4.1. Inzet van het instrumentarium van de milieuhandhaving	60
4.4.1.1. Gewestelijke actoren	62
4.4.1.2. Provincies	64
4.4.1.3. Gemeenten	65
4.4.2. Inzet van het instrumentarium van de handhaving ruimtelijke ordening	66
4.4.2.1. Gewestelijke actoren	68
4.4.2.2. Gemeenten	70
4.4.3. Bestuurlijke maatregel	72
4.5. Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering	75
4.6. Strafrechtelijke sanctionering	78
4.6.1. Instroom	79
4.6.1.1. Milieu	79
4.6.1.2. Ruimtelijke ordening	81
4.6.2. Dossierbehandeling	82
4.6.2.1. Vooruitgangsstaten	82
4.6.2.2. Motieven voor seponering	89
4.7. Bestuurlijke sanctionering	92
4.7.1. Gewestelijke beboetingsentiteit	92
4.7.1.1. Instroom	92
4.7.1.2. Dossierbehandeling	94
4.7.2. Handhavingscollege	104
4.7.2.1. Ontvangen beroepen	104
4.7.2.2. Arresten	104

HOOFDSTUK 5

Beschouwingen

5.1. Aantal klachten vs aantal uitgevoerde controles.	107
5.2. Zachte vs repressieve instrumenten	108
5.3. Overtredingsgraad	111
5.4. Impact van de bestuurlijke beboeting op de behandeling van de dossiers door het Openbaar Ministerie	112
5.5. Van een actiegerichte rapportage naar een effectgerichte rapportage.	115

6 Referenties	119
----------------------------	-----

7 Lijst figuren	122
------------------------------	-----

8 Lijst tabellen	127
-------------------------------	-----

9 Bijlagen	
9.1. Kernbegrippen	130
9.2. OHP2023 Bijlage 5: Mogelijke indicatoren voor monitoring van de acties van het omgevingshandhavingsprogramma	137
9.3. OHP2023 Bijlage 6: Mogelijke indicatoren voor monitoring van de gewestelijke prioriteiten van het omgevingshandhavingsprogramma	148
9.4. De effectgerichte indicatoren.	150
9.5. Non-respons gemeenten.	151

Eindnoten	153
---------------------	-----

1

Inleiding

“Sluikstort daalt, maar toch nog goed voor zo’n duizend pv’s in 2023”, “Twee hectare bos illegaal gekapt” en “Wordt de werking van PAS-technieken voldoende gecontroleerd?”.¹ De vele krantenberichten over de omgevingshandhaving spreken boekdelen. Stuk voor stuk maken ze duidelijk hoe maatschappelijk relevant de omgevingshandhaving is voor de realisatie van het omgevingsbeleid. Dit rapport brengt de bevindingen over omgevingshandhaving tussen 2021 en 2023 in kaart.

1.1. Onderzoekopzet

De Vlaamse Regering rapporteert twee keer per legislatuur over de omgevingshandhaving. Daarnaast stellen alle overheden die belast zijn met de omgevingshandhaving hun cijfers ter beschikking voor de periodieke rapportering. De rapportage bestaat uit twee luiken: het omgevingshandhavingsbeleid en de omgevingshandhavingsuitvoering.²

Het omgevingshandhavingsprogramma 2023 (hierna OHP2023) geeft verdere invulling aan de rapportering over het omgevingshandhavingsbeleid. Het werd op 16 december 2022 definitief vastgesteld door de Vlaamse Regering en geeft richting aan het Vlaams omgevingshandhavingsbeleid voor de komende jaren.³

Voor de gewestelijke omgevingshandhavingsactoren is het OHP2023 bindend. Daarnaast bevat dit programma aanbevelingen voor de lokale besturen.⁴

Het OHP2023 vraagt een uitbreiding van de bestaande omgevingshandhavingsrapportage en geeft daarvoor een

overzicht van mogelijke indicatoren (zie Bijlagen 9.2 en 9.3 van dit rapport). Momenteel wordt volop gewerkt aan gepaste monitoringssystemen en onderzoeksmethodes voor deze nieuwe indicatoren.

Dit rapport bevat geen volledige rapportering van het OHP2023, omdat nog niet alle data bij publicatie beschikbaar zijn en projecten hiervoor pas recent werden opgestart. Het is dan ook niet de bedoeling om hier de realisatiegraad van het OHP2023 te behandelen.

Dit Omgevingshandhavingsrapport presenteert de cijfers die van 2021 tot en met 2023 verzameld zijn over de omgevingshandhaving. Daarnaast worden de cijfers van de laatste 20 jaar over de in- en output van het Openbaar Ministerie geanalyseerd. Met de huidige verzamelde cijfers kunnen al verschillende onderdelen van het OHP2023 behandeld worden (zie hoofdstuk 3.1).

1.2. Databronnen

De omgevingshandhavingsactiviteiten van de omgevingshandhavingsactoren (hierna actoren) worden sinds 2009 verzameld. Alle actoren in Vlaanderen worden via een vragenlijst bevestigd. Het gaat hierbij om alle omgevingsinspectiediensten (de gewestelijke actoren, de provincies en de gemeenten), het Openbaar Ministerie, de gewestelijke beboetingsentiteit, de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering en het Handhavingscollege.

De cijfers van de gemeenten omvatten niet alleen die van de gemeente zelf, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die instonden voor de omgevingshandhaving in de betreffende gemeente.

In 2021 werd de VHRM opgeheven en werd haar rapporteringstaak overgedragen aan het Departement Omgeving. Doorheen de jaren werd de vragenlijst verschillende keren aangepast waardoor de cijfers niet één op één vergeleken kunnen worden. Sinds 2021 worden de actoren op een uniforme en gestandaardiseerde wijze bevestigd. Hierdoor is het mogelijk om evoluties in de tijd weer te geven vanaf 2021.

De cijfers van de VHRM werden jaarlijks in een rapport gepubliceerd.⁵ Sinds 2021 worden de cijfers over de omgevingshandhavingsuitvoering jaarlijks gepubliceerd op de website <https://omgevingshandhavingsrapportage.omgeving.vlaanderen.be>.

De opgevraagde data hebben betrekking op de personele middelen die worden ingezet voor de omgevingshandhavingsuitvoering, de ontvangen klachten, de uitgevoerde controles en de inzet van de instrumenten die de omgevingshandhavers ter beschikking hebben. Daarnaast

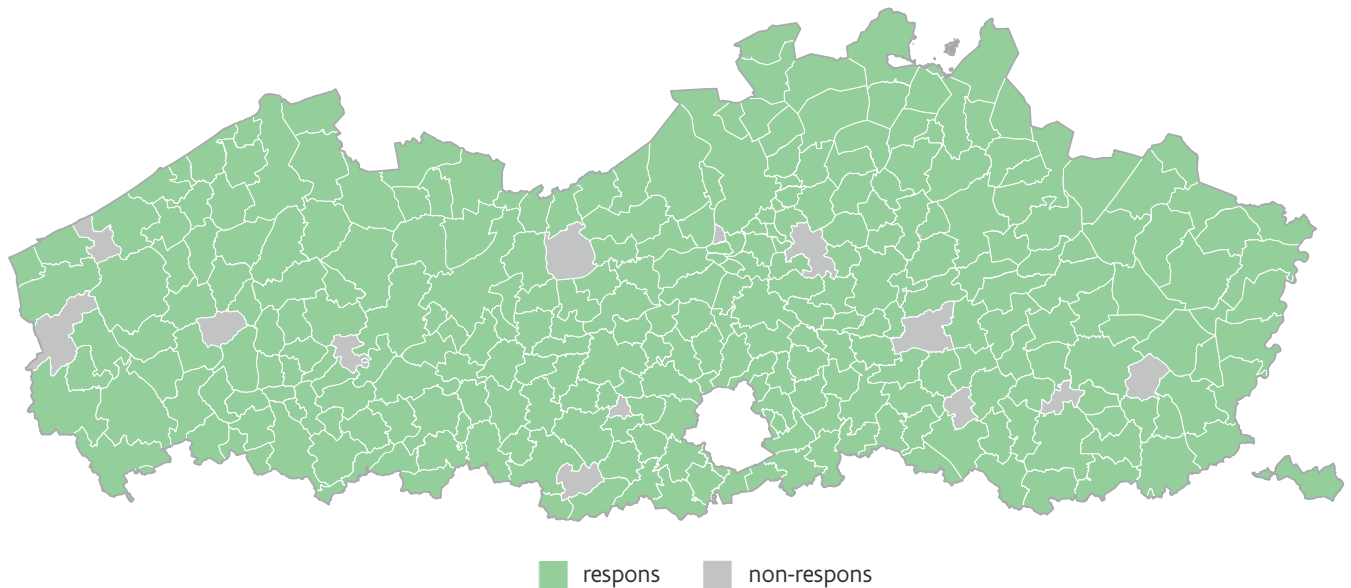
worden ook data ter beschikking gesteld over de adviesverlening van de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering en de sanctionering, afkomstig van de parketten bij de rechtbanken van eerste aanleg, de gewestelijke beboetingsentiteit die instaat voor de bestuurlijke beboeting en het Handhavingscollege.

De cijfers die gepresenteerd worden in dit rapport zijn de gegevens zoals ze worden aangeleverd door de actoren zelf op basis van hun eigen monitoring. Alle overheden, die belast zijn met de omgevingshandhaving, moeten jaarlijks alle cijfermatige informatie waarover ze beschikken ter beschikking stellen voor de periodieke rapportering.⁶ In tegenstelling tot de gewestelijke en provinciale actoren bedraagt de responsgraad bij de gemeenten geen 100%. De responsgraad stijgt van 271 gemeenten die hebben gereageerd in 2021 naar 287 gemeenten in 2023 (zie Figuur 2). Hierdoor stijgt de responsgraad naar 96% in 2023.

Wanneer we de non-respons van de laatste drie jaar bekijken, zien we dat 5 gemeenten nooit de bevestiging hebben ingevuld. Andere gemeenten vullen het ene jaar wel de vragenlijst in en het andere jaar niet. De reden hiervoor is niet gekend. 84% van de gemeenten vulde de vragenlijst elk jaar in. Bijlage 9.5 geeft een overzicht van de gemeenten die de laatste drie jaar niet reageerden op de bevestiging.

De non-respons heeft gevolgen voor de interpreteerbaarheid van de cijfergegevens. Wanneer totalen worden getoond, betreft dit steeds enkel de gerapporteerde en gekende aantallen.

De actoren worden bij de bevestiging gevraagd “niet gekend” in te geven als de gevraagde data niet beschikbaar zijn.

Figuur 2. De respons van de gemeenten voor het jaar 2023.

Wanneer de gevraagde gegevens niet worden ingevuld, wordt automatisch “niet gekend” ingevuld. Een actor die niet deelnam aan de bevraging wordt als een non-respons weergegeven.

Bij de interpretatie van de cijfers is het van belang om het bovenstaande in het achterhoofd te houden.

1.3. Opbouw van het rapport

Het rapport bestaat uit drie inhoudelijke hoofddelen. Als eerste worden de verschillende bevoegdheden van de omgevingshandhavingsactoren besproken. Het OHP2023, dat op 16 december 2022 definitief werd vastgelegd door de Vlaamse Regering, komt als tweede aan bod. In dit deel staan we stil bij de rapporteringsnoden voor het OHP2023 en zoomen we in op enkele lopende projecten en acties. Het derde deel bespreekt de omgevingshandhaving in cijfers aan de hand van de resultaten van de bevraging die de laatste drie jaar werd afgenomen bij alle actoren. Hierbij komen de cijfers van zowel de gewestelijke en provinciale als de gemeentelijke actoren aan bod. De cijfers van iedere actor afzonderlijk worden niet weergegeven in dit rapport. De jaarfiches van iedere omgevingshandhavingsactor kunnen geraadpleegd worden op de website

<https://omgevingshandhavingsrapportage.omgeving.vlaanderen.be>.

Vervolgens bespreken we de taken van de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering.

Als laatste gaan we in op de sanctionering, waarbij zowel het strafrechtelijk als het bestuurlijk luik besproken worden. In samenspraak met het Openbaar Ministerie zijn de gegevens van de afgelopen 20 jaar verzameld over strafrechtelijke sancties voor milieumisdrijven en inbreuken op ruimtelijke ordening. Daardoor is een uitgebreidere meerjarenanalyse mogelijk voor het strafrechtelijk luik van de omgevingshandhaving.

Het sluitstuk van dit rapport formuleert enkele beschouwingen die meegenomen kunnen worden in het toekomstige beleid en de uitvoering ervan.

2

Bevoegdheden van de omgevingshandhavingsactoren

De omgevingshandhaving start bij de omgevingsinspectie van de gewestelijke, provinciale en gemeentelijke actoren. De Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering, het Openbaar Ministerie, de gewestelijke beboetingsentiteit en het Handhavingscollege voeren hun taken uit in een later stadium van het dossier.

2.1. Omgevingsinspectie

Zowel de gewestelijke, provinciale als gemeentelijke handhavingsactoren dragen hun steentje bij aan de omgevingshandhaving, ieder binnen hun bevoegdheden.

In tegenstelling tot de gewestelijke en de gemeentelijke handhavingsactoren hebben de provinciale handhavingsactoren enkel bevoegdheden in het kader van de milieuhandhaving.

2.1.1. Gewestelijke handhavingsactoren

Het Vlaams Gewest telt 13 actoren met handhavingsbevoegdheden voor milieuregelgeving en/of regelgeving rond ruimtelijke ordening. Tabel 1 geeft deze actoren weer met de bijhorende bevoegdheid.

Handhavingsactor	Bevoegdheden	Wetgeving
Departement Omgeving (afdeling Handhaving, afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -projecten (hierna afdeling GOP), afdeling Vlaams Planbureau voor Omgeving (hierna afdeling VPO) en secretaris-generaal)	Milieu en ruimtelijke ordening	Artikel 21, 22, 23, 23/1 en 24 van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid. Bevoegdheid secretaris-generaal Departement Omgeving: Artikel 21 tot en met 32 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid. Artikel 6.2.1, 6.2.2. van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening. Bevoegdheid secretaris-generaal Departement Omgeving: Artikel 3-9 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 9 februari 2018 betreffende de handhaving van de ruimtelijke ordening en tot wijziging en opheffing van diverse besluiten.
Agentschap voor Natuur en Bos	Milieu en ruimtelijke ordening	Artikel 25 van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid. Art 4.2.1 2°, 3° van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening.
Vlaamse Landmaatschappij	Milieu	Artikel 29 van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid.
Vlaamse Milieumaatschappij	Milieu	Artikel 28, 28/1 en 28/2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid.
Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij	Milieu	Artikel 26 van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid.
Departement Mobiliteit en Openbare Werken	Milieu	Artikel 32 van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid.
Departement Zorg	Milieu	Artikel 30 van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid.
De Vlaamse Waterweg	Milieu	Artikel 32 van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid.
Agentschap Wonen in Vlaanderen - afdeling Woonkwaliteit - Vlaamse Wooninspectie	Ruimtelijke ordening	Artikel 4.2.1 1°, 5°, 6° en 7° van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening in zoverre er een koppeling is met een schending op de woningkwaliteitsvereisten.
Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust	Milieu	Artikel 32 van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid.
Agentschap Wegen en Verkeer	Milieu	Artikel 31 van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid.

Vlaams Energie- en Klimaatagentschap	Milieu	Artikel 27 van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid.
---	--------	---

Tabel 1. De gewestelijke actoren binnen het beleidsdomein omgevingshandhaving met hun bevoegdheden.

De secretaris-generaal van het Departement Omgeving oefent toezicht uit op de naleving van de milieuvoorschriften, vermeld in artikel 21 tot en met 32 van het Milieuhandhavingsbesluit (Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, 2008).

Hij wendt deze bevoegdheid enkel aan in uitzonderlijke omstandigheden. Van 2021 tot en met 2023 hebben er zich geen uitzonderlijke omstandigheden voorgedaan waarin de secretaris-generaal het nodig achtte om in te grijpen.

2.1.2. Provinciale handhavingsactoren

De provincies hebben enkel bevoegdheden in het kader van de milieuhandhaving. Deze bevoegdheden zijn verdeeld tussen de provinciegouverneur en de provinciale toezichthouders.

De provinciegouverneur of zijn plaatsvervanger is bevoegd voor het opleggen van bestuurlijke maatregelen en kan veiligheidsmaatregelen nemen in geval van een aanzienlijk risico voor mens of milieu.⁷

De provinciale toezichthouders oefenen het toezicht uit op de toepassing van de milieuvoorschriften, zijnde:

- artikel 3.2.1 van het gecoördineerd decreet Integraal Waterbeleid, wat betreft de onbevaarbare waterlopen van categorie 2 en 3 en hun aanhorigheden, zoals bepaald in de wet onbevaarbare waterlopen;
- artikel 12, §1, van het Materialendecreet wat betreft het achterlaten van afval en artikel 4.6.1 en 4.6.2 van het

2.1.3. Gemeentelijke handhavingsactoren

De gemeentelijke handhavingsactoren zijn bevoegd voor zowel handhaving van de ruimtelijke ordening als de milieuhandhaving. Deze bevoegdheden zijn verdeeld onder de burgemeester en de lokale handhavers milieu en ruimtelijke ordening. Een gemeente kan daarnaast een beroep doen op de politiezones en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden bij de uitvoering van haar handhavingstaken. De burgemeester of zijn plaatsvervanger is bevoegd voor het opleggen van bestuurlijke maatregelen en kan veiligheidsmaatregelen nemen in geval van een aanzienlijk risico voor mens of milieu.¹⁰

De lokale toezichthouders oefenen het toezicht uit voor de inrichtingen die overeenkomstig de indelingslijst zijn ingedeeld als inrichtingen van klasse 2 en 3, voor de niet-ingedeelde inrichtingen en voor de vrijevelddelicten.¹¹

De secretaris-generaal van het Departement Omgeving kan op het volledige grondgebied van het Vlaamse Gewest ook de functie uitoefenen van gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur (Besluit van de Vlaamse Regering van 9 februari 2018 betreffende de handhaving van de ruimtelijke ordening en tot wijziging en opheffing van diverse besluiten, 2018, art. 3). Sinds de start van deze bevraging in 2021 tot en met 2023 werden in deze functie geen handelingen gesteld.

VLAREMA, wat betreft de onbevaarbare waterlopen van categorie 2 en 3 en hun aanhorigheden, zoals bepaald in de wet onbevaarbare waterlopen;

- 1.3.2.2, 1.7.3.3 en 1.7.5.4 van het gecoördineerd decreet Integraal Waterbeleid, wat betreft de onbevaarbare waterlopen van categorie 2 en 3 en hun aanhorigheden, zoals bepaald in de wet onbevaarbare waterlopen;
- artikel 138 van het Bodemdecreet en titel III, hoofdstuk XIII, van het VLAREBO;
- de wet onbevaarbare waterlopen, voor de onbevaarbare waterlopen van categorie 2 en 3, en hun aanhorigheden, en voor de publieke grachten en hun aanhorigheden.⁸

Het toezicht op de milieuvoorschriften in het kader van geluid wordt uitgeoefend door de provinciale toezichthouders geluid.⁹

Het toezicht op de milieuvoorschriften in het kader van geluid wordt uitgeoefend door de gemeentelijke toezichthouders geluid.¹²

De lokale verbalisanten, de agenten en de officieren van de gerechtelijke politie en de gemeentelijke stedenbouwkundige inspecteurs/burgemeesters handhaven de bouw-misdrijven en bouwinbreuken zoals zijn omschreven in de artikelen 6.2.1 en 6.2.2.¹³

De cijfers over de gemeenten omvatten niet enkel die van de gemeente zelf, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in de betreffende gemeente.

▶ De gewestelijke en gemeentelijke handhavingsactoren hebben bevoegdheden inzake milieu en/of ruimtelijke ordening. De provinciale actoren zijn enkel bevoegd voor milieu.

2.2. Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering

De Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering (hierna HRH) adviseert over de inzet van bepaalde handhavingsinstrumenten in het kader van de handhaving van de ruimtelijke ordening. Het gaat hier om:¹⁴

- bindend advies verlenen aan de stedenbouwkundige inspecteurs en de burgemeesters over de herstellvordering die zij op basis van hun vaststellingen willen inleiden bij het Openbaar Ministerie of de burgerlijke rechtbank;
- bindend advies verlenen over de gemotiveerde verzoeken tot heroverweging van de door de HRH geformuleerde negatieve adviezen;
- bindend advies verlenen aan de stedenbouwkundige inspecteurs en de burgemeesters over een opeenvolgende herstellvordering;
- bindend advies verlenen aan de stedenbouwkundige inspecteurs en de burgemeesters vooraleer zij kunnen overgaan tot een ambtshalve uitvoering van een door de rechter bevolen herstelmaatregel;

- bindend advies verlenen aan de stedenbouwkundige inspecteurs en de burgemeesters voorafgaand aan sommige betekeningen van vonnissen of arresten waarin de rechter hen heeft gemachtigd om ambtshalve in de uitvoering ervan te voorzien;
- advies verlenen aan de Vlaamse Regering of het college van burgemeester en schepenen over het gemotiveerd verzoek om tijdelijk of definitief af te zien van verdere inning van een opeisbaar geworden dwangsomschuld;
- advies verlenen aan de Vlaamse Regering of het college van burgemeester en schepenen over de herstelmaatregelen in het kader van een beroep ingesteld door de vermoedelijke overtreder tegen de beslissing tot toepassing van bestuursdwang of tot het opleggen van een last onder dwangsom.

Daarnaast kan de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering optreden als bemiddelaar op verzoek van een vermoedelijke overtreder of de rechtbank.¹⁵

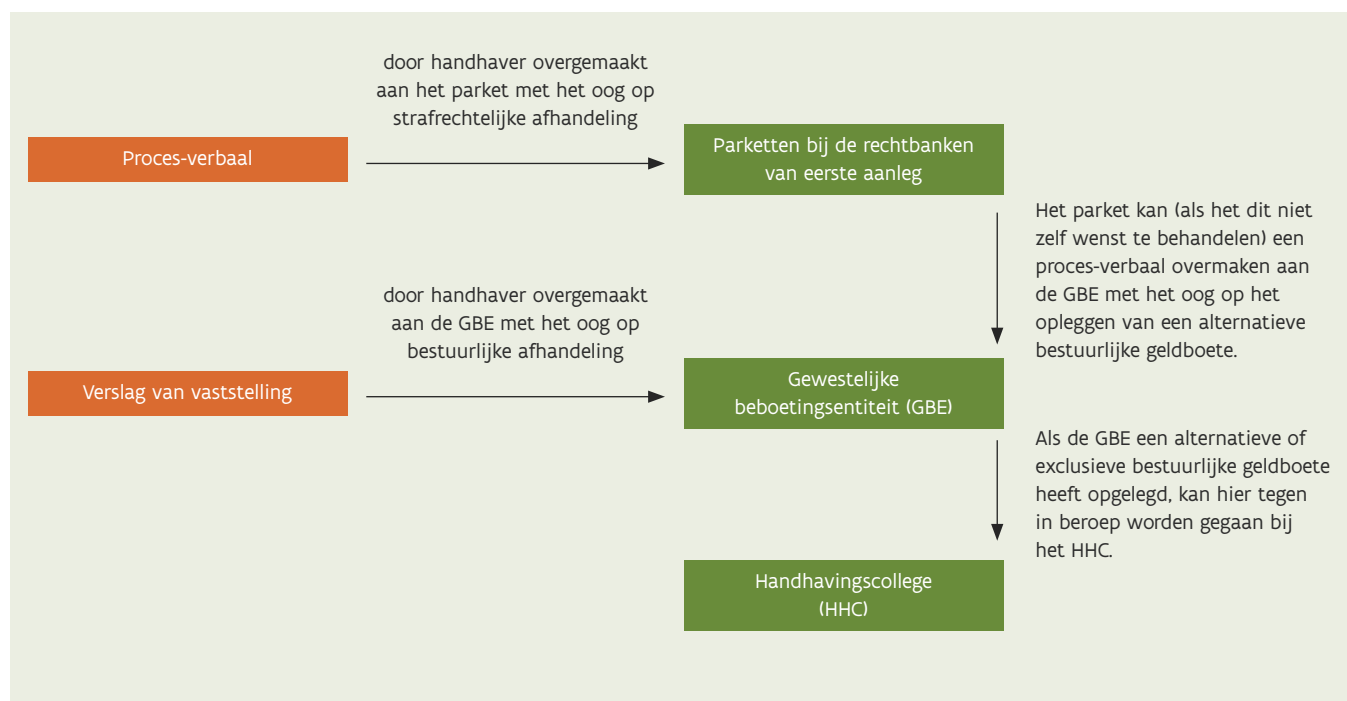
2.3. Sanctivering

De sanctivering vormt het sluitstuk van de omgevingshandhaving. Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen de strafrechtelijke sanctivering en de bestuurlijke sanctivering.

Wanneer een proces-verbaal door het Openbaar Ministerie wordt behandeld, bevindt het zich in het strafrechtelijk spoor. Ieder proces-verbaal dat wordt opgesteld bij de vaststelling van een misdrijf wordt door de verba-lisant overgemaakt aan het Openbaar Ministerie. Het Openbaar Ministerie kan ervoor kiezen de feiten strafrechtelijk te behandelen of het dossier over te maken aan

de gewestelijke beboetingsentiteit met het oog op een bestuurlijke beboeting.

Een dossier bevindt zich in het bestuurlijk spoor wanneer het behandeld wordt door de gewestelijke beboetingsentiteit. De verslagen van vaststelling die werden opgesteld bij de vaststelling van een inbreuk worden door de verbalisant meteen overgemaakt aan de gewestelijke beboetingsentiteit met het oog op een bestuurlijke afhandeling. Inbreuken zijn gedepenaliseerd, wat betekent dat ze nooit strafrechtelijk behandeld kunnen worden.

Figuur 3. Rudimentaire schematische voorstelling van het vervolgtraject van de handhavinginstrumenten proces-verbaal en verslag van vaststelling.¹⁶

2.3.1. Openbaar Ministerie

Alle processen-verbaal die worden opgesteld in het kader van de omgevingshandhaving, worden bezorgd aan het Openbaar Ministerie. Op het ogenblik dat het Openbaar Ministerie het proces-verbaal ontvangt, wordt er een zaak aangemaakt met een geregistreerde codering.

Niet alleen de agenten en de officieren van de gerechtelijke politie zijn bevoegd voor het opstellen van een

proces-verbaal in het kader van misdrijven rond ruimtelijke ordening en milieu. Ook de verbalisanten ruimtelijke ordening zijn bevoegd om de misdrijven ruimtelijke ordening op te sporen en vast te stellen door een proces-verbaal.¹⁷ Daarnaast kunnen toezichthouders milieumisdrijven vaststellen in een proces-verbaal.¹⁸

2.3.2. Gewestelijke beboetingsentiteit

De gewestelijke beboetingsentiteit van de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving behandelt zowel de omgevingshandhavingdossiers die zij ontvangt van

het Openbaar Ministerie als de verslagen van vaststelling die zij ontvangt van de inspectiediensten.

De gewestelijke beboetingsentiteit staat in voor:¹⁹

▶ Een proces-verbaal behandeld door het Openbaar Ministerie bevindt zich in het strafrechtelijk spoor. Een dossier behandeld door de gewestelijke beboetingsentiteit zit in het bestuurlijk spoor.

- bestuurlijke transacties voorstellen in bepaalde dossiers; na betaling van de voorgestelde geldsom (transactie) vervalt de boeteprocedure. Wanneer de overtreder echter niet wenst in te gaan op het voorstel van bestuurlijke transactie, hervat de gewestelijke beboetingsentiteit de procedure voor het opleggen van een alternatieve of exclusieve bestuurlijke geldboete;
- alternatieve bestuurlijke geldboetes opleggen voor misdrijven in het kader van dossiers ontvangen van het parket (en die dus niet strafrechtelijk zullen worden behandeld – cf. onderdeel van de vooruitgangsstaat niet-gemeentelijke administratieve sanctie);
- exclusieve bestuurlijke geldboeten opleggen voor inbreuken in het kader van door de gewestelijke beboetingsentiteit ontvangen verslagen van vaststelling;
- beslissen om een voordeelontneming te koppelen aan een boetedossier inzake milieu;
- beslissen om het dossier inzake ruimtelijke ordening (inbreuk of misdrijf) te seponeren;
- beslissen om geen geldboete op te leggen wegens termijnoverschrijding bij het overmaken van het dossier door het parket, faillissement van de vermoedelijke overtreder, onvoldoende vaststaand misdrijf, of onvoldoende vaststaand daderschap.

2.3.3. Handhavingscollege

Het Handhavingscollege is een onafhankelijk Vlaams administratief rechtscollege. Het behandelt de beroepen die ingesteld worden tegen beslissingen over een bestuurlijke

geldboete in het kader van milieu- en stedenbouwreglementering, van omgevingsvergunningen of van onroerend erfgoed.²⁰

A photograph of a construction site. In the foreground, two men wearing white hard hats and safety glasses are looking towards the right. One man is holding a set of blueprints. In the background, there are vertical rebar structures, a yellow tower crane, and a clear blue sky. The image has a decorative white zigzag pattern at the bottom left.

3

Omgevingshandhavingsprogramma

Het omgevingshandhavingsprogramma 2023 (OHP2023) werd op 16 december 2022 definitief vastgesteld door de Vlaamse regering. Het geeft richting aan het Vlaams omgevingshandhavingsbeleid voor de komende jaren.²¹

Voor de gewestelijke actoren is het omgevingshandhavingsprogramma bindend. Daarnaast bevat dit programma aanbevelingen voor de lokale besturen.²²

Iedere gewestelijke omgevingshandhavingsactor moet zijn individuele handhavingsprioriteiten optimaal afstemmen op de gewestelijke handhavingsprioriteiten:²³

- de instandhouding van biodiversiteit;
- de reductie van de emissies van broeikasgassen;
- de aanpak van de stikstofproblematiek (m.i.v. het bestrijden van nutriëntenverliezen);
- handhaving inzake de droogteproblematiek;
- handhaving in functie van een duurzaam beheer van materiaalstromen en afvalstoffen;
- het doen naleven van de emissie- en kwaliteitsnormen voor gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen in water, lucht en bodem;
- het behoud en herstel van de goede ruimtelijke ordening.

Het OHP2023 geeft vier grote strategische doelstellingen mee. Iedere strategische doelstelling bestaat uit verschillende operationele doelstellingen. Die zijn op hun beurt

onderverdeeld in verschillende acties. Bijlage 5 van het OHP2023 geeft een overzicht van de acties gekoppeld aan hun operationele en strategische doelstellingen (zie Bijlage 9.2 van dit rapport).²⁴

In Tabel 2 worden de strategische en bijhorende operationele doelstellingen van het OHP2023 weergegeven.²⁵

In de toekomst zal het omgevingshandhavingsrapport een ruimere evaluatie bevatten van de uitvoering van het OHP2023. Zo'n uitgebreide rapportage vereist een heldere afbakening van de nodige indicatoren, een omvangrijkere monitoring bij de omgevingshandhavingsactoren en een meer gedetailleerde dataverzameling. Daarom is het nog niet mogelijk om in dit rapport al een volledige evaluatie van de uitvoering van het OHP2023 te maken, al rapporteren we al waar mogelijk over zaken die in het OHP2023 zijn vervat.

Verder in dit hoofdstuk wordt ingegaan op acties en projecten die nu lopen binnen het beleidsdomein Omgeving.

Strategische doelstelling	Operationele doelstelling
Realiseer een goede omgeving voor huidige en toekomstige generaties.	Bepaal ook handhavingsprioriteiten vanuit een gewestelijk perspectief. Stem de individuele handhavingsprioriteiten optimaal af i.f.v. zeven gewestelijke handhavingsprioriteiten en voer deze geïntegreerd uit.
	Werk verder aan een geïntegreerde benadering voor prioriteitenstelling op gewestelijk niveau. Hanteer hiertoe een macro-risicoanalyse die afgestemd is op de doelstellingen van het omgevingsbeleid.
	Zet de verschillende handhavingsstrategieën verder in vanuit een visie van nalevingsborging. Zet meer in op nalevingsbevordering. Zet meer strategisch in op nalevingstoezicht. Zet meteen in op herstel en bestraffing, waar dit passend is.
Voer handhaving doelgericht, efficiënt en resultaatgericht uit.	Maak operationele keuzes in functie van de realisatie van de gewestelijke handhavingsprioriteiten.
	Gebruik het juiste instrument op de juiste plaats.
	Speel kort op de bal.
	Zet in op de bestuurlijke instrumenten voor toezicht, bestuurlijke maatregelen en bestuurlijke beboeting.
	Introduceer nieuwe technologische innovaties bij toezicht en opsporing.
Versterken van samenwerking en inzetten op transparantie.	Versterk een integrerende samenwerking tussen de verschillende gewestelijke instanties.
	Zet in op samenwerking met alle betrokken actoren.
	Hanteer een heldere visie op interbestuurlijke samenwerking tussen gewest en gemeente.
	Ontwikkel een gericht communicatiebeleid over handhaving.
Monitoring en digitalisering van de omgevingshandhaving.	Evalueer en rapporteer over het beleid door monitoring.
	Zet in op digitalisering van handhaving.

Tabel 2. De strategische en operationele doelstellingen van het omgevingshandhavingsprogramma 2023.

3.1. Monitoring indicatoren

Actie 27 omgevingshandhavingsprogramma 2023

Strategische doelstelling: Monitoring en digitalisering van de omgevingshandhaving

Operationele doelstelling: Evalueer en rapporteer over het beleid door monitoring

Actie 27: Opzetten van dataverzameling die monitoring toelaat van indicatoren die informatie aanleveren over de realisatie van de acties in het OHP2023 en over de realisaties en het effect van de acties in het kader van de zeven gewestelijke handhavingsprioriteiten in functie van beleidsevaluatie en voor rapportering en communicatie over het handhavingsbeleid en -uitvoering.

Het OHP2023 vraagt een uitbreiding van de huidige rapportage. Die ruimere rapportage bestaat uit twee indicatorensets:

- het monitoren en evalueren van de acties in het OHP2023;
- de rapportage van de handhavingsacties met betrekking tot de handhavingsprioriteiten.

Hierbij zal er niet enkel gekeken worden naar procesgerichte indicatoren, maar ook naar effectgerichte indicatoren. Deze laatste monitoren en evalueren de effecten op de omgeving en het gedrag. De bijlagen van het OHP2023

geven een overzicht van mogelijke indicatoren (zie Bijlagen 9.2 en 9.3 van dit rapport).²⁶ Binnen het project stroomlijning omgevingshandhaving (zie hoofdstuk 3.6) onderzoeken de gewestelijke actoren samen deze nood. Bijlage 9.4 geeft een overzicht van de effectgerichte indicatoren met timing waarover de gewestelijke actoren in de toekomst zullen rapporteren.

Een rapportage van het OHP2023 is nog niet mogelijk in dit rapport omdat de indicatoren nog verder afgebakend moeten worden, de monitoring van de bijkomende gegevens nog moet worden opgezet en de bijkomende kwantitatieve en kwalitatieve data nog verzameld moeten worden.

▶ **Het omgevingshandhavingsprogramma 2023 zet in op vier grote strategische doelstellingen.**

Over de volgende indicatoren van het OHP2023 kan nu al worden gerapporteerd:

- **Strategische doelstelling:** Realiseer een goede omgeving voor huidige en toekomstige generaties.
 - **Operationele doelstelling:** Zet de verschillende handhavingsstrategieën verder in vanuit een visie van nalevingsborging. Zet meer in op nalevingsbevordering. Zet meer strategisch in op nalevingstoezicht. Zet meteen in op herstel en bestraffing, waar dit passend is.
 - **Actie 7:** De handhavingsactoren zetten meer strategisch in op nalevingstoezicht.
Indicator: Verhouding controles reactief t.o.v. proactief per jaar per gewestelijke omgevingshandhavingsactor.
 - **Actie 8:** De handhavingsactoren kiezen meteen voor de repressieve strategie van herstel en bestraffing, waar dit passend is.
Indicator: Verhouding inzet 'zachte instrumenten' ('raadgeving', 'aanmaning') ten opzichte van 'repressieve instrumenten' ('herstel & bestraffing') per jaar en per gewestelijke omgevingshandhavingsactor.
- **Strategische doelstelling:** Voer handhaving doelgericht, efficiënt en resultaatgericht uit.
 - **Operationele doelstelling:** Maak operationele keuzes in functie van de realisatie van de gewestelijke handhavingsprioriteiten.
 - **Actie 9:** De handhavingsactoren maken de inzet van mensen, middelen en instrumenten om de gewestelijke handhavingsprioriteiten te realiseren zichtbaar in hun plannen, zodat een geconsolideerd beeld van de bestaande omgevingshandhavingscontext ontstaat. Zij maken ook de opvolging van de gewestelijke handhavingsprioriteiten zichtbaar.
Indicator: Inzet van de verschillende instrumenten per type, per jaar en per gewestelijke omgevingshandhavingsactor.
 - **Operationele doelstelling:** Zet in op de bestuurlijke instrumenten voor toezicht, bestuurlijke maatregelen, bestuurlijke beboeting.
 - **Actie 12:** De handhavingsactoren en de beleidsvoorbereiders maken verdere afspraken met de strafrechtelijke handhavingsactoren over het vervolgingsbeleid en over de zaken die het meest efficiënt met bestuurlijke beboeting kunnen afgehandeld worden of met een vereenvoudigd proces-verbaal.
Indicator: Aantal bestuurlijke maatregelen, bestuurlijke dwangsommen/boetes, bestuursdwang, uitvoering van een bestuurlijke maatregel per jaar.
 - **Actie 13:** De beboetingsentiteit actualiseert de hoogte van de concrete boetes op korte termijn en zet nog meer in op het ontnemen van vermogensvoordelen.
Indicator: Aantal dossiers waarin een voordeelontneming wordt toegepast per jaar.
- **Strategische doelstelling:** Versterken van samenwerking en inzetten op transparantie.
 - **Operationele doelstelling:** Versterk een integrerende samenwerking tussen de verschillende gewestelijke instanties.
 - **Actie 17:** In samenspraak met de betrokken inspectiediensten wordt een transitietraject opgestart, waarbij een maximale integratie van de inspectiediensten en handhavers inzake omgevingsregelgeving binnen het beleidsdomein Omgeving van het Departement Omgeving, het Agentschap Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij, de Vlaamse Milieumaatschappij en de OVAM wordt beoogd.
Indicator: Gefaseerd plan van aanpak met verschillende stroomlijningsinitiatieven.
 - **Operationele doelstelling:** Zet in op samenwerking met alle betrokken actoren.
 - **Actie 18:** Het Vlaams Forum Omgevingshandhaving vormt de brug tussen het gewest en handhavingsactoren die een rol hebben in de realisatie van het Vlaamse omgevingshandhavingsbeleid.
Indicator: Aantal keer dat het forum samenkomt per jaar, aantal handhavingsactoren dat minstens eenmaal per jaar deelneemt.
 - **Operationele doelstelling:** Hanteer een heldere visie op interbestuurlijke samenwerking tussen gewest en gemeente
 - **Actie 20:** Decretale aanpassingen worden doorgevoerd zodat inkomsten uit herstel terugvloeien naar het betrokken lokaal bestuur, ter ondersteuning van de lokale handhaving. Een gedeelte van de inkomsten uit bestuurlijke beboeting zal aan maatregelen ter ondersteuning van een sterkere lokale handhaving worden besteed.

- **Actie 21:** Intergemeentelijke of regionale samenwerkingen die bijdragen aan de gewestelijke handhavingsprioriteiten worden gefaciliteerd.

Indicator: Aantal gestarte gezamenlijke (pilot)projecten voor lokale handhaving van gewestelijke prioriteiten, gefaciliteerd door gewestelijke handhavingsactoren en aantal deelnemende gemeentes/besturen

- **Actie 22:** De expertise in de Vlaamse overheid en praktische tools rond handhaving worden ter beschikking gesteld aan de lokale overheden vanuit één aanspreekpunt en via één portaalsite en d.m.v. opleidingen.

Indicator: Aantal aangeboden opleidingen

- **Strategische doelstelling:** Monitoring en digitalisering van de omgevingshandhaving
 - **Operationele doelstelling:** Evalueer en rapporteer over het beleid door monitoring
 - **Actie 27:** Opzetten van dataverzameling die monitoring toelaat van indicatoren die informatie aanleveren over de realisatie van de acties in het OHP2023 en over de realisaties en het effect van de acties in het kader van de zeven gewestelijke handhavingsprioriteiten in functie van beleidsevaluatie en voor rapportering en communicatie over het handhavingsbeleid en -uitvoering.
 - **Operationele doelstelling:** Zet in op digitalisering van handhaving
 - **Actie 29:** Het Vlaams Digitaal Handhavingsplatform wordt mee uitgebouwd tot het systeem waarin data, nodig voor digitale opvolging van klachten en handhavingsdossiers, worden verzameld. Het maakt digitale informatie-uitwisseling tussen de handhavingsinstanties in het kader van handhavingsuitvoering mogelijk en bevat een automatische aanmaak van documenten. Het maakt de proces-flow van het handhavingstraject zichtbaar voor de handhavers (en mogelijks deels voor de burger) en wordt gekoppeld aan het Omgevingsloket voor vergunningen. Het wordt een bron van informatie voor gerichte en consistente inspecties en handhaving evenals voor monitoring en rapportering.
- Actiegerichte indicator omgevingshandhavingsprogramma 2023
 - Aantal VTE per jaar en per gewestelijke actor
 - Aantal reactieve controles naar aanleiding van meldingen en klachten per jaar en per gewestelijke actor
 - Aantal proactieve/geplande controles per jaar en per gewestelijke actor
 - Aantal raadgevingen per jaar en per gewestelijke actor
 - Aantal aanmaningen per jaar en per gewestelijke actor
 - Aantal processen-verbaal per jaar en per gewestelijke actor
 - Aantal opgelegde herstelmaatregelen per jaar en per gewestelijke actor
- Effectgerichte indicatoren – effect op het gedrag
 - Overtredingsgraad (aantal vastgestelde overtredingen / aantal controles)

De hoofdstukken over deze indicatoren worden in het rapport aangeduid met een oranje kader.

Een detailweergave van de cijfers per jaar en per gewestelijke actor die betrekking hebben op de bovenstaande actiegerichte indicatoren is beschikbaar op de website <https://omgevingshandhavingsrapportage.omgeving.vlaanderen.be>.

Het kaderdecreet Vlaamse Handhaving wil zowel de bestuurlijke als gerechtelijke handhaving stroomlijnen.

3.2. Kaderdecreet Vlaamse Handhaving

Actie 20 omgevingshandhavingsprogramma 2023

Strategische doelstelling: Versterken van samenwerking en inzetten op transparantie

Operationele doelstelling: Hanteer een heldere visie op interbestuurlijke samenwerking tussen gewest en gemeente

Actie 20: Decretale aanpassingen worden doorgevoerd zodat inkomsten uit herstel terugvloeien naar het betrokken lokaal bestuur, ter ondersteuning van de lokale handhaving. Een gedeelte van de inkomsten uit bestuurlijke beboeting zal aan maatregelen ter ondersteuning van een sterkere lokale handhaving worden besteed.

Actie 29 omgevingshandhavingsprogramma 2023

Strategische doelstelling: Monitoring en digitalisering van de omgevingshandhaving

Operationele doelstelling: Zet in op digitalisering van handhaving

Actie 29: Het Vlaams Digitaal Handhavingsplatform wordt mee uitgebouwd tot het systeem waarin data, nodig voor digitale opvolging van klachten en handavingsdossiers, worden verzameld. Het maakt digitale informatie-uitwisseling tussen de handhavingsinstanties in het kader van handhavingsuitvoering mogelijk en bevat een automatische aanmaak van documenten. Het maakt de proces-flow van het handhavingstraject zichtbaar voor de handhavers (en mogelijks deels voor de burger) en wordt gekoppeld aan het Omgevingsloket voor vergunningen.

Het wordt een bron van informatie voor gerichte en consistente inspecties en handhaving evenals voor monitoring en rapportering.

Het kaderdecreet Vlaamse Handhaving (hierna KVH) en het implementatiedecreet werden door het Vlaams Parlement goedgekeurd op respectievelijk 14 juli 2023 en 26 april 2024. Een uitvoeringsbesluit is in voorbereiding. Het KVH heeft tot doel om de Vlaamse handhavingsregels te stroomlijnen door zowel de bestuurlijke als de gerechtelijke handhaving te regelen.²⁷

Met de implementatie van het KVH zullen gemeenten extra inkomsten ontvangen. Door het implementatiedecreet komen de inkomsten uit herstel, geïnd namens een lokaal bestuur vanaf 27 juni 2024, aan hen toe. Met het uitvoeringsbesluit zullen de inkomsten uit bestuurlijke beboeting verdeeld worden tussen de Vlaamse overheid en de gemeenten.²⁸

De digitalisering van de Vlaamse handhaving is een onderdeel van het KVH, met onder meer de ontwikkeling van het Vlaams Handhavingsplatform (hierna VHP). Het VHP

heeft als doelstelling om op een uniforme, real-time en beveiligde manier informatie over handhaving te centraliseren, zoals bijvoorbeeld het proces-verbaal en de opgelegde boete. Alle betrokken actoren en instanties zullen deze informatie kunnen raadplegen. Het opzet is dat de verschillende actoren binnen hetzelfde beleidsdomein efficiënter kunnen samenwerken. Tot slot zullen burgers en bedrijven via Mijn Burgerprofiel en e-loketondernemers, be informatie over hun dossier kunnen raadplegen.²⁹ Voor de toekomstige omgevingshandhavingsrapportages wordt onderzocht of informatie meer geautomatiseerd uit het VHP kan gehaald worden.

Alle omgevingshandhavingsactoren op gewestelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau zullen de komende jaren aansluiten op het VHP. De meeste omgevingsinspectiediensten zijn al aangesloten; andere actoren, zoals het Openbaar Ministerie en de politie, nog niet.

3.3. Pilootproject omgevingshandhaving door lokale besturen

Actie 21 omgevingshandhavingsprogramma 2023

Strategische doelstelling: Versterken van samenwerking en inzetten op transparantie

Operationele doelstelling: Hanteer een heldere visie op interbestuurlijke samenwerking tussen gewest en gemeente

Actie 21: Intergemeentelijke of regionale samenwerkingen die bijdragen aan de gewestelijke handhavingsprioriteiten worden gefaciliteerd.

Indicator: Aantal gestarte gezamenlijke (piloot)projecten voor lokale handhaving van gewestelijke prioriteiten, gefaciliteerd door gewestelijke HH-actoren en aantal deelnemende gemeentes/besturen

Op 8 juli 2022 lanceerde de Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme een oproep voor projectvoorstellen voor omgevingshandhaving door lokale besturen. Daaraan was een subsidie gekoppeld. Met die oproep wou de Vlaamse overheid gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden stimuleren om een actiegericht lokaal handhavingsbeleid uit te werken dat aansluit bij de gewestelijke handhavingsprioriteiten en de aanbevelingen van het OHP2023, en deze te realiseren op het terrein. Tussen de deelnemers, het Departement Omgeving en gewestelijke handhavingsactoren werd gedurende het traject een samenwerking opgezet – het lerend netwerk – ter ondersteuning van de projecten.³⁰

De hierboven vermelde prioriteiten zijn:³¹

- de aanpak van de stikstofproblematiek (met inbegrip van het bestrijden van nutriëntenverliezen) – met bijzondere aandacht voor landbouwinrichtingen en voor aea-stallen klasse 2 en luchtwassers;
- de instandhouding van biodiversiteit – met bijzondere aandacht voor het niet naleven van vergunningsvoorwaarden met betrekking tot heraanplantingen (van bomen) en aanleg van groenbuffers en groenschermen;

- de aanpak van de droogteproblematiek – met bijzondere aandacht voor bronbemalingen, (onvergunde) grondwaterwinningen, onvergunde verharding en het niet aanleggen van voorziene groendaken.

Van 1 februari 2023 tot eind juli 2024 hebben de deelnemende lokale overheden hun controles op het terrein rond die specifieke prioriteiten aanzienlijk geïntensiveerd. Daarbij werden alle strategieën, verschillende instrumenten, processen en methodes ingezet. Hun eindrapporten worden ten laatste eind januari 2025 verwacht.

De 'lessons learned' uit de pilootprojecten vormen de basis voor de ontwikkeling van communicatieproducten door het Departement Omgeving in het najaar 2024. Die producten – filmpjes, interviews, artikels, infographics, beleidsforum ... – willen alle lokale besturen inspireren en aanzetten tot een lokale omgevingshandhaving die aansluit bij de maatschappelijke omgevingsprioriteiten, met de aanbevelingen van het OHP2023 als kompas.³² Het lerend netwerk wordt bestendig in een klankbordgroep.

De 15 gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden in Tabel 3 doorliepen het pilootproject omgevingshandhaving door lokale besturen.

Gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden	Projectnaam	Prioriteit	Thema's
Intergemeentelijk samenwerkingsverband Solva: gemeenten Horebeke, Zottegem en Zwalm	Omgevingshandhaving stroomgebied van de Zwalmbeek	<ul style="list-style-type: none"> • Stikstof • Biodiversiteit • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Landbouwinrichtingen • AEA-stallen en luchtwassers • Heraanplant • Groenbuffers • Groenschermen • Bronbemalingen • Grondwaterwinningen • Verhardingen • Groendaken
Gemeente Oostende	Afsluitingen en verhardingen & recente vergunningsbesluiten	<ul style="list-style-type: none"> • Biodiversiteit • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Groenbuffers • Groenschermen • Verhardingen • Groendaken

Gemeente Heist-op-den-Berg	Pilootproject Omgevingshandhaving Heist-op-den-Berg	<ul style="list-style-type: none"> • Biodiversiteit • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Heraanplant • Bronbemalingen • Verhardingen
Gemeente Zemst	Pilootproject Zemst werkt mee aan de instandhouding van de biodiversiteit en de strijd tegen de droogte	<ul style="list-style-type: none"> • Biodiversiteit • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Heraanplant • Groenbuffers • Groenschermen • Bronbemalingen • Verhardingen
Gemeente Sint-Niklaas	Nalevingsbevordering van voorwaarden groenaanleg en verharding in voortuinen in een laan	<ul style="list-style-type: none"> • Biodiversiteit • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Heraanplant • Verhardingen
Intergemeentelijk samenwerkingsverband Veneco: gemeenten Eeklo, Lievegem, De Pinte, Wachtebeke, Lochristi, Destelbergen en Zelzate	Blauwgroen pilootproject handhaving - Handhaving als tool voor een klimaatrobuust landschap	<ul style="list-style-type: none"> • Biodiversiteit • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Heraanplant • Groenbuffers • Groenschermen • Vellen bomen • Bronbemalingen • Grondwaterwinningen • Verhardingen • Groendaken • Dempen grachten
Intergemeentelijk samenwerkingsverband Leiedal: gemeenten Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Zwevegem en Waregem	VIPS: Vergunningsvoorwaarden Inventariseren, Proactief opvolgen en Sensibiliseren	<ul style="list-style-type: none"> • Biodiversiteit • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Heraanplant • Groenbuffers • Groenschermen • Bronbemalingen • Verhardingen
Gemeente Herzele	De opmaak van een lokaal handhavingsprogramma	<ul style="list-style-type: none"> • Biodiversiteit • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Heraanplant • Groenschermen • Bronbemalingen • Verhardingen
Intergemeentelijk samenwerkingsverband IGS HH RO MidLIM: gemeenten As, Bree, Genk, Houthalen-Helchteren, Kinrooi, Oudsbergen en Zutendaal	Pilootproject Omgevingshandhaving 2022 IGS HH MidLIM	<ul style="list-style-type: none"> • Biodiversiteit • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Heraanplant • Groenbuffers • Groenschermen • Bronbemalingen • Grondwaterwinningen • Verhardingen
Gemeente Schilde	Schilde houT vol	<ul style="list-style-type: none"> • Biodiversiteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Heraanplant • Groenbuffers • Groenschermen
Gemeente Gent	Groendaken en infiltratievoorzieningen	<ul style="list-style-type: none"> • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Groendaken
Gemeente Antwerpen	Gedetailleerde controles op bronbemalingen in Antwerpen	<ul style="list-style-type: none"> • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Bronbemalingen • Grondwaterwinningen
Gemeente Willebroek	Pilootproject omgevingshandhaving aanpak droogteproblematiek	<ul style="list-style-type: none"> • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Bronbemalingen • Verhardingen
Gemeente Geel	Omgevingshandhaving droogteproblematiek stad Geel	<ul style="list-style-type: none"> • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Grondwaterwinningen • Verhardingen
Gemeente Schoten	Controle grondwaterwinningen & bemalingen 2023-2024	<ul style="list-style-type: none"> • Droogte 	<ul style="list-style-type: none"> • Bronbemalingen

Tabel 3. Een overzicht van de deelnemende gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden aan het pilootproject omgevingshandhaving door lokale besturen met hun gekozen prioriteiten en thema's.

3.4. Aangeboden opleidingen

Actie 22 omgevingshandhavingsprogramma 2023

Strategische doelstelling: Versterken van samenwerking en inzetten op transparantie

Operationele doelstelling: Hanteer een heldere visie op interbestuurlijke samenwerking tussen gewest en gemeente

Actie 22: De expertise in de Vlaamse overheid en praktische tools rond handhaving worden ter beschikking gesteld aan de lokale overheden vanuit één aanspreekpunt en via één portaal en d.m.v. opleidingen.

Indicator: Aantal aangeboden opleidingen

Ieder jaar geven verschillende provinciale en gewestelijke actoren opleiding aan de gemeentelijke actoren. Tijdens de bevraging van de omgevingshandhavingscijfers voor het jaar 2023 werd hiernaar gepeild.

Het onderstaande overzicht geeft de opleidingen weer die in 2023 werden gegeven door de provinciale en gewestelijke actoren aan de gemeentelijke actoren. Enkel de actoren die opleidingen gegeven hebben worden vermeld in dit overzicht.

Omgevingshandhavingsactor	Opleiding
Provincie Antwerpen	Traject lokale toezichthouder milieu en geluid
	Tal van andere opleidingen en infomomenten
Provincie Oost-Vlaanderen	Via Paulo bestuursopleiding
Provincie West-Vlaanderen	Opleiding asbest voor toezichthouders samen met OVAM
Provincie Limburg	Opleiding asbesthandhaving
	Handhaving bronsortering
	Werking natuurinspectie
	Opleiding Verhoortechnieken
	Samenwerking met ArieC Limburg
	Bestuurlijke maatregelen – dwangsom
	Kaderdecreet Vlaamse Handhaving
Vlaamse Landmaatschappij	Doceren module mest opleiding tot lokaal toezichthouder milieuhandhaving te Leuven
	Doceren module mest opleiding tot lokaal toezichthouder milieuhandhaving te Antwerpen
Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij	Opleiding module Afval Lokaal toezichthouder PAULO 2023 te Oost-Vlaanderen
	Opleiding module Afval Lokaal toezichthouder Innovant 2023 te Antwerpen
	Catering-wetgeving op Forum Omgevingshandhaving
	Selectieve inzamelplicht bij bedrijven (Webinar met lokale handhavers)
Departement Omgeving	Nieuwe gewestelijke prioriteiten ruimtelijke ordening op Overlegplatform omgevingshandhaving West-Vlaanderen
	Basisopleiding ruimtelijke ordening bij PAULO
	Basisopleiding ruimtelijke ordening bij Inovant
	Opleiding milieucoördinator bij PAULO, PIVO, Prevent
	Nemen van stalen van bemalingswater (Verdiepingsessie omgevingshandhaving voor lokale besturen)
	Asbestafbouwbeleid en gevolgen voor handhaving aan lokale toezichthouders
	Sanctionering asbestmisdrijven aan lokale toezichthouders
	Handleiding opmaak luchtbeleidsplan aan lokale overheden

	Sanctionering asbestmisdriven aan lokale toezichthouders
	Handleiding opmaak luchtbeleidsplan aan lokale overheden
	Module milieuableidende aan de West-Vlaamse politieschool
	Bestuurlijke maatregelen aan lokale toezichthouders
	Bestuurlijke maatregelen aan provinciale toezichthouders
	Beboetingsentiteit: werking en beboeting op het netwerk bestuurlijke aanpak ARIEC
	Omgevingsinspectie: werking, bevoegdheden, samenwerking en wisselwerking met politie en gemeenten op het netwerk bestuurlijke aanpak ARIEC

Tabel 4. De opleidingen die aan de gemeenten en provincies werden gegeven in 2023.

3.5. Vlaams Forum Omgevingshandhaving

Actie 18 omgevingshandhavingsprogramma 2023

Strategische doelstelling: Versterken van samenwerking en inzetten op transparantie

Operationele doelstelling: Zet in op samenwerking met alle betrokken actoren

Actie 18: Het Vlaams Forum Omgevingshandhaving vormt de brug tussen het gewest en handhavingsactoren die een rol hebben in de realisatie van het Vlaamse omgevingshandhavingsbeleid.

Indicator: Aantal keer dat het forum samenkomt per jaar, aantal handhavingsactoren dat minstens eenmaal per jaar deelneemt.

Sinds 2021 komt het Vlaams Forum Omgevingshandhaving samen. Dit fungeert als netwerk tussen de verschillende actoren met het Departement Omgeving als voorzitter. Door het uitwisselen van informatie over hun taken, opdrachten in meerjarenprogramma's, aanbevelingen voor lokale besturen en afspraken kunnen de verschillende actoren hun handhaving beter stroomlijnen en wordt informatie en kennisdeling gefaciliteerd.³³

Het Forum komt gemiddeld drie keer per jaar samen. In 2023 vond het plaats in maart, juni en november.

Aan dit forum nemen vertegenwoordigers van alle actoren in Vlaanderen deel:

- Departement Omgeving (afdeling Handhaving, afdeling Beleidsontwikkeling en Juridische Ondersteuning (BJO), afdeling Vlaams Planbureau voor Omgeving (VPO), afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -projecten (GOP))
- Agentschap voor Natuur en Bos
- Vlaamse Landmaatschappij
- Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
- Openbaar Ministerie
- Lokale politie
- Provincies
- Gemeenten
- Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden
- Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)

3.6. Project stroomlijning omgevingshandhaving

Actie 17 omgevingshandavingsprogramma 2023

Strategische doelstelling: Versterken van samenwerking en inzetten op transparantie

Operationele doelstelling: Versterk een integrerende samenwerking tussen de verschillende gewestelijke instanties

Actie 17: In samenspraak met de betrokken inspectiediensten wordt een transitietraject opgestart, waarbij een maximale integratie van de inspectiediensten en handhavers inzake omgevingsregelgeving binnen het beleidsdomein Omgeving van het Departement Omgeving, het Agentschap Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij, de Vlaamse Milieumaatschappij en de OVAM wordt beoogd.

Indicator: Gefaseerd plan van aanpak met verschillende stroomlijningsinitiatieven.

Om de samenwerking tussen de handhavers van het beleidsdomein te versterken en de informatie-uitwisseling te verbeteren, besliste het Managementcomité van het beleidsdomein Omgeving om het project stroomlijning omgevingshandhaving op te starten. De gewestelijke actoren gaan binnen dit project samen aan de slag om de omgevingshandhaving te stroomlijnen en uitvoering te geven aan het OHP2023, de audit milieuhandhaving en de aanbevelingen van de parlementaire PFAS-commissie. De volgende gewestelijke actoren nemen deel aan het project stroomlijning omgevingshandhaving:

- Departement Omgeving
- Agentschap voor Natuur en Bos
- Vlaamse Landmaatschappij
- Vlaamse Milieumaatschappij
- Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij

Op dit ogenblik wordt een meerjarenplan voor het project stroomlijning omgevingshandhaving opgemaakt. Tabel 5 geeft de acties van dit project weer en welke als prioritair worden opgenomen voor 2024 en 2025.

▶ **Het Vlaams Forum Omgevingshandhaving wisselt informatie en kennis uit tussen de verschillende actoren.**

Actie	2024	2025
Geïntegreerde uitvoering omgevingshandhaving	Prioritaire actie	Prioritaire actie
Plichtanalyse	Prioritaire actie	Prioritaire actie
Innovatieve technieken	Prioritaire actie	Prioritaire actie
Algemeen protocol Algemene Verordening Gegevensbescherming	Prioritaire actie	Prioritaire actie
Kaderdecreet Vlaamse Handhaving	Prioritaire actie	Prioritaire actie
Contactendatabank	Prioritaire actie	Prioritaire actie
Het verzamelen van gegevens om indicatoren te volgen met betrekking tot acties en de impact van handhavingsprioriteiten	Prioritaire actie	Prioritaire actie
Data-uitwisseling handhavingseeniteiten met VHP als uitgangspunt	Prioritaire actie	Prioritaire actie
Macro-risicoanalyse	Prioritaire actie	
Provinciale omgevingshandhavingsnetwerken	Prioritaire actie	
Portaalsite omgevingshandhaving	Prioritaire actie	
Draaiboek milieu-incidenten	Prioritaire actie	
Kordate handhaving en criteria inzet dwingende instrumenten		Prioritaire actie
Trajectaanpak en afhandeling dossiers		Prioritaire actie
Vervolgingsbeleid COL en afspraken Openbaar Ministerie		Prioritaire actie
Ondersteuning lokale overheden via vorming		Prioritaire actie
Gemengde poeles bij gemeenschappelijke doelgroepen		Prioritaire actie
Intergemeentelijke en regionale samenwerking op het terrein		Prioritaire actie
Uitrol controleviewer		
Omgevingsinformatie Vlaanderen		
Afstemming individuele en gewestelijke handhavingsprioriteiten		
Audit handhavingsinstrumenten		
Strategische inzet op nalevingsbevordering		
Geïntegreerde beleidscyclus		
Technologische ondersteuning handhavingsprocessen		
Gemengde vaststellingen		
Personeelsbeleid, neutraliteit et cetera		
Inventarisatie gemeenschappelijke doelgroepen en objecten		
Gezamenlijk klachtenbeheersysteem		
Portaalsite omgevingshandhaving, uitbreiding met andere functionaliteiten		
Meldingssysteem dadingen		
De inzet van mensen, middelen en instrumenten voor de gewestelijke handhavingsprioriteiten zichtbaar maken.		

Tabel 5. De acties van het project stroomlijning omgevingshandhaving en de prioritaire acties voor 2024 en 2025.

4

Omgevingshandhaving in cijfers

Dit hoofdstuk bespreekt de meerjarenanalyse van de omgevingshandhavingsuitvoering op basis van de cijfers van 2021 tot en met 2023. De jaarfiches van iedere handhavingsactor kunnen geraadpleegd worden op de website <https://omgevingshandhavingsrapportage.omgeving.vlaanderen.be>.

Hoe interpreteer ik de cijfers?

Elk jaar geeft iedere omgevingshandhavingsactor via een bevraging zijn cijfers omtrent de omgevingshandhaving door. Bij de cijfers van de verschillende actoren is het van belang rekening te houden met hun bevoegdheden (zie hoofdstuk 2). Actoren die niet bevoegd zijn in een materie of 'niet gekend' hebben ingevuld in de vragenlijst worden niet weergegeven in de figuren.

De cijfers van de gemeenten bevatten naast deze van de gemeente ook deze van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die ingestaan hebben voor de omgevingshandhaving in die gemeente.

Niet alle gemeenten vullen de bevraging in. Wanneer we

de non-respons van de laatste drie jaar bekijken, zien we dat sommige gemeenten nooit de bevraging hebben ingevuld. Andere gemeenten vullen daarentegen het ene jaar wel de vragenlijst in en het andere jaar niet. De reden hiervoor is niet gekend. 84% van de gemeenten vulde steeds de vragenlijst in. Bijlage 9.5 geeft een overzicht van de gemeenten die minstens één jaar de vragenlijst niet hebben ingevuld.

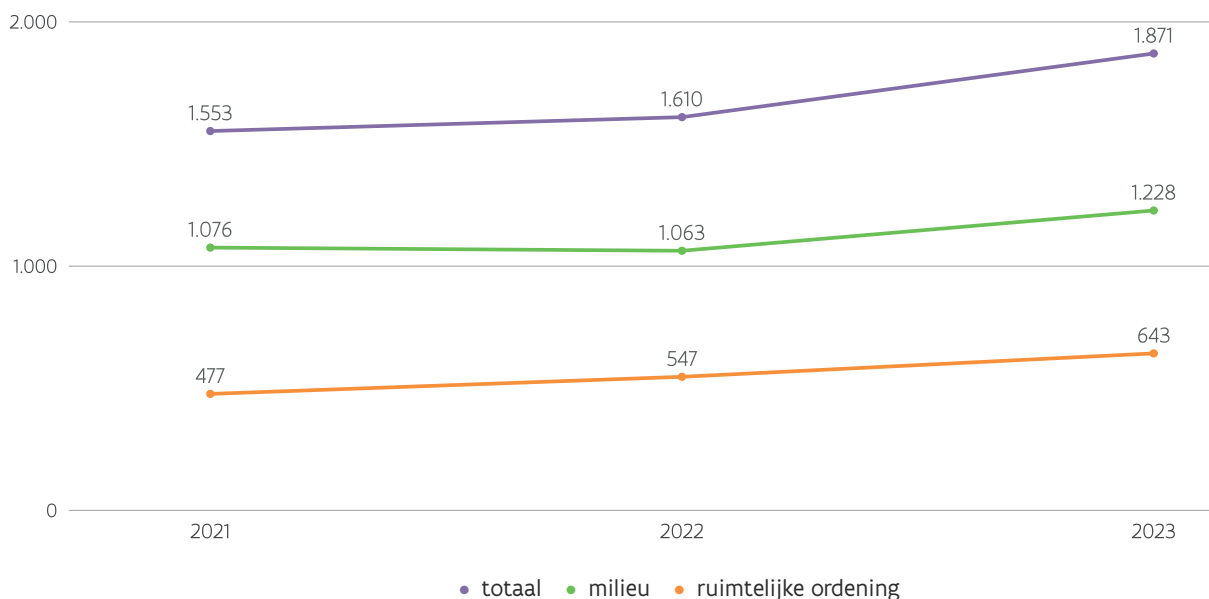
Eind 2022 werd Antwerpen het slachtoffer van een cyberaanval. Hierdoor kon de stad voor 2022 en 2023 maar een beperkt aantal cijfers bezorgen. Enkel de cijfers die als compleet werden beschouwd werden gerapporteerd.

4.1. Personeelsinzet omgevingsinspectie

In Vlaanderen werken verschillende personeelsleden over de bestuursniveaus heen aan de omgevingshandhaving. Ze kunnen opgedeeld worden in verschillende categorieën: de milieuhandhavers of toezichthouders, de handhavers ruimtelijke ordening en het administratief en juridisch personeel. De toezichthouders zien toe op de naleving van de milieuvoorschriften.³⁴ De bevoegdheden van de toezichthouder zijn verdeeld onder de drie bestuursniveaus (gewest, provincie en gemeente).³⁵ De gemeenten zijn decretaal verplicht om een minimumaantal toezichthouders aan te stellen. Artikel 16 van het milieuhandhavingsbesluit beschrijft hoeveel toezichthouders (1 of 2 toezichthouders) er moeten zijn in iedere gemeente, intergemeentelijk samenwerkingsverband en politiezone.³⁶

De handhavers ruimtelijke ordening bestaan uit verbalisanten, stedenbouwkundige inspecteurs en personeelsleden met de gecombineerde functie van verbalisant en stedenbouwkundige inspecteur. Ze kunnen zowel op gewestelijk als op gemeentelijk niveau aangesteld worden.³⁷ Bij de handhaving van de ruimtelijke ordening zijn er voor de actoren geen verplichte quota voor het aantal aangestelde handhavers.

Naast de toezichthouders, verbalisanten en stedenbouwkundige inspecteurs hebben de burgemeesters en gouverneurs ook bevoegdheden rond omgevingshandhaving. Deze zijn niet opgenomen in de hieronder beschreven cijfers over personeelsinzet.

Figuur 4. De evolutie van het aantal omgevingshandhavers in Vlaanderen.

▶ **Het aantal omgevingshandhavers in Vlaanderen stijgt vanwege een toename bij de gemeenten.**

4.1.1. Aantal omgevingshandhavers

Wanneer we de cijfers van alle actoren samen bekijken, stellen we een stijging vast van het aantal omgevingshandhavers in Vlaanderen (zie Figuur 4).

Het aantal personeelsleden dat bevoegd is voor milieuhandhaving is op alle bestuursniveaus groter dan dat voor de handhaving ruimtelijke ordening (zie Figuur 5). Het grootste verschil zien we bij de gewestelijke omgevingshandhaving. Dit grote verschil is waarschijnlijk toe te schrijven aan de decretale verplichting voor de gemeenten om minstens één toezichthouder aan te stellen en aan de bevoegdheidsverdelingen tussen de verschillende gewestelijke handhavingsactoren. Slechts drie gewestelijke actoren (afdeling Handhaving van het Departement Omgeving, Agentschap Natuur en Bos en de Vlaamse Wooninspectie) zijn bevoegd om de ruimtelijke ordening te handhaven tegenover 11 actoren bij milieu.

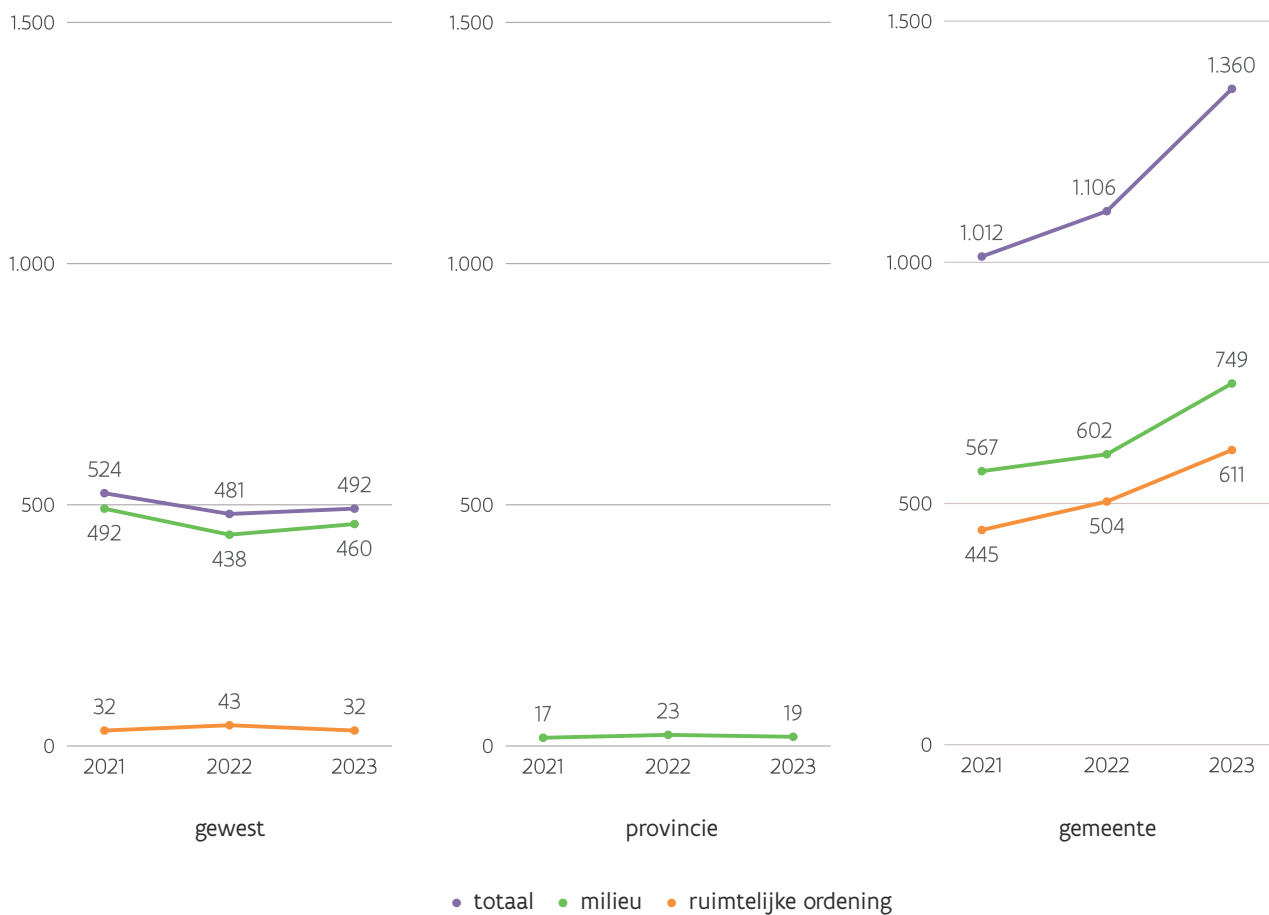
Wanneer we de verdeling van het aantal toezichthouders per bestuursniveau bekijken, zien we dat er meer personeelsleden aangesteld zijn voor de milieuhandhaving bij de gemeenten dan bij de provincies en gewestelijke actoren: in 2023 respectievelijk 749, 19 en 460 toezichthouders. Hierbij mag niet vergeten worden dat de gemeenten decretaal verplicht zijn om minstens één toezichthouder aan te stellen.³⁸ Het verschil tussen het aantal gemeentelijke handhavers en gewestelijke handhavers is het grootst bij de handhaving van de ruimtelijke ordening. Dit is deels te

verklaren doordat slecht drie gewestelijke actoren daarvoor bevoegd zijn.

De stijging van het aantal toezichthouders doorheen de jaren is hoofdzakelijk te verklaren door een toename van het aantal gemeentelijke toezichthouders (zie Figuur 5). Tussen 2021 en 2023 steeg het aantal gemeentelijke toezichthouders met 182. Het aantal gewestelijke toezichthouders daalde daarentegen van 492 toezichthouders in 2021 naar 460 in 2023.

Een gelijkaardige evolutie doorheen de tijd is zichtbaar bij de handhavers ruimtelijke ordening (zie Figuur 5). Tussen 2021 en 2023 steeg het aantal gemeentelijke handhavers ruimtelijke ordening met 166. Wanneer we verder in detail kijken, zien we een stijging van zowel het aantal gemeentelijke verbalisanten en gemeentelijke stedenbouwkundige inspecteurs als van het aantal gemeentelijke personeelsleden met een gecombineerde bevoegdheid van verbalisant en stedenbouwkundige inspecteur.

De sterke stijging van het aantal handhavers is mogelijk te verklaren door een inhaalbeweging van de gemeenten bij de aanstelling van de handhavers ruimtelijke ordening, een stijging van de responsgraad van de jaarlijkse bevestigingen, de opkomst van de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en het vooruitzicht op extra handhavingsinkomsten voor de gemeenten door het KVH.

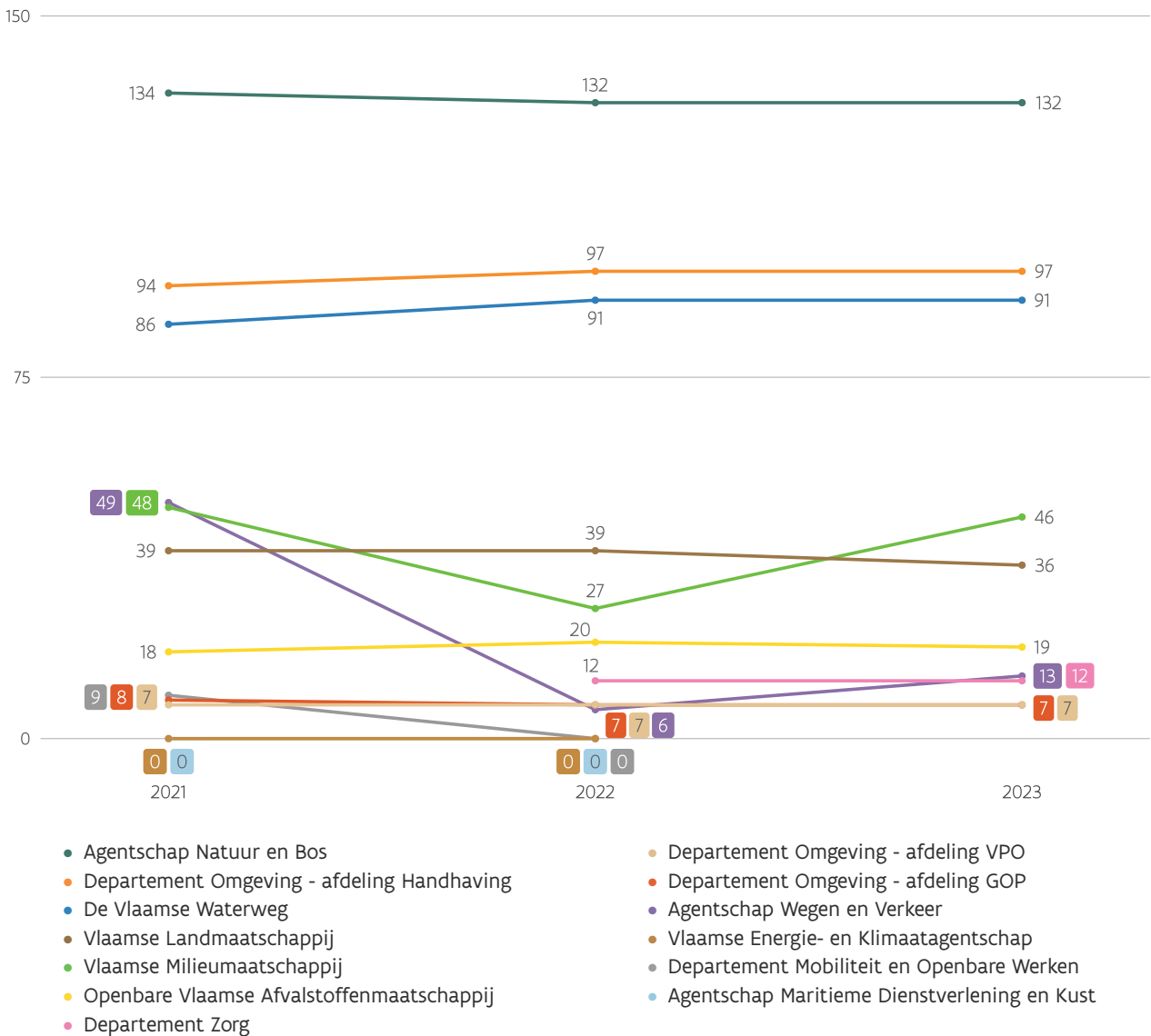
Figuur 5. De evolutie van het aantal toezichthouders en het aantal handhavers ruimtelijke ordening per bestuursniveau.

4.1.1.1. Gewestelijke actoren

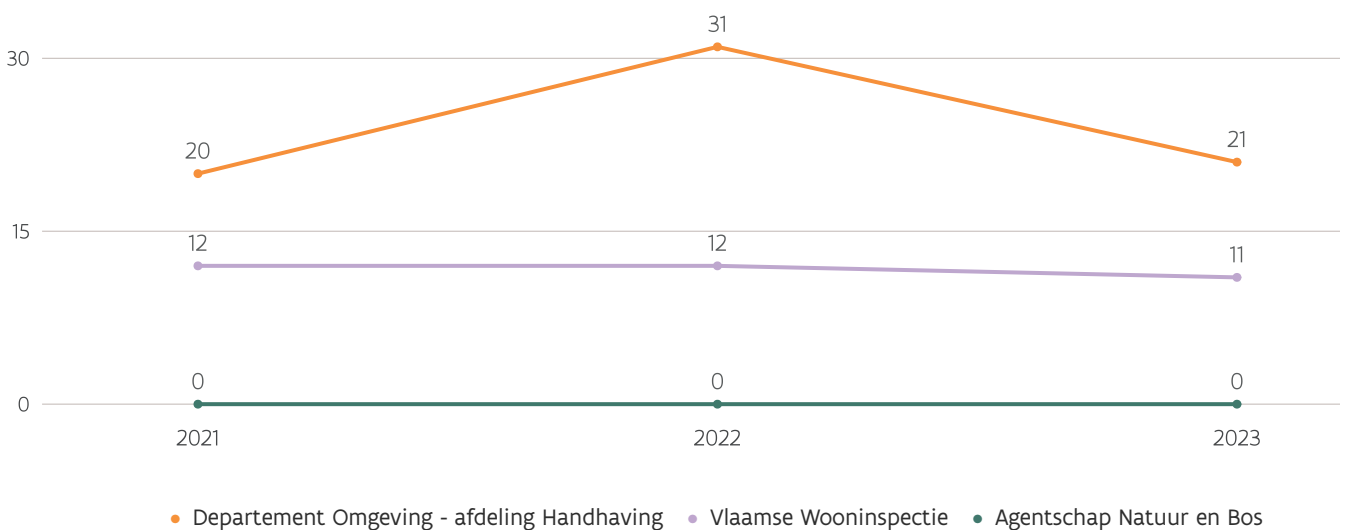
Bij de gewestelijke actoren daalt het aantal personeelsleden met handhavingsbevoegdheden van 524 handhavers in 2021 naar 492 in 2023. Deze daling is toe te schrijven aan een daling van het aantal toezichthouders (zie Figuur 5). Het Agentschap Wegen en Verkeer zorgt samen met het Departement Mobiliteit en Openbare Werken voor het grootste deel van de daling van het aantal toezichthouders doorheen de jaren (zie Figuur 6). De reden hiervoor is ongekend. Bij de andere actoren blijft het aantal toezichthouders doorheen de jaren relatief stabiel.

De afdeling Handhaving van het Departement Omgeving beschikt over het grootste aantal handhavers in de ruimtelijke ordening (zie Figuur 7). De stedenbouwkundige schendingen die het Agentschap Natuur en Bos of de Vlaamse Wooninspectie verbaliseren, worden merendeels

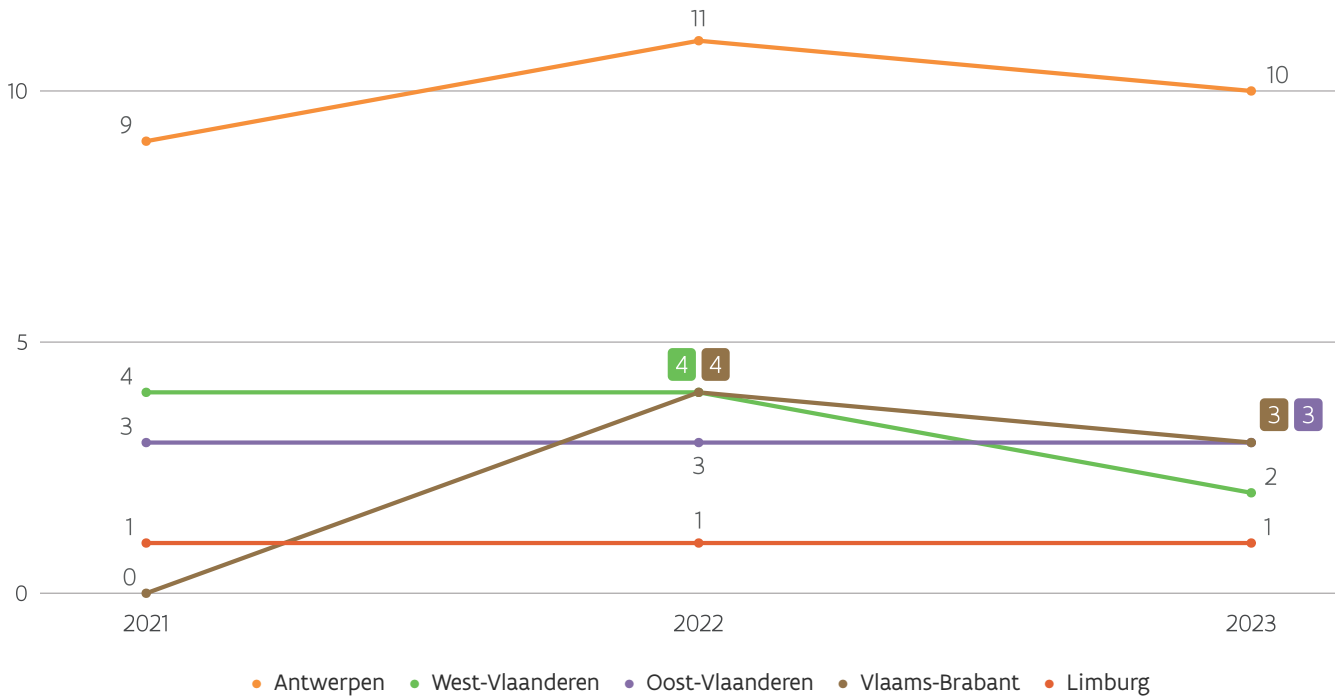
aangepakt op basis van hun specifiek handhavingstraject (bv. ongedaan maken van de opdeling van een onbewoonbare woning in kamers). Het Agentschap Natuur en Bos kiest er in de praktijk voor om al zijn handhavingstaken te verrichten via de milieuwetgeving. De Vlaamse Wooninspectie handhaaft via de Vlaamse Codex Wonen. Op gewestelijk niveau zijn er geen personeelsleden die enkel benoemd zijn tot stedenbouwkundige inspecteur. Alle stedenbouwkundige inspecteurs dragen met andere woorden ook het petje van verbalisant. Omgekeerd is dit echter niet het geval: niet elke verbalisant is stedenbouwkundige inspecteur. Bovendien stelde enkel het Departement Omgeving personeelsleden aan met de gecombineerde functie van stedenbouwkundige inspecteur en verbalisant.

Figuur 6. De evolutie van het aantal toezichthouders per gewestelijke actor.

Figuur 7. De evolutie van het aantal handhavers ruimtelijke ordening per gewestelijke actor.

Figuur 8. De evolutie van het aantal toezichthouders per provincie.

4.1.1.2. Provincies

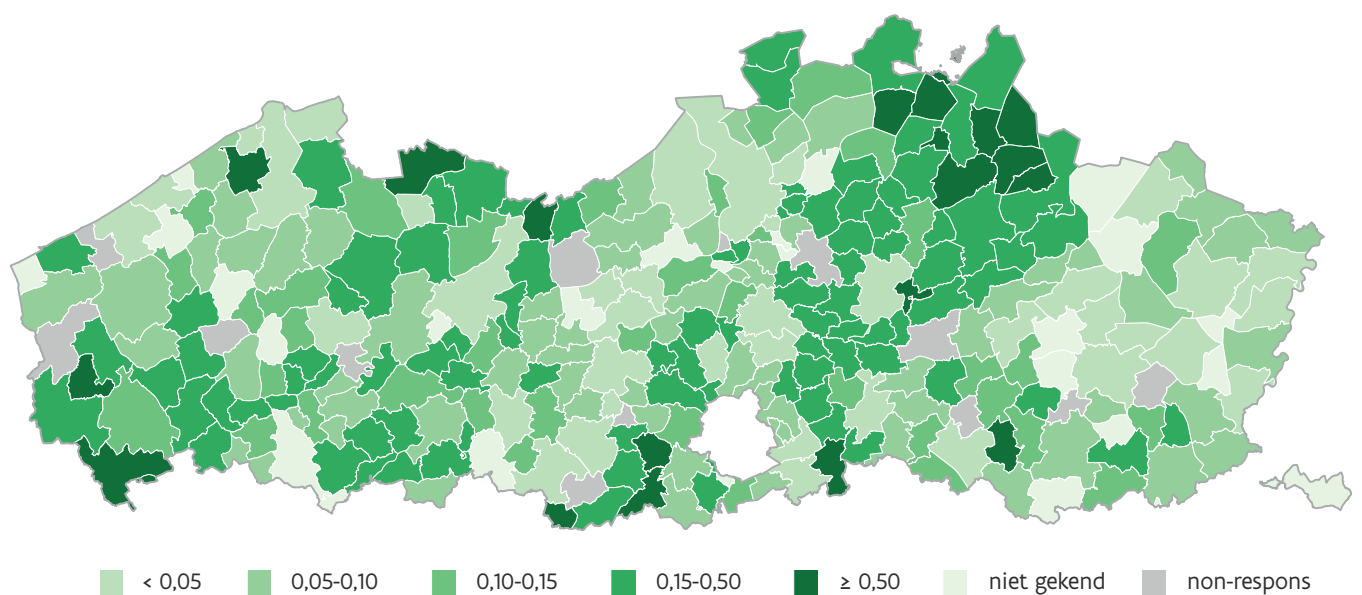
Het aantal toezichthouders bij de provincies steeg van 17 in 2021 naar 19 in 2023. De provincie Antwerpen zet

meer dan dubbel zo veel toezichthouders in dan de andere provincies.

4.1.1.3. Gemeenten

De gemeenten zijn decretaal verplicht om op een bepaald aantal toezichthouders beroep te doen. Artikel 16 van het milieuhandhavingsbesluit beschrijft hoeveel toezichthouders (1 of 2 toezichthouders) er moeten zijn in iedere

gemeente, intergemeentelijk samenwerkingsverband en politiezone.³⁹ Figuur 9 geeft het aantal toezichthouders per 1.000 inwoners weer per gemeente in 2023. Hierin zitten niet alleen de toezichthouders van de gemeente zelf

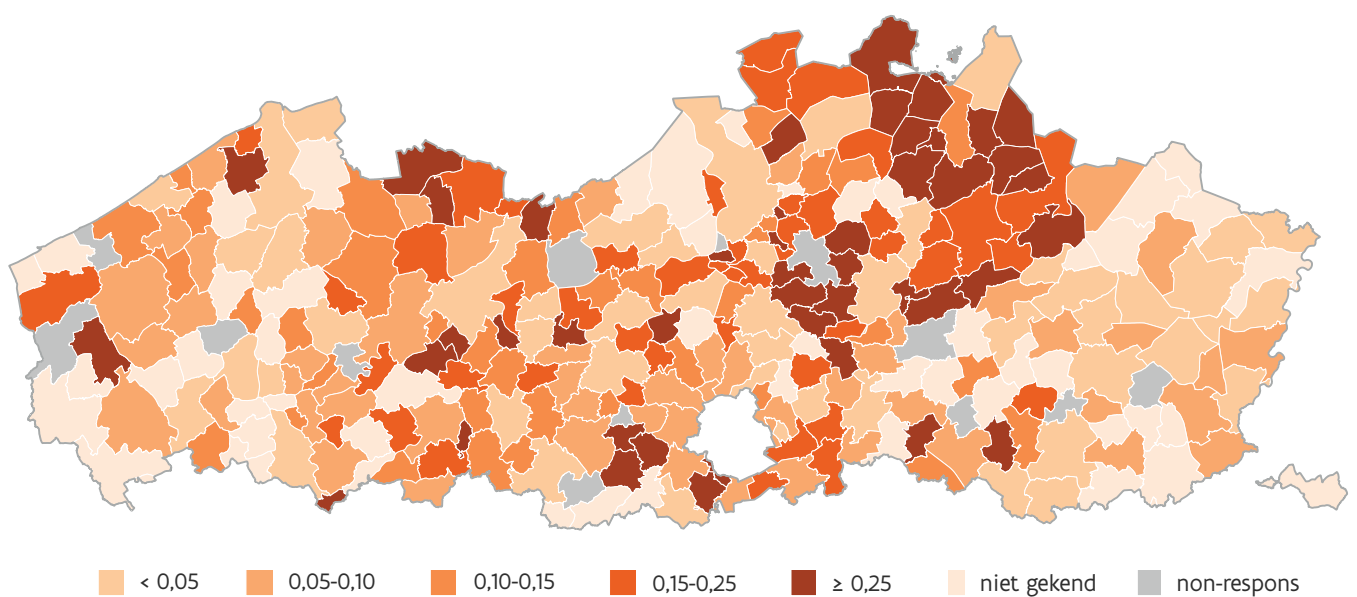

Figuur 9. Het aantal toezichthouders bij de gemeenten per 1.000 inwoners in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel deze van de gemeente zelf weer, maar ook deze van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.

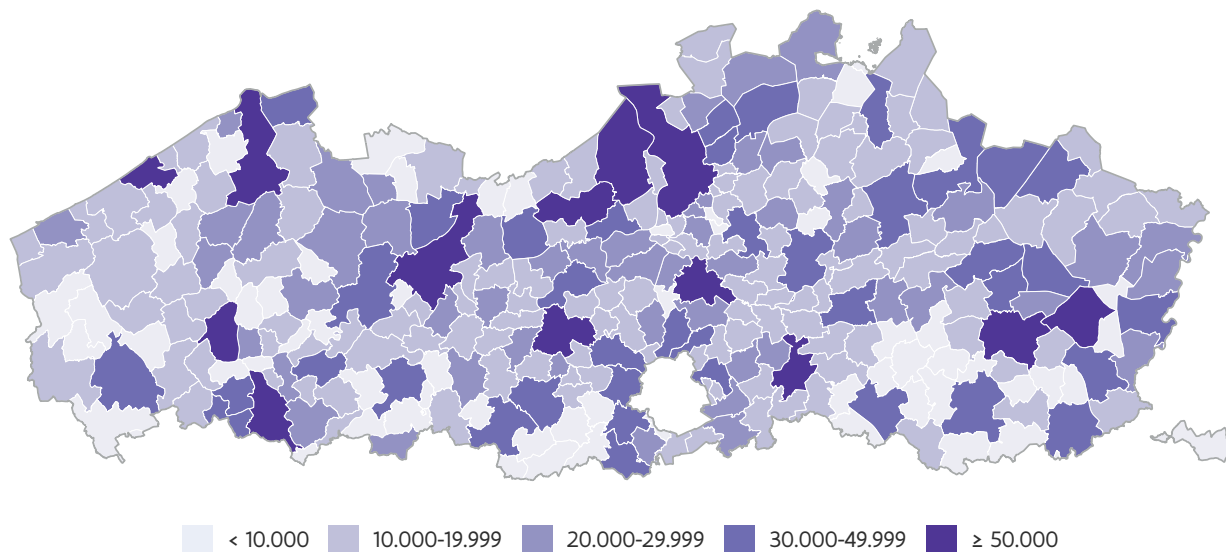

vervat, maar ook deze van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die in 2023 instonden voor de milieuhandhaving in die gemeente. Bij de ruimtelijke ordening zijn er geen verplichte quota voor het aantal handhavers per gemeente. Figuur 10 geeft het aantal handhavers ruimtelijke ordening per 1.000 inwoners weer per gemeente in 2023. Hierin zitten niet

alleen de verbalisanten, stedenbouwkundige inspecteurs en de personeelsleden met een gecombineerde functie van verbalisant en stedenbouwkundige inspecteur van de gemeente zelf vervat, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die in 2023 instonden voor de handhaving van de ruimtelijke ordening in die gemeente.

Figuur 10. Het aantal handhavers ruimtelijke ordening bij de gemeenten per 1.000 inwoners in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel deze van de gemeente zelf weer, maar ook deze van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.

Figuur 11. Clustering van de gemeenten volgens het aantal inwoners in 2023.

4.1.2. Ingezette VTE op omgevingshandhaving

Actiegerichte indicator omgevingshandhavingprogramma 2023

Indicator: Aantal VTE per gewestelijke omgevingshandhavingsector

Het aantal personeelsleden met omgevingshandhaving-bevoegdheden zegt niet rechtstreeks iets over de tijd die deze personeelsleden effectief besteden aan omgevingshandhaving. Sommige personeelsleden hebben namelijk ook andere bevoegdheden of werken niet voltijds. De effectieve inzet van VTE is dus lager dan het aantal personeelsleden met omgevingshandhavingbevoegdheden.

Figuren 12, 13 en 14 geven het aantal omgevingshandhavers en de VTE voor de omgevingshandhaving (administratief en juridisch personeel niet meegerekend) van de verschillende actoren in 2023 weer. In Figuur 14 zijn de gemeenten gegroepeerd volgens hun inwonersaantal in 2023 (zie Figuur 11).⁴⁰

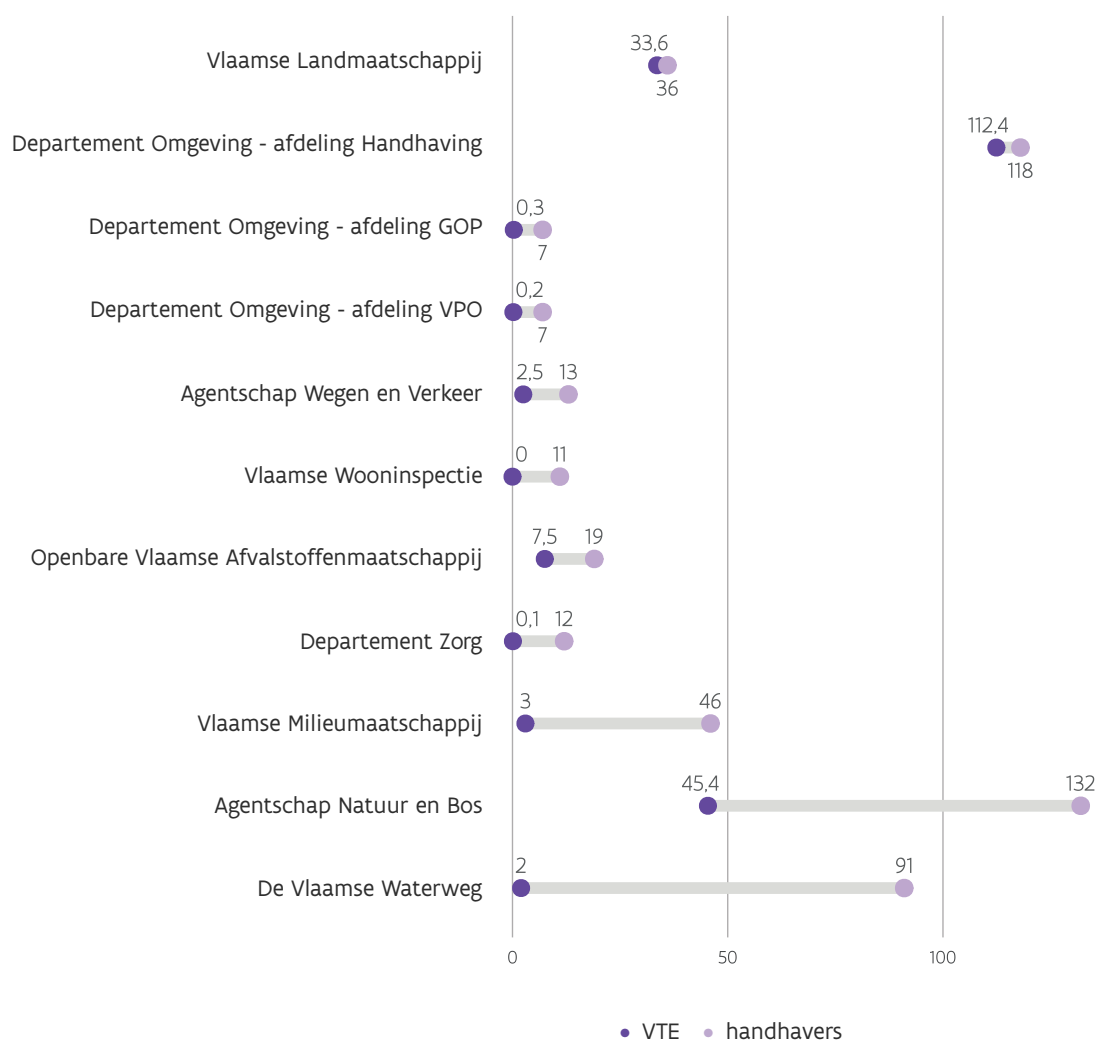

▶ De ingezette VTE ligt bij de meeste actoren veel lager dan het aantal omgevingshandhavers.

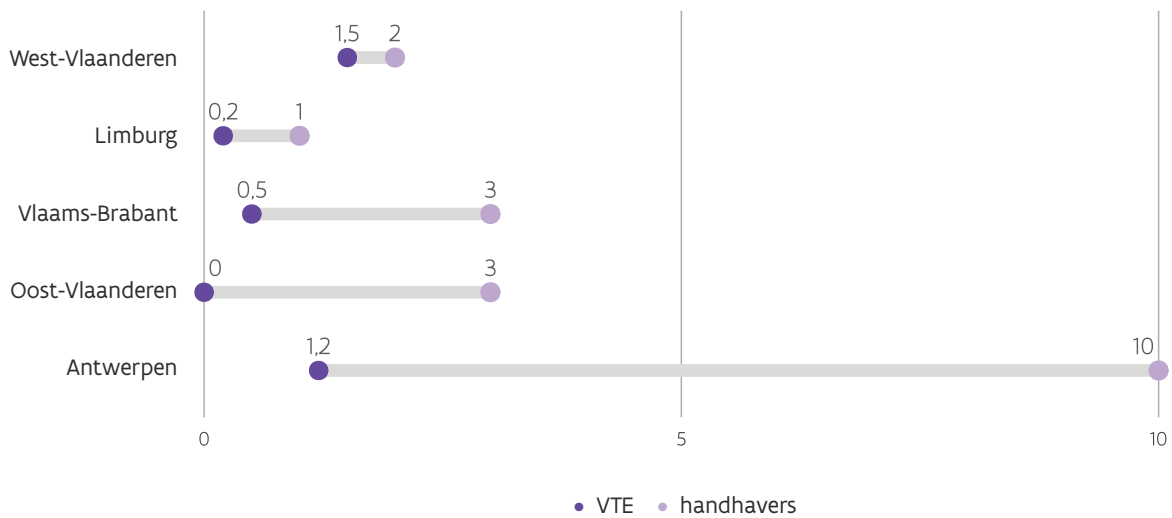

Hierbij zien we dat de ingezette VTE bij de meeste actoren veel lager ligt dan het aantal omgevingshandhavers. De afdeling Handhaving van het Departement Omgeving, de Vlaamse Landmaatschappij en de provincie

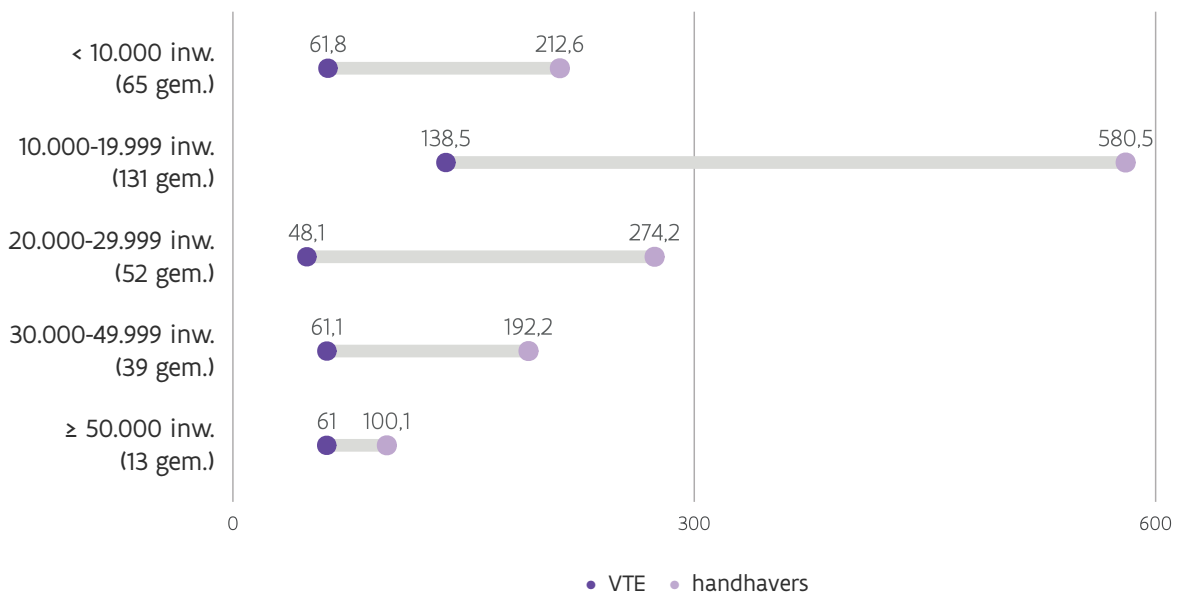
West-Vlaanderen zijn hierbij de uitzondering met een bijna 1-op-1-verhouding tussen het aantal omgevingshandhavers en de VTE die ingezet wordt voor omgevingshandhaving.

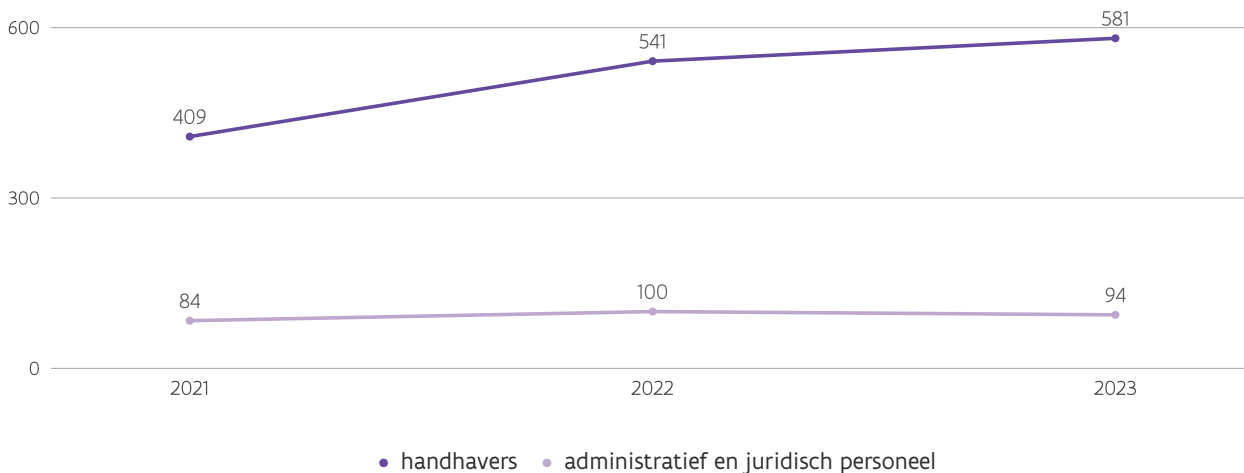
Figuur 12. Het aantal omgevingshandhavers en de ingezette VTE voor omgevingshandhaving (administratief en juridisch personeel niet meegerekend) per gewestelijke actor in 2023.

Figuur 13. Het aantal omgevingshandhavers en de ingezette VTE voor omgevingshandhaving (administratief en juridisch personeel niet meegerekend) per provincie in 2023.

Figuur 14. Het aantal omgevingshandhavers en de ingezette VTE voor omgevingshandhaving (administratief en juridisch personeel niet meegerekend) per gemeenteclassificatie in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeenten zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeenten.

Figuur 15. De evolutie van het aantal VTE dat ingezet wordt voor handhaving en administratief en juridisch personeel in Vlaanderen.

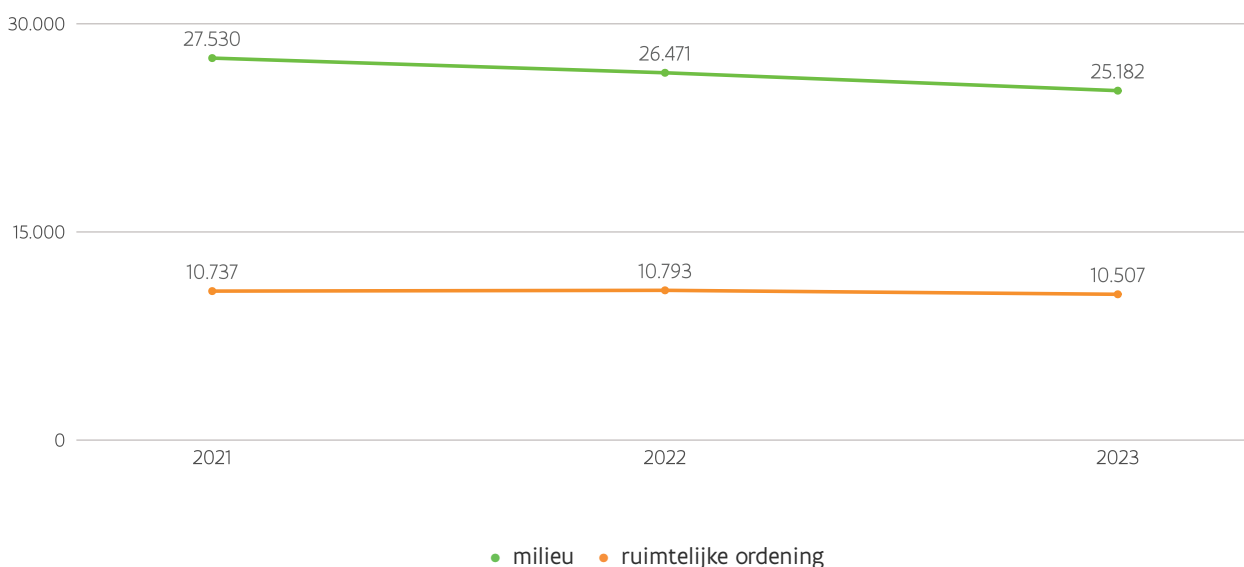
Naast de VTE die ingezet wordt voor de omgevingshandhaving zelf besteedt iedere actor een kleiner aandeel aan VTE aan administratief en juridisch personeel voor

omgevingshandhaving. Net zoals het aantal VTE dat ingezet wordt voor de handhaving, stijgt het aantal ingezette VTE voor administratief en juridisch personeel (zie Figuur 15).

4.2. Ontvangen klachten

Het aantal klachten over milieu en ruimtelijke ordening dat de actoren ontvangen daalt in Vlaanderen van 38.267 in 2021 naar 35.689 in 2023 (zie Figuur 16). De klachten over de milieuhandhaving dalen het sterkst.

Daarnaast zien we dat het aantal milieuklachten in Vlaanderen bijna drie keer zo hoog ligt dan het aantal over ruimtelijke ordening.

Figuur 16. De evolutie van het aantal ontvangen milieuklachten en klachten ruimtelijke ordening in Vlaanderen.

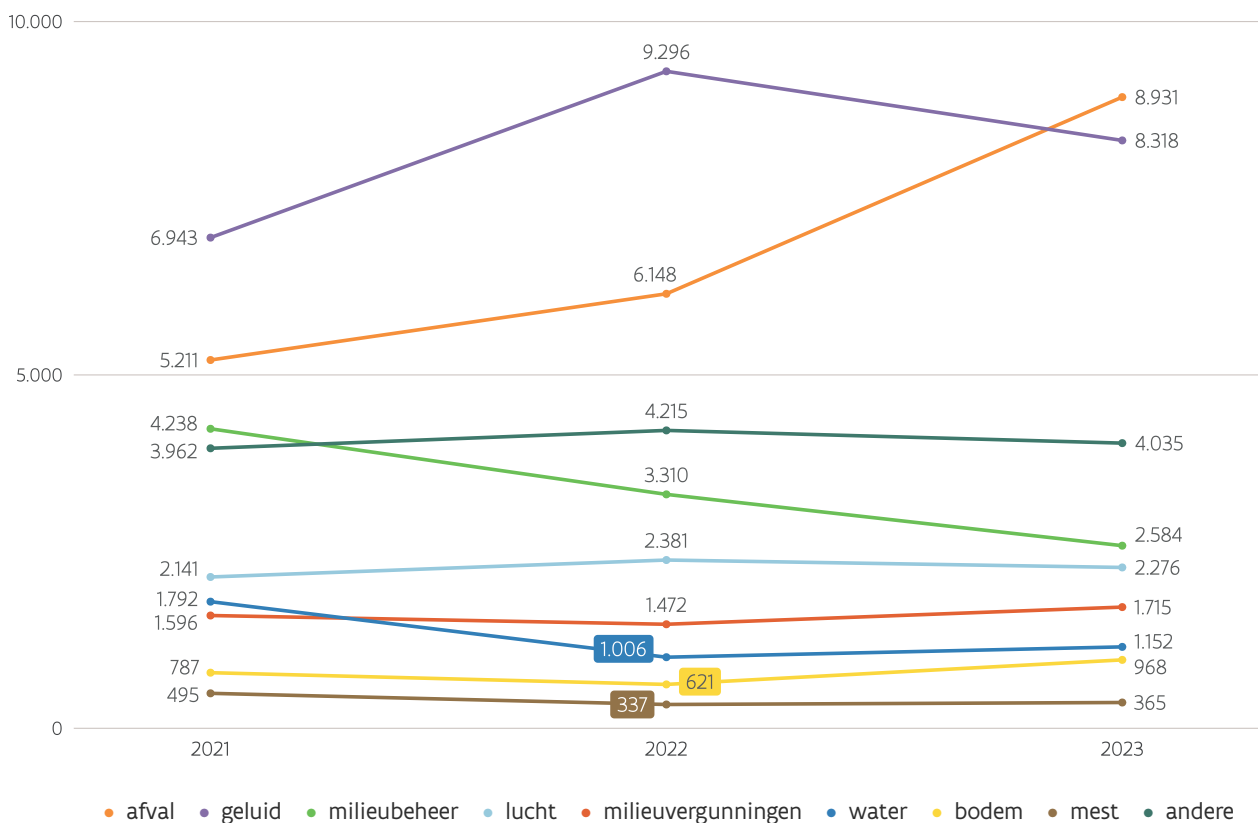

Figuur 17. Het aantal ontvangen omgevingshandavingsklachten per bestuursniveau in 2023.

Wanneer we de cijfers per bestuursniveau analyseren, zien we een groter verschil tussen het aantal ontvangen milieuklachten en klachten ruimtelijke ordening bij het gewest dan bij de gemeenten (zie Figuur 17). In 2023 werden er op gewestelijk niveau meer dan tien keer zoveel milieuklachten geregistreerd als klachten over ruimtelijke ordening. Dit is hoogstwaarschijnlijk te verklaren door de bevoegdheidsverdelingen tussen de verschillende gewestelijke handavingsactoren. Slechts drie gewestelijke actoren (afdeling Handhaving van het Departement Omgeving, Agentschap Natuur en Bos en de Vlaamse Wooninspectie) zijn bevoegd om de ruimtelijke ordening te handhaven tegenover 11 actoren bij milieu.

De gemeenten ontvangen de meeste klachten over omgevingshandhaving. De provincies, die enkel bevoegdheden voor milieuhandhaving hebben, ontvangen het kleinste aantal klachten.

De meeste milieuklachten hebben betrekking op de thema's afval en geluid (zie Figuur 18). Daarbij stegen deze rond afval het sterkst. De klachten over mest, bodem, milieuvergunningen, lucht en andere bleven tussen 2021 en 2023 vrij stabiel. Deze verdeling tussen de thema's van de milieuklachten wijzigt sterk wanneer we per beleidsdomein kijken. De gemeenten bepalen de verhoudingen per thema van het aantal milieuklachten in Vlaanderen sterk door hun hoge aantal milieuklachten (zie Figuur 17 en Figuur 26).

Figuur 18. De evolutie van het aantal ontvangen milieuklachten in Vlaanderen per thema.

▶ De meeste milieuklachten gaan over afval en geluid.

4.2.1. Gewestelijke actoren

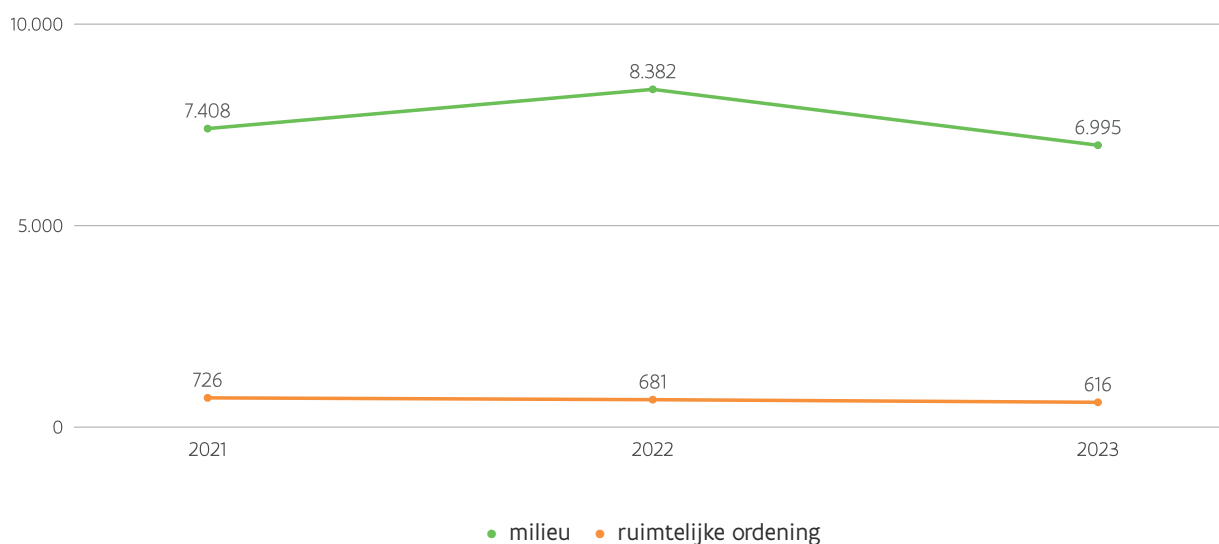
Ondanks de piek in 2022 van de ontvangen milieuklachten zien we dat het aantal ontvangen klachten door de gewestelijke actoren licht daalt (zie Figuur 19). Deze daling is minder sterk dan die van de ontvangen klachten van alle actoren van de verschillende bestuursniveaus samen (zie Figuur 16).

De afdeling Handhaving van het Departement Omgeving ontvangt de meeste klachten over zowel milieu als ruimtelijke ordening, en bovendien bijna alle klachten over ruimtelijke ordening (zie Figuur 20). Dit is hoogstwaarschijnlijk te verklaren door de bevoegdheidsverdelingen tussen de verschillende gewestelijke handhavingsactoren. Ook kiezen het Agentschap Natuur en Bos en de Vlaamse Wooninspectie ervoor om hun handhavingstaken uit te voeren via respectievelijk de milieuwetgeving en de Vlaamse Codex Wonen. De door hun ontvangen klachten zullen hoogstwaarschijnlijk verder geregistreerd worden binnen dit beleidsdomein.

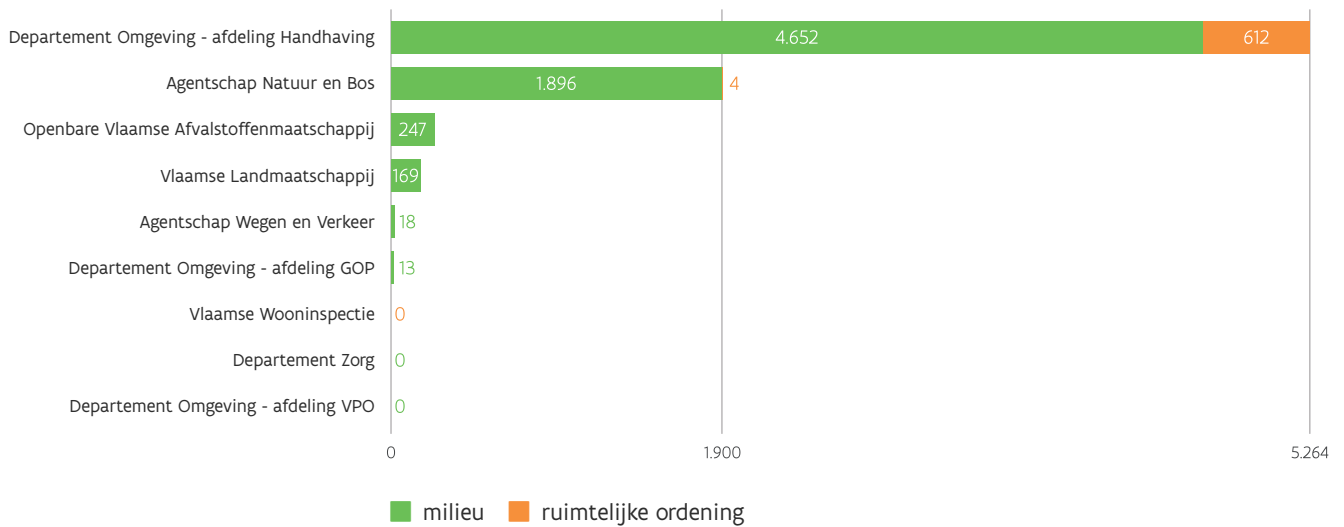
De verdeling van de ontvangen milieuklachten door de gewestelijke actoren per thema (zie Figuur 21) verschilt sterk van die voor heel Vlaanderen (zie Figuur 18). Hierbij zien we dat de meeste klachten per thema relatief stabiel blijven tussen 2021 en 2023.

Door een daling van het aantal klachten over water bij het Departement Omgeving en de Vlaamse Milieumaatschappij zien we een dalende trend op gewestelijk niveau voor dit thema tussen 2021 en 2022.

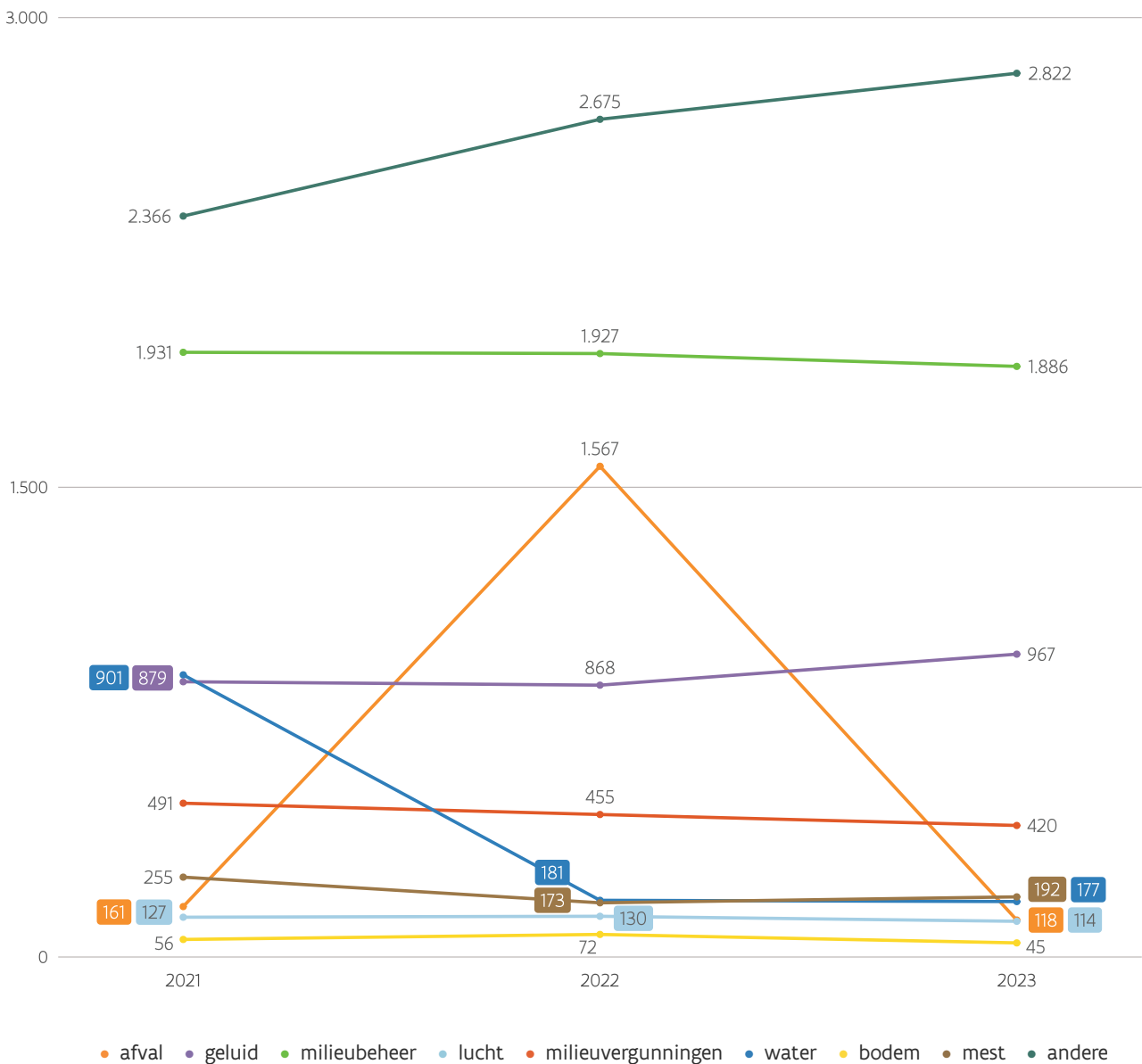
In 2022 kende het aantal klachten over afval bij het Agentschap Wegen en Verkeer een sterke piek, die ook zichtbaar is in de evolutie van het aantal ontvangen milieuklachten door de gewestelijke actoren samen. We vermoeden dat het hier gaat om een foutief cijfer dat werd doorgegeven of een verschil in de registratie van de klachten bij de actor.

Figuur 19. De evolutie van het aantal ontvangen milieuklachten en klachten ruimtelijke ordening door de gewestelijke actoren.

Figuur 20. Het aantal ontvangen omgevingshandhavingsklachten per gewestelijke actor in 2023.

Figuur 21. De evolutie van het aantal ontvangen milieuklachten door de gewestelijke actoren per thema.

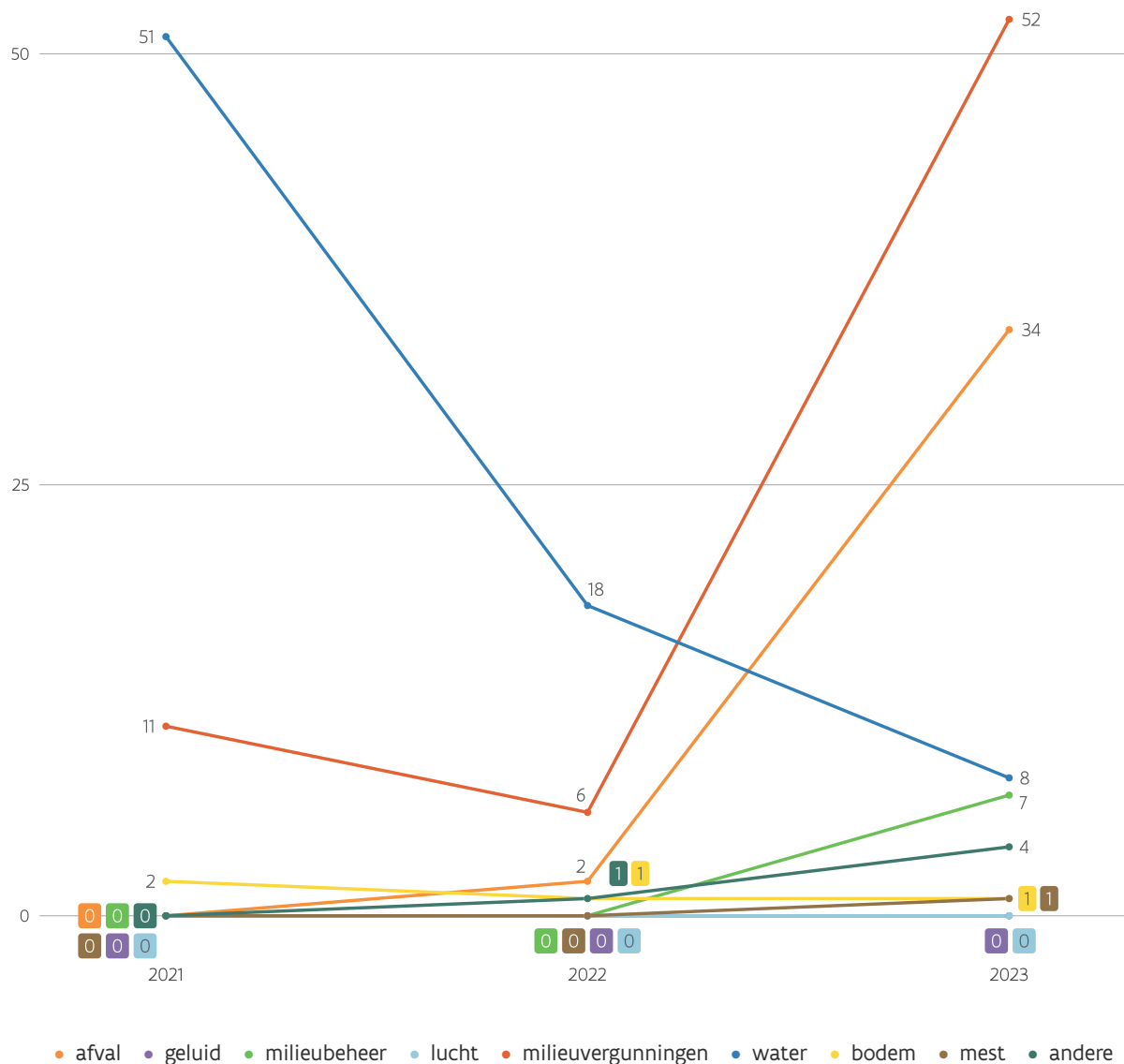

Figuur 22. Het aantal ontvangen omgevingshandavingsklachten per provincie in 2023.

4.2.2. Provincies

De provinciale actoren ontvangen het laagste aantal milieuklachten van alle bestuursniveaus (zie Figuur 17), waarbij de provincie Vlaams-Brabant de meeste milieuklachten ontvangt (zie Figuur 22). De provincie Antwerpen kon het aantal klachten voor 2023 niet geven.

De verdeling van de ontvangen milieuklachten door de provinciale actoren per thema (zie Figuur 23) verschilt sterk van deze voor heel Vlaanderen (zie Figuur 18). Daarnaast zijn er voor afval, water en milieuvergunningen grote fluctuaties zichtbaar doorheen de tijd. De reden hiervoor is niet gekend.

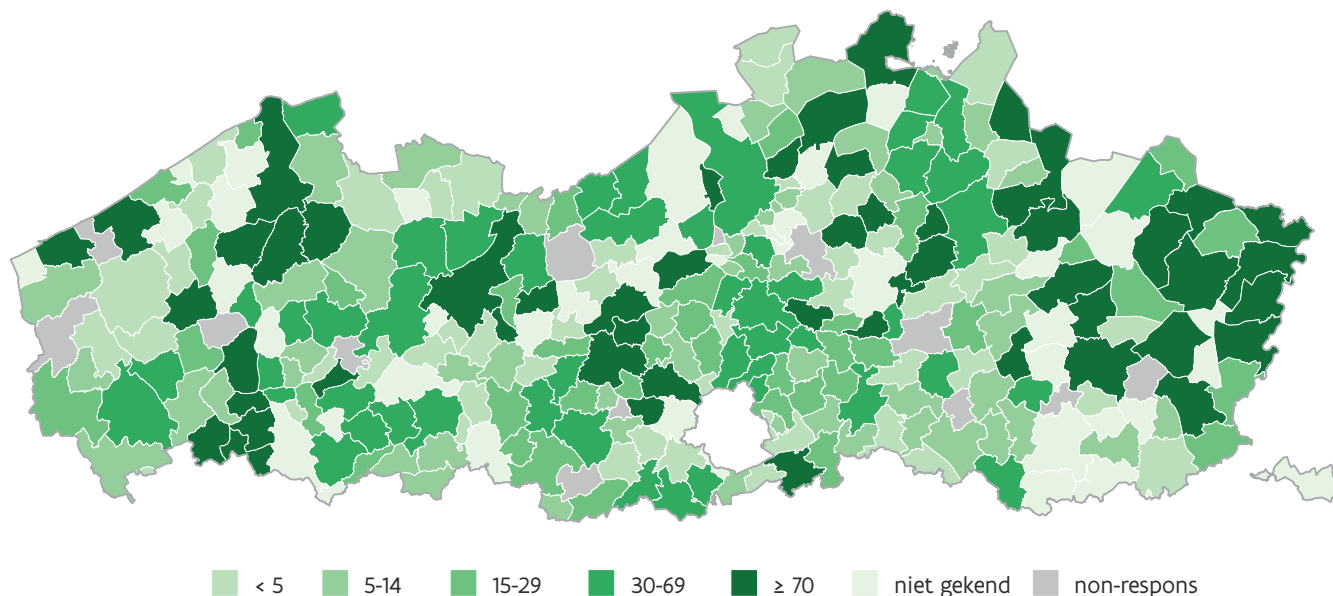

Figuur 23. De evolutie van het aantal ontvangen milieuklachten door de provincies per thema.

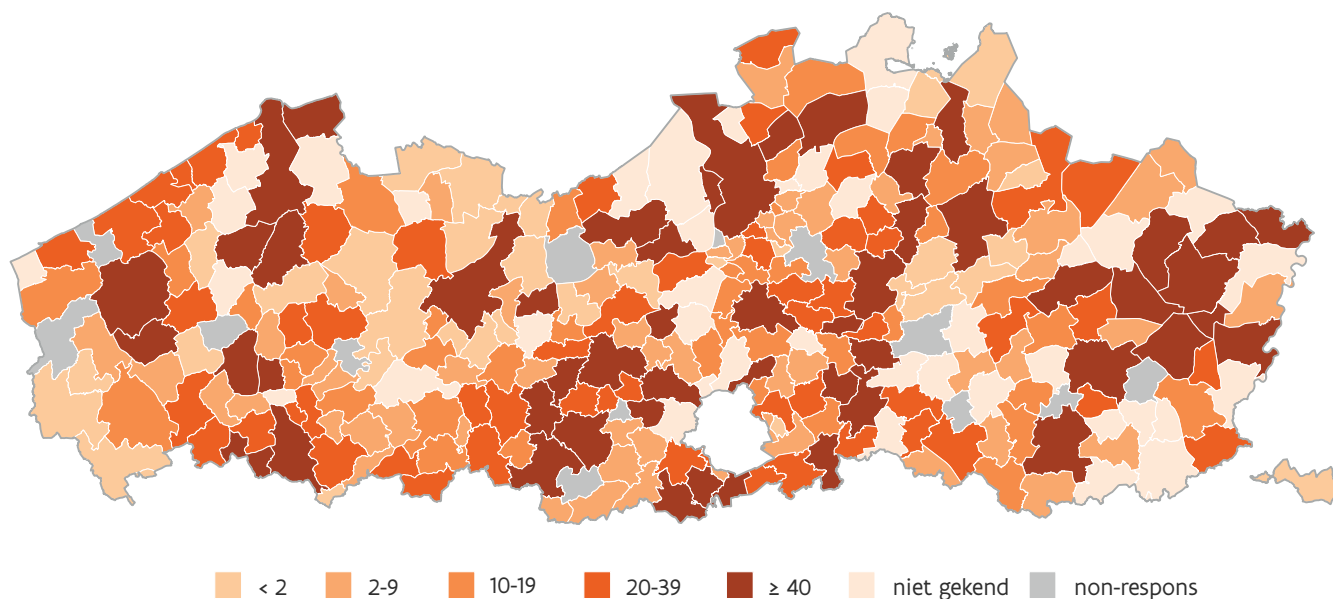
4.2.3. Gemeenten

Figuren 24 en 25 geven de verdeling weer van het aantal ontvangen klachten door de gemeenten voor milieu en ruimtelijke ordening per gemeente in 2023. Bij de milieuklachten merken we een hoger aantal klachten op in de provincie Limburg (zie Figuur 24). De klachten over ruimtelijke ordening zijn meer verspreid over heel Vlaanderen (zie Figuur 25).

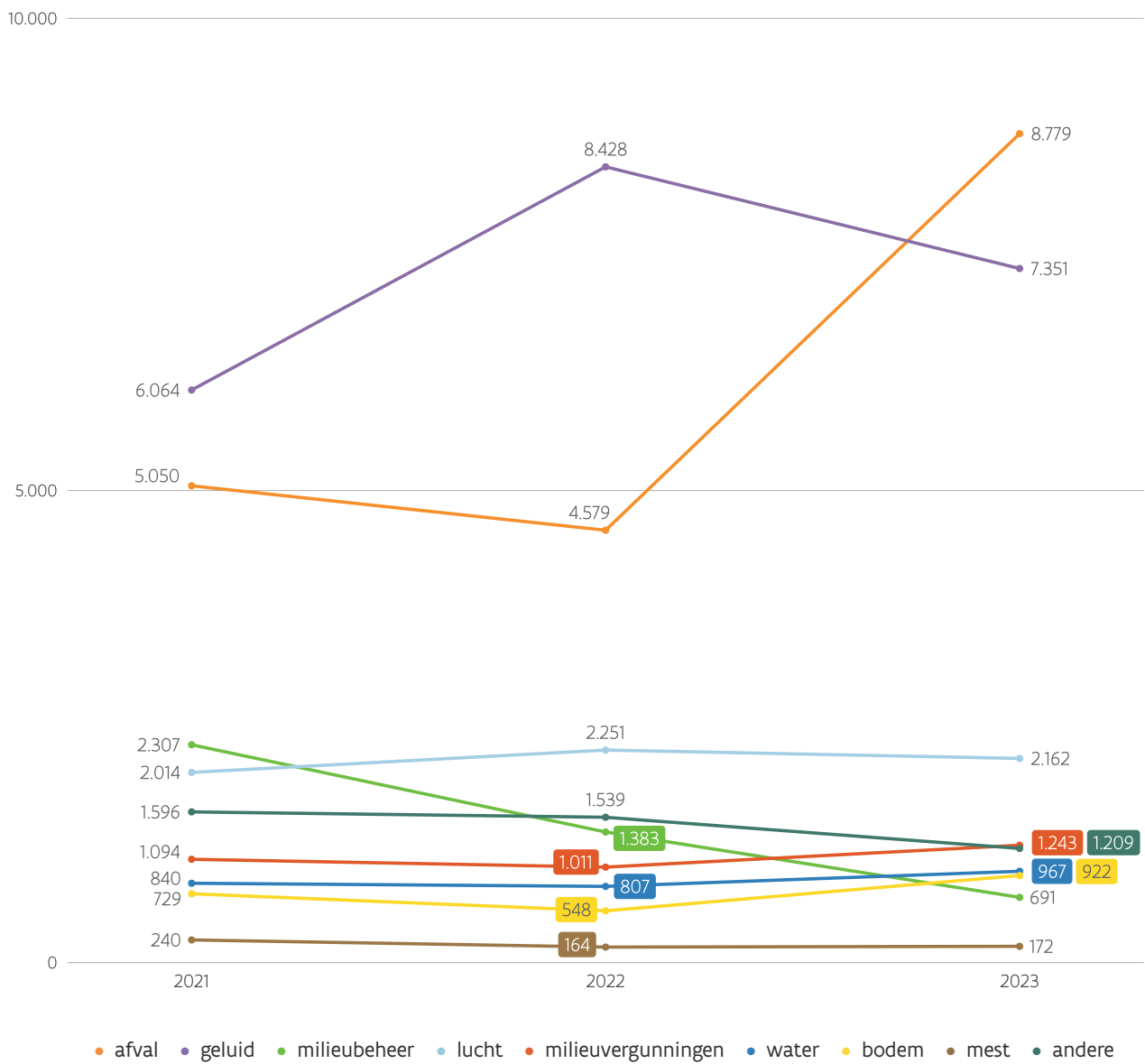
De verdeling en evolutie van de ontvangen milieuklachten door de gemeenten per thema (zie Figuur 26) komt sterk overeen met die voor heel Vlaanderen (zie Figuur 18). Tussen 2022 en 2023 stijgt het aantal milieuklachten over afval zeer sterk, terwijl voor de meeste thema's binnen milieu het aantal klachten gelijk blijft doorheen de jaren.

Figuur 24. Het aantal ontvangen milieuklachten door de gemeenten in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.

Figuur 25. Het aantal ontvangen klachten ruimtelijke ordening door de gemeenten in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.

Figuur 26. De evolutie van het aantal ontvangen milieuklachten door de gemeenten per thema.

4.3. Uitgevoerde controles

Iedere handhavingsactor voert binnen zijn bevoegdheden controles uit. Via de jaarlijkse bevraging bezorgen de handhavingsactoren hun cijfers over de door hun uitgevoerde controles in het afgelopen jaar.

Hieronder bespreken we het totaal aantal uitgevoerde controles in Vlaanderen in het kader van het omgevingshandhavingsbeleid.

Hierbij vergelijken we de aanvankelijke en navolgende controles en bekijken we de controles waarbij schendingen worden vastgesteld.

De vergelijking tussen de proactieve en reactieve controles komen als laatste aan bod (zie Bijlage 9.1 voor de definities van proactieve en reactieve controle).

Hoe interpreteer ik de cijfers?

Onder een 'controle' moet verstaan worden: een controle uitgevoerd in het kader van het milieuhandhavingsdecreet of de VCRO door een bevoegde omgevingshandhaver ongeacht het resultaat van die controle. Het gaat dan om controles ter plaatse (inspecties) of controles op stukken. Controles in het kader van de adviesverlening en/of het afleveren van vergunningen behoren hier niet toe.

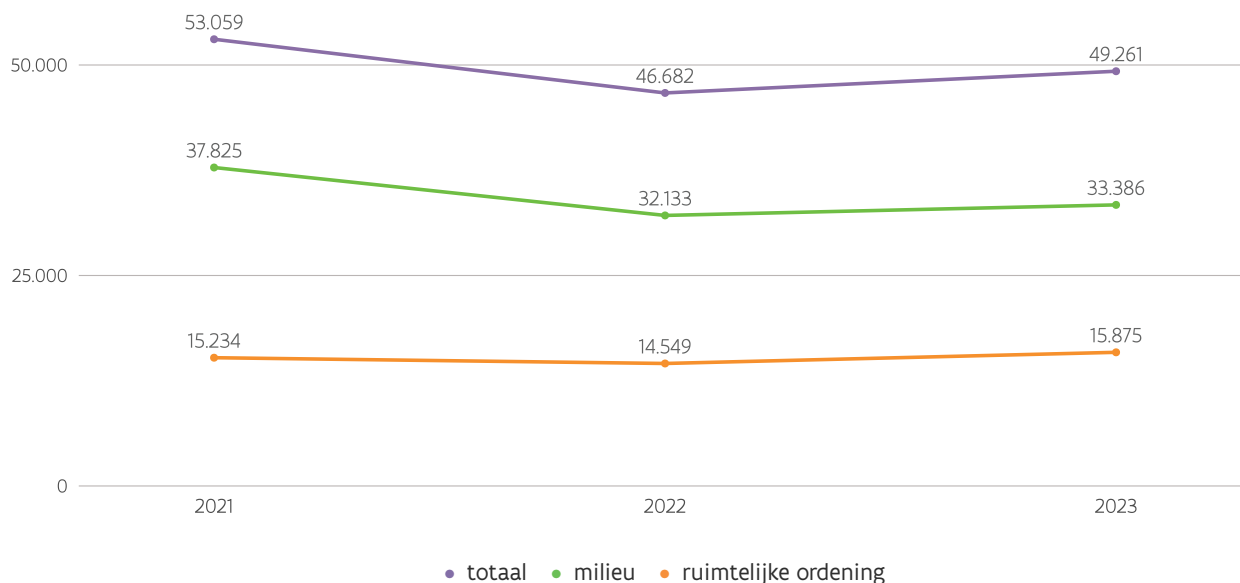
Het cijfer dat omgevingshandhavingsactoren kunnen geven, is echter afhankelijk van wat ze in hun eigen systemen registreren. Zo registreren sommige omgevingshandhavingsactoren enkel de controles waarbij schendingen werden vastgesteld.

Hierdoor is het niet mogelijk om een volledig beeld van alle uitgevoerde controles weer te geven.

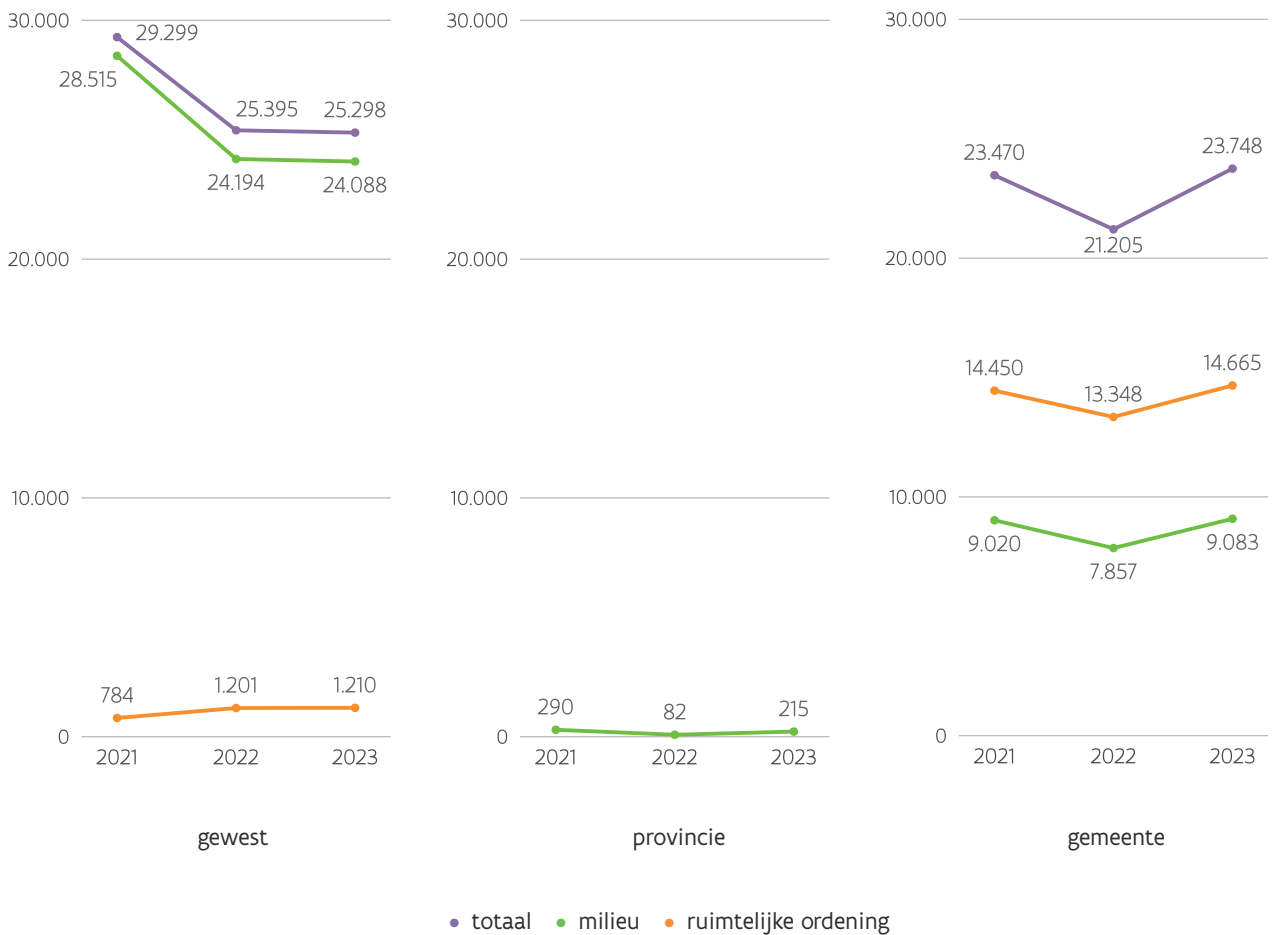
4.3.1. Totaal aantal uitgevoerde controles

In Vlaanderen worden meer dan dubbel zoveel milieucontroles uitgevoerd als controles ruimtelijke ordening (zie Figuur 27). Het totaal aantal uitgevoerde omgevingshandhavingscontroles in Vlaanderen daalt tussen 2021 en 2023 van 53.059 naar 49.261. Deze daling wordt veroorzaakt door een daling van het aantal uitgevoerde milieucontroles. Wanneer we deze daling verder in detail bekijken, merken we dat ze toe te schrijven is aan een daling in het aantal milieucontroles bij de gewestelijke actoren (zie Figuur 28). De controles ruimtelijke ordening blijven over de jaren heen vrij stabiel, met een lichte stijging in 2023 (zie Figuur 27).

Tussen de verschillende bestuursniveaus stellen we grote verschillen vast in de verdeling tussen de uitgevoerde milieucontroles en die voor ruimtelijke ordening. Waar er bij de gewestelijke actoren meer milieucontroles zijn, zien we het omgekeerde, maar in mindere mate, bij de gemeenten (zie Figuur 28). Deze verhoudingen vallen binnen het verwachtingspatroon omdat, in tegenstelling tot de gemeentelijke actoren, de gewestelijke actoren niet allemaal bevoegd zijn voor zowel de milieuhandhaving als de handhaving van de ruimtelijke ordening.

Figuur 27. De evolutie van het aantal uitgevoerde omgevingshandhavingscontroles in Vlaanderen.

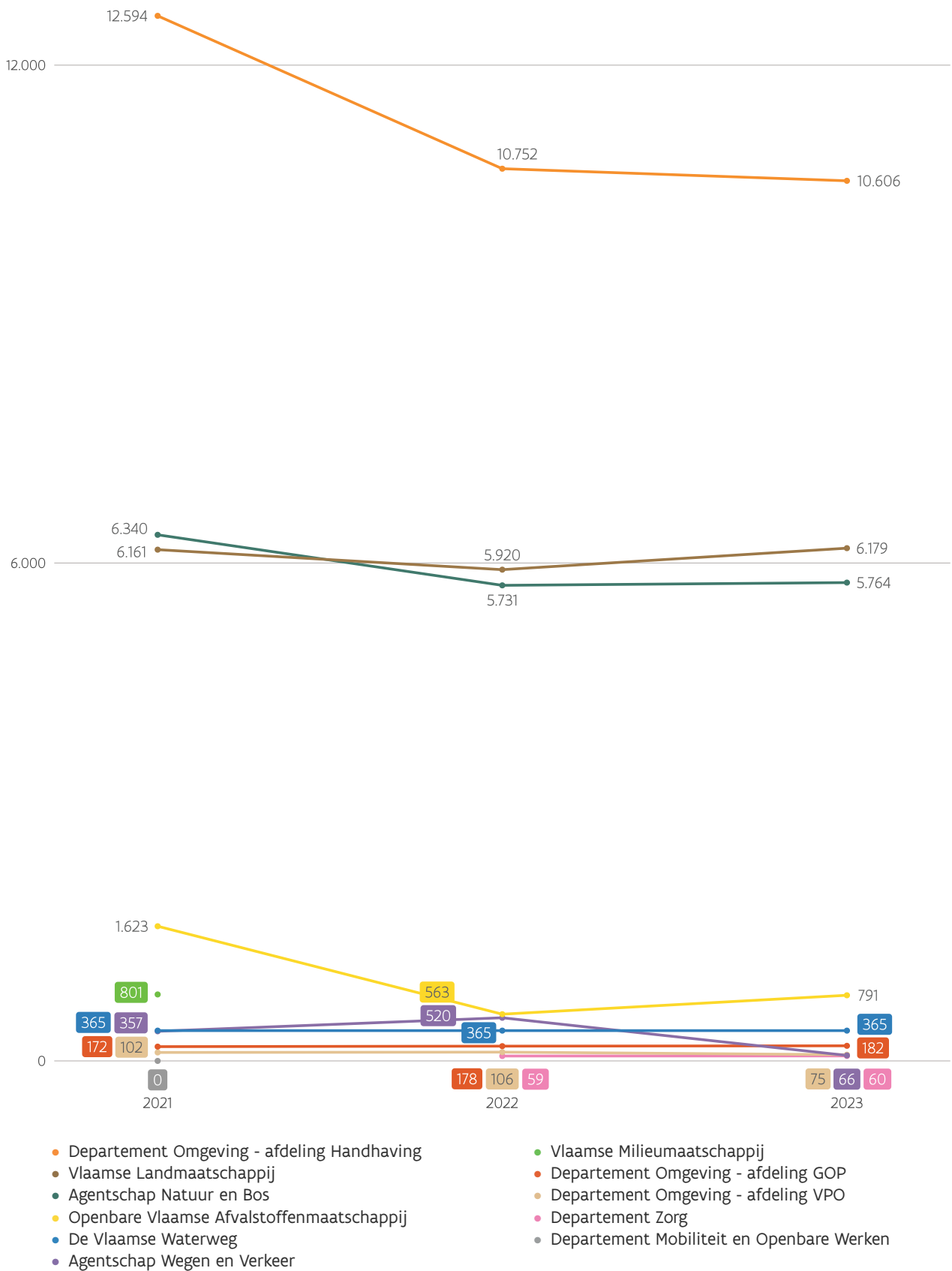
Figuur 28. De evolutie van het aantal omgevingshandhavingscontroles per bestuursniveau.

4.3.1.1. Gewestelijke actoren

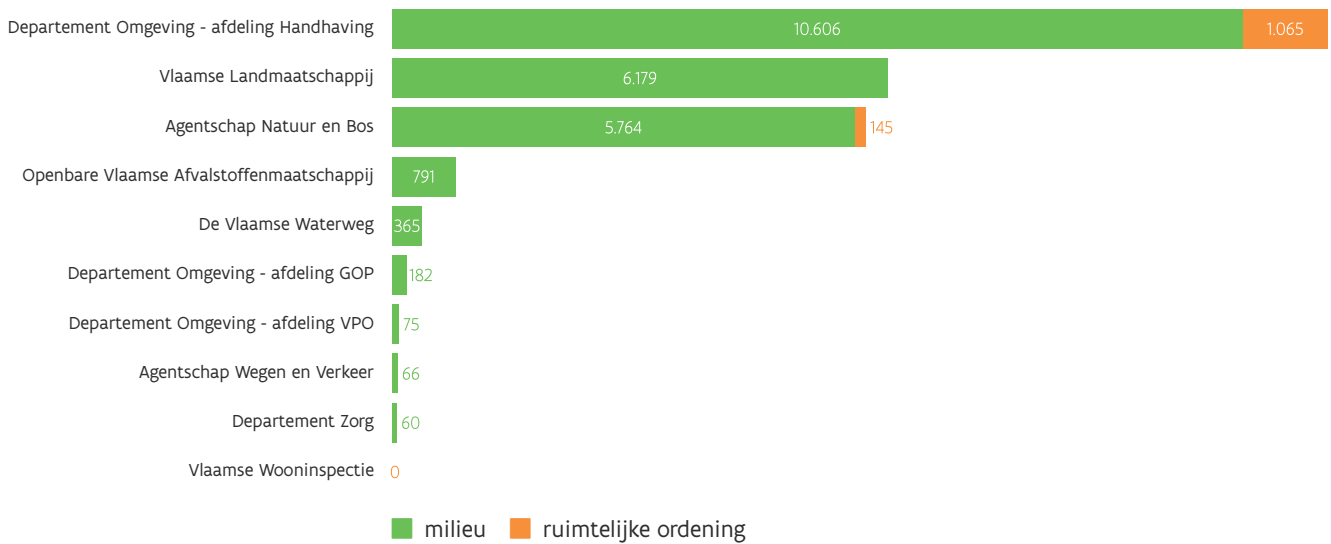
De gewestelijke actoren voeren samen hoofdzakelijk milieucontroles uit. Dit valt binnen de verwachtingen, aangezien er ‘slechts’ drie gewestelijke actoren bevoegd zijn om controles op ruimtelijke ordening uit te voeren (zie hoofdstuk 2.1.1). Daarbij zien we dat het aantal uitgevoerde milieucontroles de laatste jaren daalt, met een daling van meer dan 4.000 controles in 2022 (zie Figuur 28). De grootste daling is zichtbaar bij de afdeling Handhaving van

het Departement Omgeving, gevolgd door de Openbare Afvalstoffenmaatschappij (zie Figuur 29).

In tegenstelling tot de uitgevoerde milieucontroles stijgt het aantal uitgevoerde controles op ruimtelijke ordening door de gewestelijke actoren van 784 in 2021 naar 1.210 in 2023 (zie Figuur 28). Deze controles worden hoofdzakelijk uitgevoerd door de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving (zie Figuur 30).

Figuur 29. De evolutie van het aantal uitgevoerde milieucontroles per gewestelijke actor.

Figuur 30. Het aantal uitgevoerde omgevingshandhavingscontroles per gewestelijke actor in 2023.

4.3.1.2. Provincies

De provincies hebben enkel bevoegdheden voor milieuhandhaving. De uitgevoerde milieucontroles door de provincies dalen van 290 in 2021 naar 215 in 2023, waarbij een sterke daling waarneembaar is in 2022 (82 controles) en een groei in 2023 (zie Figuur 28). Het eerste wordt veroorzaakt door een daling van het aantal uitgevoerde controles door de provincies Oost-Vlaanderen, Limburg en West-Vlaanderen tussen 2021 en 2022. Het laatste is

het gevolg van een stijging van het aantal uitgevoerde controles tussen 2022 en 2023 in de provincie Antwerpen (zie Figuur 31). De provincie Antwerpen voerde in 2023 het merendeel van de controles uit. De provincies West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant gaven geen cijfers voor het aantal uitgevoerde controles in respectievelijk 2023 enerzijds en 2021 en 2023 anderzijds. Dit heeft een invloed op de weergegeven evolutie.

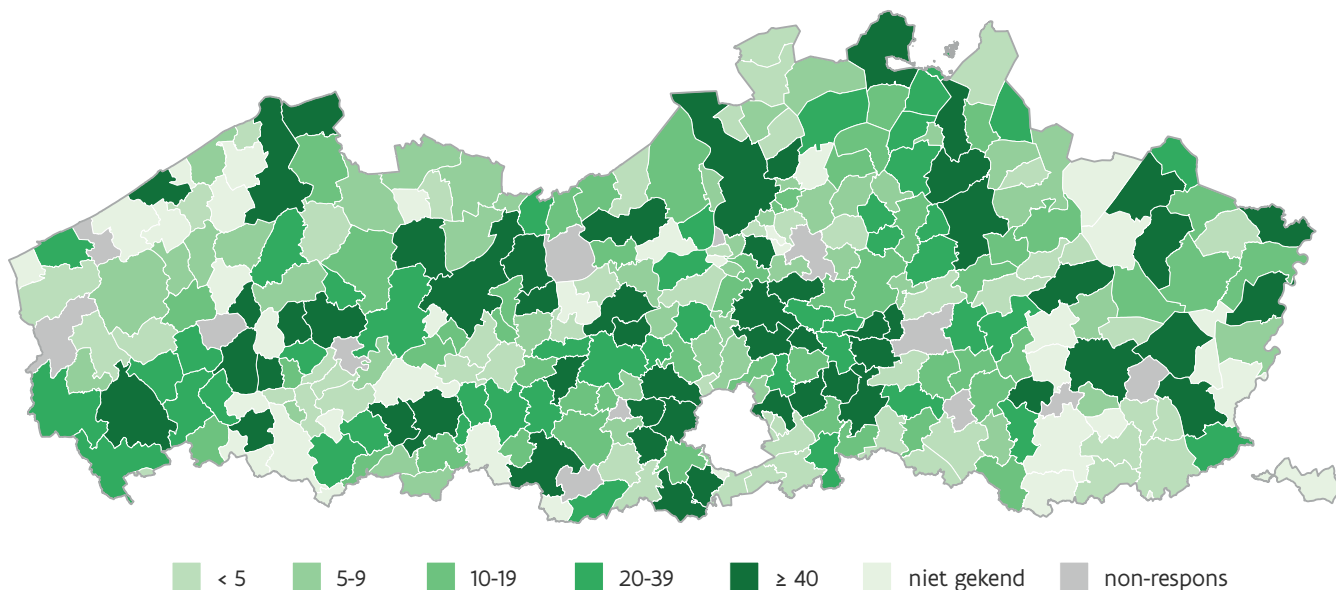

Figuur 31. De evolutie van het aantal uitgevoerde omgevingshandhavingscontroles per provincie.

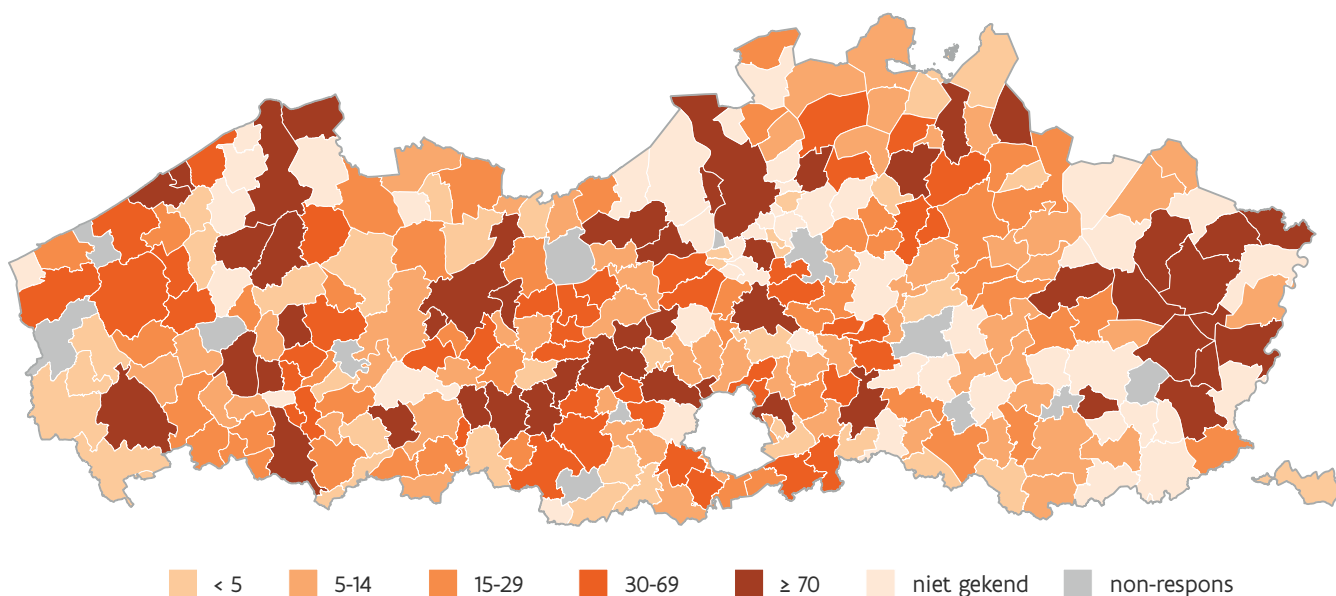
4.3.1.3. Gemeenten

Het totaal aantal uitgevoerde omgevingshandhavingscontroles door de gemeenten vertoont een daling in 2022, waarna het in 2023 opnieuw stijgt (zie Figuur 28). Deze evolutie vertonen de milieucontroles en de controles ruimtelijke ordening ook afzonderlijk. Deze laatste worden het meest uitgevoerd.

Tussen de gemeenten onderling zijn er verschillen in het aantal uitgevoerde controles. Figuren 32 en 33 geven het aantal uitgevoerde controles op respectievelijk milieu en ruimtelijke ordening per gemeente in 2023. Waar de milieucontroles een goede spreiding over Vlaanderen kennen (zie Figuur 32), zien we bij de controles op ruimtelijke ordening een cluster in de provincie Limburg (zie Figuur 33).

Figuur 32. Het aantal uitgevoerde milieucontroles bij de gemeenten in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.

Figuur 33. Het aantal uitgevoerde controles ruimtelijke ordening bij de gemeenten in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.

▶ In Vlaanderen worden meer dan dubbel zoveel milieucontroles uitgevoerd als controles ruimtelijke ordening.

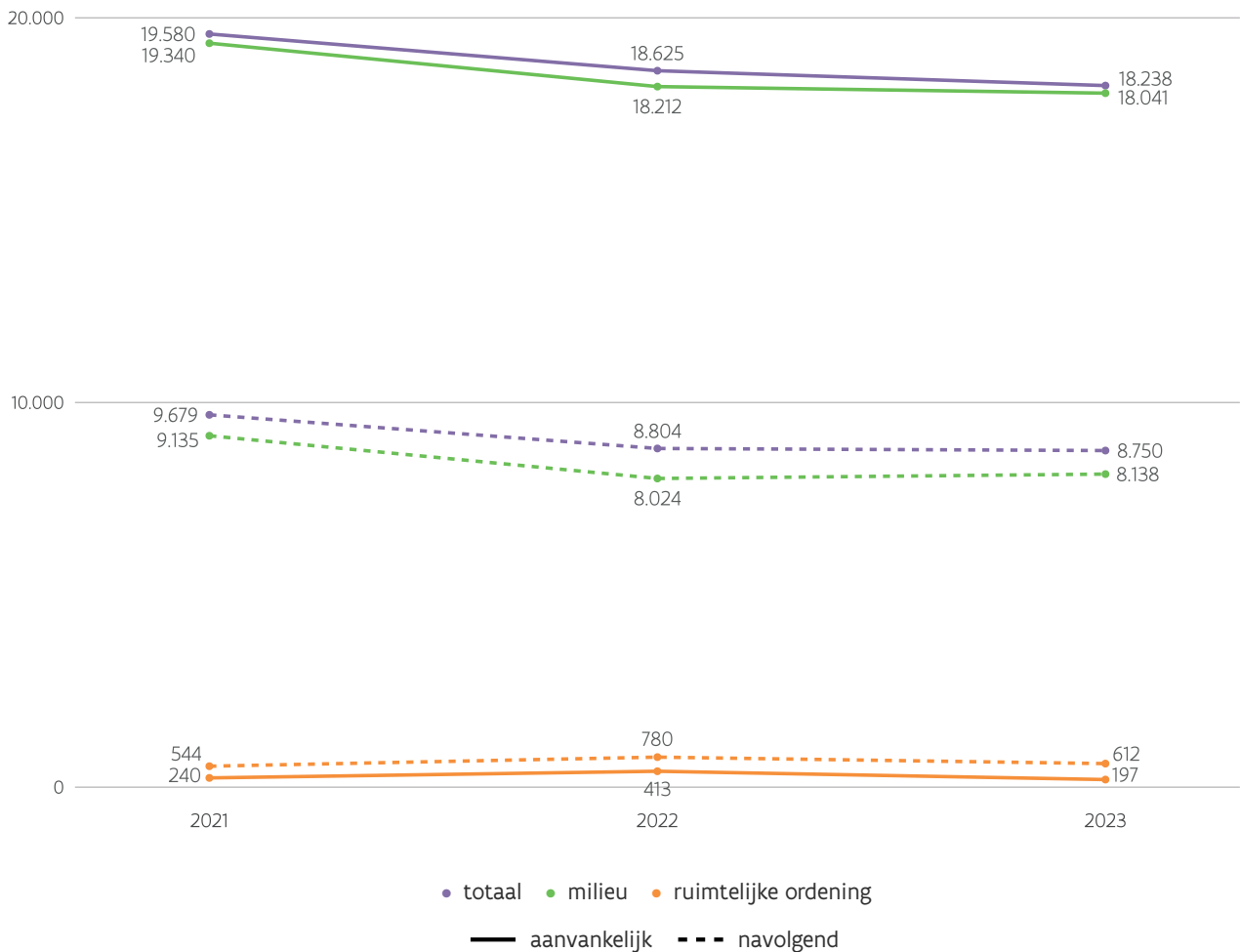
4.3.2. Aanvankelijke en navolgende controles

De uitgevoerde controles kunnen onderverdeeld worden in aanvankelijke en navolgende controles. Onder een aanvankelijke controle verstaan we de eerste controle die een handhavingsactor in een dossier uitvoert. De controles die worden uitgevoerd na een eerdere controle waarbij een schending werd vastgesteld zijn navolgende controles. Zowel het aantal uitgevoerde aanvankelijke als het aantal navolgende controles stijgt doorheen de jaren (zie Figuur 34).

De actoren zetten dubbel zoveel in op de aanvankelijke controles dan op de navolgende controles. Dit verschil is groter wanneer we enkel naar de milieuhandhavingscontroles kijken en neemt toe tussen 2021 en 2023. Bij ruimtelijke ordening zien we dat het grote verschil tussen de aanvankelijke en navolgende controles verkleint tussen 2021 en 2022.

Figuur 34. De evolutie van het aantal uitgevoerde aanvankelijke en navolgende omgevingshandhavingscontroles in Vlaanderen.

Figuur 35. De evolutie van het aantal uitgevoerde aanvankelijke en navolgende omgevingshandhavingscontroles door de gewestelijke actoren.

4.3.2.1. Gewestelijke actoren

Bij de gewestelijke actoren zien we dezelfde verhouding tussen de aanvankelijke en navolgende controles als die voor alle actoren samen (zie Figuur 35). Het aantal aanvankelijke en navolgende controles daalt echter doorheen de jaren.

De uitgevoerde milieuhandhavingscontroles door de gewestelijke actoren volgen dezelfde trend als deze voor alle actoren samen. Een omgekeerd beeld krijgen we te

zien bij de controles op ruimtelijke ordening. De gewestelijke actoren voeren meer navolgende dan aanvankelijke controles ruimtelijke ordening uit (zie Figuur 35). Hier is met andere woorden een verschil waarneembaar tussen de gewestelijke actoren en de gemeenten. Dit kan te maken hebben met een verschil in complexiteit van de dossiers of met een andere praktijk in dossierafwikkeling of -opvolging.

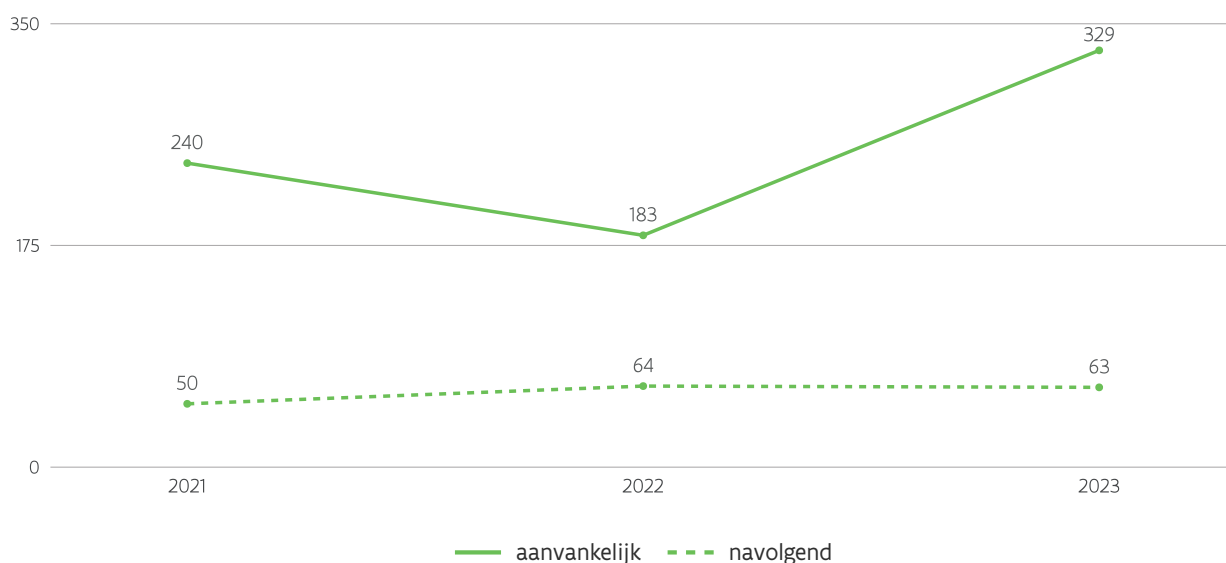

▶ De actoren zetten twee keer zoveel in op aanvankelijke controles als op navolgende controles.

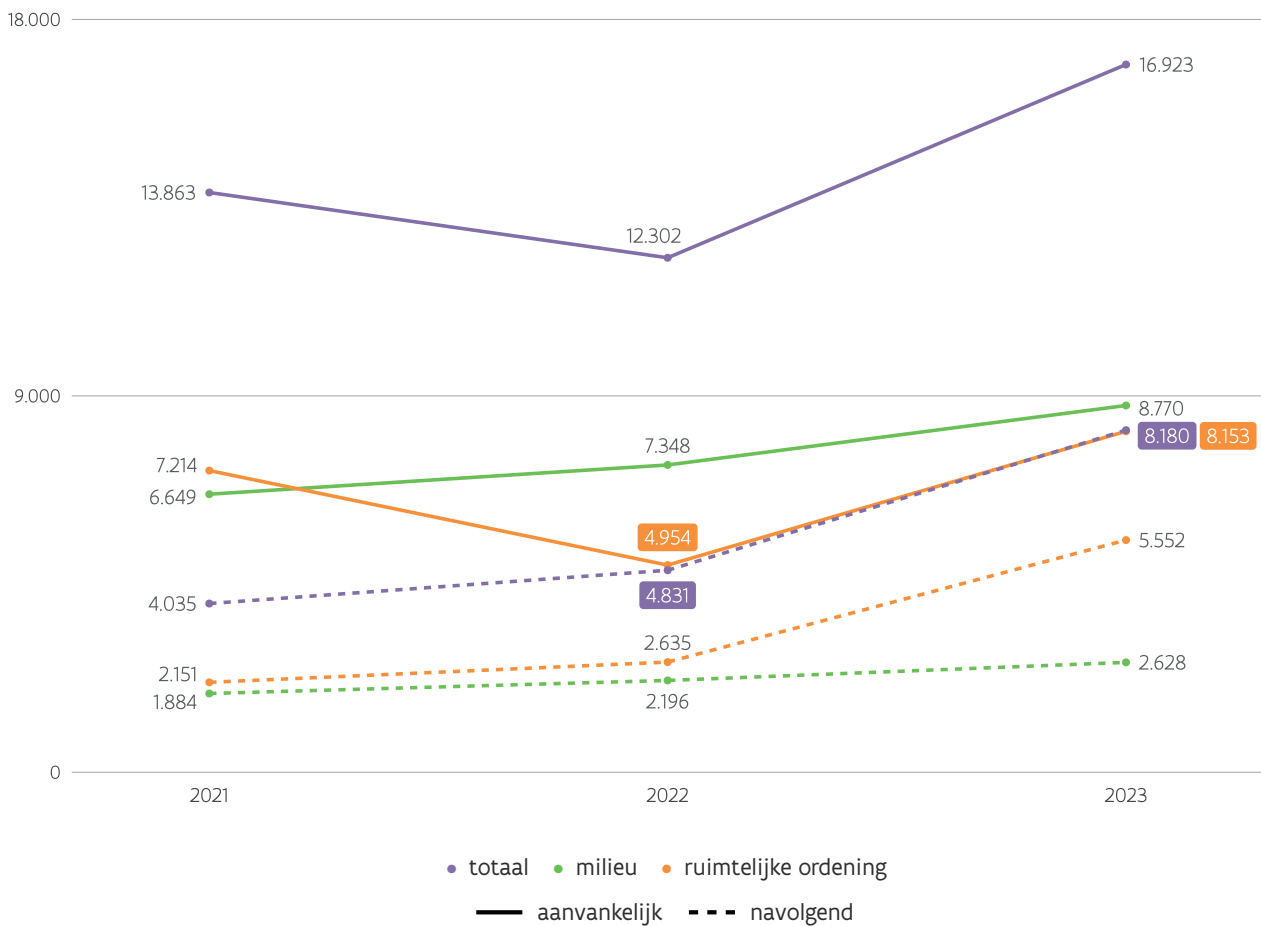
4.3.2.2. Provincies

Figuur 36 geeft de evolutie van het aantal uitgevoerde aanvankelijke en navolgende milieuhandhavingsscontroles door de provinciale actoren weer. De provincies voeren

meer aanvankelijke controles uit dan navolgende controles. Beide stijgen tussen 2021 en 2023.

Figuur 36. De evolutie van het aantal uitgevoerde aanvankelijke en navolgende milieuhandhavingsscontroles door de provincies.

Figuur 37. De evolutie van het aantal uitgevoerde aanvankelijke en navolgende omgevingshandhavingscontroles door de gemeenten. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.

4.3.2.3. Gemeenten

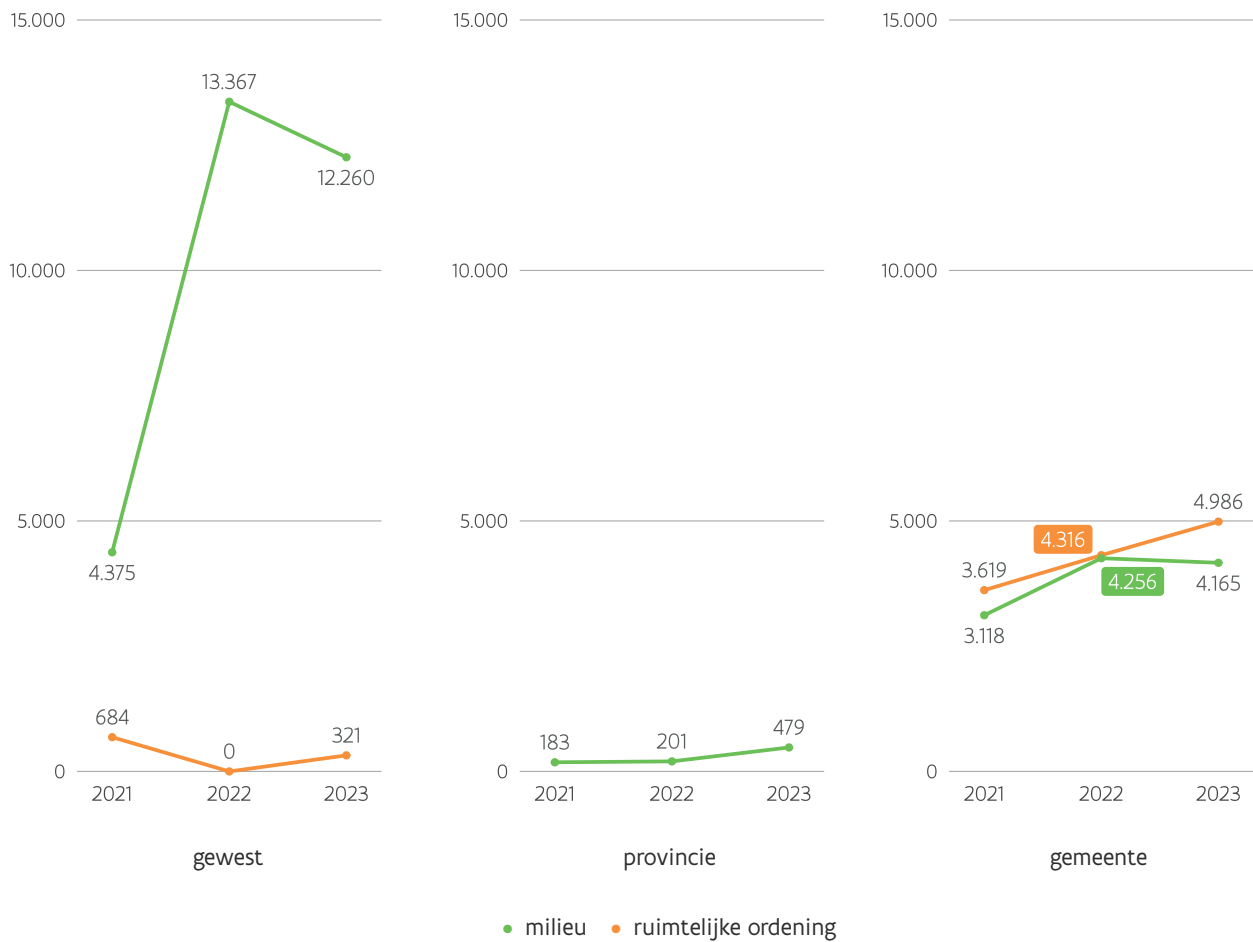
Het aantal aanvankelijke en navolgende controles die de gemeenten uitvoeren, stijgt doorheen de jaren (zie Figuur 37). De meerderheid betreft aanvankelijke controles. Het verschil tussen de uitgevoerde aanvankelijke en navolgende controles wordt de laatste jaren echter kleiner: van 9.828 aanvankelijke controles meer in 2021 naar 8.743 aanvankelijke controles meer in 2023.

Zowel voor milieu als ruimtelijke ordening werden er door de gemeenten meer aanvankelijke controles uitgevoerd dan navolgende. Het verschil tussen de aanvankelijke en navolgende controles is kleiner bij de ruimtelijke ordening (zie Figuur 37).

4.3.3. Aanvankelijke controles met schending

Het aantal aanvankelijke controles met schending stijgt zeer sterk tussen 2021 en 2022 (zie Figuur 38). Deze trend is toe te schrijven aan een grote stijging van het aantal aanvankelijke milieucontroles met schending bij de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving. Dit heeft waarschijnlijk te maken met een wijziging in het registratiesysteem van deze actor en niet met een grote toename van het aantal vastgestelde schendingen. De stijging van de aanvankelijke controles met schending voor ruimtelijke ordening kan toegeschreven worden aan de gemeentelijke actoren (zie Figuur 38).

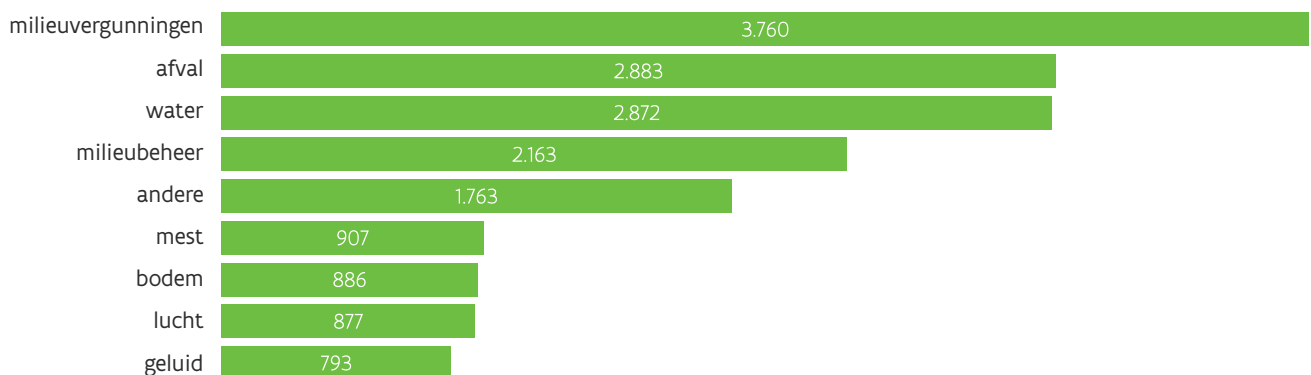
In 2023 werden de meeste schendingen bij de aanvankelijke milieucontroles vastgesteld bij het thema milieuvergunningen, gevolgd door afval, water en milieubeheer (zie Figuur 39). De actoren stelden voor de overige thema's aanzienlijk minder schendingen bij de aanvankelijke milieucontroles vast. Deze verdeling tussen de thema's bij de aanvankelijke milieucontroles met schending wijzigt sterk wanneer we per bestuursniveau gaan kijken. De gewestelijke actoren registreerden de meeste aanvankelijke milieucontroles met schending (zie Figuur 40).

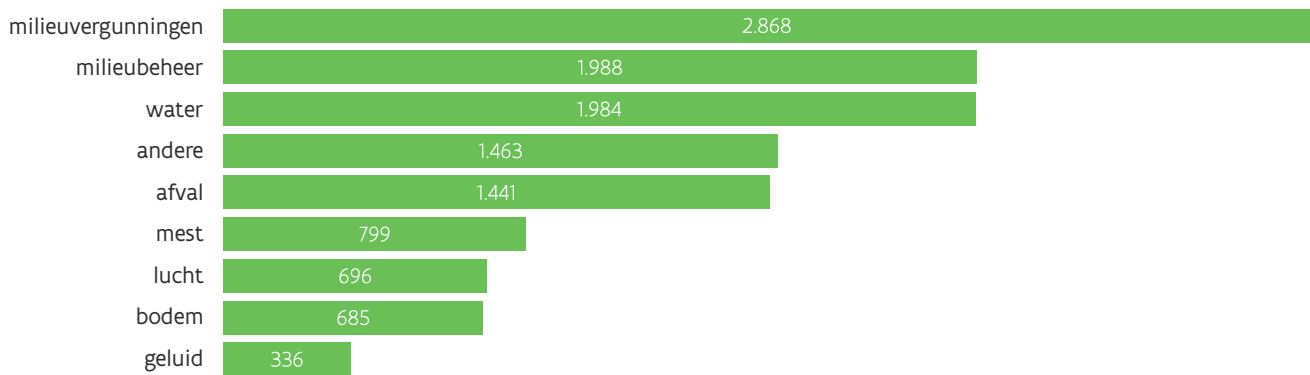
Figuur 38. De evolutie van het aantal aanvankelijke omgevingshandhavingscontroles met schending per bestuursniveau.

De verhouding tussen de verschillende thema's bij de aanvankelijke milieucontroles met schending die werden uitgevoerd door de gewestelijke actoren in 2023 komt sterk overeen met die van alle actoren samen (zie Figuur 39). Enkel voor de thema's afval en water is het aandeel van de gewestelijke actoren ten opzichte van het totaal merkbaar kleiner dan voor de andere thema's (zie Figuur 40).

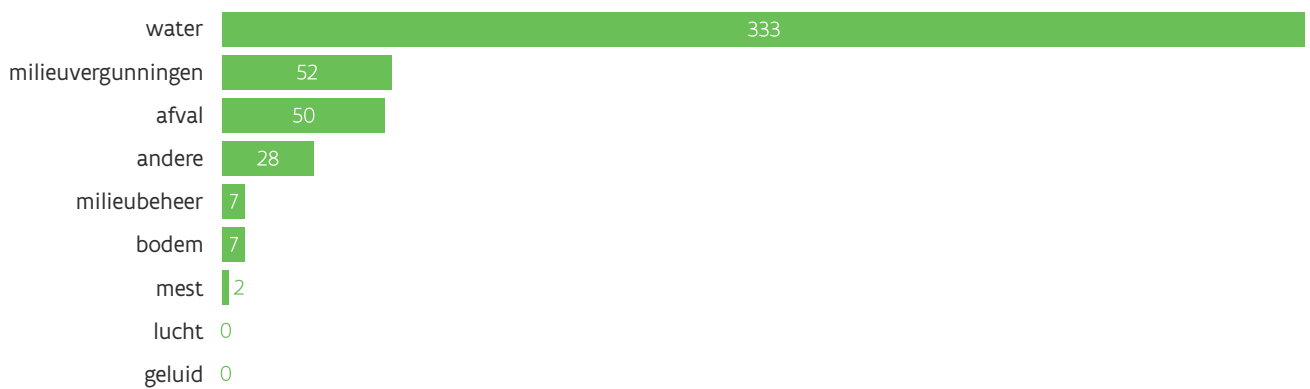
De provincies stelden in 2023 voornamelijk schendingen bij een aanvankelijke milieucontrole vast voor het thema water (zie Figuur 41), wat gezien hun bevoegdheden te verwachten valt. Het thema afval, gevolgd door de thema's milieuvergunningen en water, telt bij de gemeenten de meeste aanvankelijke milieucontroles met schending (zie Figuur 42).

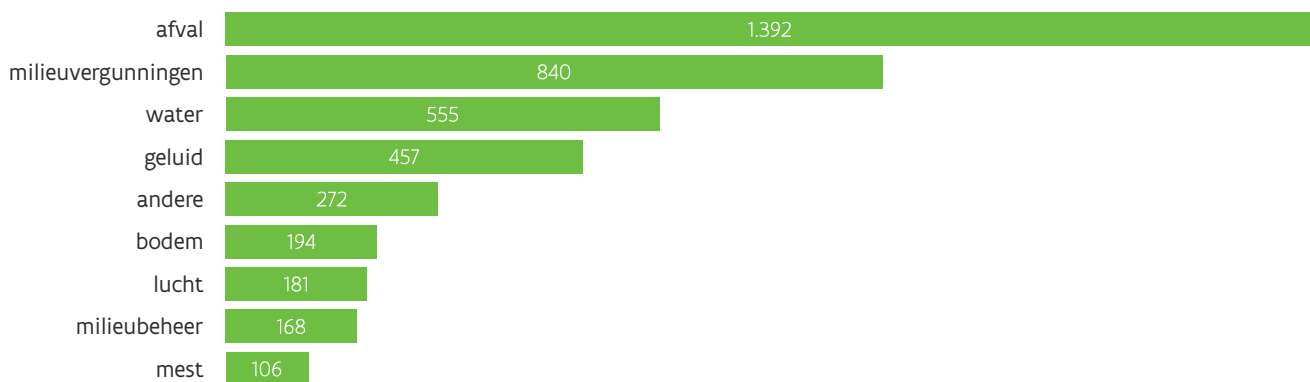
Figuur 39. Het aantal uitgevoerde aanvankelijke milieucontroles met vastgestelde schending in Vlaanderen per thema in 2023.

Figuur 40. Het aantal uitgevoerde milieucontroles met vastgestelde schending uitgevoerd door de gewestelijke actoren per thema in 2023.

Figuur 41. Het aantal uitgevoerde milieucontroles met vastgestelde schending uitgevoerd door de provincies per thema in 2023.

Figuur 42. Het aantal uitgevoerde milieucontroles met vastgestelde schending uitgevoerd door de gemeenten per thema in 2023.

4.3.4. Proactieve en reactieve controles

Actie 7 omgevingshandhavingsprogramma 2023

Strategische doelstelling: Realiseer een goede omgeving voor huidige en toekomstige generaties

Operationele doelstelling: Zet de verschillende handhavingsstrategieën verder in vanuit een visie van nalevingsborging. Zet meer in op nalevingsbevordering. Zet meer strategisch in op nalevingstoezicht. Zet meteen in op herstel en bestraffing, waar dit passend is.

Actie 7: De handhavingsactoren zetten meer strategisch in op nalevingstoezicht.

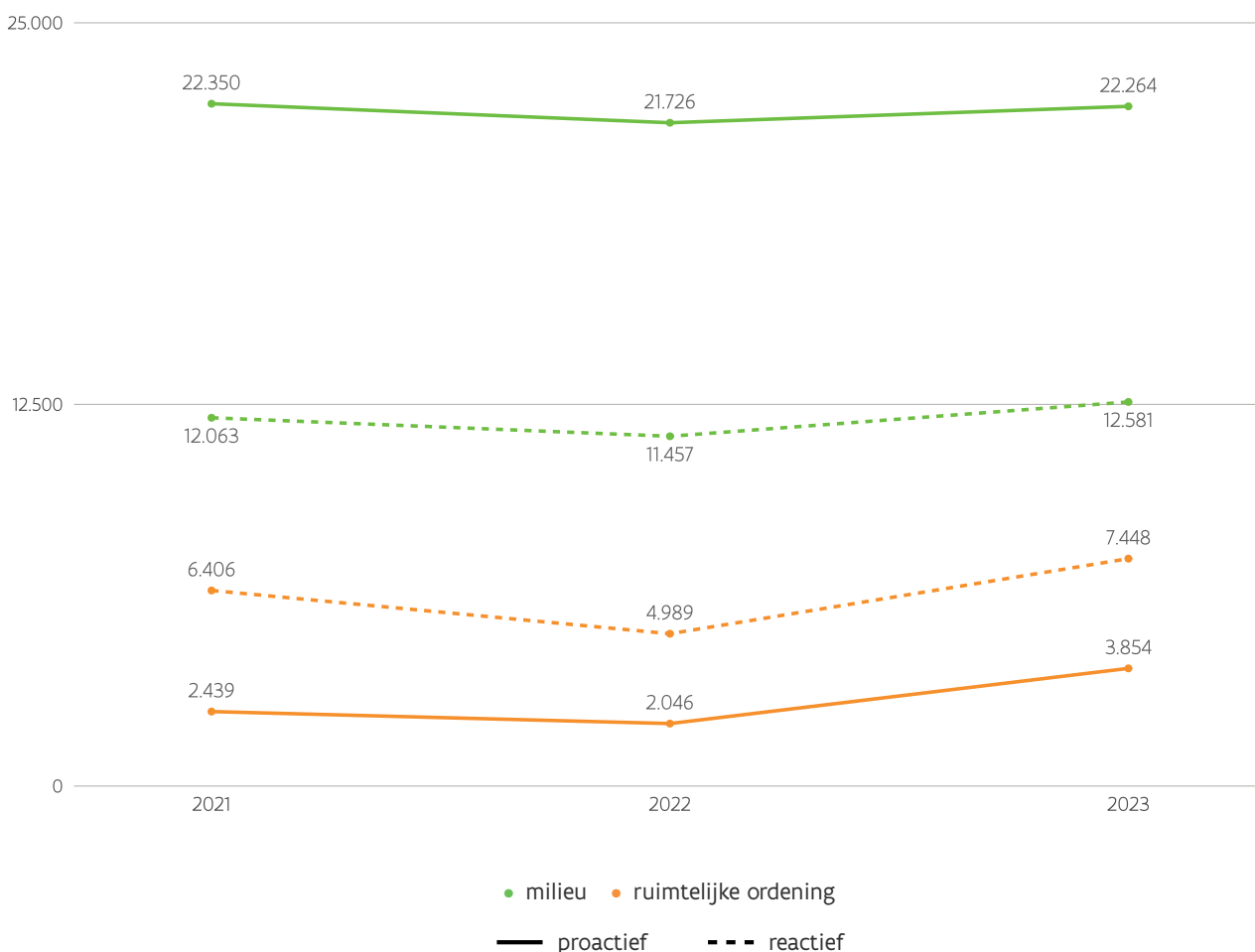
Indicator: Verhouding controles reactief t.o.v. proactief

De actoren voeren zowel proactieve controles (op eigen initiatief) als reactieve controles (naar aanleiding van een klacht) uit. Bij deze controles kan het zowel om een aanvankelijke als een navolgende controle gaan.

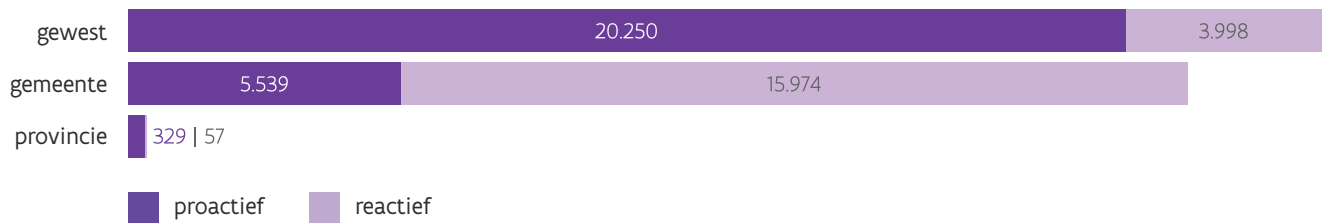
De verhouding tussen de proactieve en de reactieve controles is doorheen de jaren stabiel gebleven (zie Figuur 43). Alle actoren samen voerden doorheen de jaren steeds meer controles op eigen initiatief uit dan na een klacht.

Deze verdeling is ook zichtbaar bij de milieucontroles. Dit verschilt echter wanneer we de controles op ruimtelijke ordening apart gaan bekijken. De handhavingsactoren gaan bij deze materie eerder klachtengestuurd te werk.

Wanneer we de cijfers per bestuursniveau analyseren, merken we grote verschillen. Zo gaan de gemeenten hoofdzakelijk reactief te werk, terwijl de gewestelijke actoren meer inzetten op de proactieve handhaving (zie Figuur 44).

Figuur 43. De evolutie van het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve omgevingshandhavingscontroles in Vlaanderen.

Figuur 44. Het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve omgevingshandhavingscontroles per bestuursniveau in 2023.

4.3.4.1. Gewestelijke actoren

De gewestelijke actoren voerden in 2023 ongeveer vijf keer zoveel proactieve omgevingshandhavingscontroles als reactieve omgevingshandhavingscontroles uit (zie Figuur 45). Daarnaast merken we dat het verschil tussen de proactieve en de reactieve controles doorheen de jaren groter wordt.

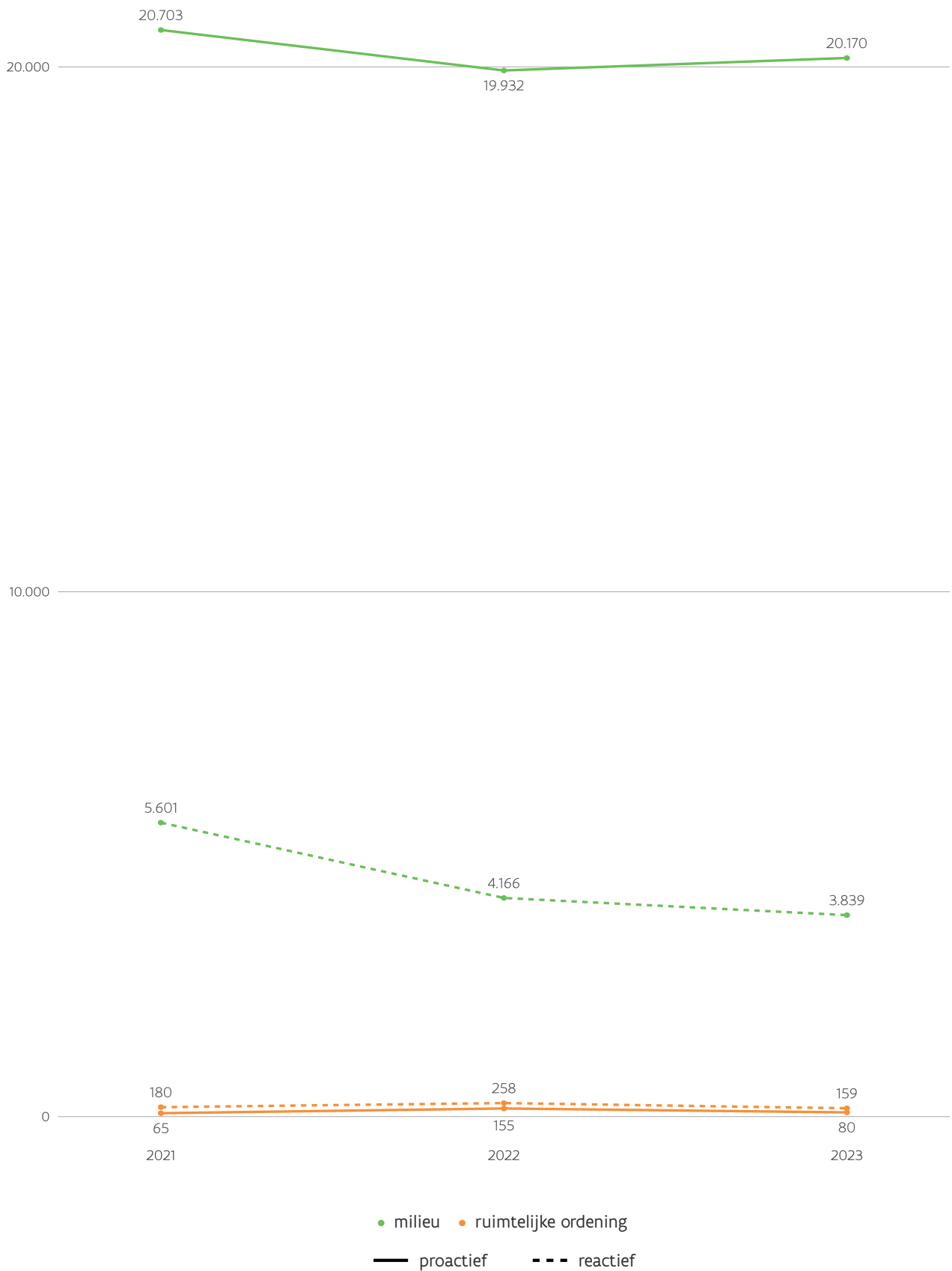
De bovenstaande verhouding blijft zo goed als behouden wanneer we enkel de milieucontroles bekijken. Bij de controles ruimtelijke ordening zien we dat er meer reactieve controles dan proactieve controles worden uitgevoerd. Dit verschil verkleint doorheen de jaren (zie Figuur 45). Hoewel

het geen klachtmisdrifft betreft, werden bouwschendingen tot voor kort door de gewestelijke actoren veelal reactief aangepakt. Wanneer er geen vergunning wordt aangevraagd, is proactief handelen niet evident. De opvolging van de uitvoering van bouwvergunningen gebeurt slechts sporadisch. Om eigen klemtonen te kunnen leggen, zet men op gewestelijk niveau de laatste jaren meer in op proactief handhaven.

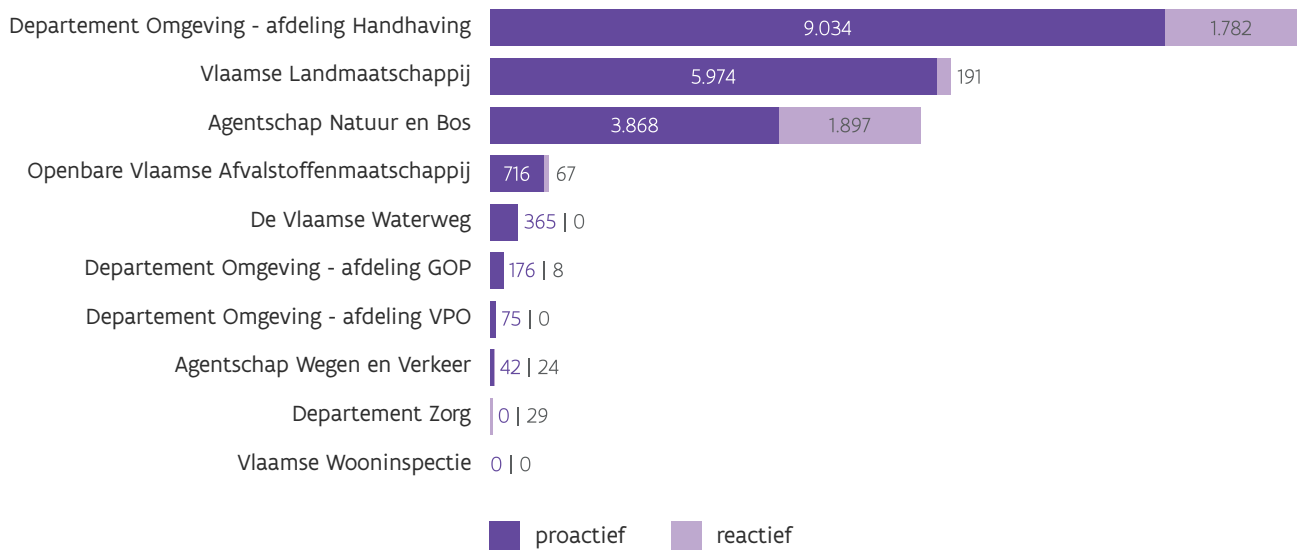
Ook individueel voerden de gewestelijke actoren in 2023 meer proactieve dan reactieve controles uit (zie Figuur 46). Het Departement Zorg vormt hierop een uitzondering.

Milieucontroles gebeuren vooral op eigen initiatief, controles ruimtelijke ordening vooral na een klacht.

Figuur 45. De evolutie van het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve omgevingshandhavingscontroles door de gewestelijke actoren.

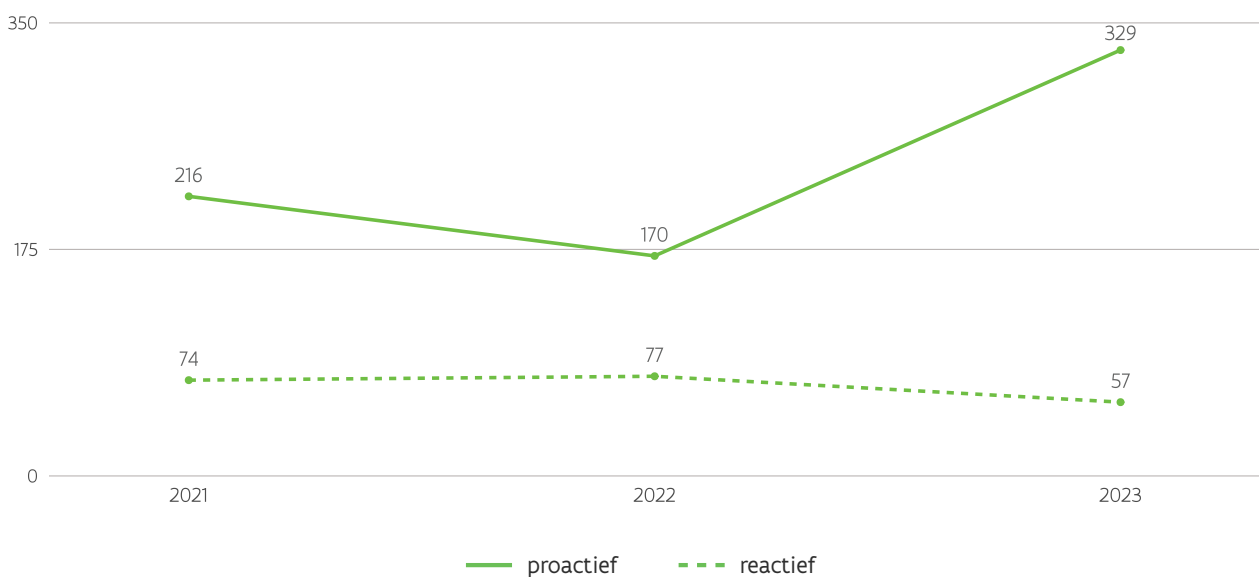

Figuur 46. Het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve omgevingshandhavingscontroles per gewestelijke actor in 2023.

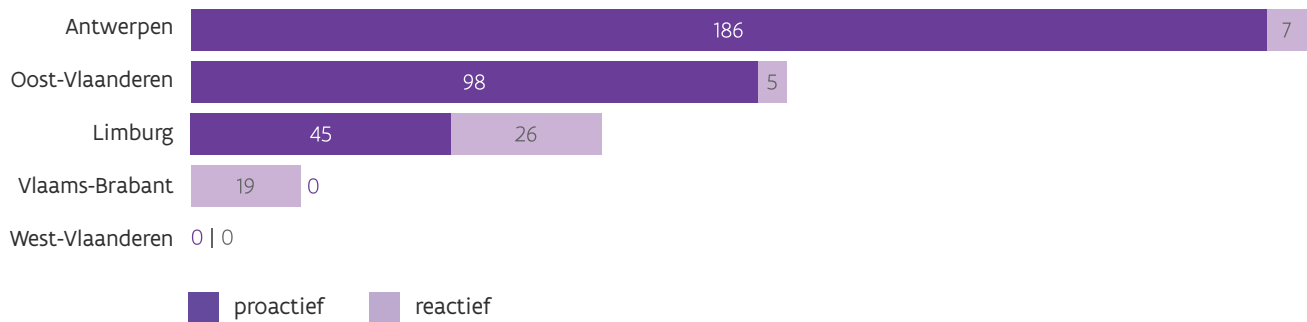
4.3.4.2. Provincies

De provincies voerden net zoals de andere bestuursniveaus meer proactieve controles uit (zie Figuur 47). In 2023 neemt het verschil tussen het aantal proactieve en reactieve controles toe.

Figuur 48 geeft de verdeling van de proactieve en reactieve controles weer per provincie in 2023. De provincies Oost-Vlaanderen en Antwerpen voerden bijna uitsluitend proactieve controles uit. Voor de provincie Vlaams-Brabant gaat het enkel over reactieve controles.

Figuur 47. De evolutie van het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve milieucontroles door de provincies.

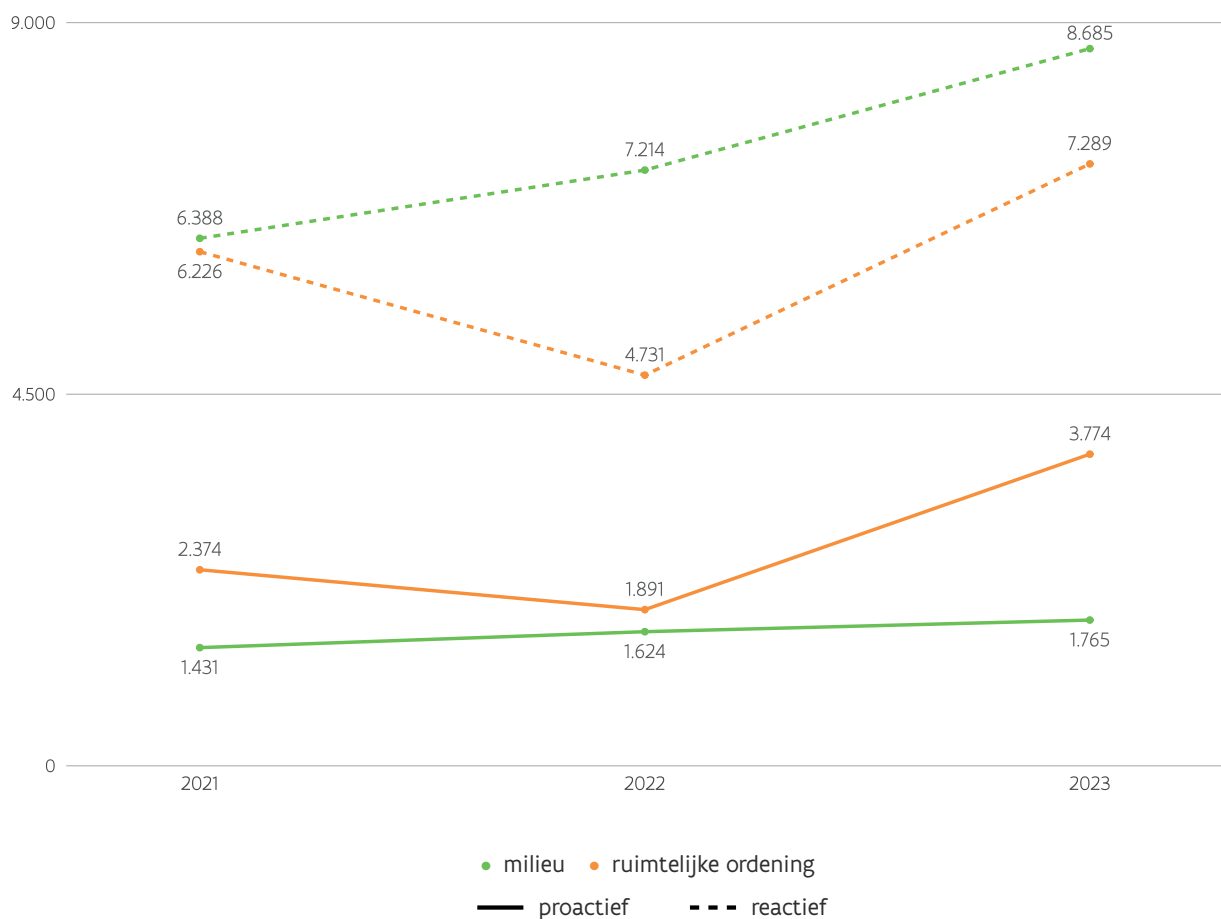

Figuur 48. Het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve milieuhandavingscontroles per provincie in 2023.

4.3.4.3. Gemeenten

De gemeenten gaan zowel voor de milieucontroles als voor de controles ruimtelijke ordening voornamelijk reactief te werk, waarbij het verschil tussen de proactieve en

de reactieve controles groter is bij de milieuhandhaving (zie Figuur 49).

Figuur 49. De evolutie van het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve omgevingshandavingscontroles door de gemeenten. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.

4.4. Instrumentarium

De actoren beschikken over een breed scala aan instrumenten om de goede ruimtelijke ordening en het milieu te vrijwaren. Tabel 6 geeft het instrumentarium weer dat de omgevingsinspectie kan inzetten per bestuursniveau. Bijlage 9.1 Kernbegrippen geeft de definities van alle instrumenten weer. Op basis van de huidige bevroegde data is het niet

mogelijk om na te gaan tot welk resultaat de ingezette instrumenten leiden.

De instrumenten die de omgevingsactoren kunnen inzetten, verschillen deels tussen milieuhandhaving en handhaving ruimtelijke ordening. Daarom worden het instrumentarium van de milieuhandhaving en dat van de handhaving ruimtelijke ordening apart behandeld.

Milieu	Ruimtelijke ordening	Gewest	Provincie	Gemeente
Raadgeving	Raadgeving	x	x	x
Aanmaning	Aanmaning	x	x	x
Verslag van vaststelling	Verslag van vaststelling	x	x	x
Proces-verbaal	Proces-verbaal	x	x	x
Bestuurlijke maatregel	Bestuurlijke maatregel	x	x	x
Veiligheidsmaatregel		x	x	x
	Bevel tot staking	x		x
	Minnelijke schikking	x		x
	Herstelvordering	x		x
	Ambtshalve uitvoering	x		x

Tabel 6. Het instrumentarium dat ingezet kan worden door de actoren bij de milieuhandhaving en handhaving ruimtelijke ordening.

4.4.1. Inzet van het instrumentarium van de milieuhandhaving

Voor de milieuhandhaving kunnen de actoren zes verschillende instrumenten inzetten (zie Tabel 7).

De aanmaning en de raadgeving zijn twee zachte instrumenten. Ze worden doorgaans in het beginstadium van een dossier gebruikt. In 2018 werd het DABM gewijzigd met de verankering van de discretionaire bevoegdheid van de toezichthouders. Hierdoor kan de toezichthouder er bij het vaststellen van een milieumisdrijf voor kiezen om eerst een aanmaning op te stellen en pas in een later stadium een proces-verbaal. De memorie van toelichting bij het DABM benadrukt het belang van de mogelijkheid tot het geven van aanmaningen in het zachte handhavingssparcours. Er

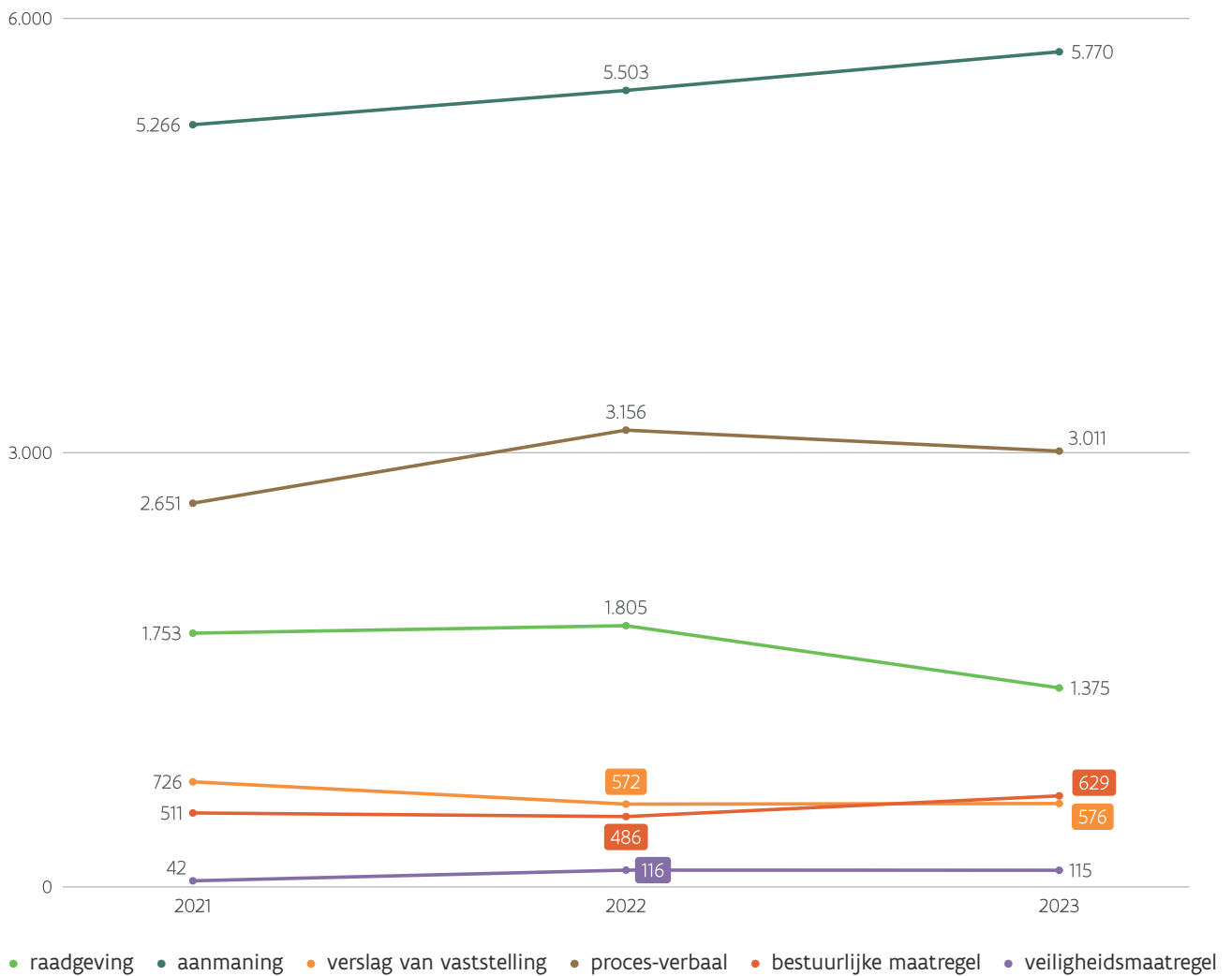
wordt gesteld dat aanmaningen uitermate doeltreffend zijn als informeel instrument omdat ze vaak zorgen voor een terugkeer naar de legaliteit en omdat ze de bestuurlijke en strafrechtelijke handhaving voorafgaan.⁴¹

De toezichthouder zal een raadgeving geven wanneer hij of zij vaststelt dat er een milieu-inbreuk of -misdrijf dreigt op te treden.⁴² Een aanmaning kan daarentegen pas worden ingezet nadat er reeds een milieu-inbreuk of -misdrijf heeft plaatsgevonden.⁴³

Het instrument raadgeving wordt veel minder toegepast dan de aanmaning (zie Figuur 50). De inzet van dit instrument daalt tussen 2022 en 2023 van 1.805 naar 1.375. De

Milieu	Gewest	Provincie	Gemeente
Raadgeving	x	x	x
Aanmaning	x	x	x
Verslag van vaststelling	x	x	x
Proces-verbaal	x	x	x
Bestuurlijke maatregel	x	x	x
Veiligheidsmaatregel	x	x	x

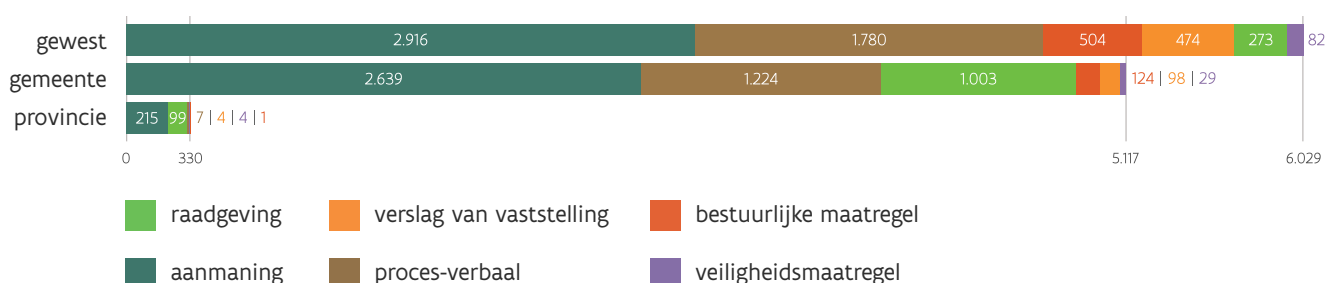
Tabel 7. Het instrumentarium dat ingezet kan worden door de actoren bij de milieuhandhaving.

Figuur 50. De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving in Vlaanderen.

aanmaning kent daarentegen een stijging doorheen de jaren. De actoren legden daarbij bijna dubbel zoveel aanmaningen op als processen-verbaal. Het aantal opgelegde processen-verbaal is tussen 2021 en 2023 toegenomen van 2.651 naar 3.011. Een omgekeerde evolutie is merkbaar bij de verslagen van vaststelling. Er worden meer processen-verbaal opgesteld dan verslagen van vaststelling (zie Figuur 50).

De bestuurlijke maatregel en de veiligheidsmaatregel zijn instrumenten waarbij de toezichthouder een maatregel oplegt. Die kan diverse vormen aannemen.⁴⁴ Bij de veiligheidsmaatregel moet er, bij het opleggen ervan, een aanzienlijk risico aanwezig zijn voor mens of milieu.⁴⁵ Hij wordt dan ook minder ingezet dan de bestuurlijke maatregel. De inzet van beide maatregelen stijgt tussen 2021 en 2023 (zie Figuur 50).

Figuur 51. Het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving per bestuursniveau in 2023.

De verschillende bestuursniveaus zetten in 2023 het meeste in op de aanmaning (zie Figuur 51). De gemeenten en de provincies zetten procentueel gezien sterker in op de raadgeving dan het gewest. De gewestelijke actoren leggen de meeste processen-verbaal op, gevolgd door de gemeenten. De provincies schrijven in tegenstelling tot

de gemeenten en de gewestelijke actoren weinig processen-verbaal. Ook de andere instrumenten worden slechts sporadisch ingezet door de provincies. Verder zien we dat de gewestelijke actoren vijf keer meer bestuurlijke maatregelen en verslagen van vaststelling opleggen dan de gemeenten (zie Figuur 51).

4.4.1.1. Gewestelijke actoren

Actie 9 omgevingshandhavingsprogramma 2023

Strategische doelstelling: Voer handhaving doelgericht, efficiënt en resultaatgericht uit

Operationele doelstelling: Maak operationele keuzes in functie van de realisatie van de gewestelijke handhavingsprioriteiten

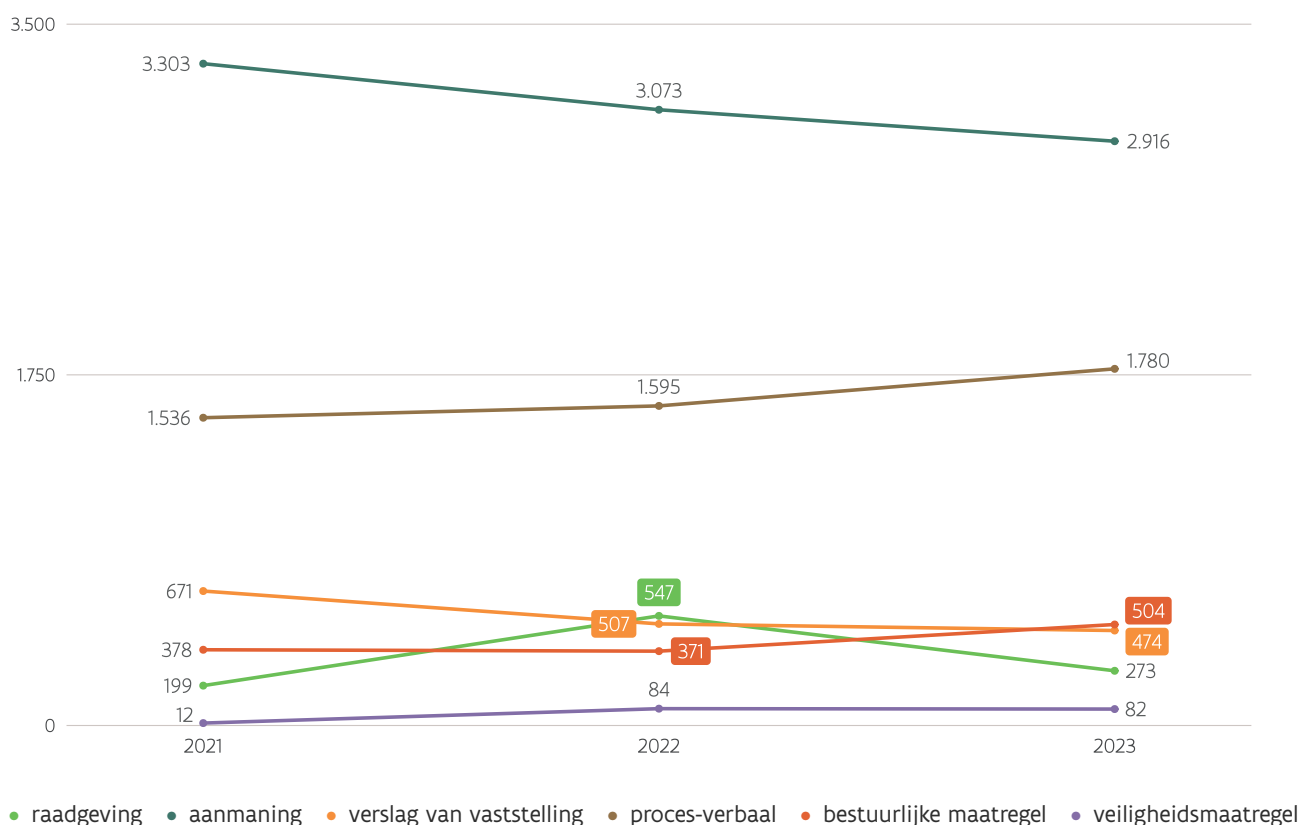
Actie 9: De handhavingsactoren maken de inzet van mensen, middelen en instrumenten om de gewestelijke handhavingsprioriteiten te realiseren zichtbaar in hun plannen zodat een geconsolideerd beeld van de bestaande omgevingshandhavingscontext ontstaat en zij maken ook de opvolging van de gewestelijke handhavingsprioriteiten zichtbaar.

Indicator: Inzet van de verschillende instrumenten per type per jaar per gewestelijke handhavingsactor

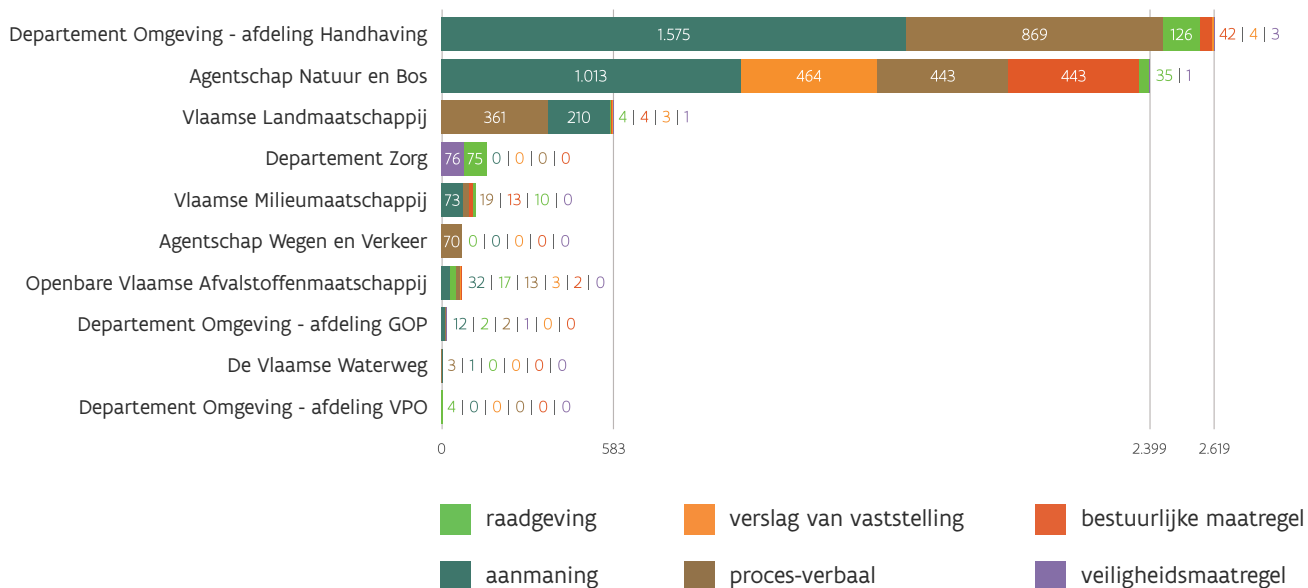
Figuur 52 geeft de evolutie van het ingezette instrumentarium voor de milieuhandhaving door de gewestelijke actoren weer. Net zoals blijkt uit de cijfers van het instrumentarium van alle milieuhandhavingsactoren samen (zie Figuur 50), gebruiken de gewestelijke actoren de aanmaning het meest, gevolgd door het proces-verbaal. Het aantal aanmaningen daalt van 3.303 in 2021 naar 2.916

in 2023. Het aantal processen-verbaal stijgt daarentegen naar 1.780 in 2023.

De gewestelijke actoren maken procentueel gezien minder dan alle milieuhandhavingsactoren samen gebruik van de raadgeving. In 2022 piekt de raadgeving naar 547. Dit wordt veroorzaakt door een piek in de cijfers van het Departement Omgeving, het Agentschap Natuur

Figuur 52. De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving door de gewestelijke actoren.

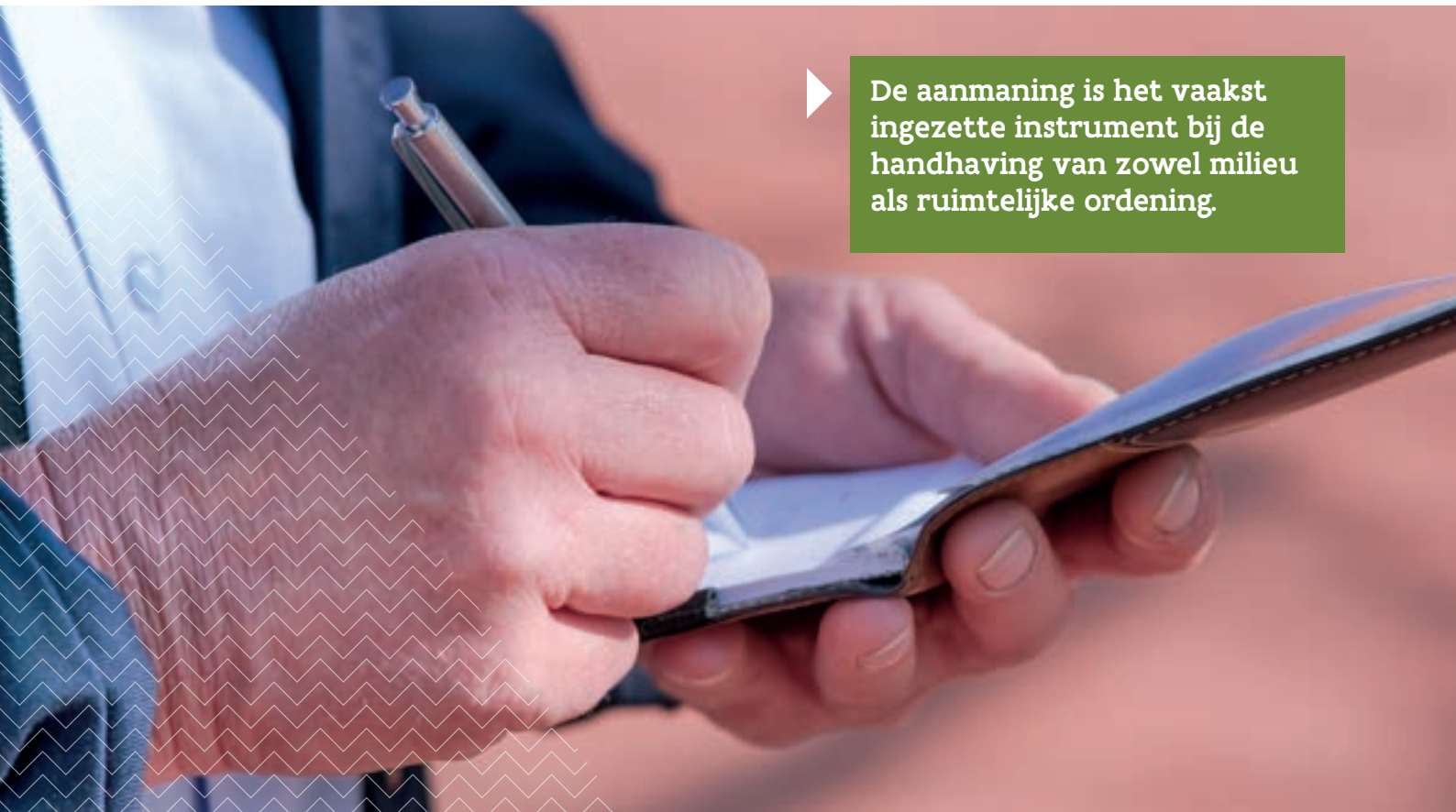
Figuur 53. Het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving per gewestelijke actor in 2023.

en Bos, het Departement Zorg en de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij.

De overige instrumenten volgen dezelfde trend als die van de globale cijfers (zie Figuur 50), omdat het gebruiksaandeel van de gewestelijke actoren zeer hoog ligt.

De afdeling Handhaving van het Departement Omgeving zette in 2023 het hoogste aantal instrumenten in ten

opzichte van de andere gewestelijke milieuhandhaving-actoren (zie Figuur 53). De aanmaning en het proces-verbaal werden het vaakst toegepast. Het Agentschap Natuur en Bos heeft het grootste aandeel aan bestuurlijke maatregelen ingezet in 2023 in vergelijking met de andere gewestelijke milieuhandhaving-actoren.

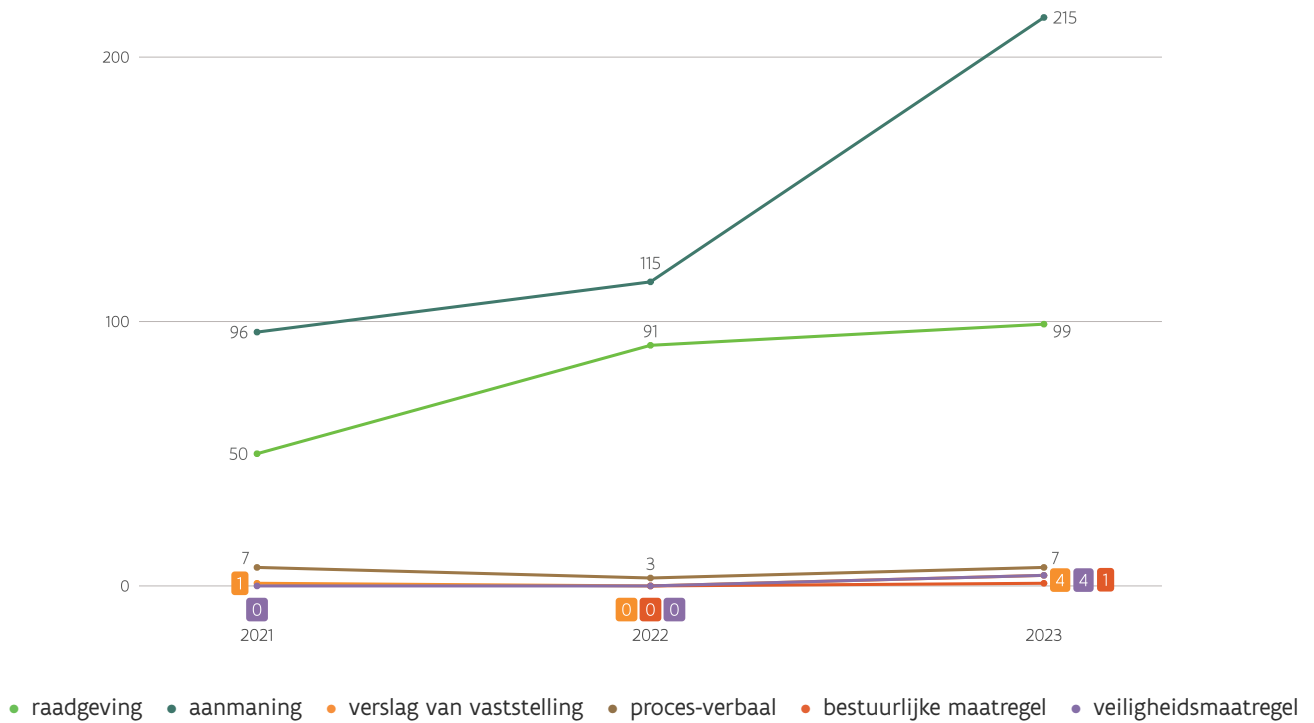

▶ De aanmaning is het vaakst ingezette instrument bij de handhaving van zowel milieu als ruimtelijke ordening.

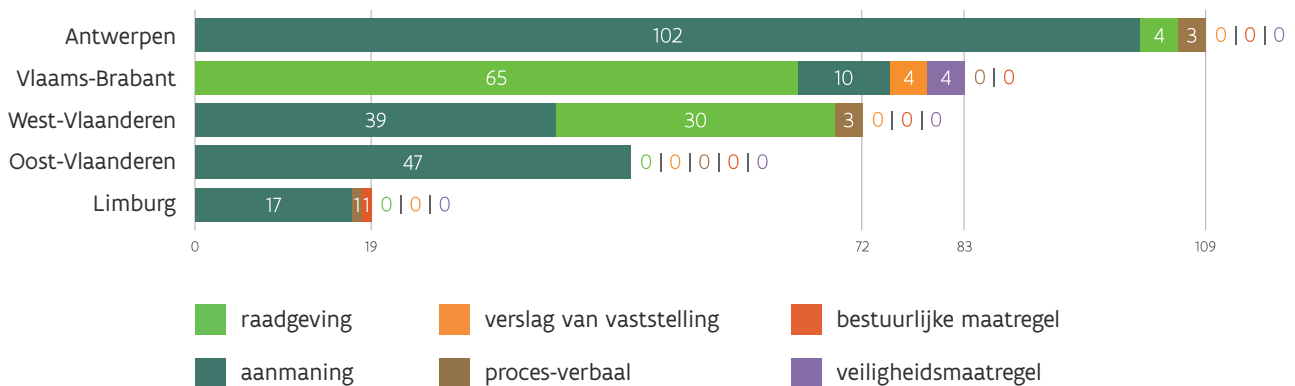
4.4.1.2. Provincies

De provincies zetten samen in hoofdzaak in op de aanmaning (zie Figuur 54). Het aantal aanmaningen steeg van 96 in 2021 naar 215 in 2023. Vervolgens stijgt ook het op één na meest gebruikte instrument, de raadgeving, tussen 2021 en 2023. De overige instrumenten worden door de provincies niet of zeer weinig toegepast.

De inzet van het instrumentarium verschilt sterk tussen de provincies (zie Figuur 55). Zo hebben de provincies West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant het merendeel van de raadgevingen in 2023 opgelegd. Het grootste aandeel van de aanmaningen wordt opgelegd in de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen. De provincie Limburg legde als enige provincie een bestuurlijke maatregel op in 2023.

Figuur 54. De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving door de provincies.

Figuur 55. Het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving per provincie in 2023.

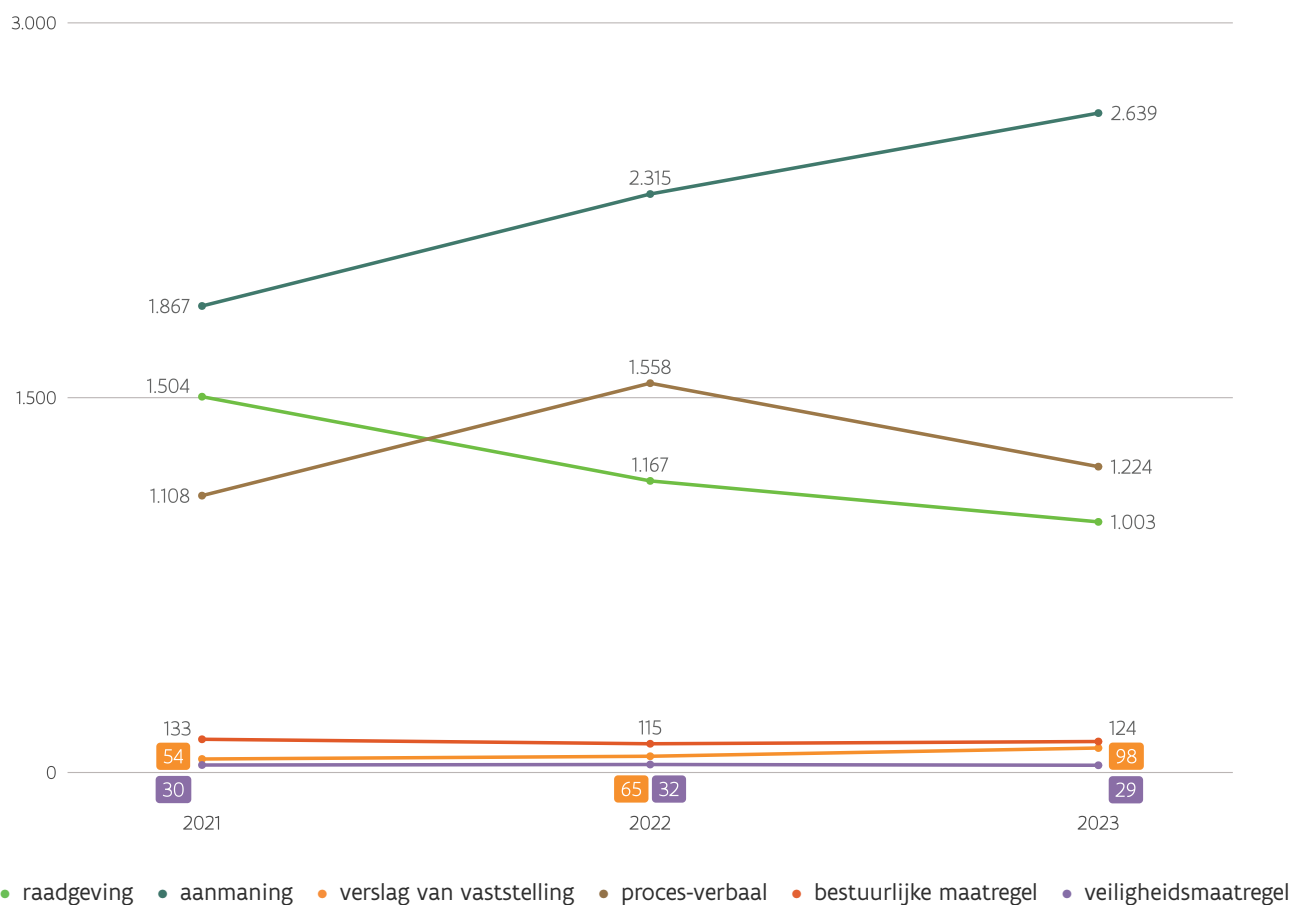
4.4.1.3. Gemeenten

De gemeenten zetten sinds 2021 steeds meer in op de aanmaning (zie Figuur 56). Het aantal raadgevingen daalt daarentegen doorheen de jaren. Het aantal processen-verbaal stijgt doorheen de jaren met een piek van 1.558 in 2022.

De overige instrumenten worden minder gebruikt. We zien echter een verdubbeling van het aantal verslagen van vaststelling die werden geschreven van 54 in 2021 naar 98

in 2023. De inzet van het instrument bestuurlijke maatregel kent een lichte daling. Het aantal opgelegde veiligheidsmaatregelen blijft vrij stabiel.

Het ingezette instrumentarium in 2023 van iedere gemeente en een weergave op kaartniveau van de cijfers van de gemeenten kunnen per instrument geraadpleegd worden op de website <https://omgevingshandhavingsrapportage.omgeving.vlaanderen.be>.

Figuur 56. De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving door de gemeenten. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.

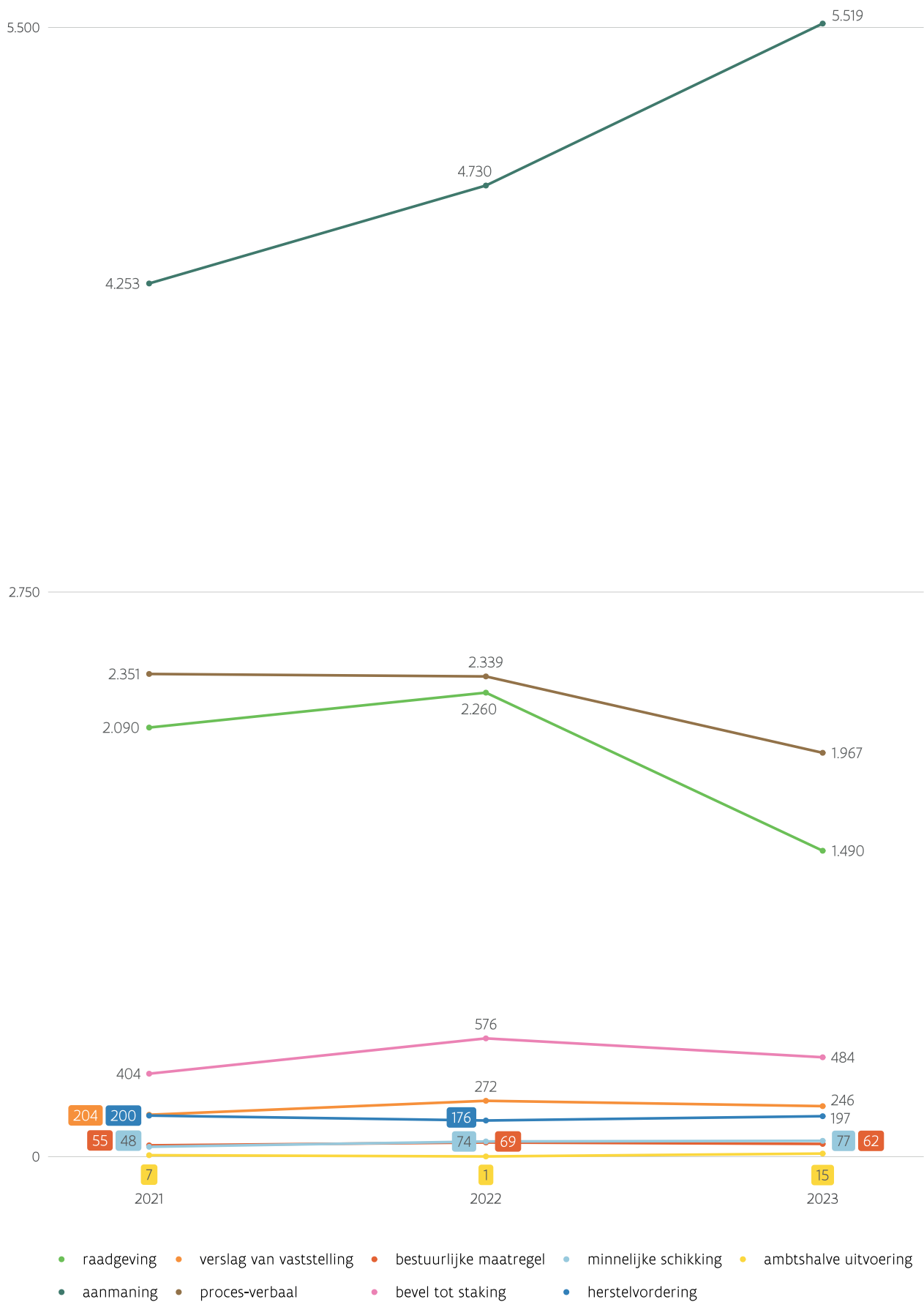
4.4.2. Inzet van het instrumentarium van de handhaving ruimtelijke ordening

Het instrumentarium dat de verbalisanten en stedenbouwkundige inspecteurs kunnen inzetten voor de handhaving van de ruimtelijke ordening is uitgebreider dan dat voor de milieuhandhaving (zie Tabel 8).

Ruimtelijke ordening	Gewest	Gemeente
Raadgeving	x	x
Aanmaning	x	x
Verslag van vaststelling	x	x
Proces-verbaal	x	x
Bestuurlijke maatregel	x	x
Bevel tot staking	x	x
Minnelijke schikking	x	x
Herstelvordering	x	x
Ambtshalve uitvoering	x	x

Tabel 8. Het instrumentarium dat ingezet kan worden door de actoren bij de handhaving ruimtelijke ordening.

Figuur 57. De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de handhaving van de ruimtelijke ordening in Vlaanderen.

Figuur 58. Het ingezette instrumentarium bij de handhaving van de ruimtelijke ordening per bestuursniveau in 2023.

Net zoals de toezichthouders kunnen de verbalisanten ruimtelijke ordening de overtreder en eventuele andere betrokkenen aanmanen de nodige maatregelen te nemen om de inbreuk of het misdrijf te beëindigen, de gevolgen ervan geheel of gedeeltelijk ongedaan te maken of een herhaling ervan te voorkomen.⁴⁶ Daarnaast kan de verbalisant ruimtelijke ordening een raadgeving geven wanneer een stedenbouwkundige inbreuk of een stedenbouwkundig misdrijf dreigt te worden gepleegd.⁴⁷ Deze aanmaning en raadgeving vertonen dezelfde verhouding en evolutie als bij de milieuhandhaving (zie Figuur 50). Zo zetten de actoren de aanmaning meer in (zie Figuur 57). In tegenstelling tot de aanmaning daalt de inzet van de raadgeving sterk tussen 2022 en 2023.

Naast de raadgeving daalt het aantal opgelegde processen-verbaal tussen 2022 en 2023. De verbalisanten kunnen een stakingsbevel opleggen.⁴⁸ Dit op één na meest gehanteerde repressieve instrument werd tussen 2021 en 2023 meer ingezet.

De stedenbouwkundige inspecteur en de burgemeester kunnen een herstelvordering inleiden bij het Openbaar Ministerie of herstel vorderen bij de burgerlijke rechter.⁴⁹ De inzet van dit instrument blijft stabiel doorheen de jaren. De inzet van de instrumenten minnelijke schikking en bestuurlijke maatregel kent een stijging tussen 2021 en 2023, respectievelijk van 48 naar 77 en van 55 naar 62. Het uitvoeren van de ambtshalve uitvoering neemt toe van 7 in 2021 naar 15 in 2023.

Tussen de gemeenten en de gewestelijke actoren zijn er grote verschillen merkbaar in het ingezette instrumentarium van de ruimtelijke ordening (zie Figuur 58). De gemeenten zetten over de hele lijn meer instrumenten in dan de gewestelijke actoren. Deze bevindingen kunnen verklaard worden door het beperkt aantal gewestelijke actoren met bevoegdheden voor de ruimtelijke ordening.

4.4.2.1. Gewestelijke actoren

Actie 9 omgevingshandhavingprogramma 2023

Strategische doelstelling: Voer handhaving doelgericht, efficiënt en resultaatgericht uit

Operationele doelstelling: Maak operationele keuzes in functie van de realisatie van de gewestelijke handhavingsprioriteiten

Actie 9: De handhavingsactoren maken de inzet van mensen, middelen en instrumenten om de gewestelijke handhavingsprioriteiten te realiseren zichtbaar in hun plannen zodat een geconsolideerd beeld van de bestaande omgevingshandhavingcontext ontstaat en zij maken ook de opvolging van de gewestelijke handhavingsprioriteiten zichtbaar.

Indicator: Inzet van de verschillende instrumenten per type per jaar per gewestelijke handhavingsactor

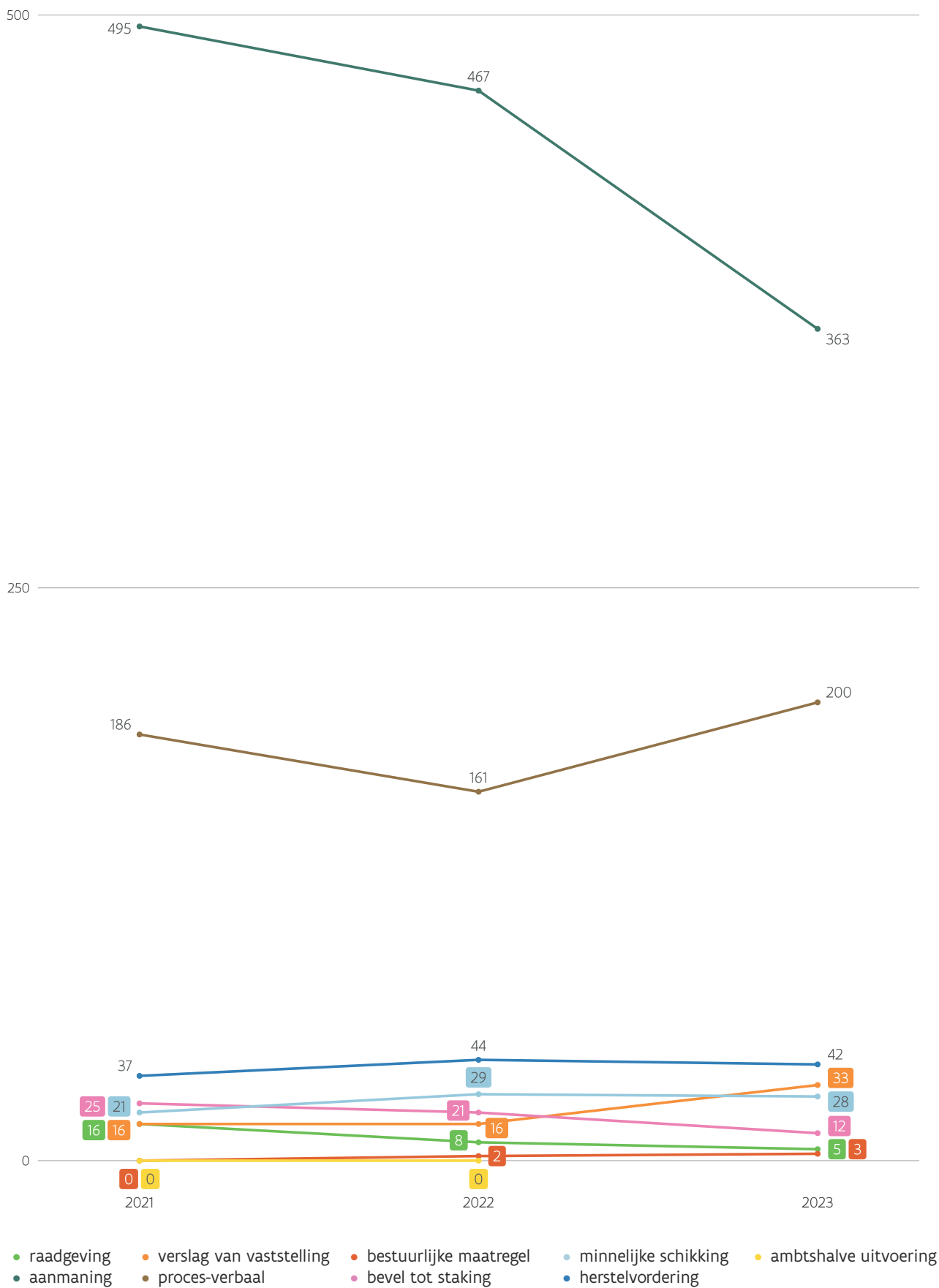
Figuur 59 geeft de evolutie weer van het ingezette instrumentarium voor ruimtelijke ordening door de gewestelijke actoren. Zij maken het vaakst gebruik van de aanmaning en het proces-verbaal. Waar de inzet van de aanmaning door alle actoren globaal gezien stijgt tussen 2021 en 2023 (zie Figuur 57), zien we een sterke daling van de inzet van dit instrument door de gewestelijke actoren. Deze afname is een gevolg van een daling van de inzet

van dit instrument door de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving.

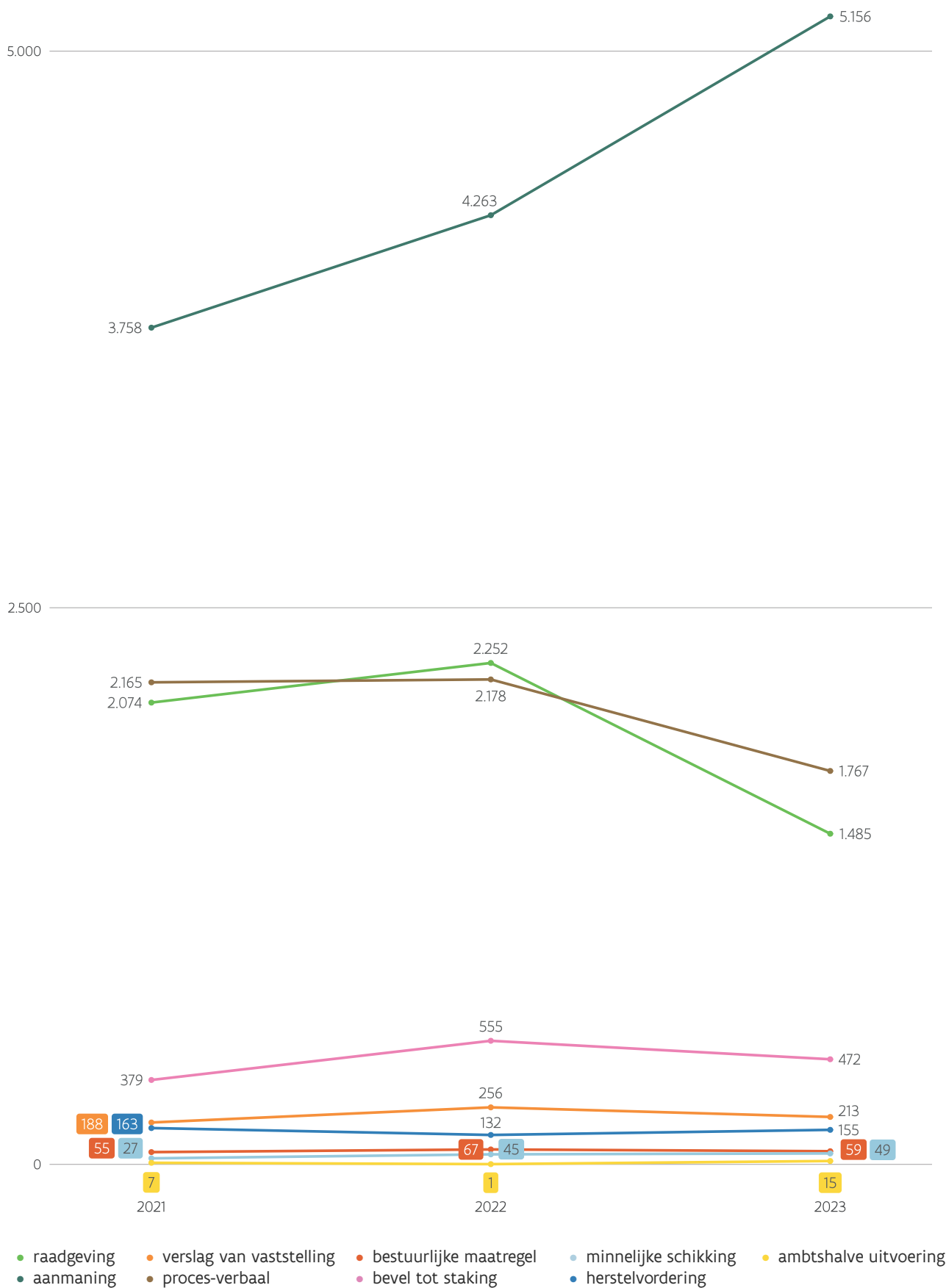
Het aantal opgestelde processen-verbaal door de gewestelijke actoren stijgt van 186 in 2021 naar 200 in 2023.

Het aantal opgelegde stakingsbevelen daalt van 25 in 2021 naar 12 in 2023.

Anderzijds zien we doorheen de jaren een toename van de inzet van de instrumenten verslag van vaststelling,

Figuur 59. De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de handhaving van de ruimtelijke ordening door de gewestelijke actoren.

Figuur 61. De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de handhaving van de ruimtelijke ordening door de gemeenten. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.

4.4.3. Bestuurlijke maatregel

Actie 12 omgevingshandhavingsprogramma 2023

Strategische doelstelling: Voer handhaving doelgericht, efficiënt en resultaatgericht uit

Operationele doelstelling: Zet in op de bestuurlijke instrumenten voor toezicht, bestuurlijke maatregelen, bestuurlijke beboeting.

Actie 12: De handhavingsactoren en de beleidsvoorbereiders maken verdere afspraken met de strafrechtelijke handhavingsactoren over het vervolgingsbeleid en over de zaken die het meest efficiënt met bestuurlijke beboeting kunnen afgehandeld worden of met een vereenvoudigd proces-verbaal.

Indicator: Aantal bestuurlijke maatregelen, bestuurlijke dwangsommen, bestuursdwang per jaar

De actoren kunnen de bestuurlijke maatregel al dan niet met een dwangsom inzetten voor zowel de milieuhandhaving als voor de handhaving ruimtelijke ordening (bestuursdwang en last onder dwangsom).

Bij de milieuhandhaving kan de toezichthouder, burgemeester of provinciegouverneur een bestuurlijke maatregel opleggen.⁵⁰ Die kan de volgende vormen aannemen:⁵¹

- een bevel om maatregelen te nemen om de milieu-inbreuk of het milieumisdrijf te beëindigen, de gevolgen ervan geheel of gedeeltelijk ongedaan te maken of herhaling ervan te voorkomen;
- een bevel om activiteiten, werkzaamheden of het gebruik van zaken te beëindigen;
- een feitelijke handeling van de burgemeester of zijn plaatsvervanger op kosten van degene aan wie de bestuurlijke maatregelen werden opgelegd, om de milieu-inbreuk of het milieumisdrijf te beëindigen, de gevolgen ervan geheel of gedeeltelijk ongedaan te maken of herhaling ervan te voorkomen;
- een combinatie van deze maatregelen.

De bestuurlijke maatregelen kunnen onder meer het volgende inhouden⁵²:

- de stopzetting of uitvoering van werkzaamheden, handelingen of activiteiten;
- het verbod op het gebruik van of de verzegeling van gebouwen, installaties, machines, toestellen, transportmiddelen, containers, terreinen en alles wat zich daarin of daarop bevindt;
- de volledige of gedeeltelijke sluiting van een inrichting;
- het meenemen van daarvoor vatbare zaken, met inbegrip van afvalstoffen, waarvan het bezit of het gebruik in strijd is met de milieuwetgeving;
- het onmiddellijk vernietigen, op kosten van degene aan wie de bestuurlijke maatregelen werden opgelegd, van zaken die bederfelijk zijn of waarvan het bezit verboden is. Als het om dieren gaat waarvan het bezit verboden is, kunnen die op kosten van degene aan wie de bestuurlijke maatregelen werden opgelegd, al naargelang het

geval, ofwel onmiddellijk worden vrijgelaten, ofwel worden overgebracht naar een erkend opvangcentrum voor vogels en wilde dieren, ofwel worden vernietigd.

Samen met de bestuurlijke maatregel kan een bestuurlijke dwangsom worden opgelegd voor het geval dat de bestuurlijke maatregelen niet of niet tijdig worden uitgevoerd.⁵³

Met de bestuurlijke maatregel binnen de handhaving van de ruimtelijke ordening wordt het instrument bestuursdwang of last onder dwangsom bedoeld dat opgelegd wordt door de stedenbouwkundige inspecteur of de burgemeester.

- Bestuursdwang houdt in dat bestuurlijke maatregelen aan overtreders worden opgelegd door middel van een bestuurlijke beslissing die onmiddellijk uitvoerbaar is en steeds het recht op ambtshalve uitvoering insluit.⁵⁴

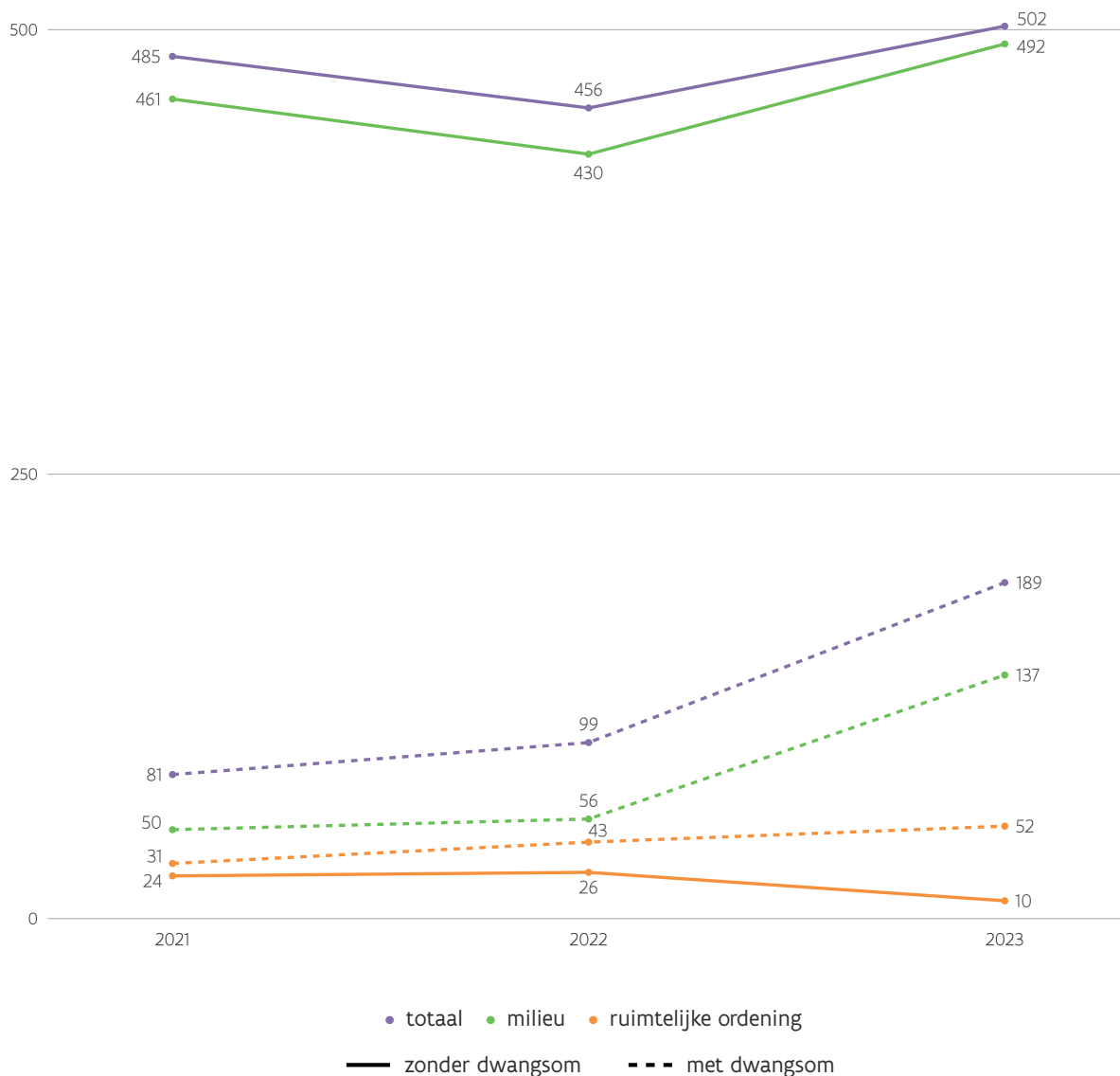
De bestuurlijke maatregelen genomen in het kader van bestuursdwang hebben dezelfde inhoud als de herstelmaatregelen, vermeld in artikel 6.3.1, §1, en respecteren de rangorde, vermeld in het voormelde artikel.

Het bedrag van de meerwaarde wordt door de stedenbouwkundige inspecteur of de burgemeester vastgesteld conform artikel 6.3.1, §5, tweede lid.⁵⁵

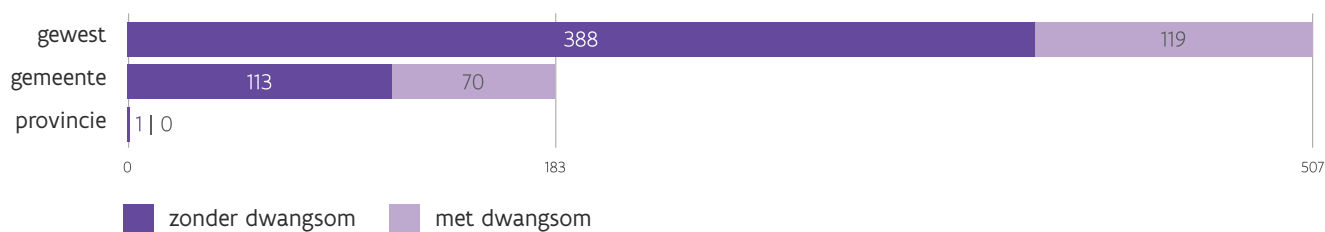
- Last onder dwangsom houdt in dat bestuurlijke maatregelen aan overtreders worden opgelegd door middel van een bestuurlijke beslissing die onmiddellijk uitvoerbaar is en steeds de verbeurte van een dwangsom als sanctie bij negatie insluit.

Artikel 6.4.7, §2 tot en met §6, is ook van toepassing op de last onder dwangsom, met het voorbehoud dat een last onder dwangsom nooit de betaling van een meerwaarde als enig voorwerp kan hebben.⁵⁶

Doorheen de jaren werd er een hoger aantal bestuurlijke maatregelen opgelegd zonder dwangsom (502 in 2023) dan met dwangsom (189 in 2023) (zie Figuur 62). Dit verschil wordt de laatste drie jaar kleiner.

Figuur 62. De evolutie van het aantal bestuurlijke maatregelen met en zonder dwangsom opgelegd door de actoren voor de omgevingshandhaving in Vlaanderen.

Figuur 63. Het aantal bestuurlijke maatregelen met en zonder dwangsom opgelegd door de actoren per bestuursniveau in 2023.

De meeste bestuurlijke maatregelen worden opgelegd voor de milieuhandhaving. Daarnaast worden, in tegenstelling tot de milieuhandhaving, bij de handhaving ruimtelijke ordening vaker bestuurlijke maatregelen met dwangsom opgelegd dan zonder dwangsom.

Het hoogste aantal bestuurlijke maatregelen wordt opgelegd door de gewestelijke actoren (zie Figuur 63). Ze leggen samen drie keer meer bestuurlijke maatregelen op zonder dwangsom dan met dwangsom.

Ook de gemeenten zetten meer in op de bestuurlijke maatregel zonder dwangsom. Al is het verschil tussen de maatregelen met en zonder dwangsom hier kleiner dan bij de gewestelijke actoren.

De provincies gebruiken het instrument van de bestuurlijke maatregel slechts sporadisch. Zo werd er in 2023 slecht 1 bestuurlijke maatregel opgelegd door de provincies.

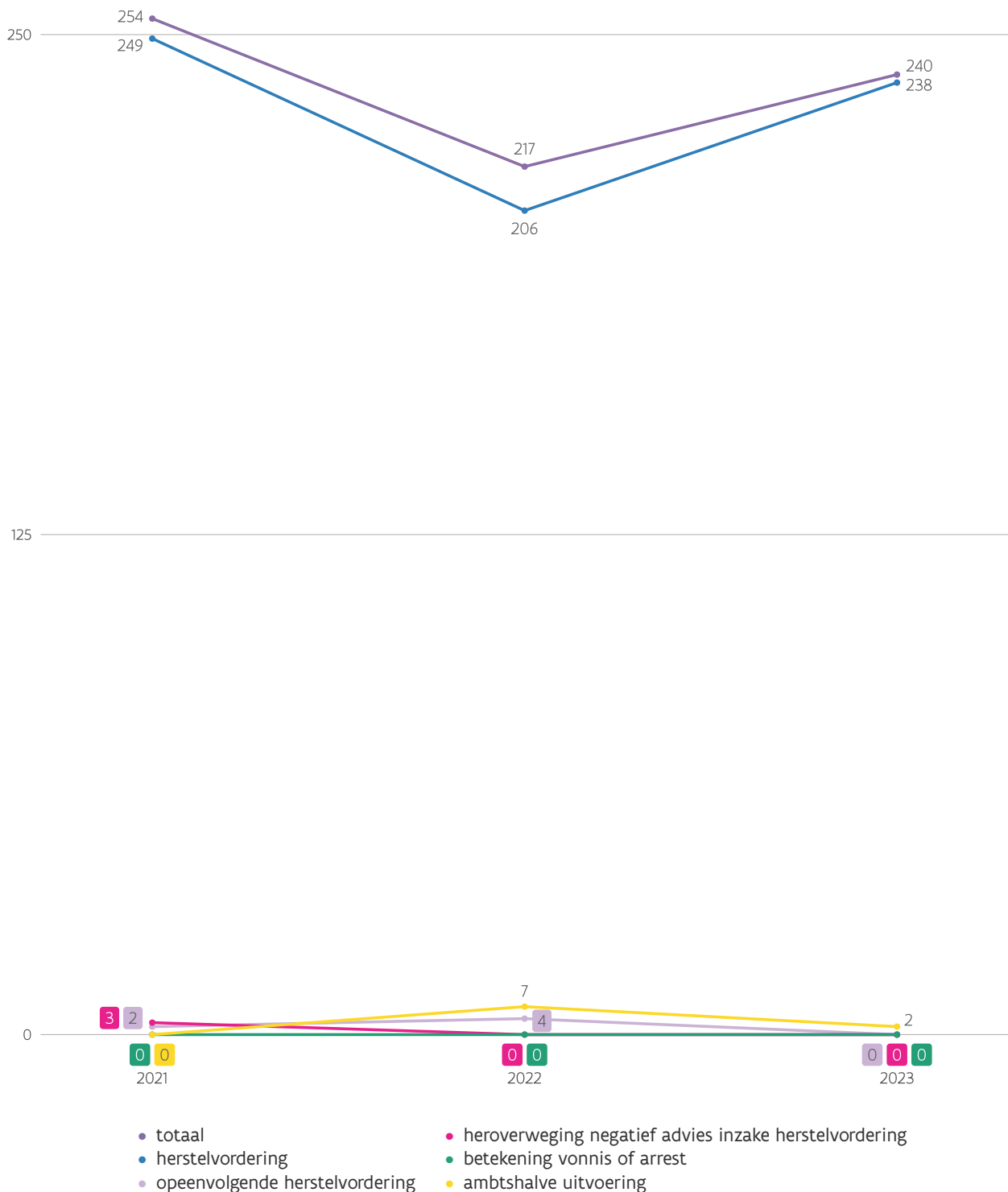

Er worden meer bestuurlijke maatregelen opgelegd zonder dwangsom dan met dwangsom.

4.5. Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering

Hieronder worden de cijfers van de laatste drie jaar over de activiteiten van de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering besproken. De Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering ontving in 2023 minder adviesaanvragen dan in 2021 (zie Figuur 64). Het gaat hier hoofdzakelijk om adviesaanvragen over herstellvorderingen, waarvan de gemeentelijke stedenbouwkundige inspecteur of de burgemeester in 2023 72% van de aanvragen indiende (zie Figuur 65).

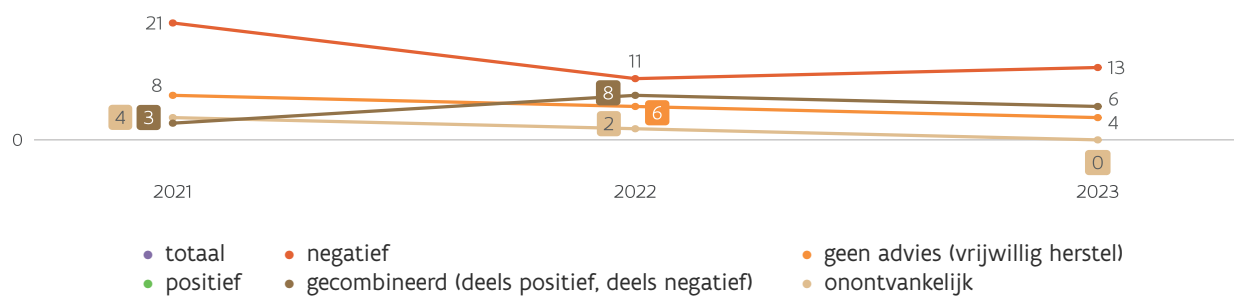
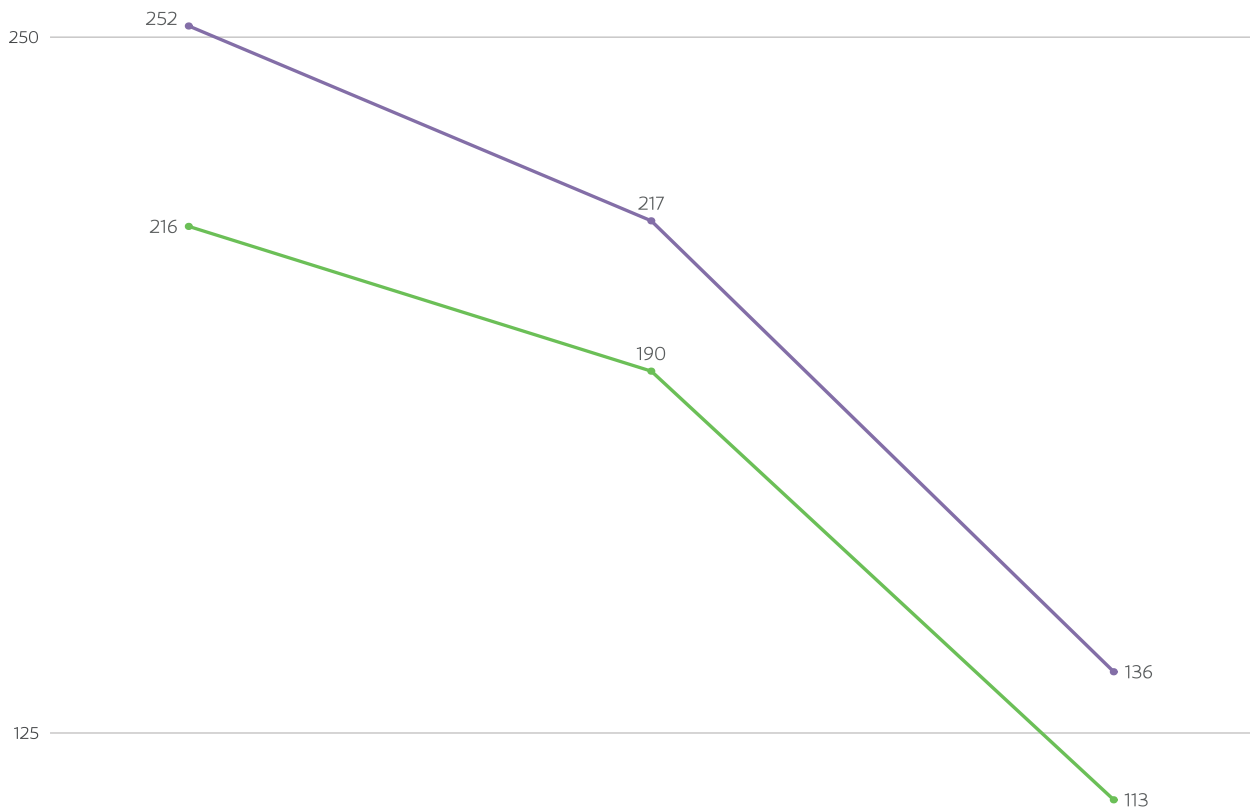
De bindende adviesaanvragen worden doorgaans positief geadviseerd door de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering (zie Figuur 66). Dit blijft ongewijzigd over de jaren heen. De Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering bracht in 2023 vaker advies uit bij beroepen ingesteld door de vermoedelijke overtreder tegen de beslissing tot toepassing van bestuursdwang of tot het opleggen van een last onder dwangsom bij een herstelmaatregel dan over gemotiveerde

Figuur 64. De evolutie van het aantal ontvangen aanvragen bij de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering.

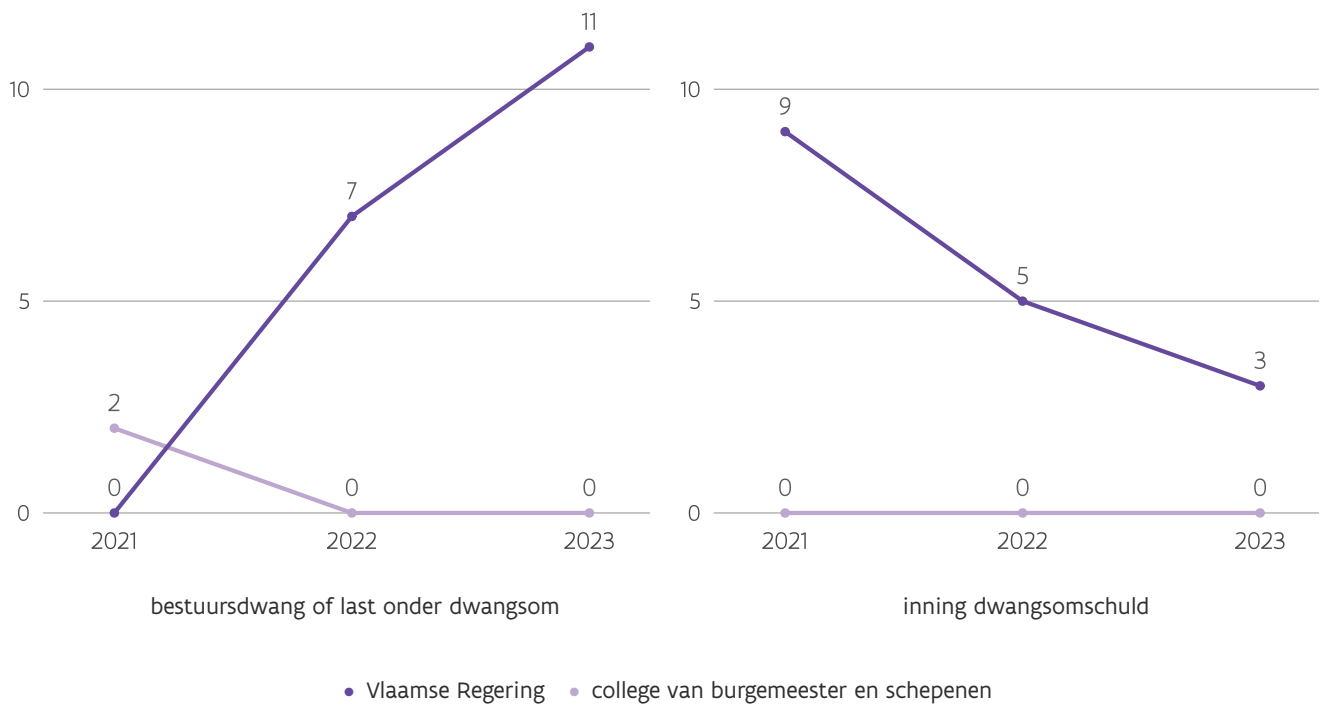
Figuur 65. Het aantal adviesaanvragen bij de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering per type adviesaanvrager in 2023.

Figuur 66. De evolutie van het aantal bindende adviezen volgens de besluitvorming van de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering.

▶ De Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering geeft doorgaans een positief advies voor de bindende adviesaanvragen.

Figuur 67. De evolutie van het aantal adviezen dat de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering geeft over de adviesvragen over de herstelmaatregelen in het kader van een beroep ingesteld door de vermoedelijke overtreder tegen de beslissing tot toepassing van bestuursdwang of tot het opleggen van een last onder dwangsom (links) en over de adviesvragen over het gemotiveerd verzoek om tijdelijk of definitief af te zien van verdere inning van een opeisbaar geworden dwangsomschuld (rechts).

verzoeken om tijdelijk of definitief af te zien van de verdere inning van een opeisbaar geworden dwangsomschuld (zie Figuur 67). Bovendien neemt het aantal adviezen over de eerste categorie door de jaren heen toe, in tegenstelling tot de tweede. Het aantal bemiddelingsopdrachten dat de Hoge Raad

voor Handhavingsuitvoering jaarlijks uitvoert, stijgt doorheen de jaren. Dit aantal blijft echter laag met 3 bemiddelingsopdrachten in 2023. Hierbij zien we dat deze opdrachten hoofdzakelijk uitgevoerd worden in het kader van een minnelijke schikking met de gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur.

4.6. Strafrechtelijke sanctienering

De omgevingshandhaving bestaat uit de milieuhandhaving en de handhaving ruimtelijke ordening. De milieuhandhaving wordt onderverdeeld in verschillende thema's: milieubeheersrecht, lucht/water/bodem/geluid (emissies), vergunning, mest en afval.

Iedere zaak die toekomt bij het Openbaar Ministerie krijgt een voornaamste tenlasteleggingscode en eventueel één of meerdere bijkomende tenlasteleggingscodes. De codes die gerelateerd zijn aan milieuhandhaving en de handhaving ruimtelijke ordening worden in Tabel 9 weergegeven. Wanneer meer dan één van de geselecteerde codes voorkomt in dezelfde zaak, wordt deze zaak gepresenteerd op basis van de voornaamste van die geselecteerde tenlasteleggingen.

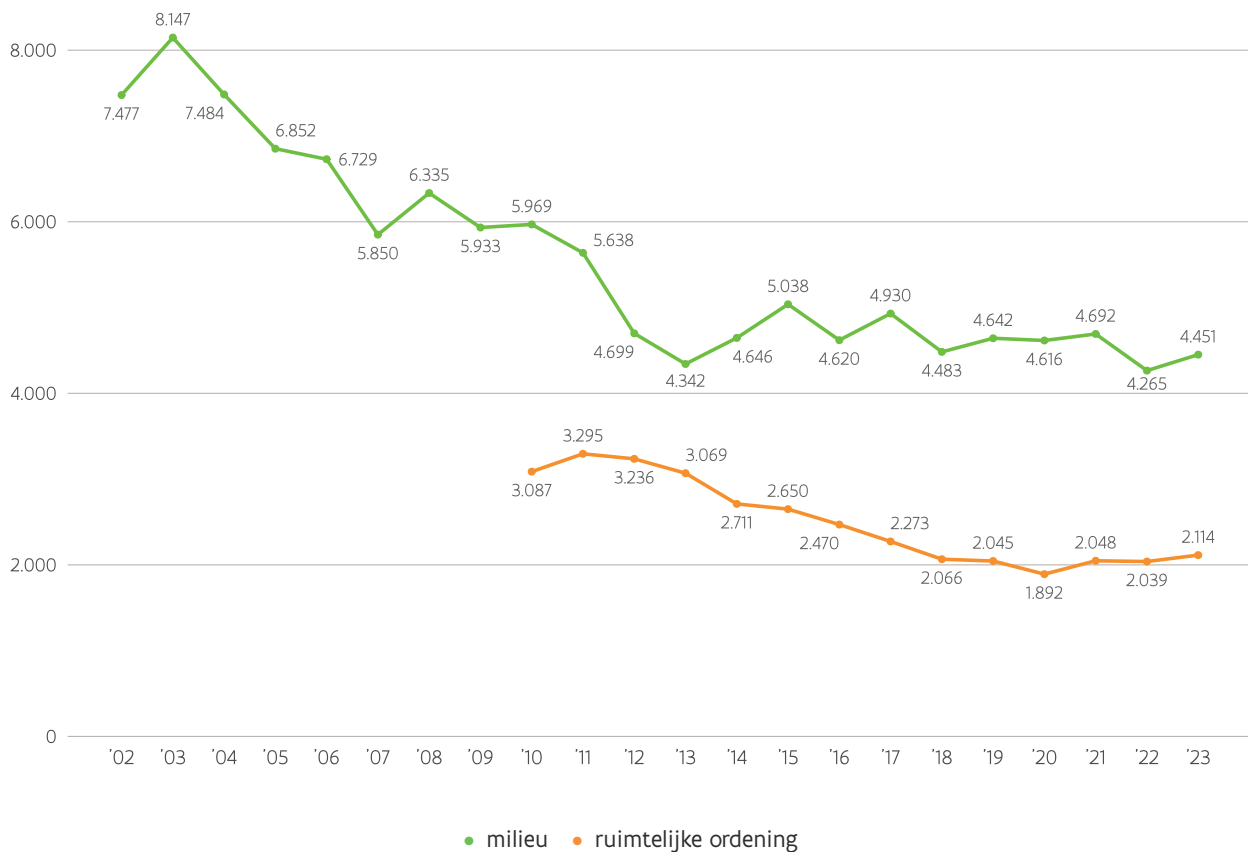
De tenlasteleggingscodes in Tabel 9 worden gebruikt door het Openbaar Ministerie voor misdrijven binnen het beleidsdomein Omgeving.

Het College van procureurs-generaal bezorgt in het kader van de rapportage omgevingshandhaving uitvoering jaarlijks data over de instroom en de vooruitgangsstaat van de dossiers behandeld door de Vlaamse parketten. Naar aanleiding van dit rapport werden bijkomende cijfers bekomen om een analyse op een langere termijn mogelijk te maken. Concreet bezorgde het Openbaar Ministerie cijfers van de in- en uitstroom van milieuhandavingsdossiers en dossiers handhaving ruimtelijke ordening voor de periode van respectievelijk 2002 tot en met 2023 en van 2010 tot en met 2023. De cijfers zijn gebaseerd op een gegevensextractie van 6 januari 2024 en zijn een momentopname. Zaken die op het moment van de gegevensextractie nog niet in hun totaliteit op het parket beland zijn, worden niet mee verrekend.

In dit deel worden de resultaten van deze analyse besproken.

Thema	Tenlasteleggingscode
Milieubeheersrecht	63A - Jacht
	63B - Visvangst
	63M - Bosdecreet
	63N - Beschermde diersoorten, planten en ivoor (conventie van Washington, 9 maart 1973)
	64J - Vlaams decreet betreffende het natuurbehoud en natuurlijk milieu (21 oktober 1997)
Lucht/water/bodem/geluid (emissies)	64A - Lucht- en waterverontreiniging
	64B - Koolstofmonoxide (CO)
	64C - Geluidsnormen in stedelijke omgeving (KB 24 februari 1977)
	64G - Illegale waterwinning
	64M - Oppervlaktewaterverontreiniging
	64N - Grondwaterverontreiniging
Milieuvergunningen	64D - Commodo - incommodo (milieuvergunning)
	64H - Exploitatie van een inrichting zonder vergunning
	64I - Niet naleven Vlarew-wetgeving
Mest	63I - Meststoffen
	63O - Mestdecreet
Afval	64E - Sluikstorten
	64F - Beheer van afvalstoffen
	64L - Invoer en doorvoer van afvalstoffen (wet 12 mei 2011)
Ruimtelijke ordening	66B - Ruimtelijke ordening en stedenbouw
	66C - Reclameborden
	66F - Bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten (Vlaams decreet 3 maart 1976)
	66G - Vellen hoogstammige bomen

Tabel 9. De tenlasteleggingscodes zoals gebruikt door het Openbaar Ministerie.

Figuur 68. De evolutie van het aantal ontvangen dossiers bij het Openbaar Ministerie.

4.6.1. Instroom

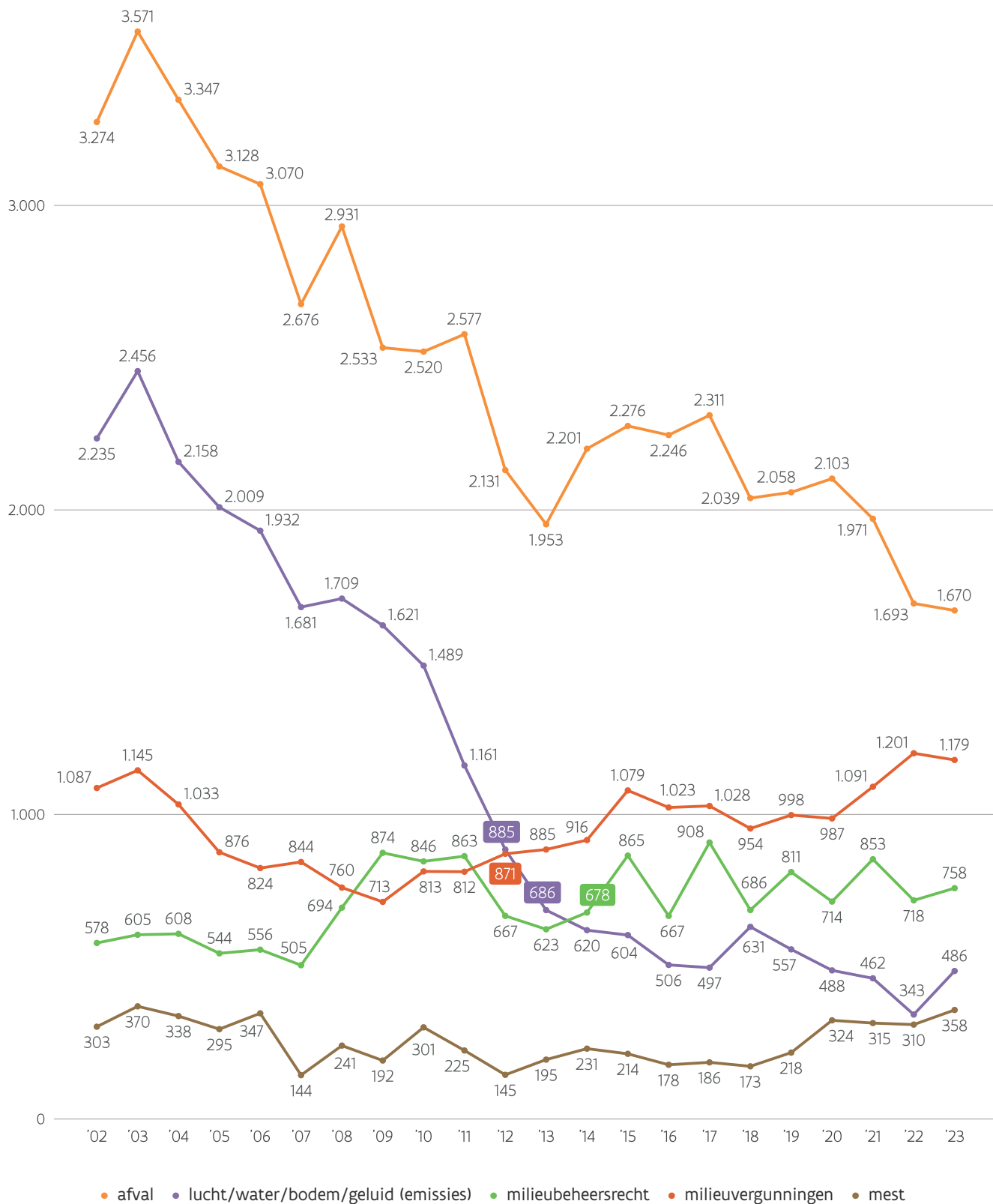
In 2023 ontving het Openbaar Ministerie 6.565 dossiers (zie Figuur 68). De instroom van milieumisdrijven is ongeveer twee keer zo groot als die van ruimtelijke ordening. Over de jaren heen is er voor zowel milieu als ruimtelijke ordening een globale daling van het aantal ontvangen dossiers door het Openbaar Ministerie, al stagneert deze daling de laatste vijf jaar. Deze daling is vermoedelijk een gevolg

van enerzijds een depenalisering van bepaalde inbreuken doorheen de jaren, waardoor deze inbreuken rechtstreeks bestuurlijk afgehandeld konden worden. Anderzijds zorgden de ingebruikname en verschillende herzieningen van de omzendbrief COL 8/2005 ervoor dat bepaalde feiten als een vereenvoudigd proces-verbaal behandeld worden en niet meer binnenstromen bij het Openbaar Ministerie.

4.6.1.1. Milieu

Tussen 2002 en 2023 is het aantal milieuhandavingsdossiers dat het Openbaar Ministerie ontving gedaald met 40%. Wanneer we deze cijfers in detail bekijken (zie Figuur 69), zien we dat het verschil tussen de verschillende thema's bij de milieuhandhaving verkleint. Bij de thema's afval en lucht/water/bodem/geluid (emissies) zien we een sterke daling tussen 2002 en 2023. Het aantal dossiers op jaarbasis voor deze thema's daalde in die periode met respectievelijk 49% en 78%. De daling bij het thema afval is voornamelijk toe te schrijven aan een afname van het aantal dossiers over 'sluikstorten', gevolgd door een afname voor de tenlastenleggingscode 'beheer van afvalstoffen'.

De ontvangen dossiers over 'geluidsnormen in stedelijke omgeving' en 'lucht- en waterverontreiniging' vormen de grootste dalers binnen het thema lucht/water/bodem/geluid (emissies). Bij de thema's milieubeheersrecht, mest en milieuvergunningen stijgt het aantal ontvangen dossiers tussen 2002 en 2023 met respectievelijk 31%, 18% en 8%. De stijging van het thema milieubeheersrecht wordt veroorzaakt door een stijging van drie van de vijf tenlastenleggingscodes, namelijk 'bosdecreet', 'beschermde diersoorten, planten en ivoor' en 'het Vlaams decreet betreffende het natuurbehoud en natuurlijk milieu'. De laatste is de sterkste stijger. Bij 'jacht' en 'visvangst' daalt daarentegen het aantal ontvangen dossiers.

Figuur 69. De evolutie van het aantal ontvangen dossiers voor milieumisdrijven door het Openbaar Ministerie per thema.

De stijging van het aantal dossiers voor milieuvergunningen is een gevolg van de stijging van het aantal ontvangen dossiers voor de 'niet-naleving van de Vlarem-wetgeving'. Binnen het thema mest stellen we vast dat het verschil

tussen de tenlastenleggingscodes kleiner geworden is. Een gedetailleerdere weergave per tenlastenleggingscode kan geraadpleegd worden op de website <https://omgevingshandhaving.srapportage.omgeving.vlaanderen.be>.

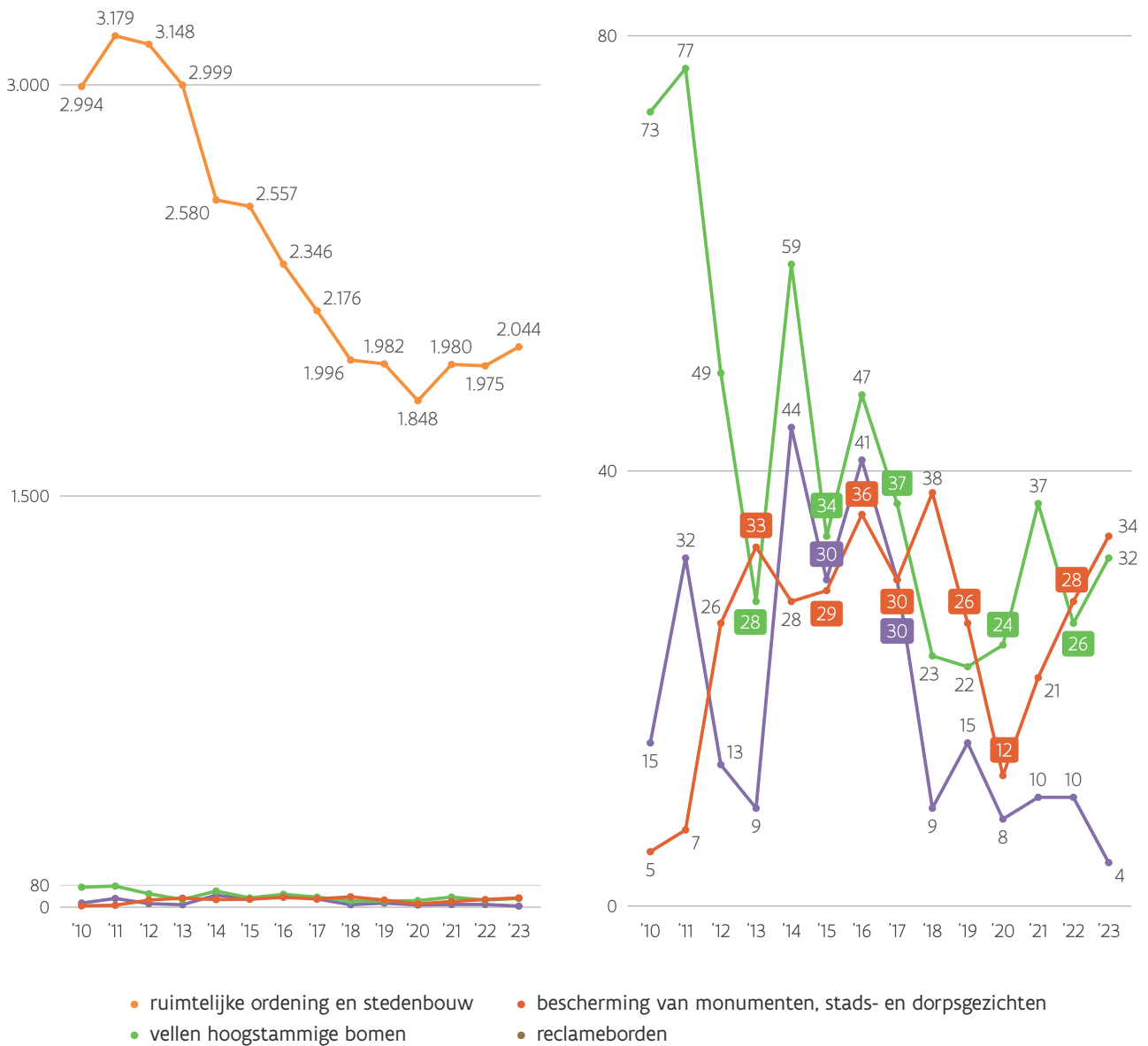
4.6.1.2. Ruimtelijke ordening

Het Openbaar Ministerie ontving in verband met de handhaving ruimtelijke ordening hoofdzakelijk dossiers betreffende de tenlasteleggingscode 'ruimtelijke ordening en stedenbouw' (zie Figuur 70). In 2023 ging het om 2.044 van de in totaal 2.114 dossiers. In 2023 werden er 34 dossiers ontvangen over de tenlasteleggingscode 'bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten', 32 over 'vellen hoogstammige bomen' en 4 over 'reclameborden'.

Tussen 2010 en 2023 daalde het aantal dossiers dat het Openbaar Ministerie ontving over de handhaving ruimte-

lijke ordening met 32%. Deze daling wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een daling van 950 dossiers betreffende de tenlasteleggingscode 'ruimtelijke ordening en stedenbouw'.

Met 5 dossiers in 2010 en 34 dossiers in 2023 is de tenlasteleggingscode 'bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten' de enige binnen de handhaving ruimtelijke ordening waarbij een stijging van het aantal dossiers tussen 2010 en 2023 werd vastgesteld.

Figuur 70. De evolutie van het aantal ontvangen dossiers voor misdrijven ruimtelijke ordening door het Openbaar Ministerie per tenlasteleggingscode.

4.6.2. Dossierbehandeling

Nadat het Openbaar Ministerie een dossier ontvangen heeft, zal het dit beoordelen. Het Openbaar Ministerie kent hiervoor vooruitgangstaten toe aan de dossiers.

Bij de vooruitgangstaten 'afhandeling zonder strafvervolg-
ing om opportuniteitsredenen' en 'afhandeling zonder

strafvervolg-
ing om technische redenen' zal het Openbaar Ministerie het dossier zonder gevolg klasseren. Hierbij moet altijd de reden of het motief aangegeven worden.

De vooruitgangstaten en de motieven van seponering worden hieronder besproken.

Hoe interpreteer ik de cijfers?

Om de cijfers van de dossierbehandeling te bekomen, kijkt het Openbaar Ministerie telkens naar de allerlaatste stand van een dossier op de extractiedatum en dit naar-gelang het jaar waarin het dossier binnenkomt. Voor dossiers die gevoegd werden, wordt de stand van het dossier waaraan ze gevoegd werden overgenomen.

Met andere woorden: een dossier dat in 2010 in ont-vangst werd genomen door het Openbaar Ministerie zal voor wat de vooruitgangstaten en motieven betreft bij de cijfers van 2010 blijven staan, ook wanneer de toege-kende vooruitgangsstaat pas werd toegewezen aan het dossier in 2020.

Hierdoor kunnen de cijfers in rapportages van voor-gaande jaren verschillen van de huidige. Sommige dossiers zullen namelijk ondertussen een andere voor-uitgangsstaat gekregen hebben, zoals bv. dagvaarding of vonnis 1ste aanleg.

Het is in de oudere instroomjaren mogelijk dat er nooit een update is gebeurd van bepaalde standen (zoals het afboeken van dagvaardingen met een vonnis of van een beroep tegen een vonnis met een arrest).

Om de vergelijkbaarheid tussen de jaren te behouden werd met terugwerkende kracht rekening gehouden met de laatste herziening van de COL 16/2014 van 31/12/2021.

4.6.2.1. Vooruitgangstaten

Voordat we de vooruitgangstaten door de jaren heen analyseren, worden deze eerst verduidelijkt met definities in Tabel 10 en met een schema in Figuur 71.

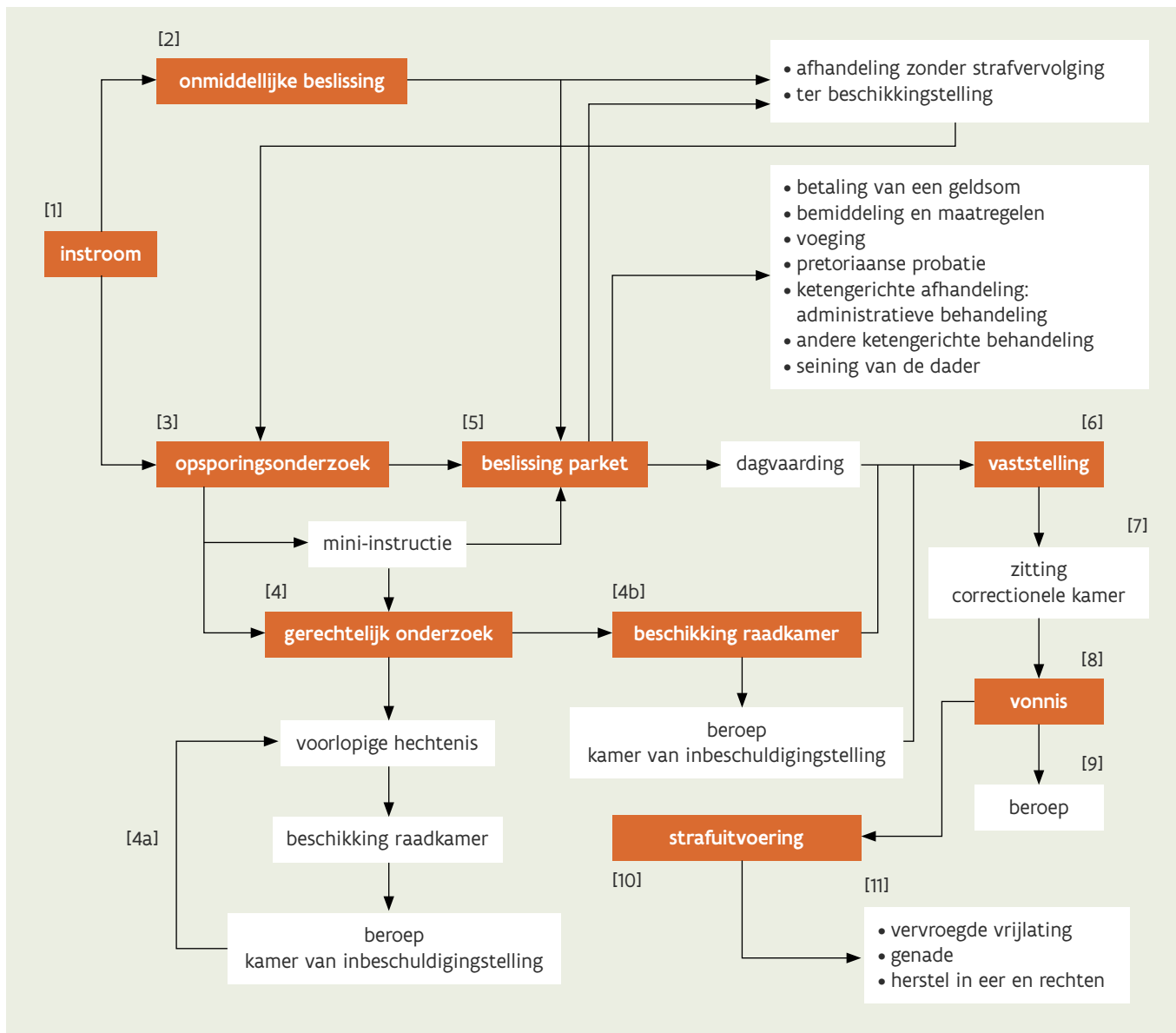
Vooruitgangsstaat	Definitie
Vooronderzoek	De zaak staat nog in vooronderzoek, in afwachting van een oriënterende beslissing.
Afhandeling zonder strafvervolg- ing omwille van technische redenen	Omwille van technische redenen is de zaak niet vervolgbaar. Het onderzoek naar de feiten in de zaak wordt als afgehandeld beschouwd en er wordt geen strafrechtelijke vervolging ingesteld. Dit is een voorlopige beslissing die door het Openbaar Ministerie kan herzien worden wanneer zich nieuwe bewijs- of onderzoekselementen aandienen.
Afhandeling zonder strafvervolg- ing om opportuniteitsredenen	In de zaak acht het Openbaar Ministerie het niet opportuun om te vervolgen. Het onderzoek naar de feiten in de zaak wordt als afgehandeld beschouwd en er wordt geen strafrechtelijke vervolging ingesteld. Dit is een voorlopige beslissing die door het Openbaar Ministerie kan herzien worden wanneer zich nieuwe bewijs- of onderzoekselementen aandienen.
Seining van de verdachte	De zaak kan nog geen definitieve beslissing krijgen omdat de verdachte van de feiten niet kon aangetroffen worden. De verdachte werd inmiddels (inter)nationaal geseind. Zolang de verdachte niet wordt aangetroffen, zal deze vooruitgangsstaat van toepassing blijven.
Ter beschikking	Een ander parket of (gerechtelijke) instantie is bevoegd in de zaak. Daarom werd de zaak ter beschikking overgemaakt aan de bevoegde entiteit. Behoudens de terugkeer van de zaak naar het parket van oorsprong, geldt de zaak als afgesloten in dit parket.
Pretoriaanse probatie	De verdachte werd erop gewezen dat hij een misdrijf heeft gepleegd en dat hij zich voortaan aan de strafwet dient te houden. Eventueel kunnen hem ook een aantal voorwaarden worden opgelegd. Er wordt geen strafrechtelijke vervolging ingesteld voor de feiten in de zaak op voorwaarde dat de betrokkene geen nieuwe feiten pleegt en de eventuele voorwaarden naleeft.

Ketengerichte afhandeling: administratieve behandeling (GAS)	De feiten in de zaak vallen onder de strafwet, maar kunnen ook gesanctioneerd worden door een administratieve overheid, meer bepaald via een gemeentelijke administratieve sanctie. Voor het Openbaar Ministerie volstaat dit als afhandeling van de zaak.
Ketengerichte afhandeling: administratieve behandeling (niet-GAS)	De feiten in de zaak vallen onder de strafwet, maar kunnen ook gesanctioneerd worden door een administratieve overheid, meer bepaald via een bestuurlijke maatregel. Voor het Openbaar Ministerie volstaat dit als afhandeling van de zaak. Inwerkingtreding bestuurlijke beboeting milieu: 2009. ⁵⁷ Inwerkingtreding bestuurlijke beboeting ruimtelijke ordening: 2018. ⁵⁸
Betaling van een geldsom	Het Openbaar Ministerie acht de meest aangewezen reactie op de gepleegde strafrechtelijke feiten in de zaak het voorstel aan de verdachte tot de betaling van een geldsom ((onmiddellijke) minnelijke schikking), overeenkomstig art. 216bis Sv.
Bemiddeling en maatregelen	Het Openbaar Ministerie acht de meest aangewezen reactie op de gepleegde strafrechtelijke feiten in de zaak een verzoek aan de verdachte om de schade te herstellen of in te stemmen met een bemiddeling daaromtrent en/of bepaalde maatregelen na te leven, waarbij bovendien voldaan is aan de wettelijke voorwaarden van art. 216ter Sv.
Gerechtelijk onderzoek	De zaak werd in gerechtelijk onderzoek gesteld, maar werd nog niet vastgesteld voor de raadkamer voor regeling van de rechtspleging.
Raadkamer	De zaak werd in gerechtelijk onderzoek gesteld en vastgesteld voor de raadkamer voor regeling van de rechtspleging, maar werd nog niet vastgesteld voor de correctionele rechtbank. Zaken waarin wordt afgezien van verdere vervolging, blijven in deze vooruitgangsstaat. Bij zaken waarin wordt afgezien van verdere vervolging gaat het om zaken waarin door de raadkamer een opschorting, een internering, een buitenvervolginstelling of een andere afsluitende beschikking werd uitgesproken.
Dagvaarding	In de zaak ging het Openbaar Ministerie over tot een dagvaarding. De zaak moet nog op zitting komen of bevindt zich nog op zitting wachtend op een vonnis.
Vonnis 1ste aanleg	In de zaak is na dagvaarding of verwijzing een vonnis geveld.
Beroep tegen vonnis	Er werd beroep aangetekend tegen het vonnis van 1ste aanleg. De zaak moet na beroep nog op zitting komen of bevindt zich nog op zitting wachtend op een arrest.
Arrest na beroep	In de zaak is na het beroep tegen het vonnis van 1ste aanleg een arrest uitgesproken.
Onbekend/error	De vooruitgangsstaat van de zaak kon niet achterhaald worden. Vaak gaat het om gevoegde zaken waarbij de registraties in het informaticasysteem niet toelaten om te achterhalen wat de vooruitgangsstaat is van de moederzaak waaraan de dochterzaak gevoegd werd.

Tabel 10. De vooruitgangsstaten zoals gebruikt door het Openbaar Ministerie.

Sinds de invoering van de bestuurlijke beboeting stuurt het Openbaar Ministerie steeds meer dossiers door.

Figuur 71. Schematische voorstelling van de vooruitgangsstaten van het Openbaar Ministerie.⁵⁹

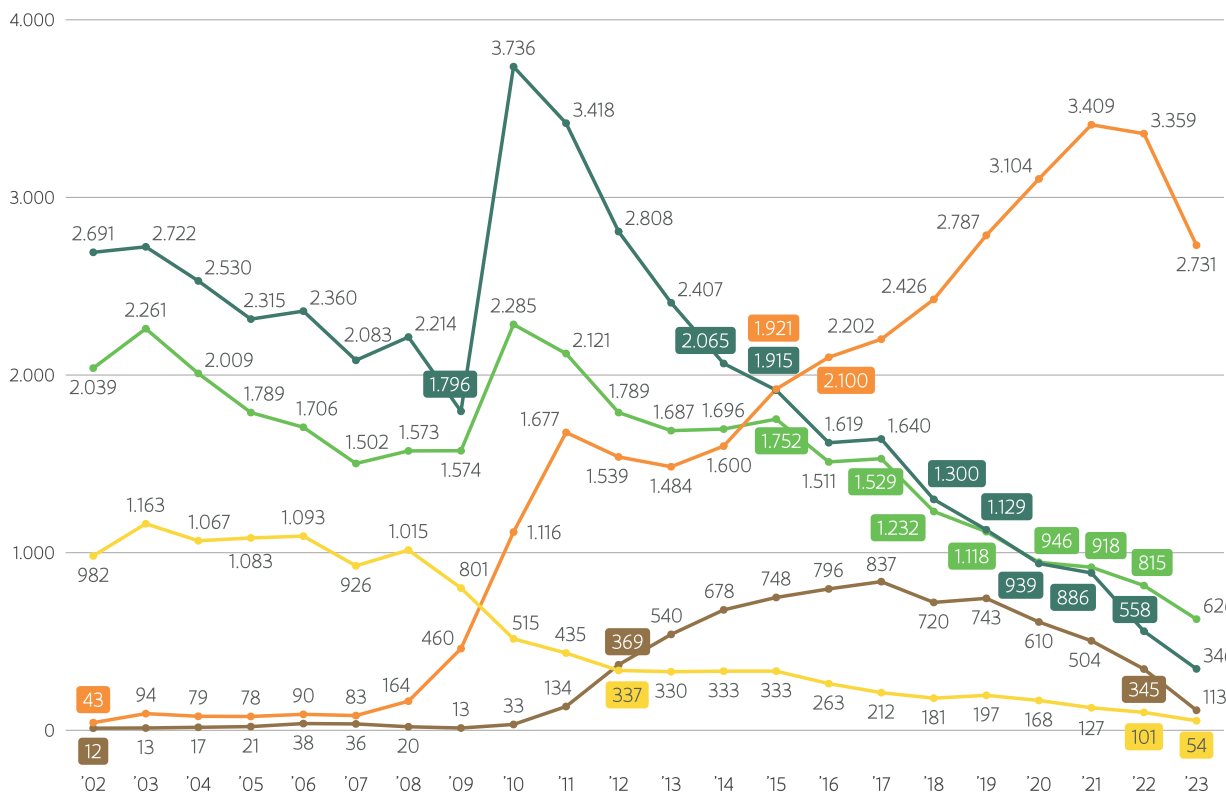
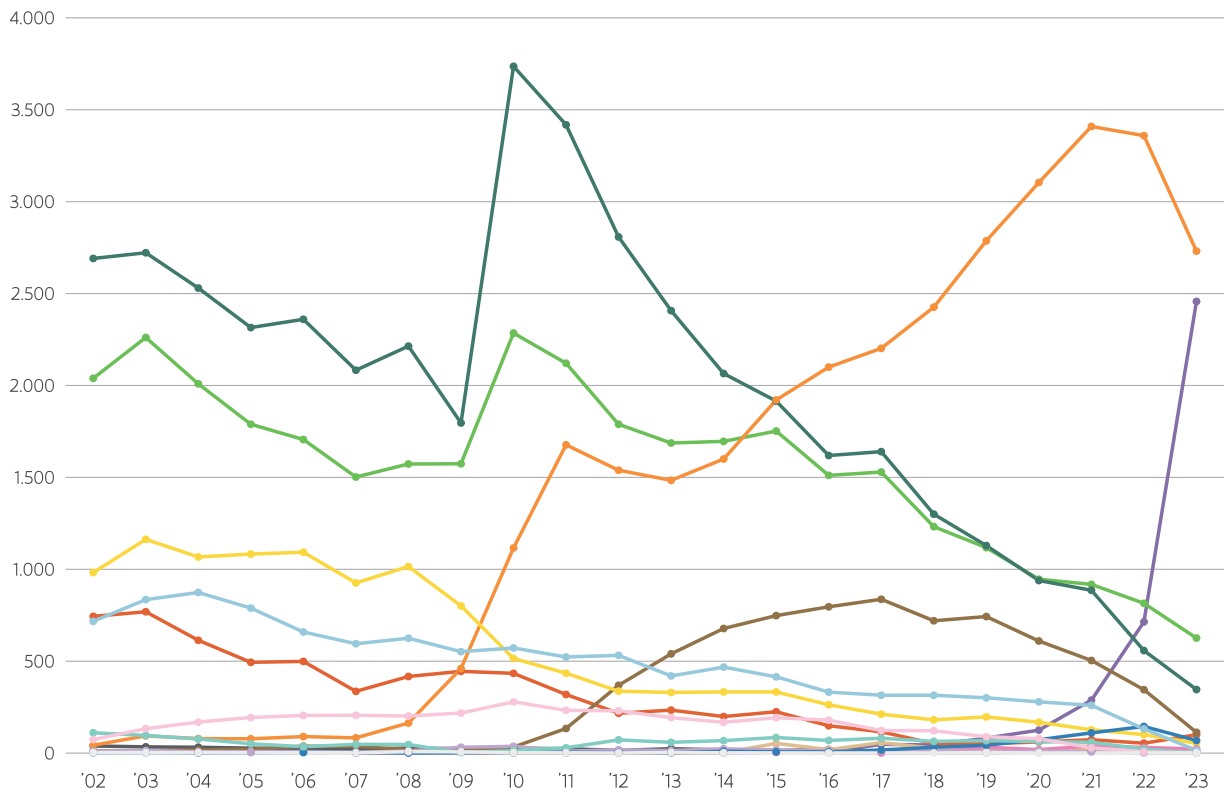
Het Openbaar Ministerie hanteert doorheen de jaren vaker de 'ketengerichte afhandeling – administratieve behandeling (niet-GAS)' (zie Figuur 72). Deze stijging, die wordt ingezet in 2008, wordt veroorzaakt door de inwerking-treding van de bestuurlijke beboeting in 2009 en gaat gepaard met een sterke daling van het aantal dossiers dat werd geseponneerd om 'opportuïteitsredenen' en 'technische redenen', en dat de vooruitgangsstaat 'betaling van een geldsom' kreeg.⁶⁰

De 'pretoriaanse probatie' werd door het Openbaar Ministerie zelden gebruikt vóór 2010. Deze vooruitgangsstaat piekt in 2017, waarna hij terug daalt. De start van het gebruik van de 'pretoriaanse probatie' komt overeen met de inwerking-treding van deze vooruitgangsstaat in 2014.⁶¹

Los van de evolutie van het gebruik van de verschillende vooruitgangsstaten door het Openbaar Ministerie zijn er allerhande verschillen in het gebruik van deze

voortgangsstaten naargelang het thema of de tenlasten-leggingscode (zie Figuur 73).

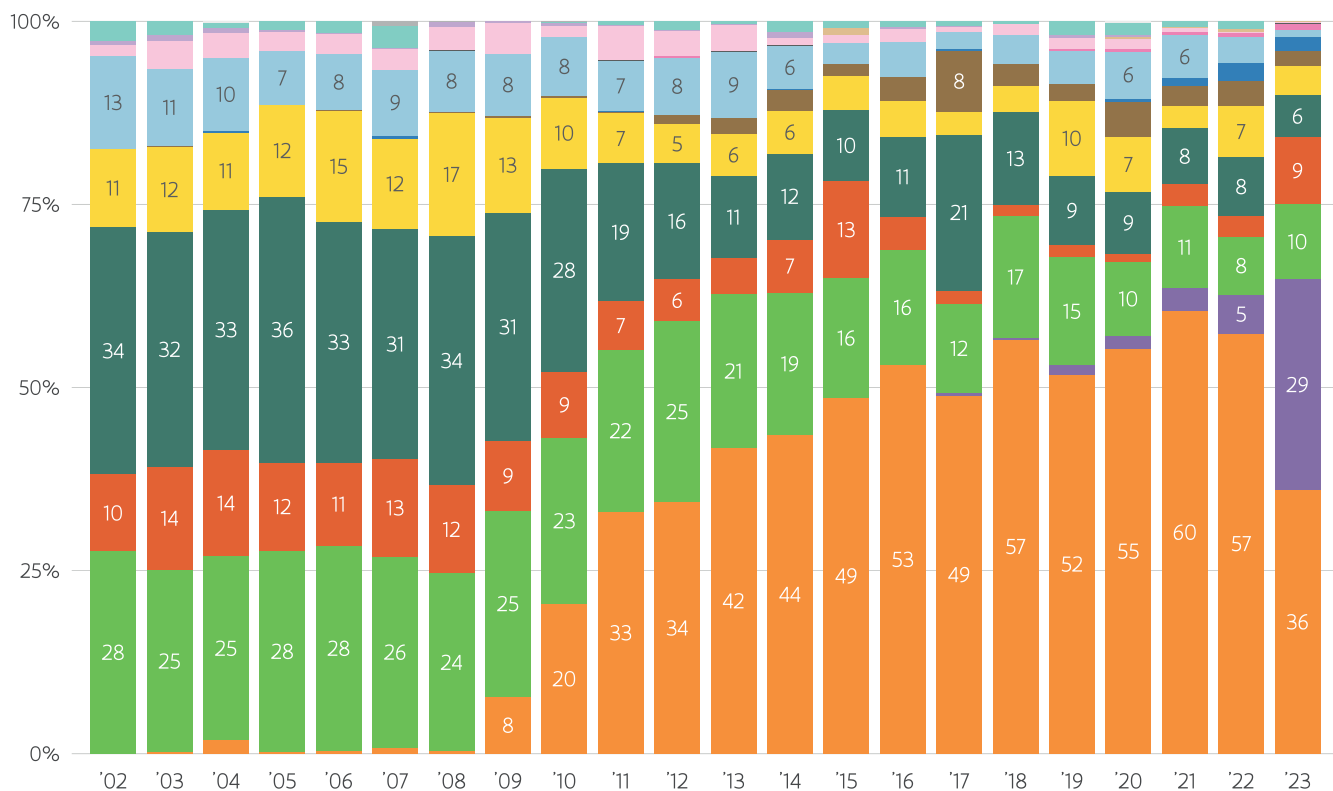
Bij ieder thema zien we een stijging in de 'administratieve behandeling (niet-GAS)' die samenvalt met de inwerking-treding van de bestuurlijke beboeting (2009 voor milieu, 2018 voor ruimtelijke ordening).⁶² Het aandeel dossiers dat doorgestuurd wordt naar de bestuurlijke beboeting is echter aanzienlijk groter voor dossiers binnen het thema mest. In vergelijking met de andere thema's gebruikt het Openbaar Ministerie de 'pretoriaanse probatie' procentueel gezien aanzienlijk meer voor het thema ruimtelijke ordening. Dit is het gevolg van de praktijk om de regularisatie van zaken op een meer actieve manier op te volgen vanaf het begin, daar waar deze in het verleden pas op het einde van de rit werden afgesloten met een afhandeling zonder strafvervolgning wegens regularisering van de onwettige toestand.

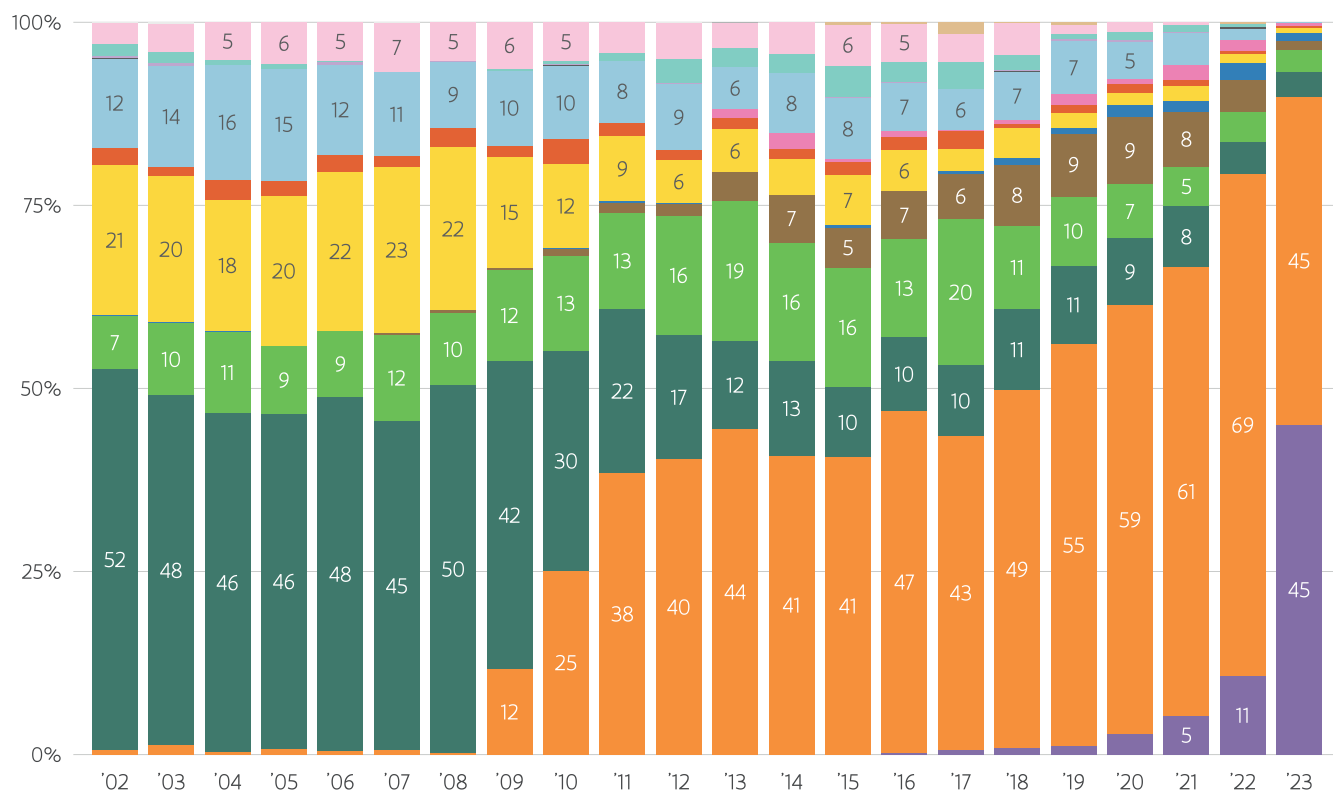
- vooronderzoek
- afhandeling zonder strafvervolging om technische redenen
- afhandeling zonder strafvervolging om opportunitheidsredenen
- ketengerichte afhandeling: administratieve behandeling (GAS)
- ketengerichte afhandeling: administratieve behandeling (niet-GAS)
- seining van de verdachte
- ter beschikking
- pretoriaanse probatie
- betaling van een geldsom
- bemiddeling en maatregelen
- gerechtelijk onderzoek
- raadkamer
- dagvaarding
- vonnis 1ste aanleg
- beroep tegen vonnis
- arrest na beroep
- onbekend/error

Figuur 72. De evolutie van het aantal vooruitgangsstaten van het Openbaar Ministerie inzake omgevingshandhaving.

- vooronderzoek
- afhandeling zonder strafvervolg om technische redenen
- afhandeling zonder strafvervolg om opportuniteitsredenen
- ketengerichte afhandeling: administratieve behandeling (GAS)
- ketengerichte afhandeling: administratieve behandeling (niet-GAS)
- seining van de verdachte
- ter beschikking
- pretoriaanse probatie
- betaling van een geldsom
- bemiddeling en maatregelen
- gerechtelijk onderzoek
- raadkamer
- dagvaarding
- vonnis 1ste aanleg
- beroep tegen vonnis
- arrest na beroep
- onbekend/error

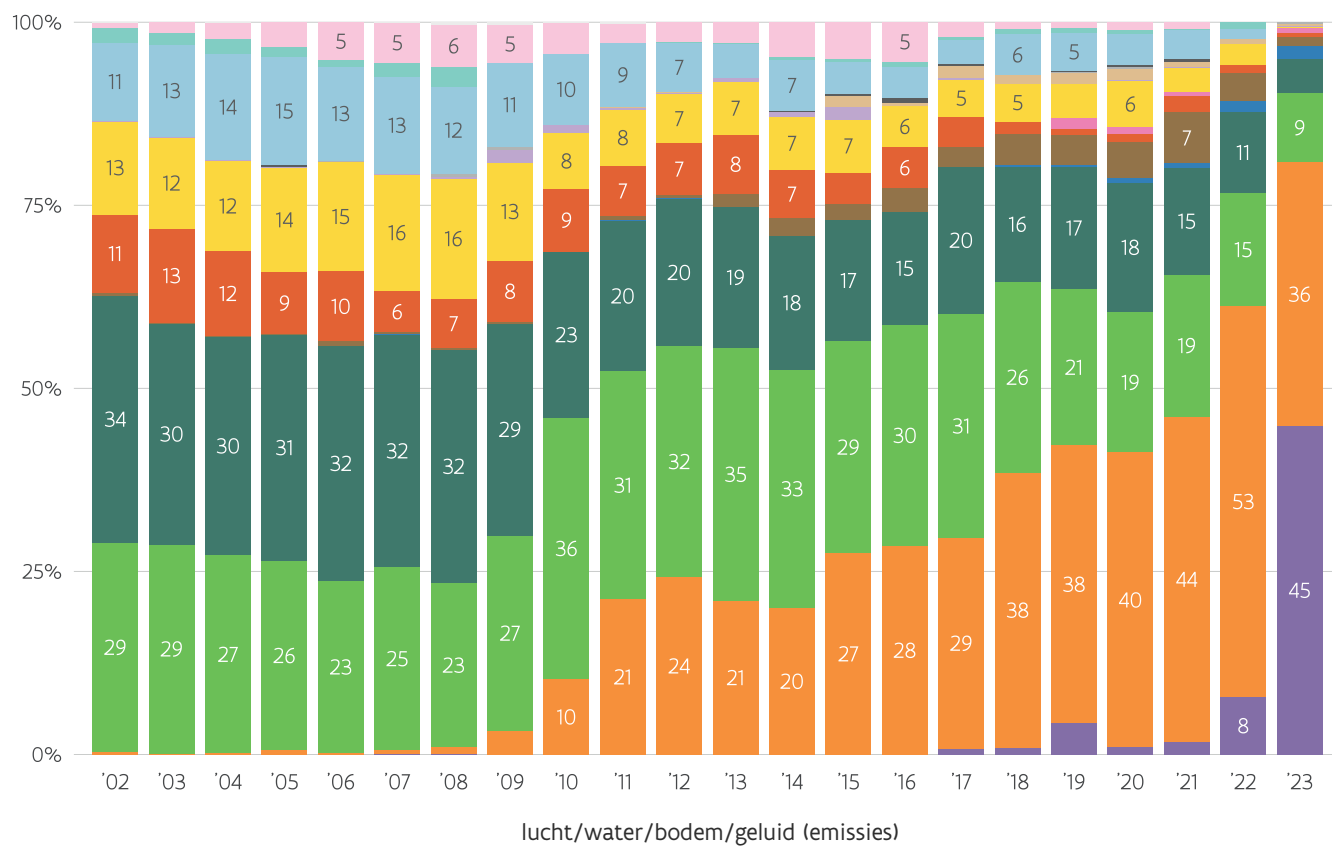
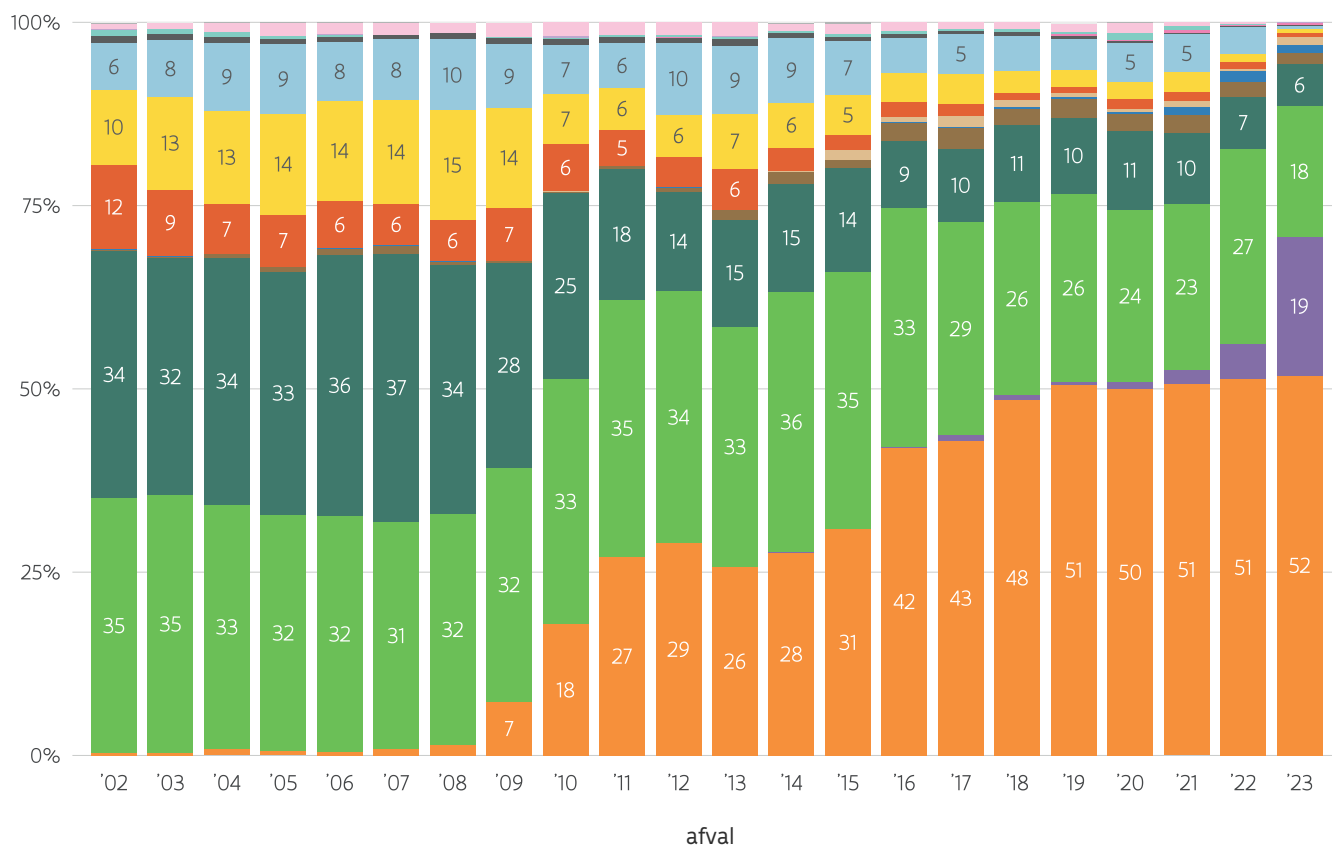

milieubeheersrecht

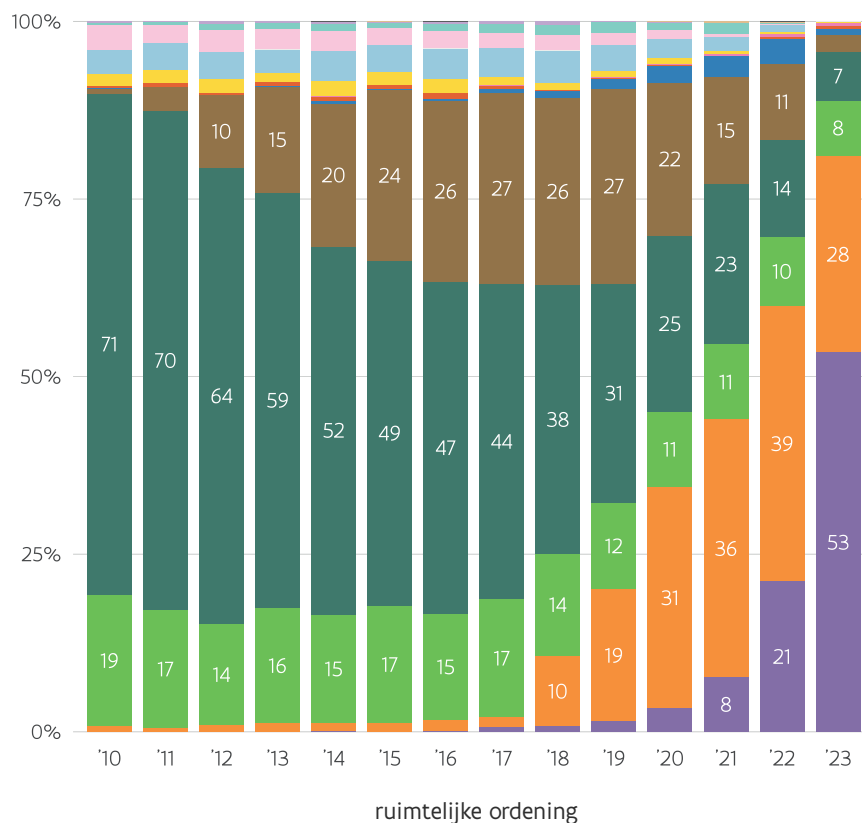
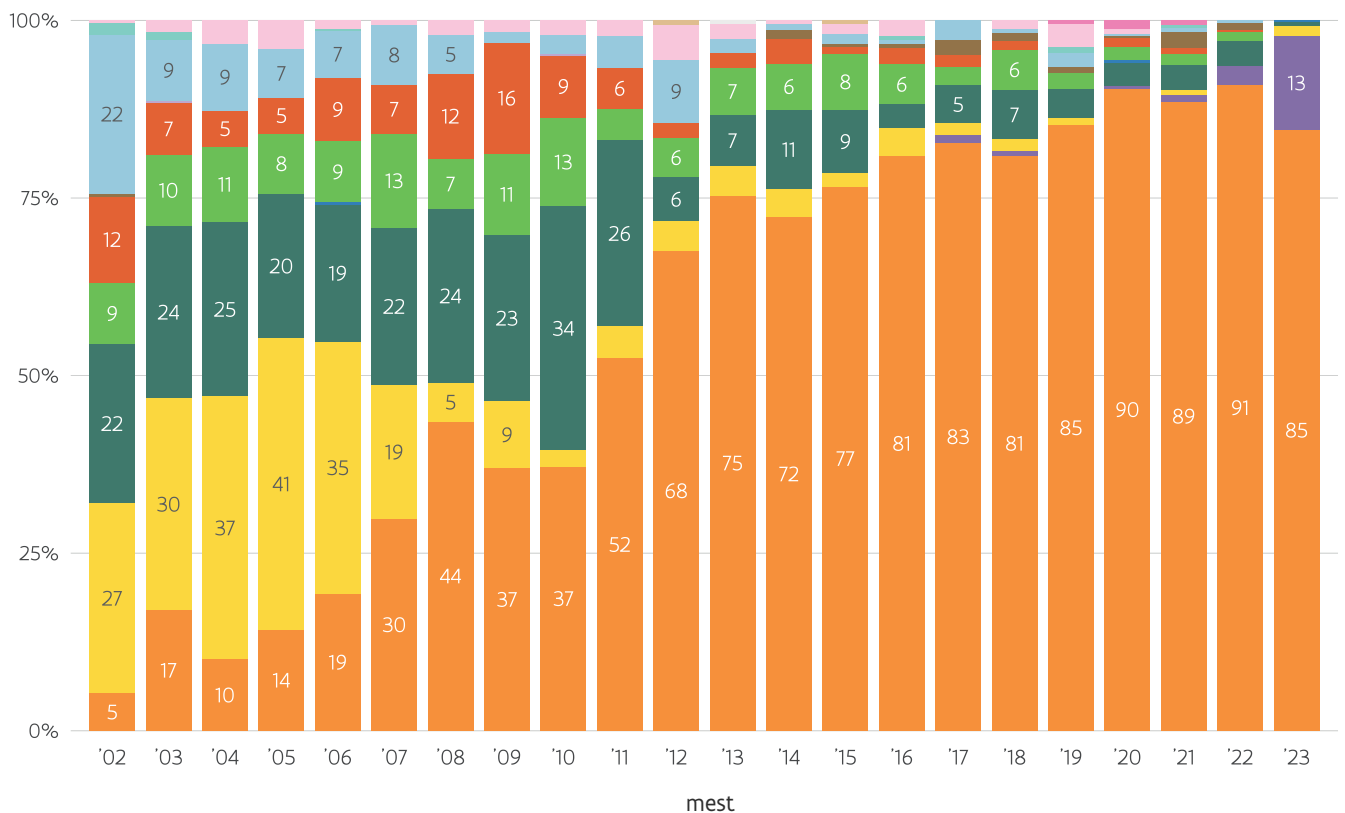

milieuvergunningen

- vooronderzoek
- afhandeling zonder strafvervolgning om technische redenen
- afhandeling zonder strafvervolgning om opportuniteitsredenen
- ketengerichte afhandeling: administratieve behandeling (GAS)
- ketengerichte afhandeling: administratieve behandeling (niet-GAS)
- seining van de verdachte
- ter beschikking
- pretoriaanse probatie
- betaling van een geldsom
- bemiddeling en maatregelen
- gerechtelijk onderzoek
- raadkamer
- dagvaarding
- vonnis 1ste aanleg
- beroep tegen vonnis
- arrest na beroep
- onbekend/error

- vooronderzoek
- afhandeling zonder strafvervolg om technische redenen
- afhandeling zonder strafvervolg om opportunitheidsredenen
- ketengerichte afhandeling: administratieve behandeling (GAS)
- ketengerichte afhandeling: administratieve behandeling (niet-GAS)
- seining van de verdachte
- ter beschikking
- pretoriaanse probatie
- betaling van een geldsom
- bemiddeling en maatregelen
- gerechtelijk onderzoek
- raadkamer
- dagvaarding
- vonnis 1ste aanleg
- beroep tegen vonnis
- arrest na beroep
- onbekend/error

Figuur 73. De evolutie van het aandeel van de vooruitgangsstaten gebruikt door het Openbaar Ministerie per thema in %.

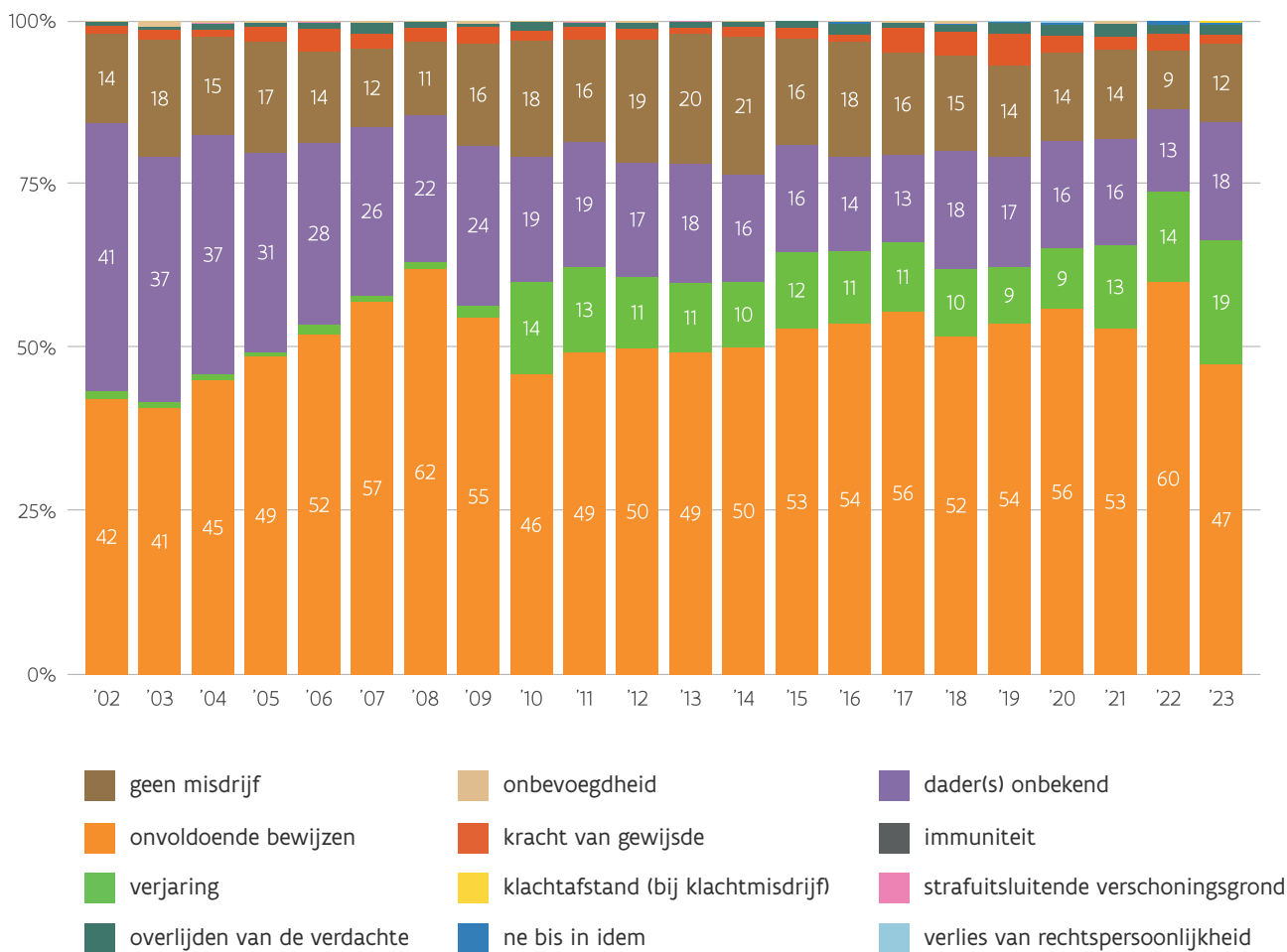
4.6.2.2. Motieven voor seponering

De vooruitgangsstaten waarbij een dossier zonder gevolg wordt geklasseerd, worden onderverdeeld in twee categorieën, namelijk de 'afhandeling zonder strafvervolg-
ing om opportuniteitsredenen' en 'afhandeling zonder

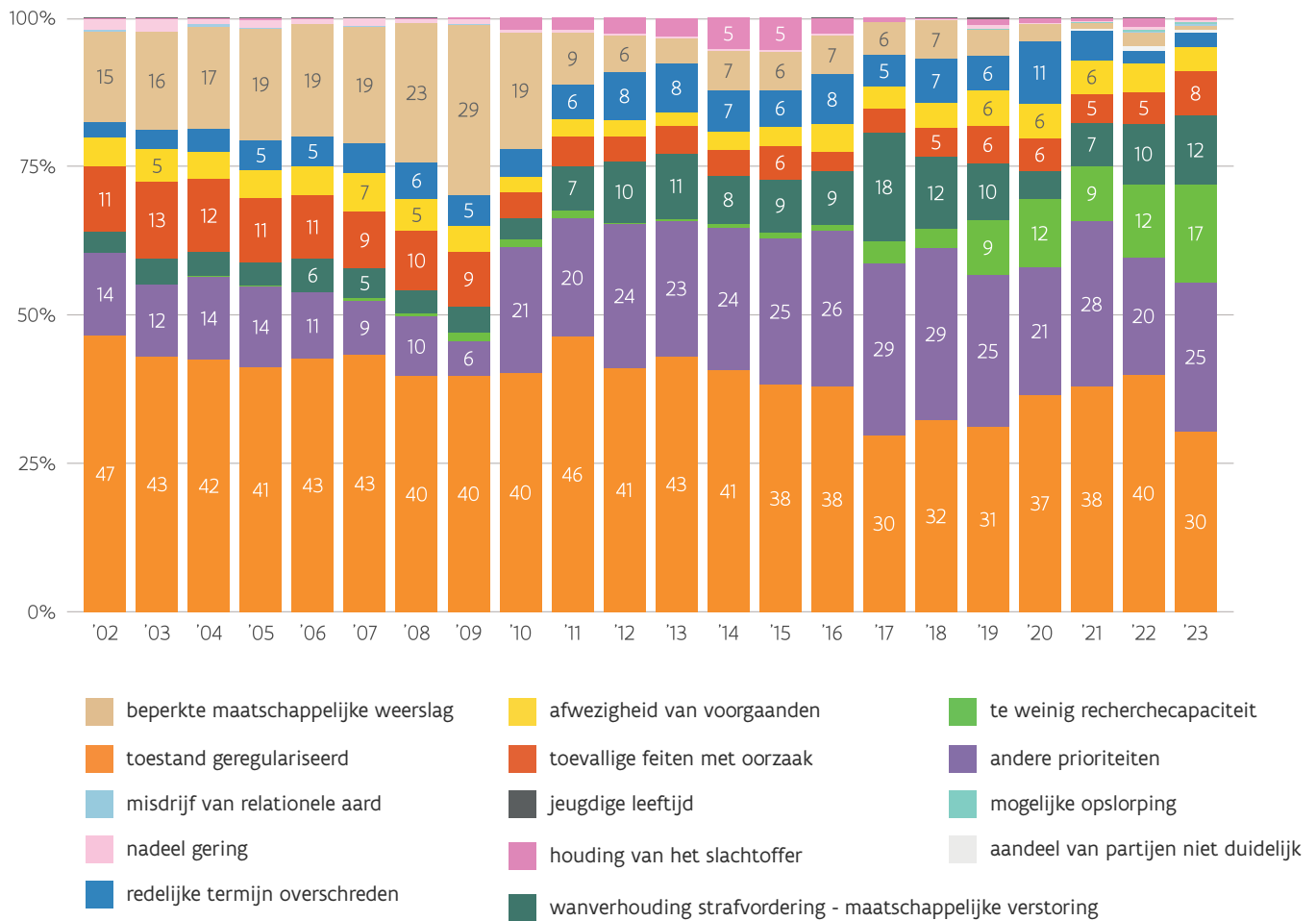
strafvervolg-
ing om technische redenen'.
In Tabel 11 wordt een overzicht gegeven van de verschil-
lende motieven van beide vooruitgangsstaten.

	Tot en met 2014 (omzendbrief COL12/98 van het College van procureurs-generaal) ⁶³	Vanaf 2015 (omzendbrief COL 16/2014 van het College van procureurs-generaal) ⁶⁴
Afhandeling zonder strafvervolg- ing om opportuniteitsredenen	Beperkte maatschappelijke weerslag	Beperkte maatschappelijke weerslag
	Toestand geregulariseerd	Toestand geregulariseerd
	Misdrijf van relationele aard	Misdrijf van relationele aard
	Nadeel gering	Nadeel gering
	Redelijke termijn overschreden	Redelijke termijn overschreden
	Afwezigheid van voorgaanden	Afwezigheid van voorgaanden
	Toevallige feiten met oorzaak	Toevallige feiten met oorzaak
	Jeugdige leeftijd	Jeugdige leeftijd
	Wanverhouding strafvordering – maatschappelijke verstoring	Wanverhouding strafvordering – maatschappelijke verstoring
	Houding van het slachtoffer	Houding van het slachtoffer
	Vergoeding van het slachtoffer	Vergoeding van het slachtoffer
	Te weinig researchcapaciteit	Te weinig researchcapaciteit
	Andere prioriteiten	Andere prioriteiten
		Voorrang aan de burgerlijke afhandeling
	Mogelijke opslorping	
	Aandeel van partijen niet duidelijk te bepalen	
Afhandeling zonder strafvervolg- ing om technische redenen	Geen misdrijf	Geen misdrijf
	Onvoldoende bewijzen	Onvoldoende bewijzen
	Verjaring	Verjaring
	Overlijden van de dader	Overlijden van de dader
	Onbevoegdheid	Onbevoegdheid
	Kracht van gewijsde	Kracht van gewijsde
	Klachtafstand (bij klachtmisdrijf)	Ne bis in idem
	Dader(s) onbekend	Dader(s) onbekend
	Immunititeit	Verlies van rechtspersoonlijkheid
	Strafuitsluitende verschoningsgrond	
	Gebrek aan klacht	
	Amnestie	

Tabel 11. Een overzicht van de redenen van seponering onderverdeeld in de categorieën 'afhandeling zonder strafvervolg-
ing om opportuniteitsredenen' en 'afhandeling zonder strafvervolg-
ing om technische redenen'.

Figuur 74. De evolutie van het aandeel van de motieven van de vooruitgangsstaat ‘afhandeling zonder strafvervolging om technische redenen’ in %.

Figuur 75. De evolutie van het aandeel van de motieven van de vooruitgangsstaat ‘afhandeling zonder strafvervolgung om opportuniteitsredenen’ in %.

Doorheen de jaren wordt tussen de 41% en 62% van de dossiers met een afhandeling zonder strafvervolgung om technische redenen geseponeerd wegens ‘onvoldoende bewijzen’ (zie Figuur 74). De seponering wegens een ‘onbekende verdachte’ daalt procentueel gezien doorheen de tijd. In 2010 is er een opvallende toename te zien in de hoeveelheid dossiers die procentueel gezien door ‘verjaring’ wordt geseponeerd. Dit is een rechtstreeks gevolg van het feit dat vanaf dan ook de zaken betreffende ruimtelijke ordening beginnen mee te tellen.

Bij de seponering om opportuniteitsredenen overheerste in de beginjaren het gebruik van het motief ‘schade geregeld

of onwettige toestand geregulariseerd door verdachte’ (zie “toestand geregulariseerd” in Figuur 75). Het percentage van het gebruik van dit motief ten opzichte van de andere motieven blijft doorheen de jaren het hoogste, maar daalt van 47% in 2002 tot 30% in 2023. Het motief ‘andere prioriteit bij het opsporings- en vervolgingsbeleid’ wordt daarentegen procentueel steeds meer gebruikt (zie “andere prioriteiten” in Figuur 75).

Het motief ‘bepaalde maatschappelijke weerslag’ kent een verval dat start rond 2011. Veranderingen sinds 2010 kunnen echter het gevolg zijn van de extra zaken over ruimtelijke ordening.

4.7. Bestuurlijke sanctionering

De gewestelijke beboetingsentiteit van de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving staat in voor de behandeling van enerzijds de processen-verbaal die het ontvangt van het Openbaar Ministerie en

anderzijds de ontvangen verslagen van vaststelling van de inspectiediensten.

De beroepen tegen de beslissingen van de gewestelijke beboetingsentiteit worden behandeld door het Handhavingscollege.

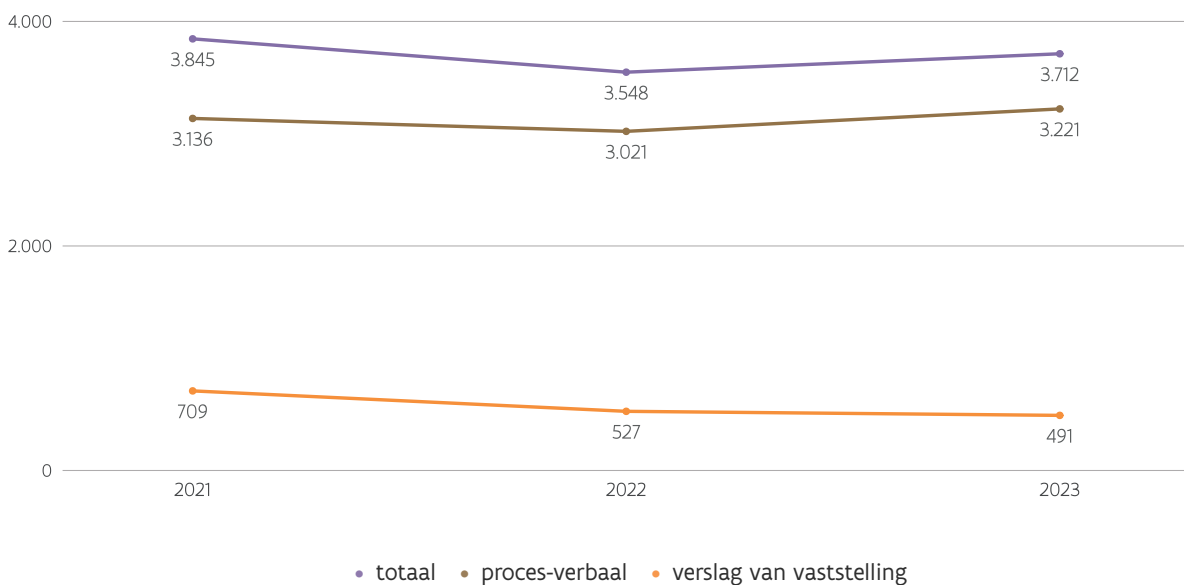
4.7.1. Gewestelijke beboetingsentiteit

De cijfers van 2021 tot en met 2023 van de gewestelijke beboetingsentiteit over de ontvangen dossiers en de dossierbehandeling worden hieronder beschreven.

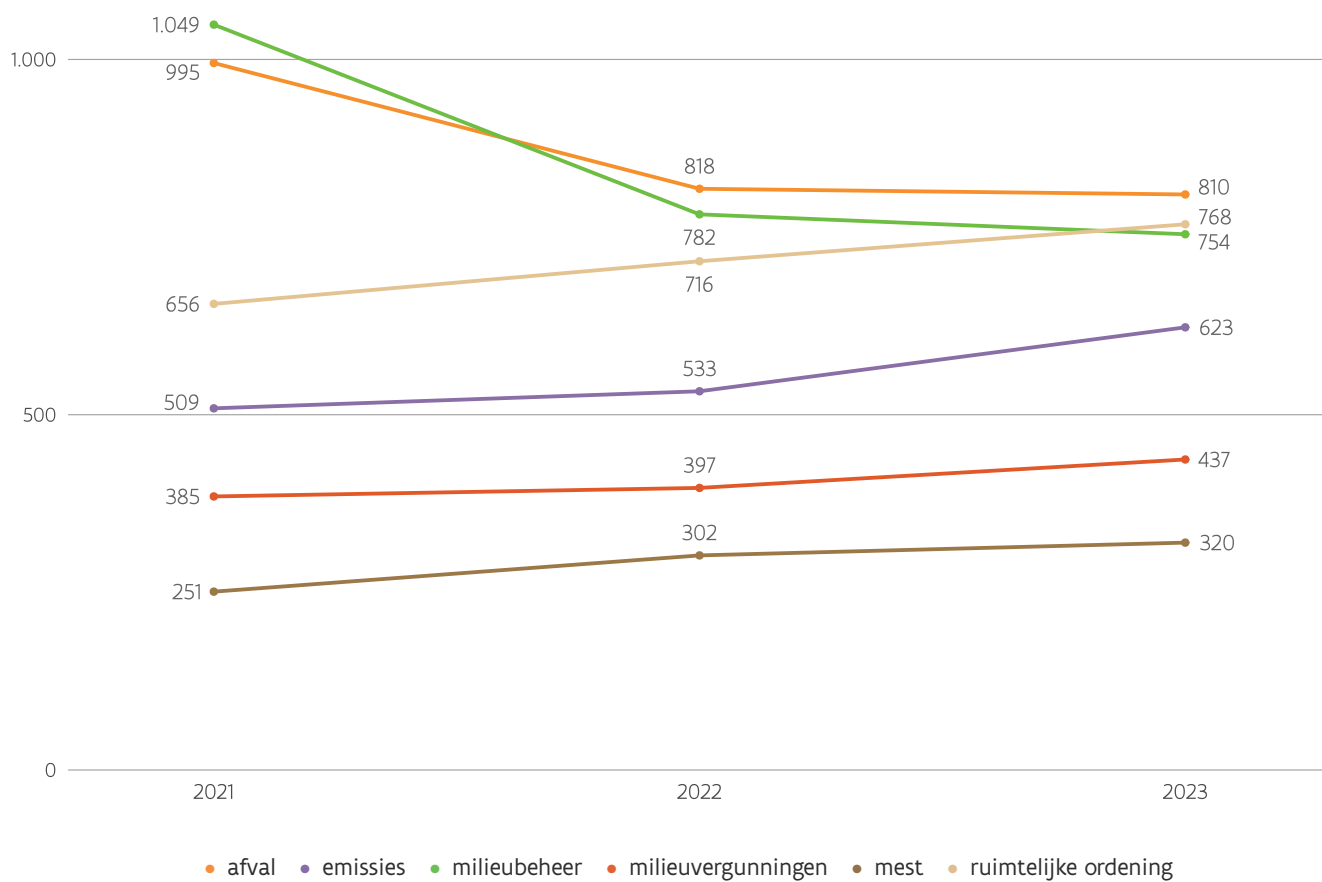
4.7.1.1. Instroom

De gewestelijke beboetingsentiteit ontving in 2023 3.712 processen-verbaal en verslagen van vaststelling (zie Figuur 76). Het aantal ontvangen verslagen van vaststelling daalt sinds 2021. Het aantal processen-verbaal daalt lichtjes in 2022, waarna het in 2023 terug stijgt.

Met uitzondering van de thema's afval en milieubeheer stijgt het aantal ontvangen processen-verbaal en verslagen van vaststelling bij de beboetingsentiteit (zie Figuur 77). Het aantal ontvangen processen-verbaal en verslagen van vaststelling binnen het thema milieubeheer daalt het sterkst doorheen de jaren.

Figuur 76. De evolutie van het aantal ontvangen processen-verbaal (misdrijven) en verslagen van vaststelling (inbreuken) bij de gewestelijke beboetingsentiteit.

Figuur 77. De evolutie van het aantal ontvangen processen-verbaal (misdrijven) en verslagen van vaststelling (inbreuken) bij de gewestelijke beboetingsentiteit per thema.

Behalve voor afval en milieubeheer stijgt het aantal ontvangen processen-verbaal en verslagen van vaststelling bij de gewestelijke beboetingsentiteit.

4.7.1.2. Dossierbehandeling

Actie 12 omgevingshandhavingsprogramma 2023

Strategische doelstelling: Voer handhaving doelgericht, efficiënt en resultaatgericht uit

Operationele doelstelling: Zet in op de bestuurlijke instrumenten voor toezicht, bestuurlijke maatregelen, bestuurlijke beboeting.

Actie 12: De handhavingsactoren en de beleidsvoorbereiders maken verdere afspraken met de strafrechtelijke handhavingsactoren over het vervolgingsbeleid en over de zaken die het meest efficiënt met bestuurlijke beboeting kunnen afgehandeld worden of met een vereenvoudigd proces-verbaal.

Indicator: Aantal boetes per jaar.

Actie 13 omgevingshandhavingsprogramma 2023

Strategische doelstelling: Voer handhaving doelgericht, efficiënt en resultaatgericht uit

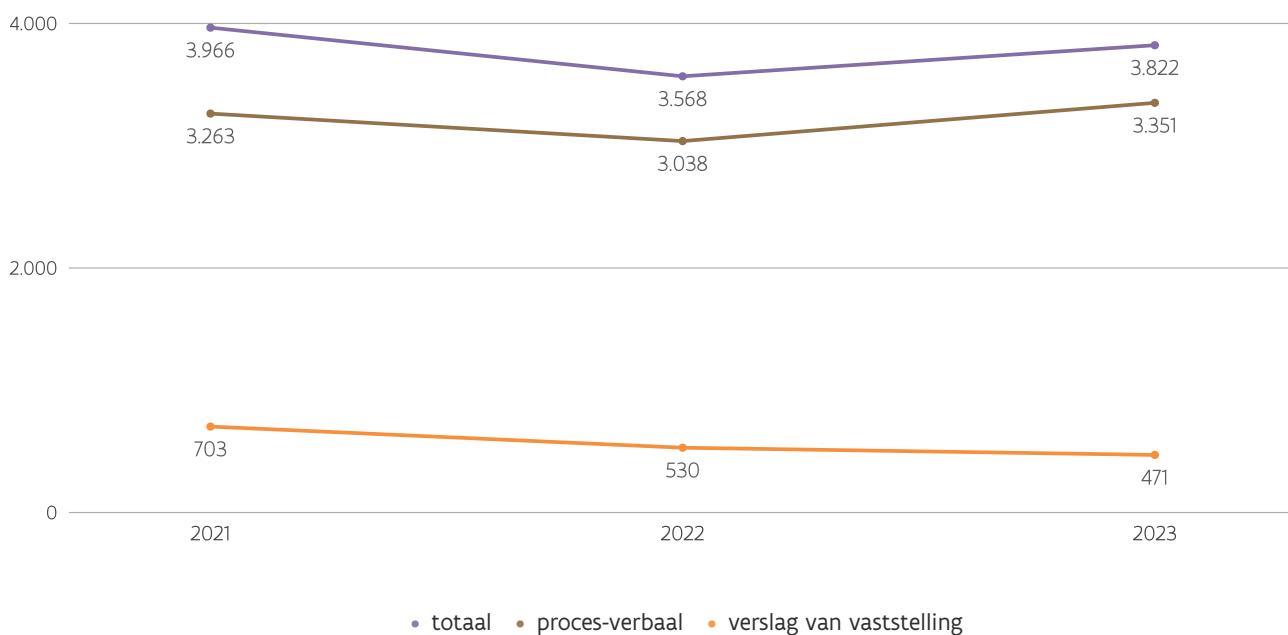
Operationele doelstelling: Zet in op de bestuurlijke instrumenten voor toezicht, bestuurlijke maatregelen, bestuurlijke beboeting.

Actie 13: De beboetingsentiteit actualiseert de hoogte van de concrete boetes op korte termijn en zet nog meer in op het ontnemen van vermogensvoordelen.

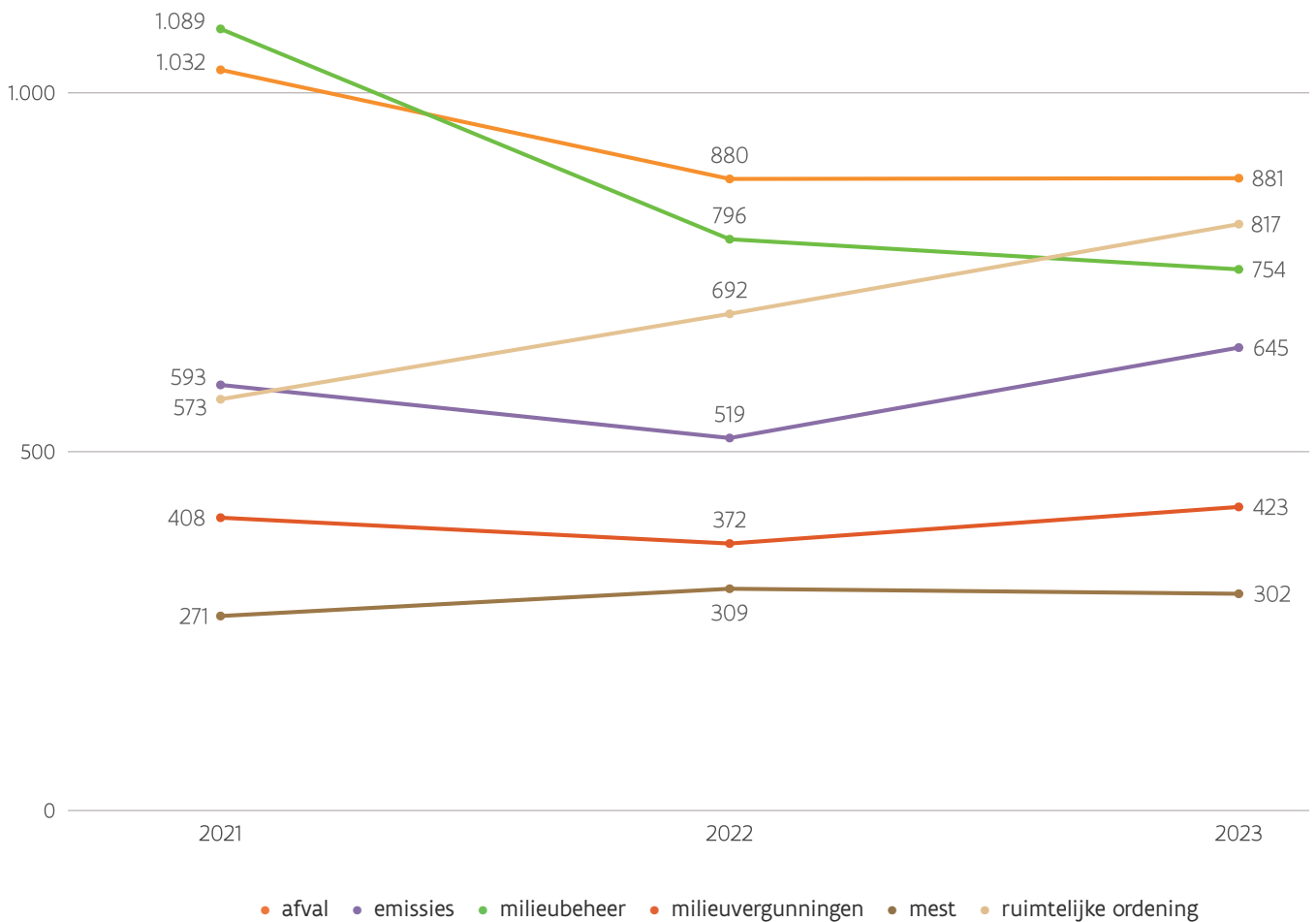
Indicator: Aantal dossiers waarin een voordeelontneming wordt toegepast per jaar.

Het aantal processen-verbaal en verslagen van vaststelling waarvoor de sanctieprocedure volledig werd afgerond (zie Figuur 78) ligt over bijna de hele lijn hoger dan de inkomende processen-verbaal en verslagen van vaststelling (zie Figuur 76) en vertonen een gelijkaardig verloop doorheen de tijd.

Het aantal processen-verbaal waarvoor de sanctieprocedure volledig werd afgerond stijgt van 3.263 in 2021 naar 3.351 in 2023, met een daling in 2022. Het aantal verslagen van vaststelling waarvoor de sanctieprocedure volledig werd afgerond kent een daling van 703 dossiers in 2021 naar 471 in 2023 (zie Figuur 78).

Figuur 78. De evolutie van het aantal processen-verbaal (misdriven) en verslagen van vaststelling (inbreuken) waarvoor de sanctieprocedure volledig werd afgerond bij de gewestelijke beboetingsentiteit.

Figuur 79. De evolutie van het aantal processen-verbaal (misdrifven) en verslagen van vaststelling (inbreuken) waarvoor de sanctieprocedure volledig werd afgerond bij de gewestelijke beboetingsentiteit per thema.

Wanneer we de bovenstaande cijfers per thema bekijken (zie Figuur 79), zien we dat deze een gelijkaardige evolutie vertonen als de instroom (zie Figuur 77). Het thema ruimtelijke ordening vertoont een sterkere stijging van het aantal

processen-verbaal en verslagen van vaststelling waarvoor de sanctieprocedure volledig werd afgerond dan qua inkomende processen-verbaal en verslagen van vaststelling.

4.7.1.2.1. Milieu

Het aantal bestuurlijke sanctiedossiers over milieu waarbij een bestuurlijke transactie wordt opgelegd blijft doorheen de jaren vrij stabiel (zie Figuur 80). Bij de meeste dossiers wordt aan de overtreder een voorstel tot betaling van de geldsom (bestuurlijke transactie) gedaan.

De geldboetes met en zonder voordeelontneming dalen tussen 2021 en 2023. Een geldboete met voordeelontneming kan slechts in een beperkt aantal gevallen toegepast worden. Hierdoor geeft de gewestelijke beboetingsentiteit hoofdzakelijk geldboetes zonder voordeelontneming.

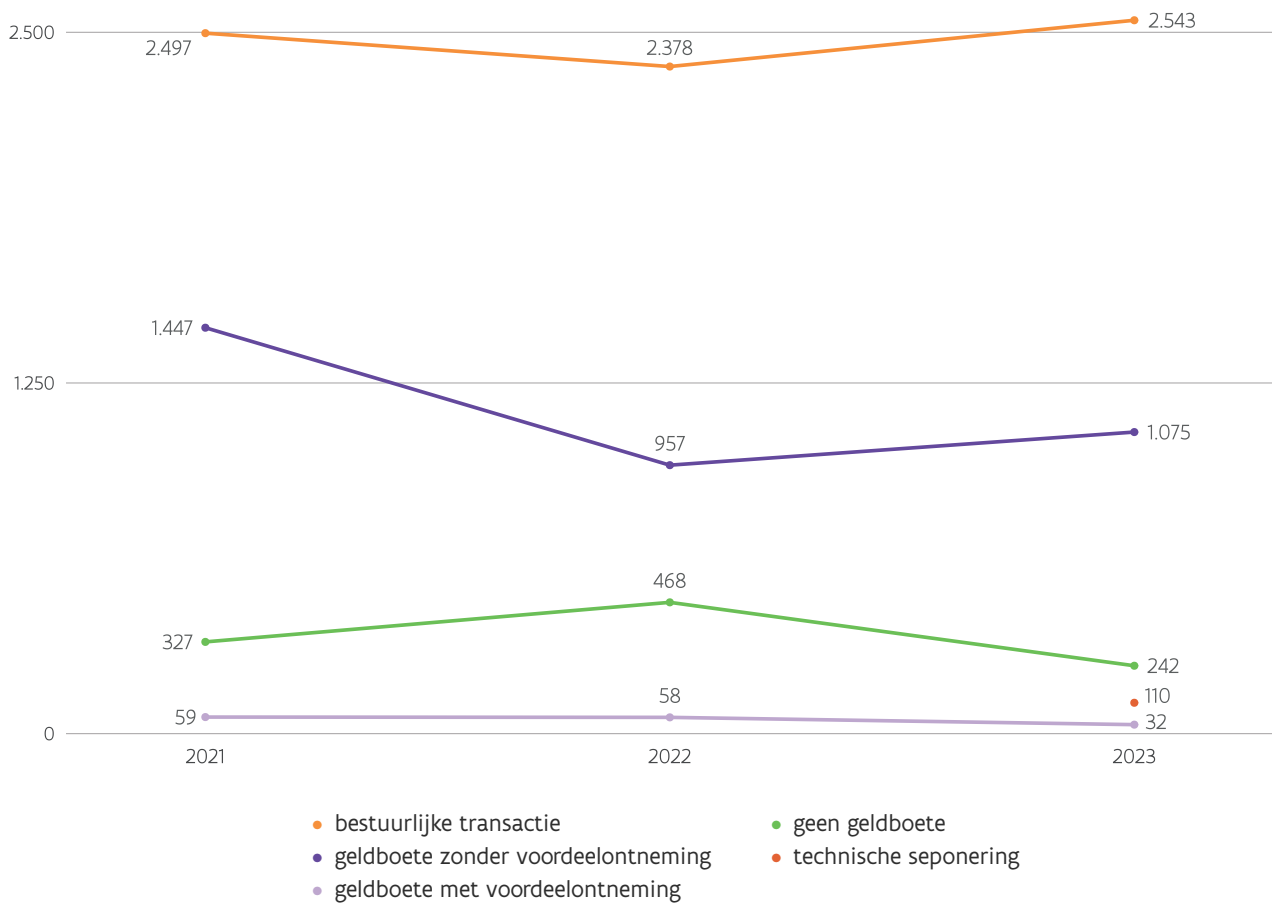
Bij een relatief klein aantal bestuurlijke sanctiedossiers milieu wordt er geen geldboete opgelegd.

Bij de opsplitsing van de bovenstaande cijfers per milieuthema zien we dat voor de thema's milieubeheer en afval het hoogste aantal bestuurlijke transacties werd

opgelegd (zie Figuur 81). Bij de thema's mest, emissies en milieuvergunningen is er bij het gebruik van de bestuurlijke transactie een stijging vast te stellen. Het aantal opgelegde bestuurlijke transacties bij het thema milieubeheer daalt tussen 2021 en 2022 door de daling van het aantal ontvangen processen-verbaal en verslagen van vaststelling voor dit thema.

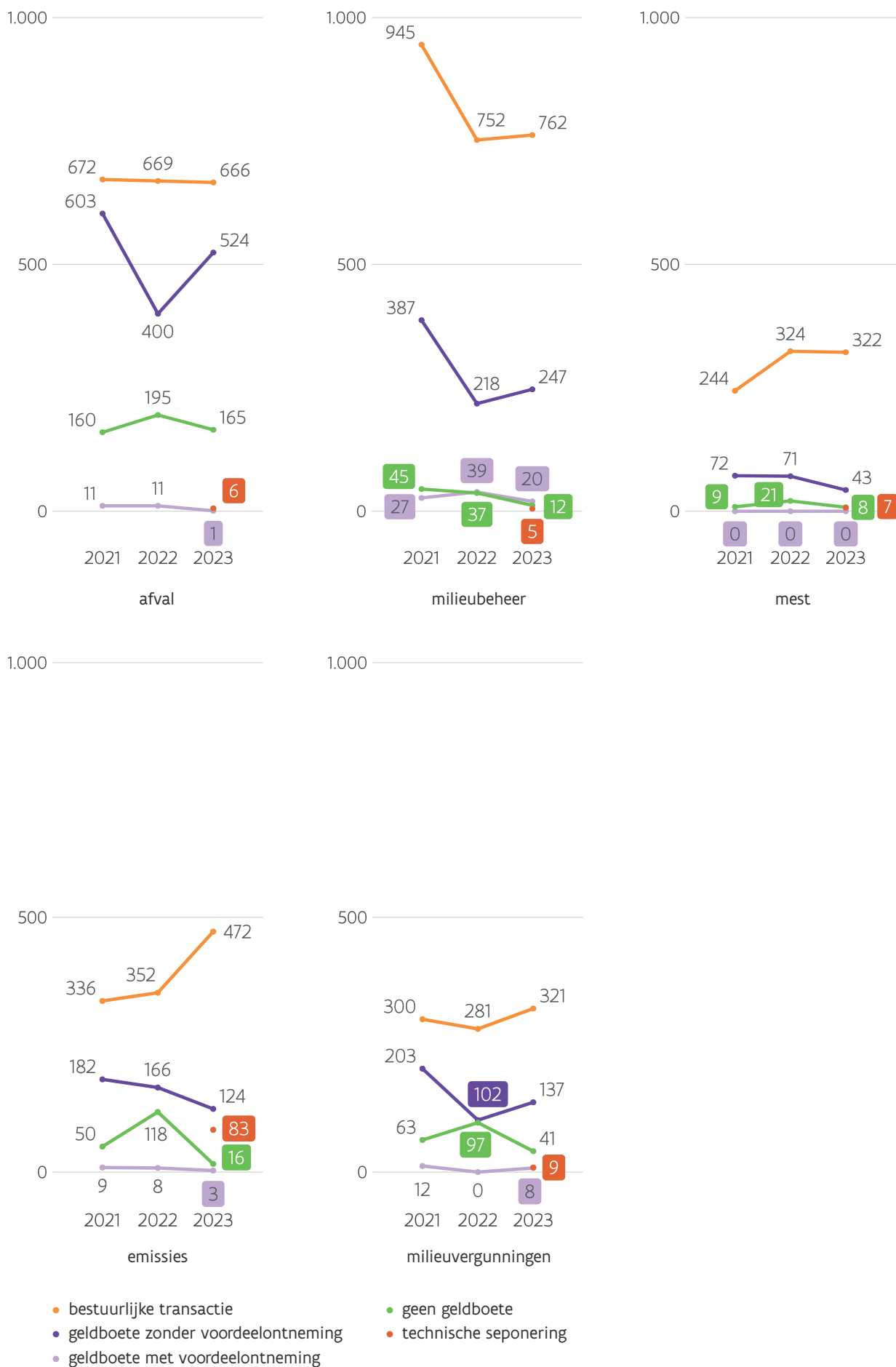
Doorheen de jaren daalt het gebruik van de geldboete zonder voordeelontneming bij alle thema's. Het aantal dossiers waarbij een geldboete zonder voordeelontneming wordt opgelegd en het aantal dossiers zonder geldboete zijn het hoogst bij het thema afval.

Er werden voor het thema mest doorheen de jaren geen geldboetes opgelegd met voordeelontneming.

Figuur 80. De evolutie van het aantal beslissingen over bestuurlijke sanctiedossiers inzake milieu door de gewestelijke beboetingsentiteit.

Figuur 81. De evolutie van het aantal beslissingen over bestuurlijke sanctiedossiers inzake milieu door de gewestelijke beboetingsentiteit per thema.

4.7.1.2.2. Ruimtelijke ordening

De instroom aan processen-verbaal en verslagen van vaststelling betreffende ruimtelijke ordening kent tussen 2021 en 2023 een grote stijging (zie Figuur 77). Hierdoor stijgt ook het aantal beslissingen over de bestuurlijke sanctiedossiers (zie Figuur 82).

Net zoals bij het beleidsdomein milieu werd doorheen de jaren voor de meeste bestuurlijke sanctiedossiers inzake ruimtelijke ordening een voorstel tot betaling van de geldsom (bestuurlijke transactie) gedaan. Daarnaast zien we een grote stijging van het aantal bestuurlijke transacties van 225 in 2021 naar 739 in 2023.

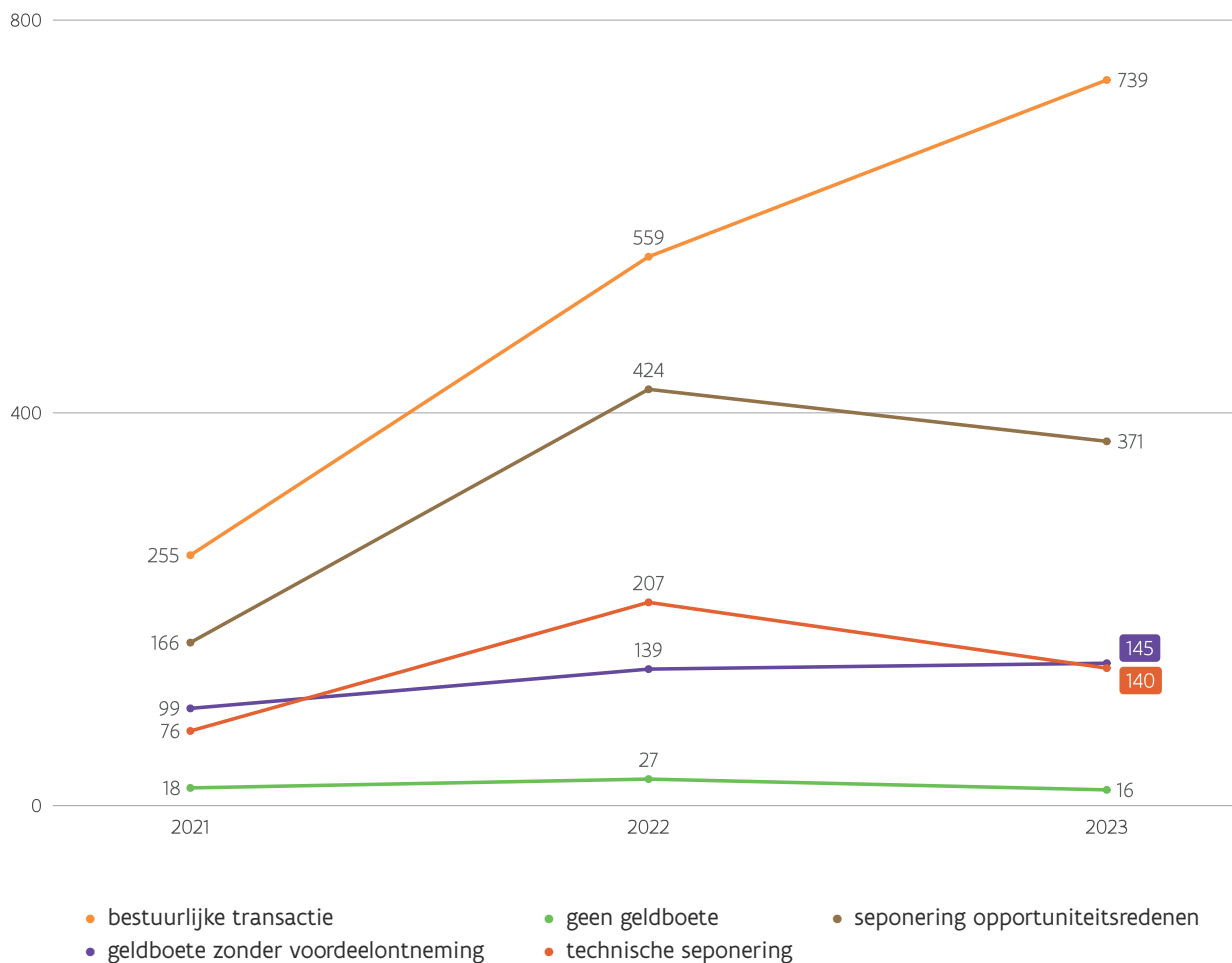
Binnen het beleidsdomein ruimtelijke ordening is er geen wettelijk kader om een geldboete met voordeelontneming op te leggen. Het aantal opgelegde geldboetes stijgt van 99 in 2021 naar 145 in 2023.

Slechts in een beperkt aantal bestuurlijke sanctiedossiers werd geen geldboete opgelegd. Deze beslissing van de gewestelijke beboetingsentiteit stijgt als enige niet doorheen de jaren.

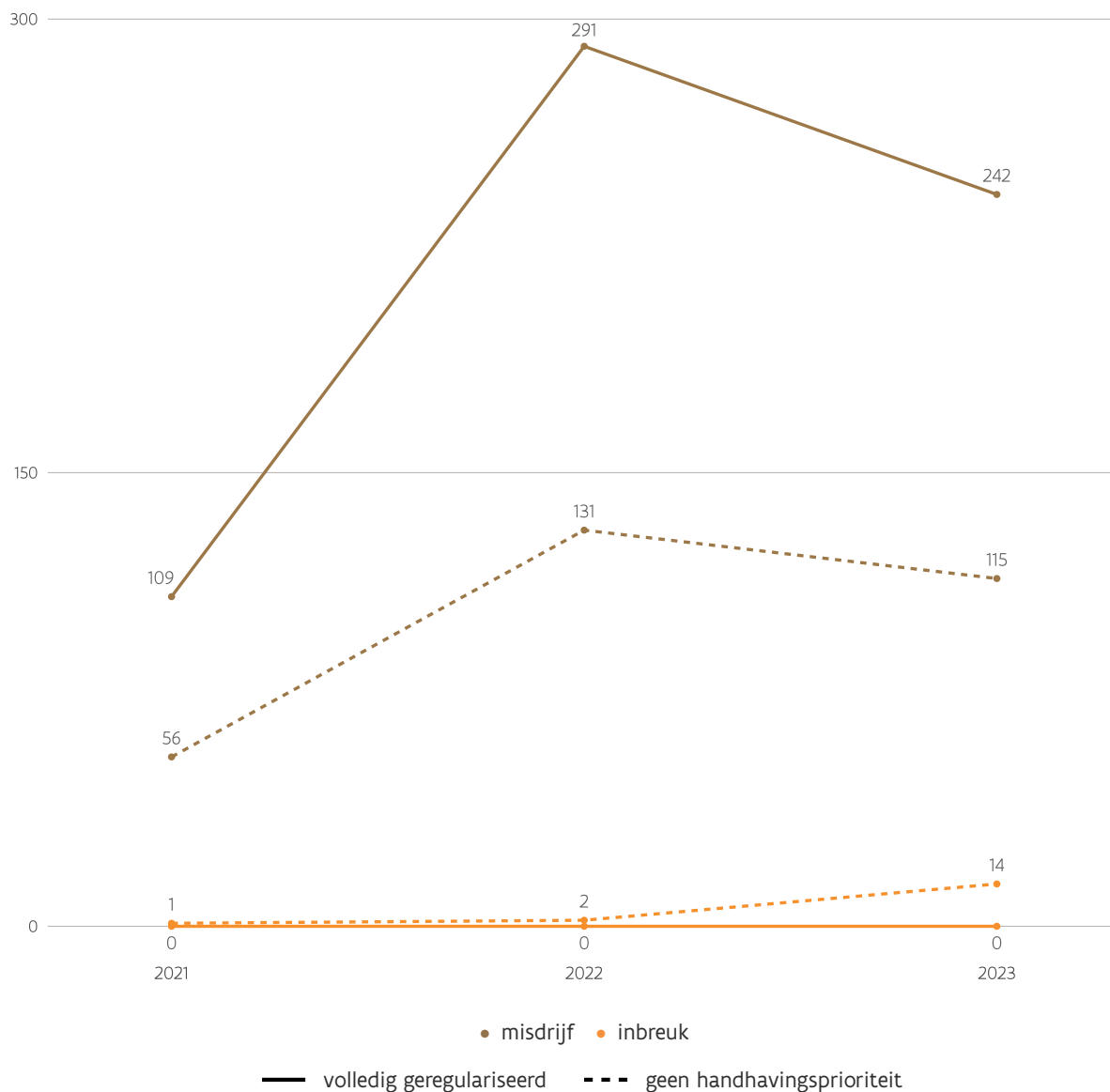
Tussen 2021 en 2023 is er een toename van het aantal dossiers waarin wordt overgegaan tot seponering. De gewestelijke beboetingsentiteit gaat vaker over tot seponering wegens opportuniteitsredenen dan wegens technische redenen.

De gewestelijke beboetingsentiteit houdt de motieven van seponering bij van de behandelde sanctiedossiers ruimtelijke ordening. Zo zien we dat de meeste dossiers geseponeerd worden om opportuniteitsredenen wanneer het misdrijf reeds volledig werd geregulariseerd (zie Figuur 83). De bestuurlijke sanctiedossiers over inbreuken werden geseponeerd omwille van opportuniteitsredenen omdat de inbreuk geen handhavingsprioriteit betreft.

Bij de technische seponering zien we in 2022 een grote stijging van het aantal misdrijven dat geseponeerd werd wegens 'onvoldoende vaststaand' (zie Figuur 84). Daarnaast seponereert de gewestelijke beboetingsentiteit ook omwille van 'temporele werking'. Het aantal processen-verbaal met een technische seponering wegens 'geen misdrijf' kent een toename doorheen de jaren met een piek in 2022.

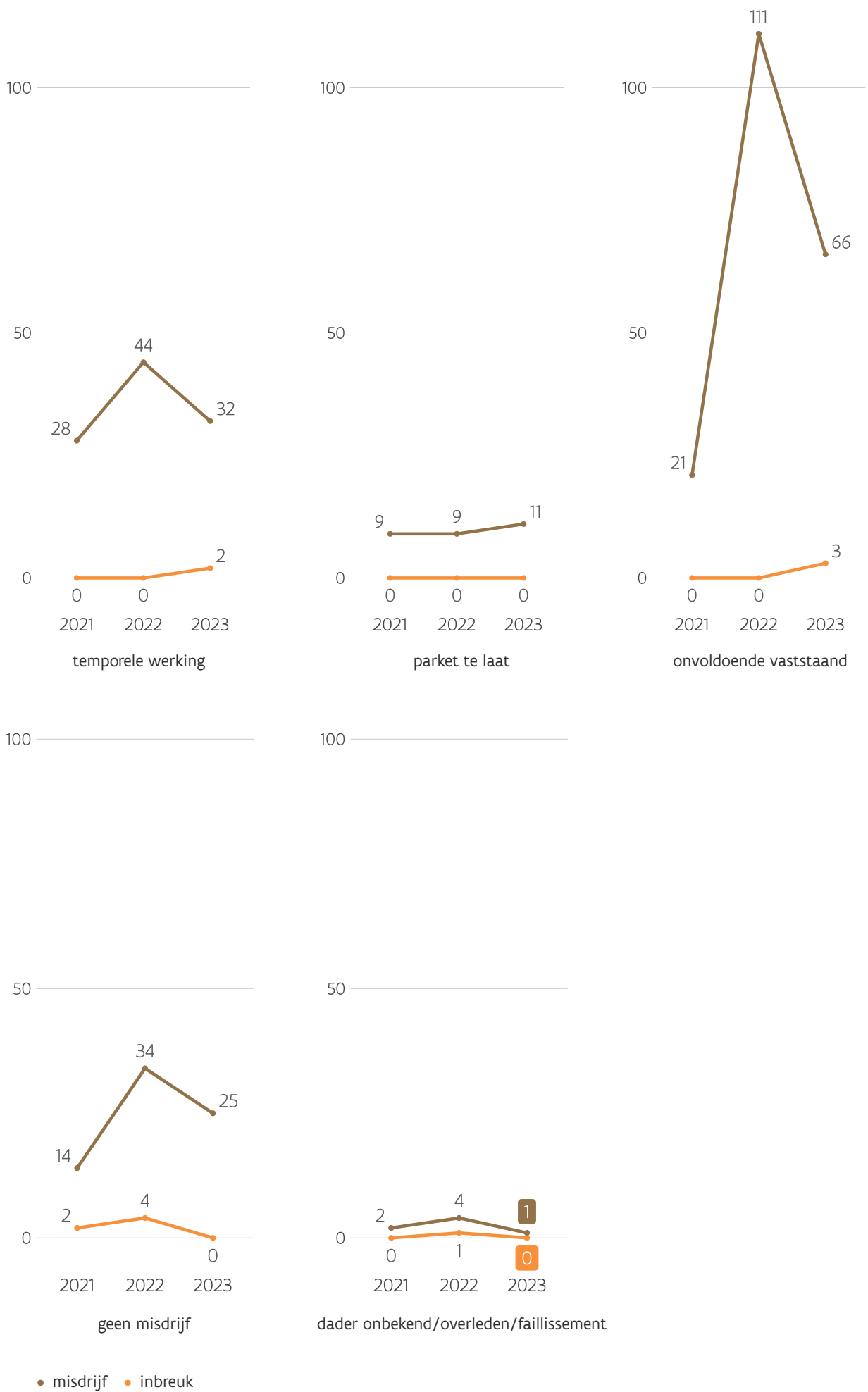

Figuur 82. De evolutie van het aantal beslissingen over bestuurlijke sanctiedossiers inzake ruimtelijke ordening door de gewestelijke beboetingsentiteit.

Figuur 83. De evolutie van het aantal motieven van de opportuniteitsseponering inzake ruimtelijke ordening bij de gewestelijke beboetingsentiteit.

Het grootste deel van de processen-verbaal die de gewestelijke beboetingsentiteit ontvangt krijgt een sanctie opgelegd.

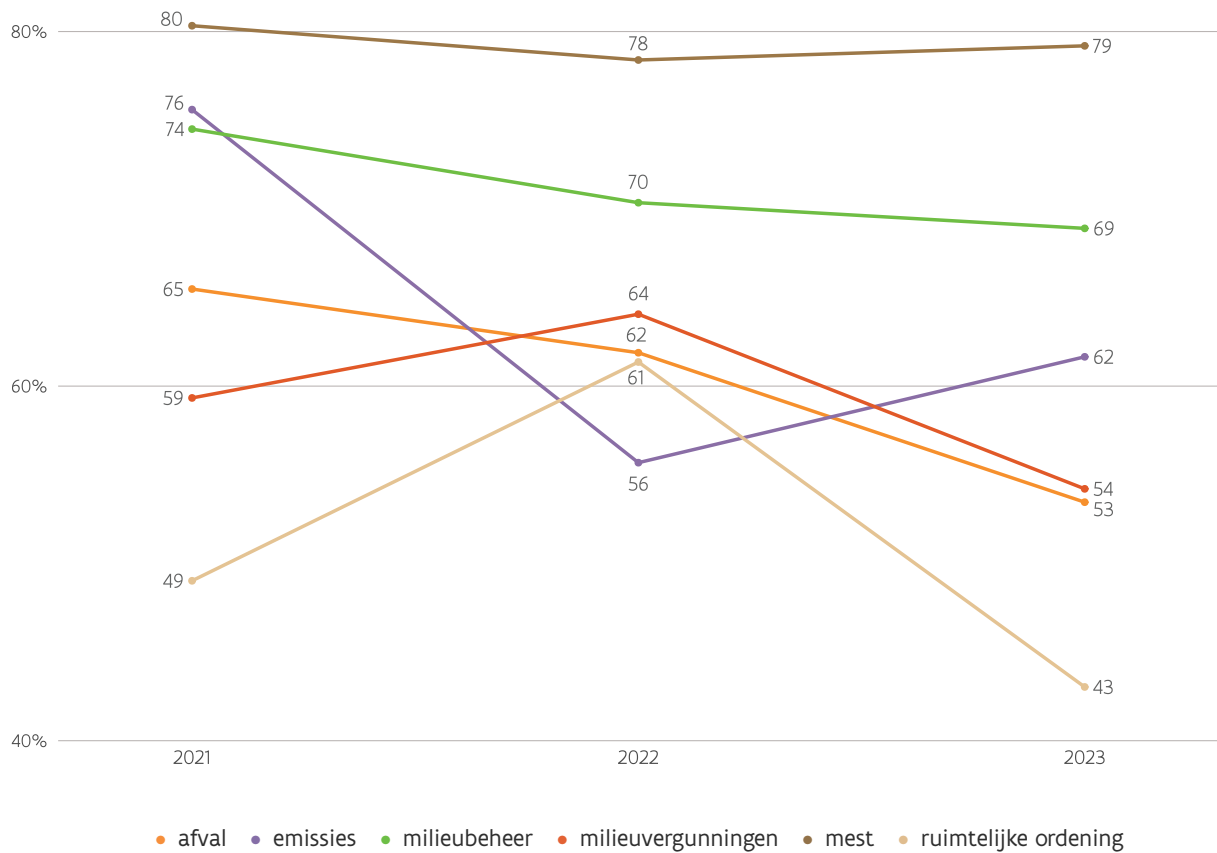

Figuur 84. De evolutie van het aantal motieven van de technische seponering inzake ruimtelijke ordening bij de gewestelijke beboetingsentiteit.

4.7.12.3. Bestuurlijke transactie

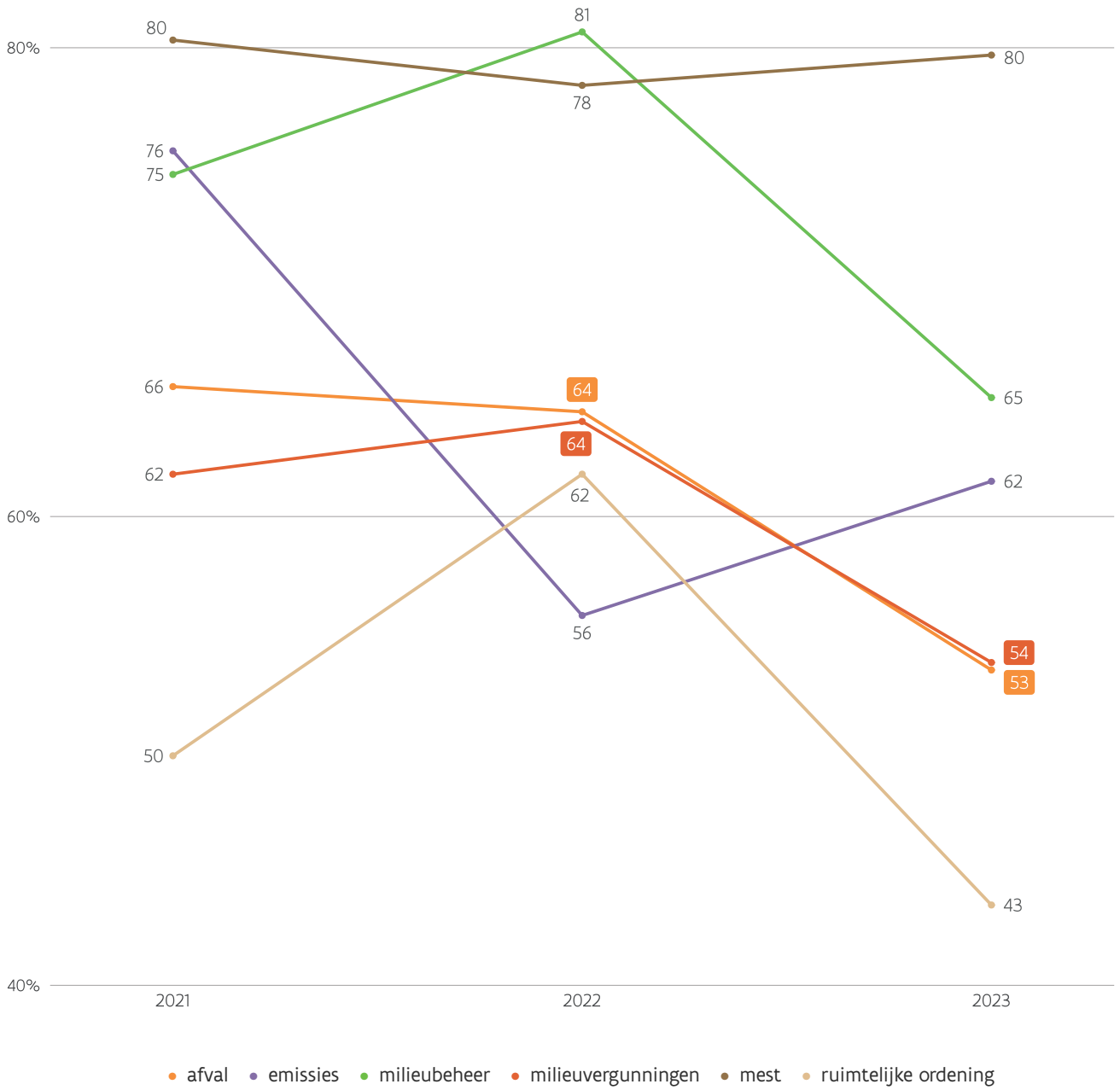
De gewestelijke beboetingsentiteit zet sterk in op de bestuurlijke transactie. 58% van de bestuurlijke transacties werd betaald in 2023. Het percentage aan betaalde bestuurlijke transacties daalt voor elk thema tussen 2021 en 2023 (zie Figuur 85).

Wanneer we de misdrijven (zie Figuur 86) en de inbreuken (zie Figuur 87) apart bekijken, zien we enkel een stijging in het percentage betaalde bestuurlijke transacties opgelegd voor inbreuken op de ruimtelijke ordening: van 33% in 2021 naar 36% in 2023 (zie Figuur 87).

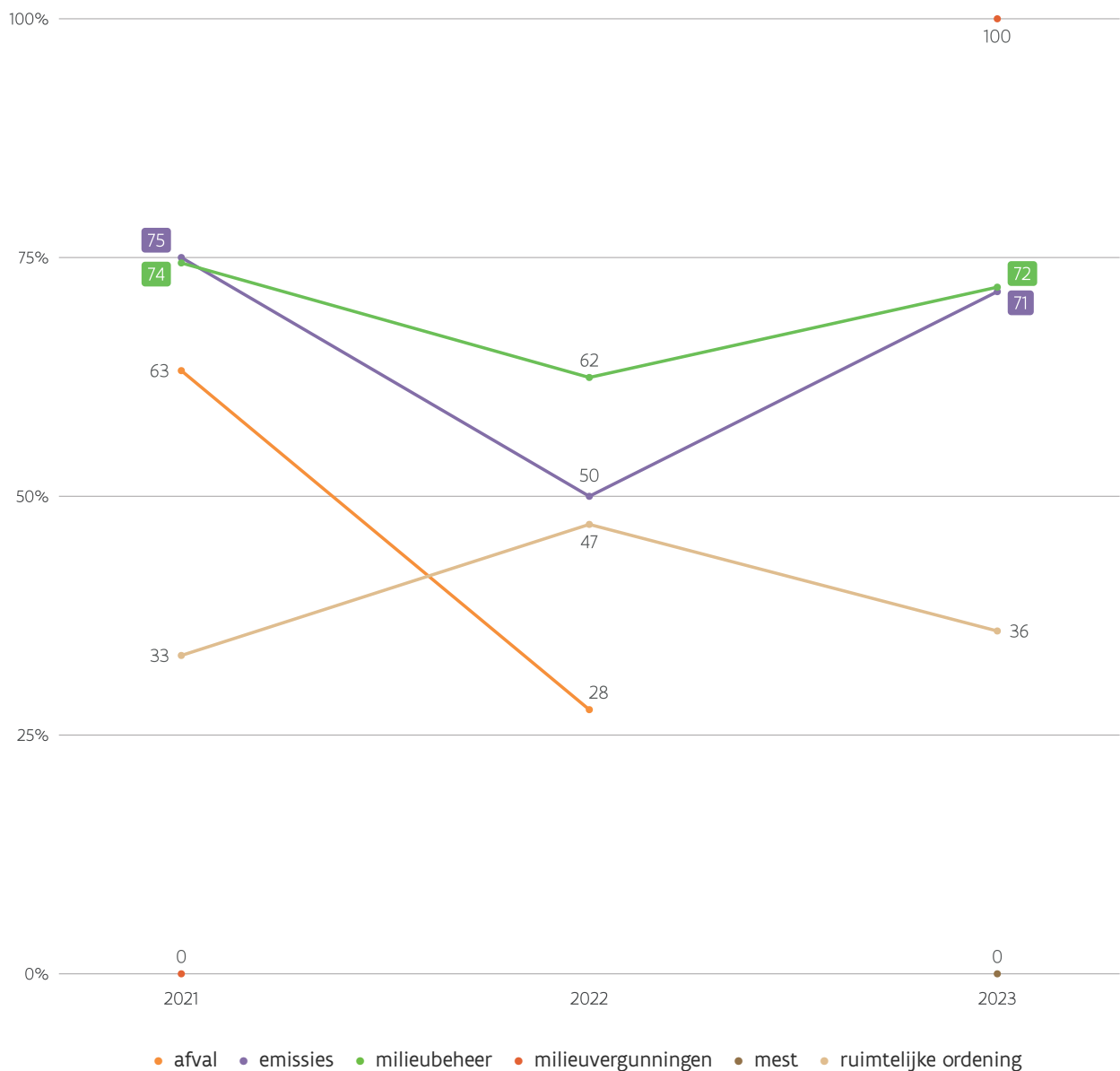
Figuur 85. De evolutie van het aandeel aan betaalde bestuurlijke transacties die werden opgelegd op basis van een proces-verbaal en verslag van vaststelling per thema in %.

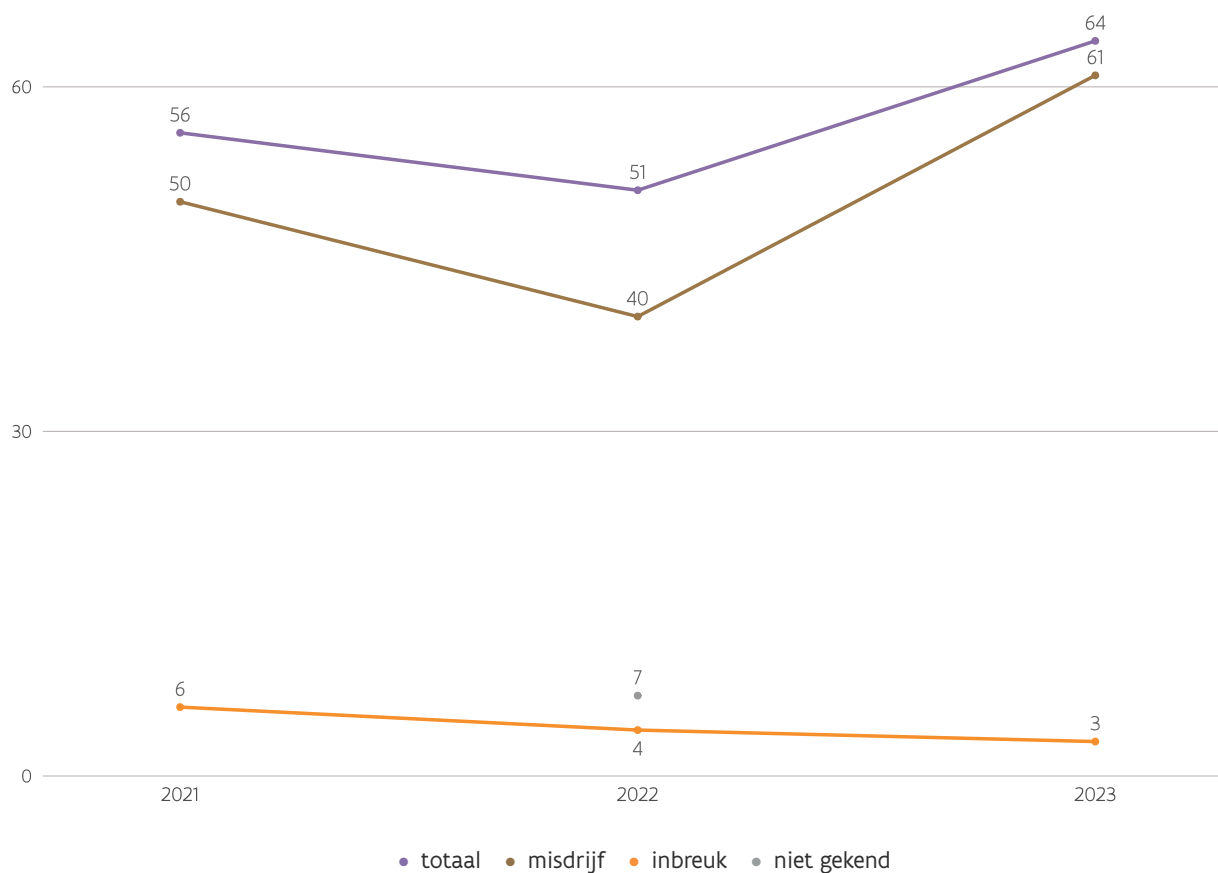

Figuur 86. De evolutie van het aandeel aan betaalde bestuurlijke transacties die werden opgelegd op basis van een proces-verbaal per thema in %.

▶ Doorheen de jaren verklaarde het Handhavingscollege bijna de helft van de beroepen ongegrond, waarbij de boete bevestigd werd.

Figuur 87. De evolutie van het aandeel aan betaalde bestuurlijke transacties die werden opgelegd op basis van een verslag van vaststelling per thema in %.

Figuur 88. De evolutie van het aantal ontvangen beroepen bij het Handhavingscollege.

4.7.2. Handhavingscollege

Hieronder worden de activiteiten van het Handhavingscollege van 2021 tot en met 2023 weergegeven met betrekking tot de ingediende beroepen tegen boetebeslissingen van de gewestelijke beboetingsentiteit.

4.7.2.1. Ontvangen beroepen

Tegen de beslissingen van de gewestelijke beboetingsentiteit wordt slechts in beperkte mate beroep ingesteld (zie Figuur 88). Het Handhavingscollege ontving in 2023 meer beroepen dan in de voorgaande jaren (64 beroepen).

Hierbij zien we dat het aantal beroepen tegen een geldboete dat werd opgelegd naar aanleiding van een misdrijf stijgt doorheen de jaren, terwijl het aantal tegen een geldboete opgelegd naar aanleiding van een inbreuk daalt.

4.7.2.2. Arresten

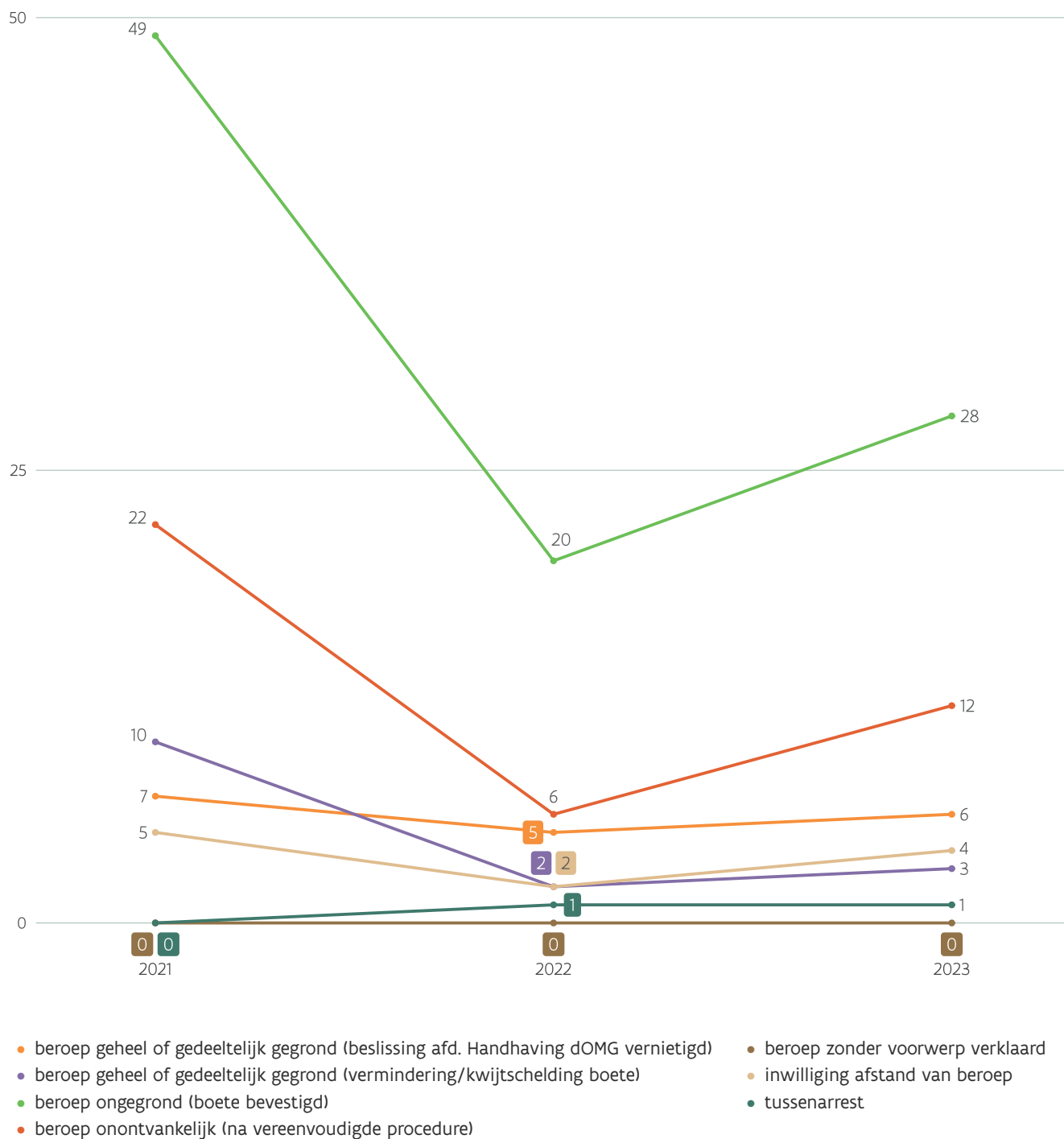
De behandeling van het beroep door het Handhavingscollege leidt tot één van de volgende uitspraken:⁶⁵

- het beroep is gegrond: in dit geval vernietigt het Handhavingscollege de bestreden beslissing geheel of gedeeltelijk, waarna (in regel) de gewestelijke beboetingsentiteit een nieuwe beslissing kan nemen, behalve in die gevallen waarin zij niet of niet meer bevoegd is. Het Handhavingscollege kan evenwel ook zelf een beslissing nemen over het bedrag van de geldboete of de voordeelontneming, en bepalen dat zijn uitspraak daarover de vernietigde beslissing vervangt;
- het beroep is ongegrond: het Handhavingscollege beslist in dit geval tot een afwijzing van het beroep, evenwel na de behandeling ten gronde ervan. Deze

beslissing houdt een bevestiging in van de bestreden boetebeslissing;

- niet bevoegd om het beroep te behandelen: in dit geval beslist het Handhavingscollege tot afwijzing van het beroep;
- het beroep is onontvankelijk: het Handhavingscollege beslist tot afwijzing van het beroep zonder tot een behandeling ten gronde te kunnen overgaan.

In 2021 stellen we een piek in het aantal uitgesproken arresten door het Handhavingscollege vast (zie Figuur 89). Doorheen de jaren verklaarde het Handhavingscollege bijna de helft van de beroepen ongegrond, waarbij de boete bevestigd werd.

Figuur 89. De evolutie van het aantal arresten van het Handhavingcollege met hun uitspraak tegen boetes die werden opgelegd naar aanleiding van een misdrijf of inbreuk.

5

Beschouwingen

Dit laatste hoofdstuk belicht enkele vaststellingen over de hierboven beschreven cijfers van de omgevingshandhavinguitvoering. Het is hierbij niet de bedoeling om reeds gemaakte observaties uit de voorgaande hoofdstukken te herhalen.

5.1. Aantal klachten vs aantal uitgevoerde controles

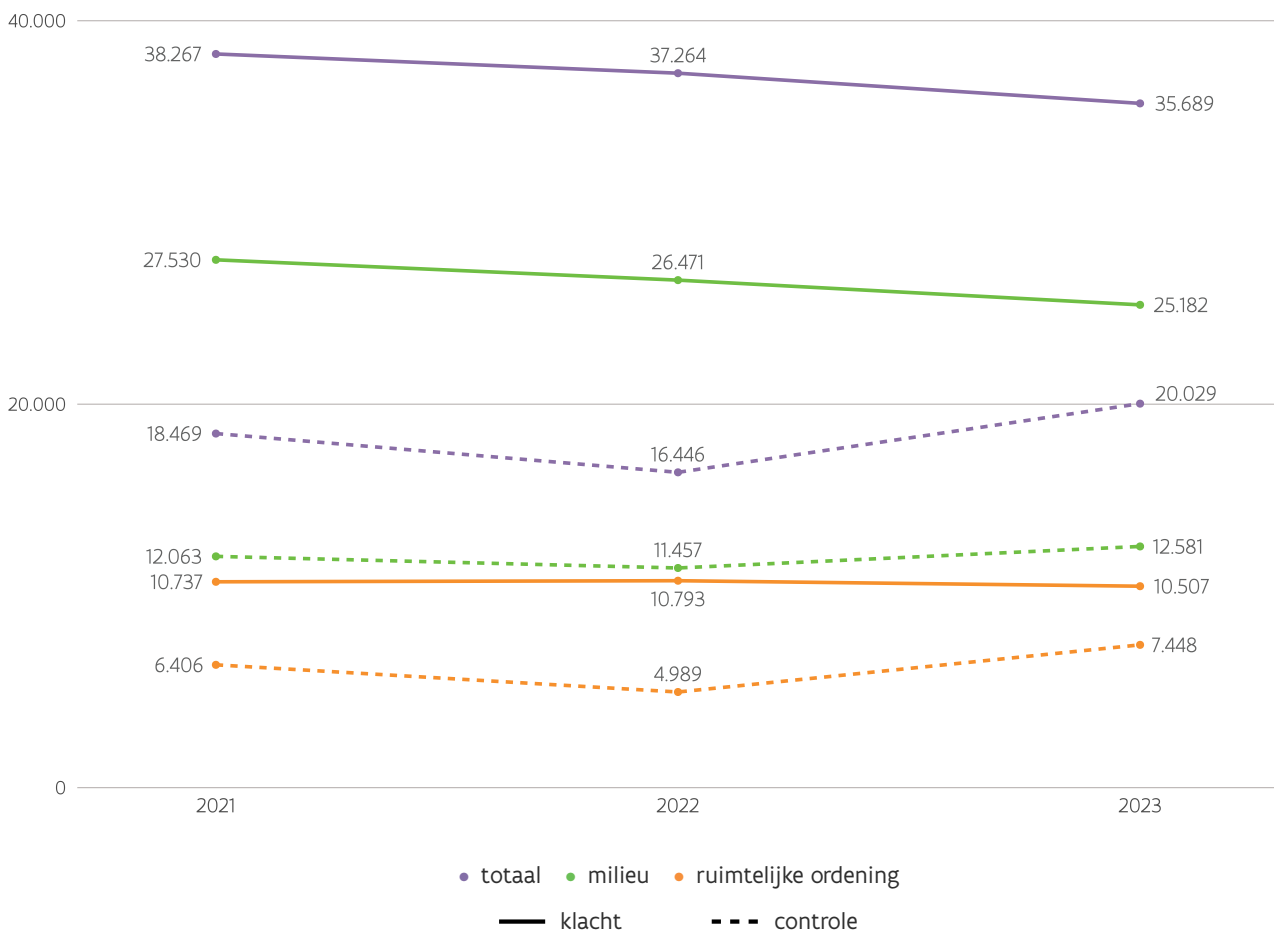
Uit hoofdstuk 4.2 blijkt dat de actoren heel wat klachten ontvangen. Bij een vergelijking van het aantal ontvangen klachten over de omgevingshandhaving met het aantal uitgevoerde omgevingshandhavingscontroles op basis van een klacht zien we echter dat er slechts voor ongeveer de helft van het aantal ontvangen klachten een controle wordt uitgevoerd (zie Figuur 90). Dit verschil verkleint in 2023. De prioriteiten van de actoren, de eigenheid van de klacht en het feit dat er meerdere klachten voor hetzelfde feit geregistreerd kunnen worden, zijn mogelijke verklaringen hiervan.

Wanneer we de handhaving milieu en ruimtelijke ordening apart bekijken, zien we een kleiner verschil tussen het aantal klachten en controles bij de ruimtelijke ordening dan bij milieu.

Het is echter niet mogelijk om op basis van de huidige verzamelde data verdere conclusies te trekken. Zo weten we niet welk gevolg aan iedere klacht gegeven werd. Ook weten we niet welke acties de actoren nemen bij niet-prioritaire klachten. De omgevingsinspectie stuurt standaard elke voor haar niet-prioritaire klacht door naar het juiste

bestuursniveau/handhavingsactor. De vraag rijst echter of deze klachten dubbel geteld worden. Het is bijvoorbeeld niet geweten of doorgestuurd klachten door beide actoren worden geregistreerd, terwijl hoogstwaarschijnlijk enkel de actor die de klacht verder zal behandelen een controle uitvoert. Bij de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving worden ongegronde klachten in het klachtenbeheersysteem onmiddellijk (zonder controle) als ongegrond geregistreerd. Het is echter niet geweten of alle actoren dit zo toepassen.

Daarnaast is het momenteel niet duidelijk of alle actoren alle controles registreren. Ook komen regelmatig meerdere klachten over hetzelfde voorval binnen. Die kunnen allemaal door één controle worden behandeld. Sommige klachten over bijvoorbeeld geur/stofepisodes worden soms elke dag gemeld als klacht, maar samen behandeld. Met de huidige dataverzamelmethode kunnen we dit soort vragen niet volledig beantwoorden. Het is erg belangrijk dat de verschillende actoren goede afspraken maken rond de klachtenregistratie, zodat de globale cijfers eenduidig gemonitord kunnen worden.

Figuur 90. De evolutie van het aantal ontvangen klachten en het aantal uitgevoerde omgevingshandhavingscontroles naar aanleiding van een klacht in Vlaanderen.

5.2. Zachte vs repressieve instrumenten

Actie 8 omgevingshandhavingsprogramma 2023

Strategische doelstelling: Realiseer een goede omgeving voor huidige en toekomstige generaties

Operationele doelstelling: Zet de verschillende handhavingsstrategieën verder in vanuit een visie van nalevingsborging. Zet meer in op nalevingsbevordering. Zet meer strategisch in op nalevingstoezicht. Zet meteen in op herstel en bestraffing, waar dit passend is.

Actie 8: De handhavingsactoren kiezen meteen voor de repressieve strategie van herstel en bestraffing, waar dit passend is.

Indicator: Verhouding inzet 'zachte instrumenten' ('raadgeving', 'aanmaning') ten opzichte van 'repressieve instrumenten' ('herstel & bestraffing')

De actoren zetten een breed scala aan instrumenten in om de goede ruimtelijke ordening en het milieu te vrijwaren. Deze instrumenten kunnen onderverdeeld worden in 2 categorieën: de zachte en de repressieve instrumenten. Tabel 12 geeft het instrumentarium weer dat de omgevingsinspectie kan inzetten per bestuursniveau.

De zachte instrumenten (de raadgeving en de aanmaning) zullen eerder bij de start van een dossier of in een vroeg stadium gebruikt worden. De andere instrumenten behoren tot de categorie van de repressieve instrumenten. Sommige van deze instrumenten, zoals een bestuurlijke maatregel, een minnelijke schikking, een herstellvordering en ambtshalve uitvoering, worden doorgaans in een later stadium in het dossier toegepast. Bijlage 9.1 Kernbegrippen geeft de definities van het instrumentarium weer.

Doorheen de jaren wordt er door de actoren meer ingezet op de zachte dan op de repressieve instrumenten (zie Figuur 91). Deze verhouding zien we terugkomen wanneer we de

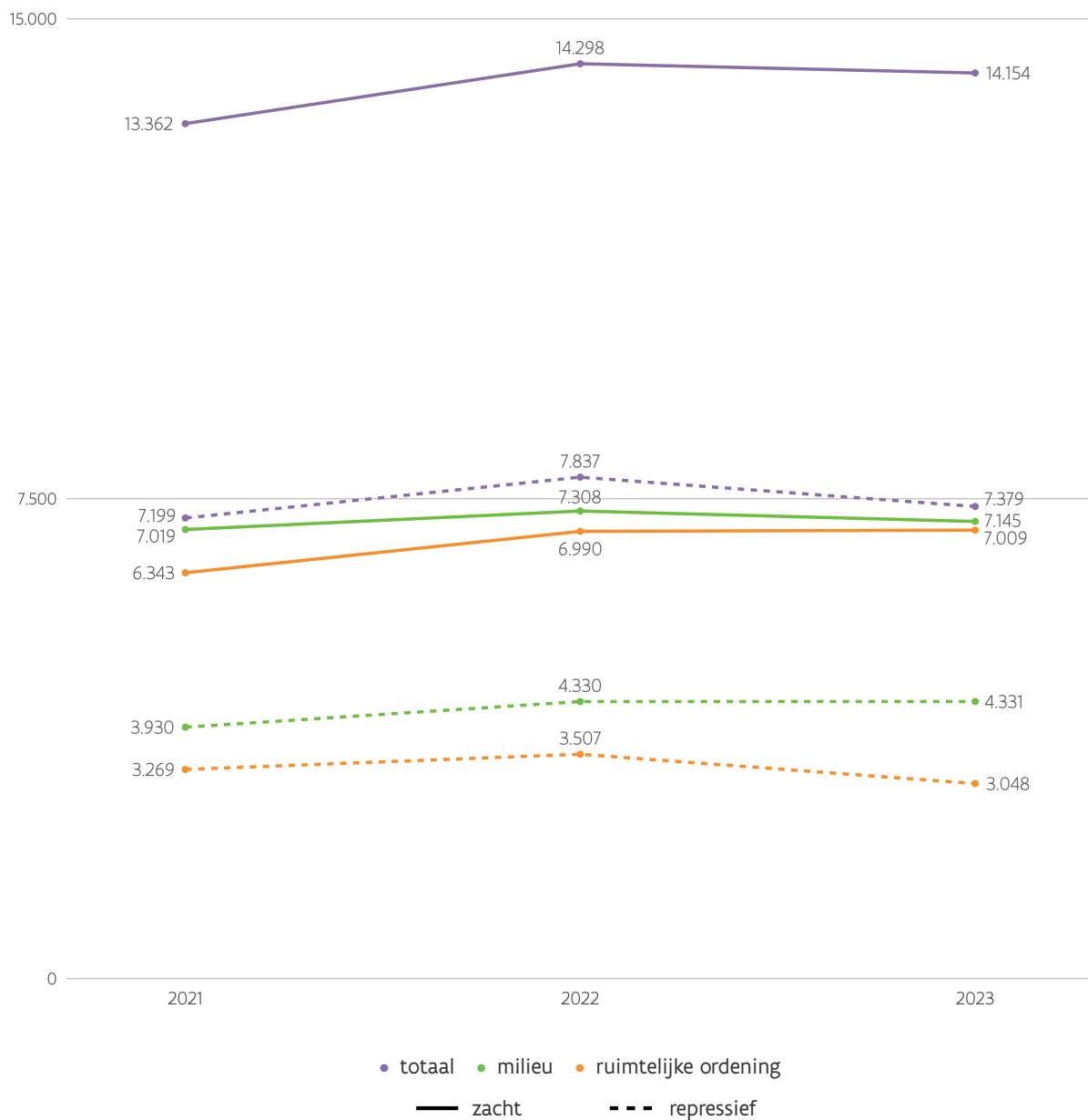
milieuhandhaving en de handhaving ruimtelijke ordening apart bekijken. Het verschil tussen de zachte en de repressieve instrumenten bij milieuhandhaving is kleiner dan bij de handhaving ruimtelijke ordening (zie Figuur 91).

De bovenstaande trend is terug te vinden bij de gemeenten en de provincies (zie Figuur 92). De gewestelijke actoren zetten echter quasi gelijk in op de zachte en de repressieve instrumenten. We zien daarbij dat er voor zowel milieu als ruimtelijke ordening meer zachte dan repressieve instrumenten worden ingezet (zie Figuur 93).

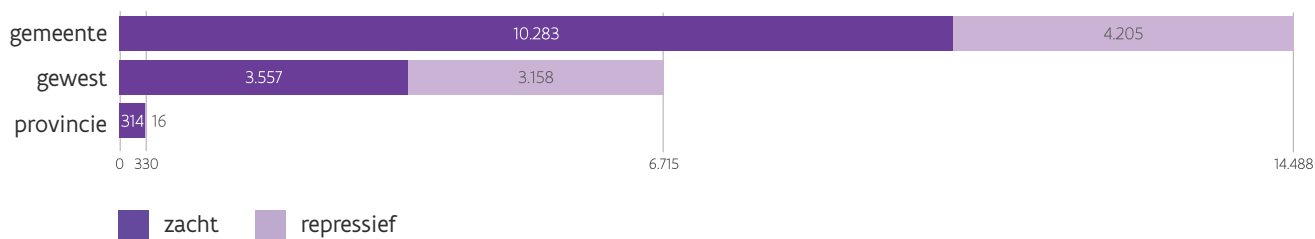
Wanneer we de gewestelijke actoren afzonderlijk bekijken, zien we dat niet alle gewestelijke actoren gelijk inzetten op de zachte en repressieve instrumenten (zie Figuur 94). Zo zetten het Departement Omgeving, de Vlaamse Milieumaatschappij en OVAM meer in op de zachte dan de repressieve handhaving. Het Agentschap Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij en het Agentschap Wegen en Verkeer maken daarentegen meer gebruik van de repressieve instrumenten.

Milieu	Ruimtelijke ordening	Gewest	Provincie	Gemeente
Raadgeving	Raadgeving	x	x	x
Aanmaning	Aanmaning	x	x	x
Verslag van vaststelling	Verslag van vaststelling	x	x	x
Proces-verbaal	Proces-verbaal	x	x	x
Bestuurlijke maatregel	Bestuurlijke maatregel	x	x	x
Veiligheidsmaatregel		x	x	x
	Bevel tot staking	x		x
	Minnelijke schikking	x		x
	Herstellvordering	x		x
	Ambtshalve uitvoering	x		x

Tabel 12. Het instrumentarium dat ingezet kan worden door de actoren bij de milieuhandhaving en handhaving ruimtelijke ordening, waarbij de zachte instrumenten aangeduid worden met een groene kleur en de repressieve instrumenten met een oranje kleur.

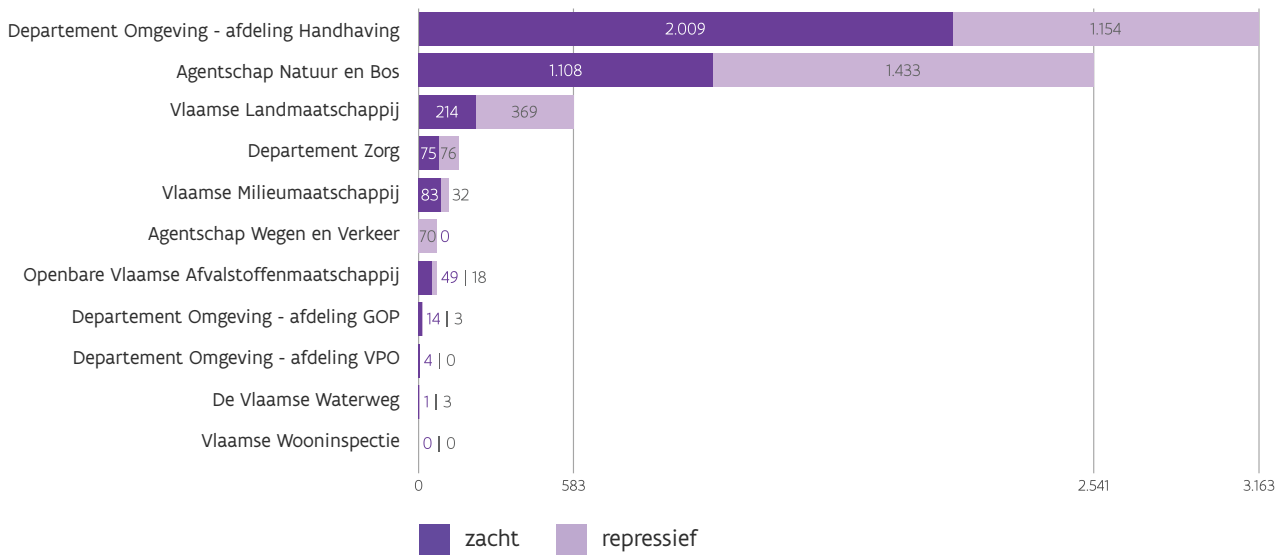
Figuur 91. De evolutie van het aantal ingezette zachte en repressieve instrumenten voor de omgevingshandhaving in Vlaanderen.

Figuur 92. Het aantal zachte en repressieve instrumenten ingezet door de actoren per bestuursniveau in 2023.

Figuur 93. Het aantal zachte en repressieve instrumenten ingezet door de gewestelijke actoren in 2023.

Figuur 94. Het aantal ingezette zachte en repressieve instrumenten per gewestelijke actor in 2023.

▶ **Er worden meer zachte en repressieve instrumenten ingezet. De zachte worden het vaakst gebruikt.**

5.3. Overtredingsgraad

Effectgerichte indicator omgevingshandhavingsprogramma 2023

Indicator: overtredingsgraad

De overtredingsgraad geeft het aantal aanvankelijke controles waarbij een overtreding werd vastgesteld ten opzichte van het totaal aantal aanvankelijke controles

weer. Hierdoor geeft dit cijfer een indicatie van het aandeel van de uitgevoerde aanvankelijke controles waarbij een overtreding werd vastgesteld.

Hoe interpreteer ik de cijfers?

Niet alle actoren houden cijfers bij van het aantal aanvankelijke controles met schending. Daarom werd voor deze berekening enkel rekening gehouden met de cijfers van de omgevingshandhavingsactoren die zowel het aantal aanvankelijke controles (proactief en reactief)

als het aantal aanvankelijke controles met schending hebben bezorgd.

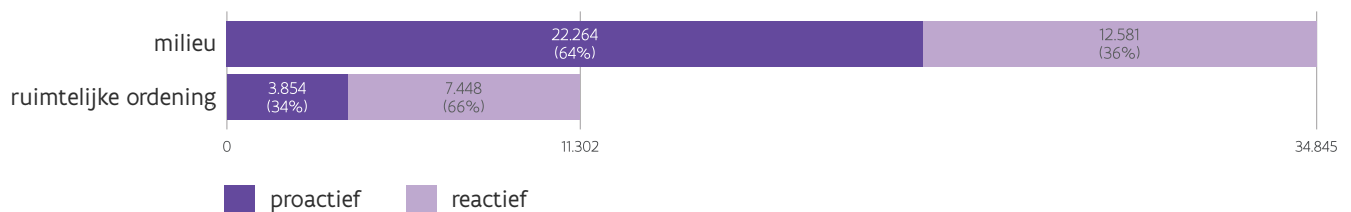
Daarnaast moet er ook rekening mee gehouden worden dat sommige actoren hoofdzakelijk de uitgevoerde controles met vastgestelde schending registreren.

Bij 65% van de uitgevoerde aanvankelijke omgevingshandhavingscontroles stelden de actoren in 2023 een schending vast. De overtredingsgraad varieert echter zeer sterk naargelang het bestuursniveau. Zo zien we in 2023 bij de provincies een overtredingsgraad van 146%. We vermoeden dat dit het resultaat is van foutief ingevoerde cijfers. Bij de gewestelijke actoren en de gemeenten ligt de overtredingsgraad lager, namelijk respectievelijk 69% en 59% in 2023.

De overtredingsgraad bij ruimtelijke ordening ligt daarnaast hoger dan die bij milieu. Dit komt omdat er meer proactieve dan reactieve controles bij milieu worden uitgevoerd, terwijl bij ruimtelijke ordening net het tegenovergestelde geldt (zie Figuur 95). Bij controles die worden uitgevoerd na een klacht is de kans op het vaststellen van een schending namelijk groter dan bij controles uitgevoerd op eigen initiatief.

De overtredingsgraad op basis van de huidige cijfers geeft geen volledig, correct en betrouwbaar beeld. Dit cijfer is momenteel te afhankelijk van te veel variabelen, bijvoorbeeld omdat niet elke actor elke controle registreert, ongeacht de uitkomst. Hierdoor moet het als onbruikbaar en onbetrouwbaar worden beschouwd.

Door in de toekomst een duidelijk kader voor de overtredingsgraad op te stellen, controles waarbij geen feiten werden vastgesteld consequent te registreren en de overtredingsgraad niet in het algemeen te bepalen, maar te enten op bepaalde doelgroepen, sectoren of andere, zal het mogelijk worden om voor deze aspecten een overtredingsgraad te bepalen die gebruikt kan worden bij verdere beleidsanalyses.

Figuur 95. Het aantal en aandeel proactieve en reactieve controles inzake de handhaving milieu en ruimtelijke ordening in Vlaanderen in 2023.

5.4. Impact van de bestuurlijke beboeting op de behandeling van de dossiers door het Openbaar Ministerie

In 2009 en 2018 trad de bestuurlijke beboeting in werking voor respectievelijk milieu en ruimtelijke ordening.⁶⁶ De gewestelijke beboetingsentiteit van de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving is bevoegd voor het bestuurlijk beboeten van zowel de schendingen van de milieuregelgeving als deze van de regelgeving rond ruimtelijke ordening.⁶⁷

Het Openbaar Ministerie kan sinds de inwerkingtreding van de bestuurlijke beboeting ervoor kiezen om zaken door te sturen naar de gewestelijke beboetingsentiteit. Deze vooruitgangsstaat kreeg bij het Openbaar Ministerie de naam 'ketengerichte afhandeling: administratieve behandeling (niet-GAS)'.

Wanneer we de procentuele evolutie van de verschillende vooruitgangsstaten doorheen de tijd bekijken, kunnen we een aantal trends zien die mogelijk met elkaar in verband staan. Figuren 96, 97 en 98 geven weer hoeveel procent van de dossiers zich per jaar in een bepaalde vooruitgangsstaat bevinden.

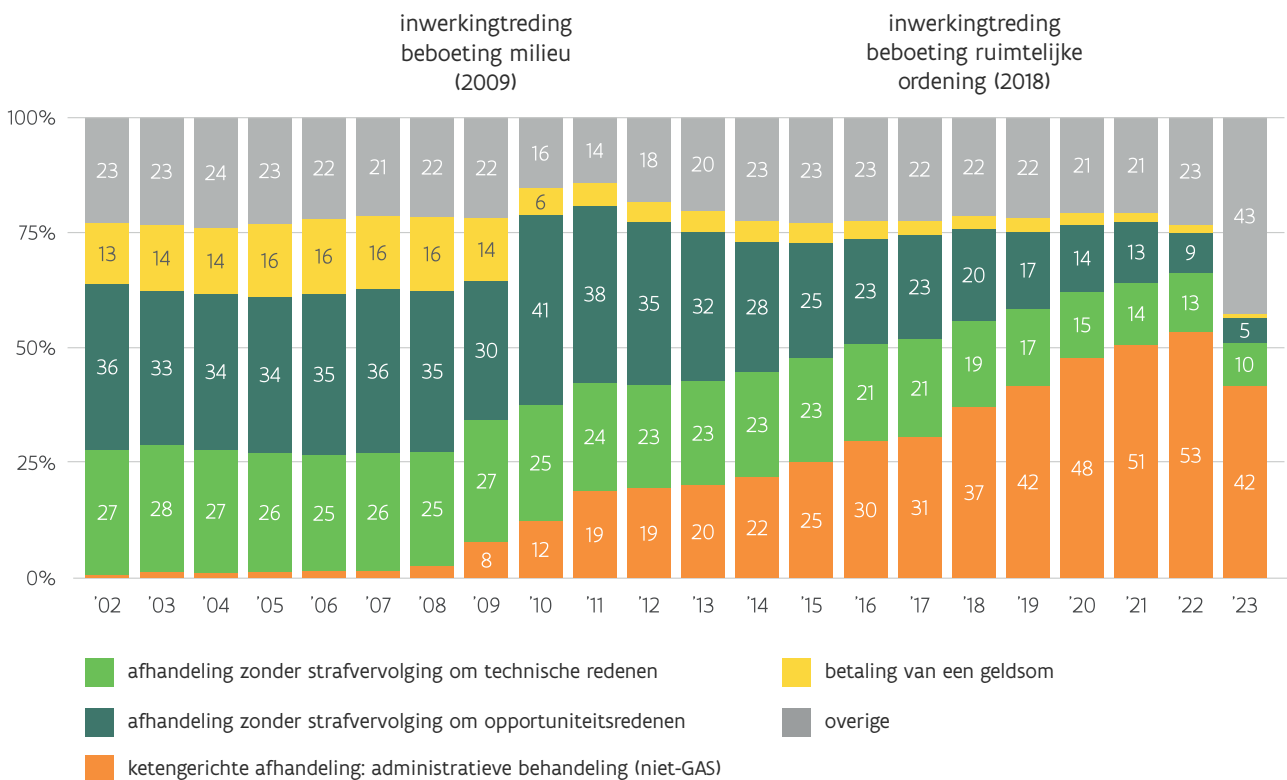
Het aantal dossiers dat naar de gewestelijke beboetingsentiteit werd verzonden sinds de inwerkingtreding van de bestuurlijke beboeting neemt jaar na jaar toe (zie Figuur 96). Simultaan doet zich een daling voor van het aantal

dossiers dat wordt geseponeerd omwille van technische redenen en opportuniteitsredenen.

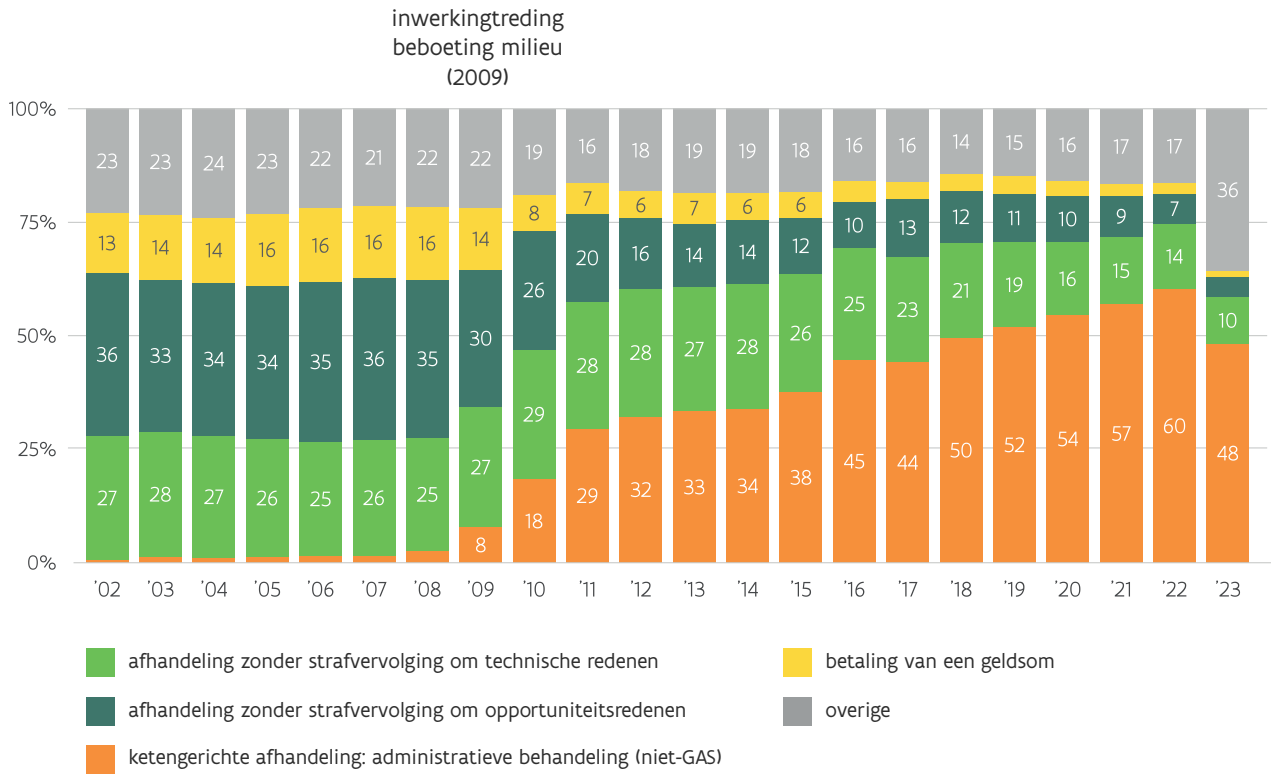
Daarnaast daalt bij de milieumisdrijven ook het aantal dossiers waarbij het Openbaar Ministerie de betaling van een geldsom voorstelt (zie Figuur 97).

Bij de misdrijven met betrekking tot ruimtelijke ordening zien we dat de inwerkingtreding van de bestuurlijke beboeting geen invloed heeft op de seponering wegens technische redenen (zie Figuur 98). De pretoriaanse probatie en de seponering wegens opportuniteitsredenen dalen daarentegen sinds de invoering van de bestuurlijke beboeting.

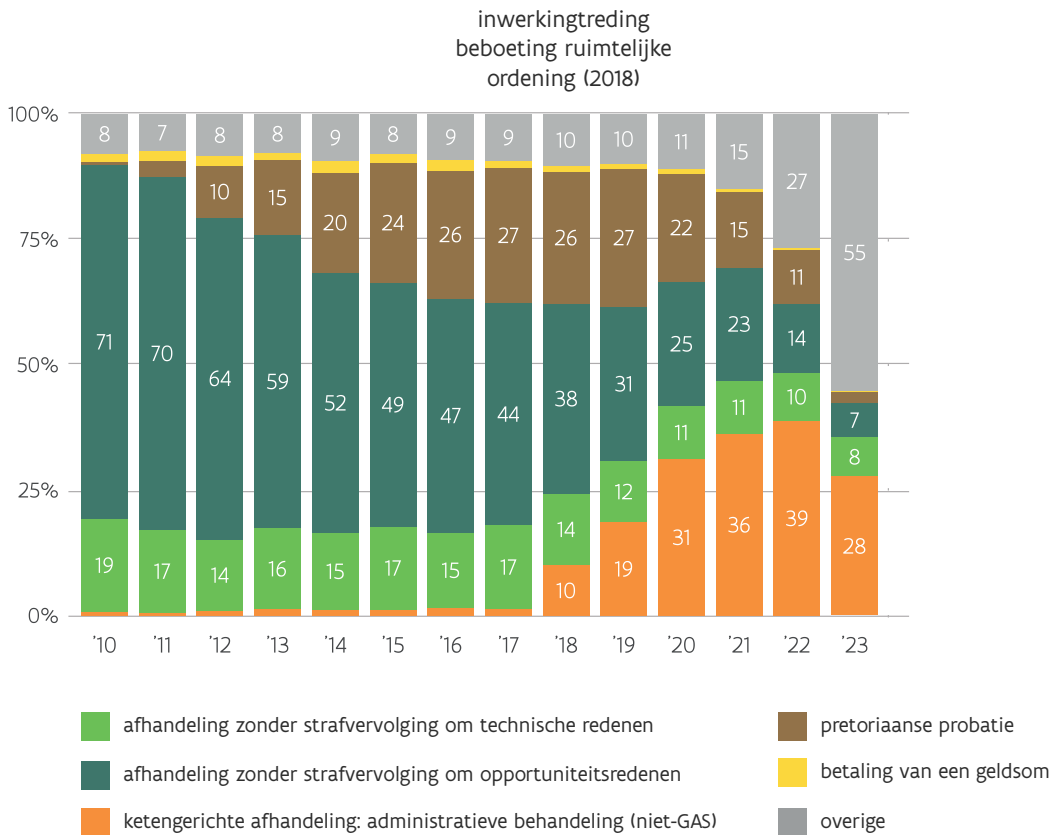
De inwerkingtreding van de bestuurlijke beboeting zorgt dus voor een grote daling van het aandeel dossiers dat het Openbaar Ministerie seponeert. Deze dossiers worden verder behandeld door de gewestelijke beboetingsentiteit, die een gepaste sanctie zal opleggen. Uit de cijfers van de gewestelijke beboetingsentiteit blijkt ook dat de overgrote meerderheid van de ontvangen processen-verbaal effectief een bestuurlijke sanctie opgelegd krijgt (zie Figuur 99). Dit alles resulteert in een hogere sanctioneringsgraad van de vastgestelde misdrijven inzake milieu en ruimtelijke ordening.

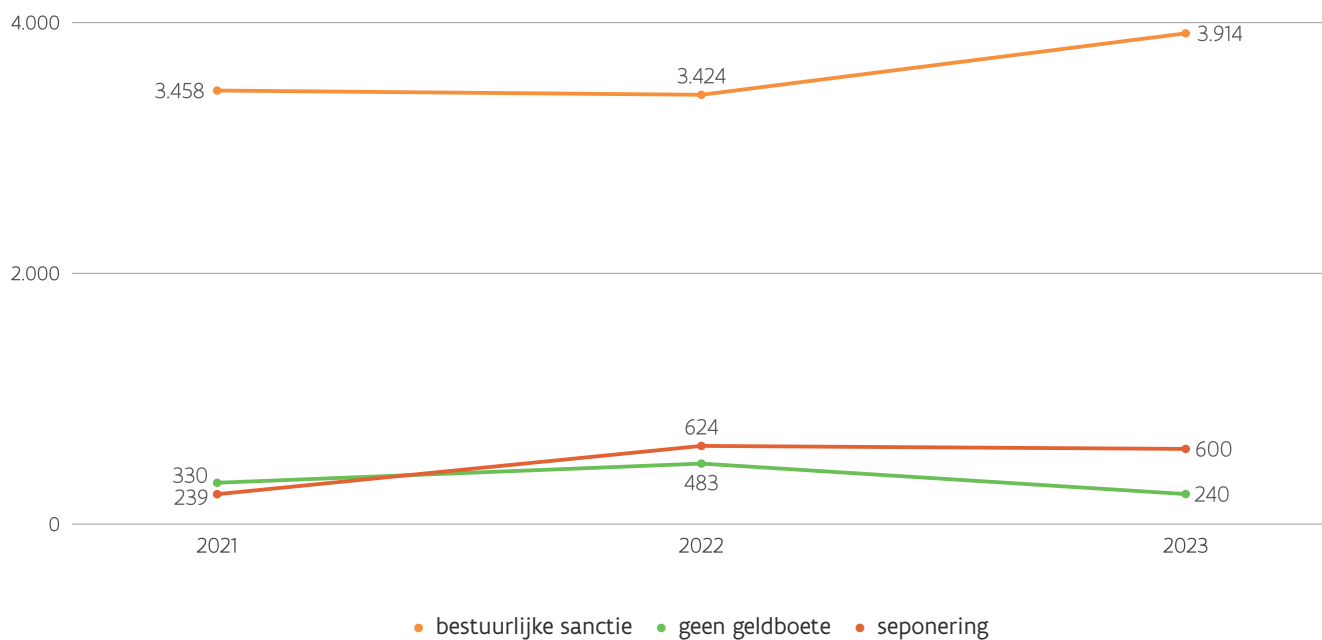
Figuur 96. De evolutie van de aandelen van de vooruitgangsstaten van het Openbaar Ministerie in %.

Figuur 97. De evolutie van de aandelen van de vooruitgangsstaten van het Openbaar Ministerie voor milieumisdrijven in %.

Figuur 98. De evolutie van de aandelen van de vooruitgangsstaten van het Openbaar Ministerie voor misdrijven ruimtelijke ordening in %.

Figuur 99. De evolutie van de uitkomst voor de ontvangen processen-verbaal van het Openbaar Ministerie voor misdrijven inzake milieu en ruimtelijke ordening door de gewestelijke beboeting”sentiteit.

▶ De overgrote meerderheid van de processen-verbaal waarvoor de sanctieprocedure volledig werd afgerond krijgt een bestuurlijke sanctie opgelegd.

5.5. Van een actiegerichte rapportage naar een effectgerichte rapportage

De rapportage is momenteel gebaseerd op een beperkte dataset. Dit is een bewuste keuze om een helder en overzichtelijk naslagwerk te kunnen bieden over de uitvoering van omgevingshandhaving in heel Vlaanderen. Het omgevingshandhavingsrapport 2020 beschrijft dit als volgt: “Door niet te overfitten en niet oeverloos in detail te treden, wordt het geven van overzichtelijke data en een duidelijke boodschap mogelijk”⁶⁸.

Het onderzoeksopzet van dit rapport haalde reeds aan dat de huidige data verzameld worden via een jaarlijkse bevraging. Doordat deze sinds 2021 op een uniforme en gestandaardiseerde wijze gebeurt, kunnen er trends weergegeven worden.

Deze werkwijze maakt dat het rapport gestoeld is op informatie die we van de actoren zelf ontvangen hebben. Daarnaast kan er door non-respons van sommige actoren geen volledig beeld gegeven worden.

De bevroegde data laat nog geen effectgerichte rapportage toe. Hiervoor is bijkomende, meer gedetailleerde informatie nodig.

Zoals eerder aangehaald in hoofdstuk 3 stelden de gewestelijke actoren een overzicht op van de effectgerichte

indicatoren met timing waarover ze in de toekomst zullen rapporteren (zie Bijlage 9.4).

De actoren moeten in de eerste plaats de nodige data bijhouden in hun systemen om een kwaliteitsvolle dataverzameling mogelijk te maken. Tijdens de bevraging van 2023 werd gevraagd naar het aantal klachten en controles die werden uitgevoerd rond enkel specifieke onderwerpen, namelijk PFAS, stikstof, verharding en ontbossing. Van deze nieuwe vragen waren de actoren niet op de hoogte in het begin van 2023. Uit de resultaten blijkt dat de meeste actoren deze specifieke informatie niet konden aanleveren omdat die nieuwe data nog niet structureel konden worden bijgehouden in de bestaande IT-systemen.

Zo registreerden van de gewestelijke actoren enkel de Vlaamse Landmaatschappij 169 ontvangen klachten en 660 uitgevoerde controles rond stikstof in 2023. Nochtans werkten de gewestelijke actoren hard rond deze thema's. Dit is duidelijk zichtbaar bij de beschrijving van de acties die ze rond deze thema's hebben uitgevoerd (zie Tabel 13). De informatie over de provincies en de gemeenten is beschikbaar op de website <https://omgevingshandhavingsrapportage.omgeving.vlaanderen.be>.

Actor	Actie	Uitgevoerde actie
Departement Omgeving	PFAS	<p>Het Departement Omgeving neemt deel aan het door het Vlaams Parlement bepaalde PFAS-actieplan, met acties die onder andere betrekking hebben op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het ontwikkelen en aanpassen van PFAS-meetmethodes voor verschillende milieucompartimenten, het uitvoeren van emissiemetingen en het verzamelen van PFAS-data; • het ontwikkelen en aanpassen van een normen- en handelingskader voor PFAS; • het inventariseren van PFOA-houdend blusschuim in functie van toekomstige verbodsbepalingen; • het identificeren van bedrijven die als puntbron voor PFAS kunnen worden gedetecteerd; • het verhoogd toezicht op de PFAS-emissies bij zowel vergunde als niet-vergunde bedrijven in de milieucompartimenten water, grondwater, afval en lucht.
	Stikstof	<p>De afdeling Handhaving van het Departement Omgeving heeft haar controles in het kader van PAS toegespitst op stikstofemissies bij klasse 1-inrichtingen die betrekking hebben op landbouw, industrie en energieproductie.</p> <p>In functie van de handhaving van geleide emissies, waaronder stikstofoxiden en ammoniak, bij deze bedrijven voert de afdeling Handhaving een tweespareninspectiebeleid. Het eerste spoor betreft de controle van de in VLAREM bepaalde zelfcontroleverplichtingen die exploitanten zelf moeten uitvoeren. Het tweede spoor behelst het uitvoeren van luchtemissiemetingen door erkende laboratoria in opdracht van de afdeling Handhaving. Aan de hand van deze metingen gaat de milieutoezichthouder na of een exploitant de emissiegrenswaarden respecteert en of een exploitant het zelfcontroleprogramma correct, betrouwbaar en volledig uitvoert.</p> <p>Wat de diffuse emissies betreft, wordt algemeen meer gefocust op lokale gebieden waarvoor indicaties voorhanden zijn dat een goede luchtkwaliteit onder druk staat. Wanneer in het kader van PAS een verhoogde bijdrage van een specifiek bedrijf wordt aangetoond, kan de afdeling Handhaving een handhavingstraject initiëren en de uitvoering van de hieraan gekoppelde actieplannen voor de exploitant opvolgen.</p> <p>Voorts controleert de afdeling Handhaving in het kader van PAS de naleving van de voorwaarden van de omgevingsvergunning met betrekking tot emissiereducerende maatregelen. In relatie tot PAS kunnen ook veeteeltbedrijven een belangrijke impact hebben op de kwaliteit van de leefomgeving, voornamelijk wat betreft ammoniakemissies. Eén van de belangrijkste maatregelen binnen de veeteeltsector die wordt aangewend om ammoniakemissies te beperken, is de investering in ammoniakemissiearme stalsystemen. De afdeling Handhaving voert risicogebaseerde controles uit bij klasse 1-inrichtingen op de naleving van zowel de constructie- als werkingsvoorwaarden die voor deze systemen van toepassing zijn. Daarnaast voert de afdeling Handhaving ook controles uit op het aantal aanwezige dieren bij veeteeltbedrijven en op de PAS-maatregel 'beweiden'. De aanwezigheid van meer dieren dan vergund in de omgevingsvergunning kan tot meer stikstofemissies leiden dan toegelaten, met een mogelijk belangrijke impact op de kwaliteit van de leefomgeving.</p>
	Verharding	<p>Het aanpakken van de verharding is opgenomen in de gewestelijke prioriteiten van het Vlaamse meerjarenprogramma omgevingshandhaving zodat de reactieve controles hierop focussen. Er is ook een meer proactieve aanpak via de gebiedsgerichte werking waarin er wordt gehandhaafd op illegale verhardingen.</p> <p>Indien er sprake is van een onvergunde verharding dan wel ontbossing zal deze schending steeds meegenomen worden in het handhavingstraject. Bij elke handhavingshandeling wordt immers steeds de volledige illegaliteit in aanmerking genomen. Hoewel deze schendingen evenzeer aangepakt worden in een enkele casus zullen dergelijke feiten veelal op een meer gestructureerde wijze opduiken bij de verschillende gebiedsgerichte acties die de afdeling Handhaving heeft opgezet.</p>
Ontbossing	<p>Indien er sprake is van een onvergunde verharding dan wel ontbossing zal deze schending steeds meegenomen worden in het handhavingstraject. Bij elke handhavingshandeling wordt immers steeds de volledige illegaliteit in aanmerking genomen. Hoewel deze schendingen evenzeer aangepakt worden in een enkele casus zullen dergelijke feiten veelal op een meer gestructureerde wijze opduiken bij de verschillende gebiedsgerichte acties die de afdeling Handhaving heeft opgezet.</p>	

Agentschap voor Natuur en Bos	PFAS	/
	Stikstof	/
	Verharding	/
	Ontbossing	/
Vlaamse Landmaatschappij	PFAS	Geen acties ondernomen
	Stikstof	De meeste acties die de VLM uitvoert zijn acties rond stikstof. Deze omvatten: opbrengingscontroles, transportcontroles en controles op de teeltvrije zone, op het kunstmestgebruik, op luchtwassers, op mestverwerkingsinstallaties, op tuinbouwbedrijven en op mestopslagplaatsen.
Vlaamse Milieu-maatschappij	PFAS	Geen acties ondernomen
	Stikstof	Handhaving bemestingsverbod langs waterlopen
Openbare Vlaamse Afvalstoffen-maatschappij	PFAS	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren 169 verkennende bodemonderzoeken PFAS branden/brandweerkazernes. • Uitvoeren voorzorgsmaatregelen site Denayer Willebroek. • Uitvoeren studies (inventarisaties, risico-activiteiten, achtergrondwaarden...). • Aandeel en input website PFAS-Vlaanderen – inclusief kaartmateriaal. • Afstemmen aanpak en communicatie NRM en resultaten bodemonderzoeken (Departement Zorg en OVAM). • Het realiseren van een eerste meetcampagne van bepaalde POP-stoffen (PCDD/F, PCP, PFAS, dl-PCB) in specifieke afvalstromen. • Het uitbesteden van een tweede meetcampagne: meting van zorgwekkende stoffen (ZS) in plastic-, rubber- en textielafvalstromen. • Een eerste aanzet van VITO voor een literatuurstudie rond ZS in afvalstoffen. • Het bijeenbrengen van de afvalsector (Denuo + bedrijven) en de bevoegde autoriteiten (VMM, GOP) m.b.t. de problematiek van de industriële waterzuiveraars van PFAS-houdende stromen + opvolging BBT PFAS in afvalwater. • Het opmaken van een onderbouwende nota en een ontwerp van tijdelijk handelingskader voor PFAS in Vlarema-bouwstoffen. Verdere consultatie is voorzien in 2024. • Het opvolgen van en het actief mee vorm geven van de vele Vlaamse initiatieven rond de Hub Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). • Het realiseren en duiden van een meetcampagne rond de aanwezigheid van PFAS in groen en GFT-afval in Zwijndrecht. • Het ontwikkelen van richtlijnen voor groenbeheer in de buurt van PFAS-verontreinigde sites + aftoetsing bij de stakeholders. • Opvolgen van de Europese ontwikkelingen rond ZZS via de CCIM-chemicals, CCIM-PFAS, Belgische Comité Reach (bv. universele restrictie PFAS)... • Het opvolgen van het dossier (actieplan, convenant...) rond de PFAS-emissies van Indaver. • Het ontwikkelen van solide analysemethodes voor PFAS in diverse afvalstoffen en procedures voor de uitlogging van PFAS uit materialen. • Het uitwerken van een specifieke workshop rond PFAS in gerecycleerde materialen. Dit maakt deel uit van het PFAS-event i.h.k.v. het Belgische voorzitterschap (2/2/24) • Risico-inschatting van Textielstromen m.b.t. ZZS. • Er werd een herevaluatie opgestart van het normenkader voor bodemverbeterende middelen en meststoffen. • Een evaluatie van de mogelijkheden van regeneratie/reactivatie van PFAS-houdende actieve kool is aan de gang.
	Stikstof	Geen acties ondernomen
Departement Mobiliteit en Openbare Werken	PFAS	/
	Stikstof	/
Departement Zorg	PFAS	Opvolging/controlen 3M en Indaver
	Stikstof	Geen acties ondernomen

De Vlaamse Waterweg	PFAS	/
	Stikstof	/
Agentschap Wonen in Vlaanderen - afdeling Woonkwaliteit - Vlaamse Wooninspectie	Verharding	Niet van toepassing
	Ontbossing	Niet van toepassing
Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust	PFAS	Geen acties ondernomen
	Stikstof	Geen acties ondernomen
Agentschap Wegen en Verkeer	PFAS	Geen acties ondernomen
	Stikstof	Geen acties ondernomen
Vlaams Energie- en Klimaat-agentschap	PFAS	Geen acties ondernomen
	Stikstof	Geen acties ondernomen

Tabel 13. De uitgevoerde acties van de gewestelijke actoren rond PFAS, stikstof, verharding en ontbossing.

Het doel is om de dataverzameling uit te breiden, zodat effectgerichte rapportage mogelijk wordt. De vraag rijst of een jaarlijkse bevraging in dit geval nog de optimale dataverzamelmethode is. Een uitgebreidere vragenlijst zal de huidige struikelbommen niet wegnemen en de non-respons mogelijk verhogen.

Voor de toekomst wordt gekeken om de nodige data op een andere manier te verzamelen, zoals bijvoorbeeld de mogelijkheid om data uit het VHP te halen. Het VHP centraliseert op een uniforme, real-time en beveiligde manier informatie over handhaving van alle actoren. Hierdoor zal het mogelijk zijn om voor de rapportage data op een centrale plaats te verzamelen. Dit kan de kwaliteit van de

data verbeteren en voor de actoren de werklust verminderen voor de aanlevering van de data voor de rapportage. Het VHP is momenteel in ontwikkeling. Hierdoor is het nog niet duidelijk welke data en op welke manier deze informatie uit het VHP gehaald zal kunnen worden.

De komende jaren staan er heel wat uitdagingen en veranderingen op het programma die de omgevingshandhavingsrapportage grondig zullen wijzigen. Belangrijk is om een grondige analyse uit te voeren van de datanoden en benodigde budgetten en tijd om een realistische rapportage mogelijk te maken. Daarnaast moet bekeken worden hoe deze data optimaal verzameld kan worden.

6

Referenties

- AGENTSCHAP JUSTITIE EN HANDHAVING, 'Kaderdecreet Vlaamse Handhaving', *s.d.*,
<https://www.vlaanderen.be/agentschap-justitie-en-handhaving/handhavingsbeleid-in-vlaanderen/kaderdecreet-vlaamse-handhaving>.
- CONAERTS, B., 'Twee hectare bos illegaal gekapt', *Het Laatste Nieuws*, 10 april 2024, 23.
- DE HOGE RAAD VOOR DE HANDHAVINGSUITVOERING, 'Over De Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering', *Over De Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering*, 18 oktober 2024,
<https://www.hogeraadvoordehandhavingsuitvoering.be/over-de-hoge-raad-voor-de-handhavingsuitvoering>.
- Beleidsnota Omgeving 2019-2024, 8 november 2019.
- DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsplan 2024-2025', Brussel, 2024, 98,
<https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/65948>.
- DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsprogramma 2023', Brussel, 16 december 2022, 33.
- DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsprogramma 2023–Bijlagen', Brussel, 16 december 2022, 46.
- DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsrapport 2020', Brussel, 2021, 142,
<https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/47164>.
- DEPARTEMENT OMGEVING, 'Bestuurlijk beboetingskader', *Bestuurlijk beboetingskader*, 14 september 2024.
- DEPARTEMENT OMGEVING, 'Ruimtelijke ordening: sanctionering', Ruimtelijke ordening: sanctionering, 14 juni 2024.
- DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsprogramma: vaststelling en beleidsforum', *Omgevingshandhavingsprogramma: vaststelling en beleidsforum, s.d.*,
<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/omgevingshandhavingsprogramma-vaststelling-en-beleidsforum>.
- DEPARTEMENT OMGEVING, 'Pilotprojecten Omgevingshandhaving', *Pilotprojecten Omgevingshandhaving, s.d.*,
<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/ruimtelijk-beleid-en-planning/lokaal-aan-de-slag/pilotprojecten-voor-nieuwe-beleidsmatige-uitdagingen/pilotprojecten-omgevingshandhaving>.
- FEYS, B., 'Sluikstort daalt, maar toch nog goed voor zo'n duizend pv's in 2023', *Het Nieuwsblad*, 26 maart 2024,
https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20240326_94556307.
- Omzendbrief nr. 16/2014 van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep, *Belgisch Staatsblad*, 31 december 2021.
- Omzendbrief nr. 12/98 van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep - Redenen van seponering artikel 28quater, eerste lid Wetboek van Strafvordering en andere richtinggevende beslissingen, *Belgisch Staatsblad*.
- OPENBAAR MINISTERIE, 'Fases van de strafrechtelijke procedure', *Fases van de strafrechtelijke procedure*, 18 oktober 2024, <https://stat.om-mp.be/corr/start/n/procedure.html>.
- STATBEL, 'Inwonersaantal gemeenten in 2023', *Bevolking*, 18 oktober 2024,
<https://statbel.fgov.be/nl/themas/census/bevolking/bevolking#figures>.
- Subsidiereglement van de oproep 2022 voor projectvoorstellen voor omgevingshandhaving door lokale besturen, *Belgisch Staatsblad*, 8 juli 2022,
https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-07/reglement_interbestuurlijke%20samenwerking%20HH_210622.pdf.
- Decreet tot wijziging van diverse decreten, wat betreft de implementatie van het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving van 14 juli 2023, *Belgisch Staatsblad*, 26 april 2024,
https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article.pl?language=nl&sum_date=2024-10-01&pd_search=2024-06-17&numac_search=2024005643&page=1&lg_txt=N&caller=list&2024005643=1&view_numac=2023044829n&view_numac=2023044829n&htit=vlaamse+handhaving&choix1=en&choix2=en&fr=f&nl=n&du=d&trier=afkondiging.
- Kaderdecreet over de handhaving van Vlaamse regelgeving, *Belgisch Staatsblad*, 14 juli 2023,
https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=nl&caller=summary&pub_date=23-08-29&numac=2023044829.

Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, *Belgisch Staatsblad*, 15 mei 2009,
<https://codex.vlaanderen.be/portals/codex/documenten/1018245.html>.

Decreet houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, *Belgisch Staatsblad*, 5 april 1995,
<https://codex.vlaanderen.be/portals/codex/documenten/1002838.html>.

Bosdecreet, *Belgisch Staatsblad*, 13 juni 1990, <https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1003183.html>.

Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet tot aanvulling van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid met een titel XVI Toezicht, handhaving en veiligheidsmaatregelen’.

VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, ‘Handhavingsrapport ruimtelijke ordening 2019’, Brussel, juli 2020, 77, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/39659>.

VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, ‘Milieuhandhavingsrapport 2019’, Brussel, juni 2020, 138, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/39658>.

VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, ‘Milieuhandhavingsrapport 2018’, Brussel, april 2020, 154, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/35272>.

VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, ‘Handhavingsrapport ruimtelijke ordening 2018’, Brussel, april 2020, 82, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/35273>.

VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, ‘Handhavingsrapport ruimtelijke ordening 2017’, Brussel, juli 2018, 115, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/24480>.

VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, ‘Milieuhandhavingsrapport 2017’, Brussel, 2018, 151, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/27805>.

VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, ‘Milieuhandhavingsrapport 2016’, Brussel, 2017, 149, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33294>.

VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, ‘Milieuhandhavingsrapport 2015’, Brussel, 2016, 167, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33296>.

VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, ‘Handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening 2016’, Brussel, 2016, 77.

VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, ‘Milieuhandhavingsrapport 2014’, Brussel, 2015, 150, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33297>.

VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, ‘Handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening 2015’, Brussel, 2015, 71.

VLAAMSE HOGE RAAD VOOR DE MILIEUHANDHAVING, ‘Milieuhandhavingsrapport 2013’, Brussel, 2014, 229, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33300>.

VLAAMSE HOGE RAAD VOOR DE MILIEUHANDHAVING, ‘Milieuhandhavingsrapport 2012’, Brussel, 2013, 199, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33301>.

VLAAMSE HOGE RAAD VOOR DE MILIEUHANDHAVING, ‘Milieuhandhavingsrapport 2010’, Brussel, 2012, 216, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33303>.

VLAAMSE HOGE RAAD VOOR DE MILIEUHANDHAVING, ‘Milieuhandhavingsrapport 2011’, Brussel, 2012, 206, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33302>.

VLAAMSE HOGE RAAD VOOR DE MILIEUHANDHAVING, ‘Milieuhandhavingsrapport 2009’, Brussel, 2010, 172, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33305>.

Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, *Belgisch Staatsblad*, 12 december 2008, <https://navigator.emis.vito.be/detail?wold=25130>.

7

Lijst figuren

Figuur 1.	De omgevingshandhaving in Vlaanderen in 2023.	2
Figuur 2.	De respons van de gemeenten voor het jaar 2023.	8
Figuur 3.	Rudimentaire schematische voorstelling van het vervolgtraject van de handhavinginstrumenten proces-verbaal en verslag van vaststelling.	13
Figuur 4.	De evolutie van het aantal omgevingshandhavers in Vlaanderen.	28
Figuur 5.	De evolutie van het aantal toezichthouders en het aantal handhavers ruimtelijke ordening per bestuursniveau.	30
Figuur 6.	De evolutie van het aantal toezichthouders per gewestelijke actor.	31
Figuur 7.	De evolutie van het aantal handhavers ruimtelijke ordening per gewestelijke actor.	31
Figuur 8.	De evolutie van het aantal toezichthouders per provincie.	32
Figuur 9.	Het aantal toezichthouders bij de gemeenten per 1.000 inwoners in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel deze van de gemeente zelf weer, maar ook deze van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.	32
Figuur 10.	Het aantal handhavers ruimtelijke ordening bij de gemeenten per 1.000 inwoners in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel deze van de gemeente zelf weer, maar ook deze van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.	33
Figuur 11.	Clustering van de gemeenten volgens het aantal inwoners in 2023.	34
Figuur 12.	Het aantal omgevingshandhavers en de ingezette VTE voor omgevingshandhaving (administratief en juridisch personeel niet meegerekend) per gewestelijke actor in 2023.	35
Figuur 13.	Het aantal omgevingshandhavers en de ingezette VTE voor omgevingshandhaving (administratief en juridisch personeel niet meegerekend) per provincie in 2023.	36
Figuur 14.	Het aantal omgevingshandhavers en de ingezette VTE voor omgevingshandhaving (administratief en juridisch personeel niet meegerekend) per gemeentecluster in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeenten zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeenten.	36
Figuur 15.	De evolutie van het aantal VTE dat ingezet wordt voor handhaving en administratief en juridisch personeel in Vlaanderen.	37
Figuur 16.	De evolutie van het aantal ontvangen milieuklachten en klachten ruimtelijke ordening in Vlaanderen.	37
Figuur 17.	Het aantal ontvangen omgevingshandhavingklachten per bestuursniveau in 2023.	38
Figuur 18.	De evolutie van het aantal ontvangen milieuklachten in Vlaanderen per thema.	38
Figuur 19.	De evolutie van het aantal ontvangen milieuklachten en klachten ruimtelijke ordening door de gewestelijke actoren.	39
Figuur 20.	Het aantal ontvangen omgevingshandhavingklachten per gewestelijke actor in 2023.	40
Figuur 21.	De evolutie van het aantal ontvangen milieuklachten door de gewestelijke actoren per thema.	40
Figuur 22.	Het aantal ontvangen omgevingshandhavingklachten per provincie in 2023.	41
Figuur 23.	De evolutie van het aantal ontvangen milieuklachten door de provincies per thema.	41
Figuur 24.	Het aantal ontvangen milieuklachten door de gemeenten in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.	42
Figuur 25.	Het aantal ontvangen klachten ruimtelijke ordening door de gemeenten in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.	42
Figuur 26.	De evolutie van het aantal ontvangen milieuklachten door de gemeenten per thema.	43
Figuur 27.	De evolutie van het aantal uitgevoerde omgevingshandhavingcontroles in Vlaanderen.	44

Figuur 28.	De evolutie van het aantal omgevingshandhavingscontroles per bestuursniveau.....	45
Figuur 29.	De evolutie van het aantal uitgevoerde milieucontroles per gewestelijke actor.....	46
Figuur 30.	Het aantal uitgevoerde omgevingshandhavingscontroles per gewestelijke actor in 2023.....	47
Figuur 31.	De evolutie van het aantal uitgevoerde omgevingshandhavingscontroles per provincie.	47
Figuur 32.	Het aantal uitgevoerde milieucontroles bij de gemeenten in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente. .	48
Figuur 33.	Het aantal uitgevoerde controles ruimtelijke ordening bij de gemeenten in 2023. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.	48
Figuur 34.	De evolutie van het aantal uitgevoerde aanvankelijke en navolgende omgevingshandhavingscontroles in Vlaanderen.....	49
Figuur 35.	De evolutie van het aantal uitgevoerde aanvankelijke en navolgende omgevingshandhavingscontroles door de gewestelijke actoren.....	50
Figuur 36.	De evolutie van het aantal uitgevoerde aanvankelijke en navolgende milieuhandhavingscontroles door de provincies.....	51
Figuur 37.	De evolutie van het aantal uitgevoerde aanvankelijke en navolgende omgevingshandhavingscontroles door de gemeenten. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.	52
Figuur 38.	De evolutie van het aantal aanvankelijke omgevingshandhavingscontroles met schending per bestuursniveau.....	53
Figuur 39.	Het aantal uitgevoerde aanvankelijke milieucontroles met vastgestelde schending in Vlaanderen per thema in 2023.....	53
Figuur 40.	Het aantal uitgevoerde milieucontroles met vastgestelde schending uitgevoerd door de gewestelijke actoren per thema in 2023.....	54
Figuur 41.	Het aantal uitgevoerde milieucontroles met vastgestelde schending uitgevoerd door de provincies per thema in 2023.....	54
Figuur 42.	Het aantal uitgevoerde milieucontroles met vastgestelde schending uitgevoerd door de gemeenten per thema in 2023.....	54
Figuur 43.	De evolutie van het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve omgevingshandhavingscontroles in Vlaanderen.....	55
Figuur 44.	Het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve omgevingshandhavingscontroles per bestuursniveau in 2023.....	56
Figuur 45.	De evolutie van het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve omgevingshandhavingscontroles door de gewestelijke actoren.	57
Figuur 46.	Het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve omgevingshandhavingscontroles per gewestelijke actor in 2023.....	58
Figuur 47.	De evolutie van het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve milieucontroles door de provincies.....	58
Figuur 48.	Het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve milieuhandhavingscontroles per provincie in 2023.....	59
Figuur 49.	De evolutie van het aantal uitgevoerde proactieve en reactieve omgevingshandhavingscontroles door de gemeenten. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.	59
Figuur 50.	De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving in Vlaanderen.....	61
Figuur 51.	Het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving per bestuursniveau in 2023.	61
Figuur 52.	De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving door de gewestelijke actoren..	62
Figuur 53.	Het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving per gewestelijke actor in 2023.....	63

Figuur 54.	De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving door de provincies.	64
Figuur 55.	Het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving per provincie in 2023.	64
Figuur 56.	De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de milieuhandhaving door de gemeenten. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.	65
Figuur 57.	De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de handhaving van de ruimtelijke ordening in Vlaanderen.	67
Figuur 58.	Het ingezette instrumentarium bij de handhaving van de ruimtelijke ordening per bestuursniveau in 2023.	68
Figuur 59.	De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de handhaving van de ruimtelijke ordening door de gewestelijke actoren.	69
Figuur 60.	Het ingezette instrumentarium bij de handhaving van de ruimtelijke ordening per gewestelijke actor in 2023.	70
Figuur 61.	De evolutie van het ingezette instrumentarium bij de handhaving van de ruimtelijke ordening door de gemeenten. De cijfers over de gemeenten geven niet enkel die van de gemeente zelf weer, maar ook die van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones of andere gemeenten die hebben ingestaan voor de omgevingshandhaving in die gemeente.	71
Figuur 62.	De evolutie van het aantal bestuurlijke maatregelen met en zonder dwangsom opgelegd door de actoren voor de omgevingshandhaving in Vlaanderen.	73
Figuur 63.	Het aantal bestuurlijke maatregelen met en zonder dwangsom opgelegd door de actoren per bestuursniveau in 2023.	73
Figuur 64.	De evolutie van het aantal ontvangen aanvragen bij de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering.	75
Figuur 65.	Het aantal adviesaanvragen bij de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering per type adviesaanvrager in 2023.	76
Figuur 66.	De evolutie van het aantal bindende adviezen volgens de besluitvorming van de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering.	76
Figuur 67.	De evolutie van het aantal adviezen dat de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering geeft over de adviesvragen over de herstelmaatregelen in het kader van een beroep ingesteld door de vermoedelijke overtreder tegen de beslissing tot toepassing van bestuursdwang of tot het opleggen van een last onder dwangsom (links) en over de adviesvragen over het gemotiveerd verzoek om tijdelijk of definitief af te zien van verdere inning van een opeisbaar geworden dwangsomschuld (rechts).	77
Figuur 68.	De evolutie van het aantal ontvangen dossiers bij het Openbaar Ministerie.	79
Figuur 69.	De evolutie van het aantal ontvangen dossiers voor milieumisdrijven door het Openbaar Ministerie per thema.	80
Figuur 70.	De evolutie van het aantal ontvangen dossiers voor misdrijven ruimtelijke ordening door het Openbaar Ministerie per tenlastenleggingscode.	81
Figuur 71.	Schematische voorstelling van de vooruitgangsstaten van het Openbaar Ministerie.	84
Figuur 72.	De evolutie van het aantal vooruitgangsstaten van het Openbaar Ministerie inzake omgevingshandhaving.	85
Figuur 73.	De evolutie van het aandeel van de vooruitgangsstaten gebruikt door het Openbaar Ministerie per thema in %.	88
Figuur 74.	De evolutie van het aandeel van de motieven van de vooruitgangsstaat 'afhandeling zonder strafvervolgning om technische redenen' in %.	90
Figuur 75.	De evolutie van het aandeel van de motieven van de vooruitgangsstaat 'afhandeling zonder strafvervolgning om opportuniteitsredenen' in %.	91
Figuur 76.	De evolutie van het aantal ontvangen processen-verbaal (misdrijven) en verslagen van vaststelling (inbreuken) bij de gewestelijke beboetingsentiteit.	92

Figuur 77.	De evolutie van het aantal ontvangen processen-verbaal (misdrijven) en verslagen van vaststelling (inbreuken) bij de gewestelijke beboetingsentiteit per thema.	93
Figuur 78.	De evolutie van het aantal processen-verbaal (misdrijven) en verslagen van vaststelling (inbreuken) waarvoor de sanctieprocedure volledig werd afgerond bij de gewestelijke beboetingsentiteit.	94
Figuur 79.	De evolutie van het aantal processen-verbaal (misdrijven) en verslagen van vaststelling (inbreuken) waarvoor de sanctieprocedure volledig werd afgerond bij de gewestelijke beboetingsentiteit per thema. ...	95
Figuur 80.	De evolutie van het aantal beslissingen over bestuurlijke sanctiedossiers inzake milieu door de gewestelijke beboetingsentiteit.	96
Figuur 81.	De evolutie van het aantal beslissingen over bestuurlijke sanctiedossiers inzake milieu door de gewestelijke beboetingsentiteit per thema.	97
Figuur 82.	De evolutie van het aantal beslissingen over bestuurlijke sanctiedossiers inzake ruimtelijke ordening door de gewestelijke beboetingsentiteit.	98
Figuur 83.	De evolutie van het aantal motieven van de opportuniteitsseponering inzake ruimtelijke ordening bij de gewestelijke beboetingsentiteit.	99
Figuur 84.	De evolutie van het aantal motieven van de technische seponering inzake ruimtelijke ordening bij de gewestelijke beboetingsentiteit.	100
Figuur 85.	De evolutie van het aandeel aan betaalde bestuurlijke transacties die werden opgelegd op basis van een proces-verbaal en verslag van vaststelling per thema in %.	101
Figuur 86.	De evolutie van het aandeel aan betaalde bestuurlijke transacties die werden opgelegd op basis van een proces-verbaal per thema in %.	102
Figuur 87.	De evolutie van het aandeel aan betaalde bestuurlijke transacties die werden opgelegd op basis van een verslag van vaststelling per thema in %..	103
Figuur 88.	De evolutie van het aantal ontvangen beroepen bij het Handhavingscollege.	104
Figuur 89.	De evolutie van het aantal arresten van het Handhavingscollege met hun uitspraak tegen boetes die werden opgelegd naar aanleiding van een misdrijf of inbreuk.	105
Figuur 90.	De evolutie van het aantal ontvangen klachten en het aantal uitgevoerde omgevingshandhavingscontroles naar aanleiding van een klacht in Vlaanderen.	107
Figuur 91.	De evolutie van het aantal ingezette zachte en repressieve instrumenten voor de omgevingshandhaving in Vlaanderen.	109
Figuur 92.	Het aantal zachte en repressieve instrumenten ingezet door de actoren per bestuursniveau in 2023.	109
Figuur 93.	Het aantal zachte en repressieve instrumenten ingezet door de gewestelijke actoren in 2023.	110
Figuur 94.	Het aantal ingezette zachte en repressieve instrumenten per gewestelijke actor in 2023.	110
Figuur 95.	Het aantal en aandeel proactieve en reactieve controles inzake de handhaving milieu en ruimtelijke ordening in Vlaanderen in 2023.	111
Figuur 96.	De evolutie van de aandelen van de vooruitgangsstaten van het Openbaar Ministerie in %.	112
Figuur 97.	De evolutie van de aandelen van de vooruitgangsstaten van het Openbaar Ministerie voor milieumisdrijven in %.	113
Figuur 98.	De evolutie van de aandelen van de vooruitgangsstaten van het Openbaar Ministerie voor misdrijven ruimtelijke ordening in %..	113
Figuur 99.	De evolutie van de uitkomst voor de ontvangen processen-verbaal van het Openbaar Ministerie voor misdrijven inzake milieu en ruimtelijke ordening door de gewestelijke beboetingsentiteit.	114

8

Lijst tabellen

Tabel 1.	De gewestelijke actoren binnen het beleidsdomein omgevingshandhaving met hun bevoegdheden.....	11
Tabel 2.	De strategische en operationele doelstellingen van het omgevingshandhavingsprogramma 2023.....	16
Tabel 3.	Een overzicht van de deelnemende gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden aan het pilootproject omgevingshandhaving door lokale besturen met hun gekozen prioriteiten en thema's....	22
Tabel 4.	De opleidingen die aan de gemeenten en provincies werden gegeven in 2023.....	24
Tabel 5.	De acties van het project stroomlijning omgevingshandhaving en de prioritaire acties voor 2024 en 2025.....	26
Tabel 6.	Het instrumentarium dat ingezet kan worden door de actoren bij de milieuhandhaving en handhaving ruimtelijke ordening.....	60
Tabel 7.	Het instrumentarium dat ingezet kan worden door de actoren bij de milieuhandhaving.....	60
Tabel 8.	Het instrumentarium dat ingezet kan worden door de actoren bij de handhaving ruimtelijke ordening....	66
Tabel 9.	De tenlasteleggingscodes zoals gebruikt door het Openbaar Ministerie.....	78
Tabel 10.	De vooruitgangstaten zoals gebruikt door het Openbaar Ministerie.....	83
Tabel 11.	Een overzicht van de redenen van seponering onderverdeeld in de categorieën 'afhandeling zonder strafvervolging om opportuniteitsredenen' en 'afhandeling zonder strafvervolging om technische redenen'.....	89
Tabel 12.	Het instrumentarium dat ingezet kan worden door de actoren bij de milieuhandhaving en handhaving ruimtelijke ordening, waarbij de zachte instrumenten aangeduid worden met een groene kleur en de repressieve instrumenten met een oranje kleur.....	108
Tabel 13.	De uitgevoerde acties van de gewestelijke actoren rond PFAS, stikstof, verharding en ontbossing.....	118

9
Bijlagen

9.1. Kernbegrippen

Begrip	Definitie
Algemeen	
Inbreuk ruimtelijke ordening	<ul style="list-style-type: none"> • de instandhouding van de illegale gevolgen van de misdrijven, vermeld in artikel 6.2.1, eerste lid, voor zover die gevolgen zich situeren in kwetsbaar gebied; • het schenden van de verplichtingen, vermeld in artikel 6.3.6, §2, tweede en vierde lid, en artikel 6.4.9, §2, tweede en vierde lid; • het uitvoeren van de handelingen, vermeld in artikel 4.2.2 en 4.2.5, eerste lid, 3°, die voorafgaan aan de voorafgaande uitdrukkelijke of stilzwijgende aktename, vermeld in artikel 6, tweede lid van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning; • het schenden van de informatieplicht, vermeld in artikel 5.2.1 tot en met 5.2.6; • het uitvoeren van handelingen zonder de controle van een architect als die controle verplicht is met toepassing van artikel 4 van de wet van 20 februari 1939 op de bescherming van de titel en van het beroep van architect en de uitvoeringsbesluiten ervan; • het uitvoeren van de handelingen, vermeld in artikel 4.4.1, §3, tweede lid, in strijd met bijzondere plannen van aanleg, gemeentelijke uitvoeringsplannen en verkavelingsvergunningen of omgevingsvergunningen voor het verkavelen van gronden, voor zover die plannen of vergunningen, of de relevante delen ervan, niet zijn opgenomen in een door de gemeenteraad vastgestelde lijst als vermeld in het voormelde artikel; • het als eigenaar toestaan of aanvaarden dat de inbreuken, vermeld in punt 1°, 3°, 5° en 6°, worden gepleegd.⁶⁹
Inwonersaantal	Het inwonersaantal d.d. 1 januari van het respectievelijke jaar. Bij geclusterde handhavingsactoren heeft het inwonersaantal betrekking op de responderende actoren.
Milieu-inbreuk	Schendingen van milieuregels zonder of met beperkte schade aan mens of milieu, zoals het niet naleven van administratieve voorschriften. ⁷⁰
Milieumisdrijf	Alle andere milieuschendingen, zoals de ernstige vormen van milieucriminaliteit. ⁷¹
Misdrijf ruimtelijke ordening	<ul style="list-style-type: none"> • het uitvoeren van de handelingen, vermeld in artikel 4.2.1 en artikel 4.2.15, hetzij zonder voorafgaande stedenbouwkundige vergunning, verkavelingsvergunning, omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen of omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden, hetzij in strijd met de betreffende vergunning, of het verder uitvoeren van de handelingen, vermeld in artikel 4.2.1 en artikel 4.2.15, hetzij na verval, vernietiging of het verstrijken van de termijn van de betreffende vergunning, hetzij in geval van schorsing van de betreffende vergunning; • het uitvoeren van de handelingen in strijd met een ruimtelijk uitvoeringsplan als vermeld in titel II, hoofdstuk II, of met de stedenbouwkundige en verkavelingsverordeningen, vermeld in artikel 2.3.1 tot en met 2.3.3, tenzij de uitgevoerde handelingen vergund zijn of tenzij het gaat om de handelingen, vermeld in artikel 6.2.2, 6°; • het verder uitvoeren van de handelingen in strijd met het bevel tot staking, de bekrachtigingsbeslissing of, in voorkomend geval, de beschikking in kort geding; • het na 1 mei 2000 plegen van een schending, op welke wijze ook, van de plannen van aanleg en verordeningen die tot stand zijn gekomen volgens de bepalingen van het decreet betreffende de ruimtelijke ordening, gecoördineerd op 22 oktober 1996, en die van kracht blijven zolang en in de mate dat ze niet vervangen worden door nieuwe voorschriften, uitgevaardigd krachtens deze codex, tenzij de uitgevoerde werken, handelingen of wijzigingen vergund zijn of tenzij het gaat om de handelingen, vermeld in artikel 6.2.2, 6°; • het uitvoeren van handelingen die een schending zijn op de bouw- en verkavelingsvergunningen die zijn verleend krachtens het decreet betreffende de ruimtelijke ordening, gecoördineerd op 22 oktober 1996; • het uitvoeren van handelingen in een conform artikel 5.6.8 aangeduid watergevoelig openruimtegebied die: <ul style="list-style-type: none"> a) of niet zijn toegelaten in artikel 5.6.8, §3, tenzij deze handelingen vergund of vergund geacht zijn en voor zover het gebied niet opgeheven wordt met toepassing van artikel 5.6.8, §7; b) of die de voorwaarden die door de Vlaamse Regering worden verbonden aan de schrapping vermeld in artikel 5.6.8, §7, derde lid schenden, tenzij deze handelingen vergund of vergund geacht zijn; • het als eigenaar toestaan of aanvaarden dat één van de misdrijven, vermeld in punt 1° tot en met 6°, wordt gepleegd.⁷²

Niet-vergunde inrichtingen	Aan de gemeenten werd gevraagd een schatting te geven van het aantal (totaal) niet-vergunde inrichtingen op hun grondgebied in 2020. Het betreft hier die inrichtingen die evenwel op basis van de VLAREM zouden kunnen geclassificeerd worden als zijnde een klasse 1-, klasse 2- of klasse 3-inrichting, maar zo (nog) niet werden vergund.
Overtredingsgraad	Het aantal aanvankelijke controles waarbij een overtreding werd vastgesteld ten opzichte van het totaal aantal aanvankelijke controles. De overtredingsgraad geeft een indicatie van bij hoeveel % van de uitgevoerde controles een overtreding werd vastgesteld.
Personeel	
Stedenbouwkundige inspecteur	<p>Gemeentelijke stedenbouwkundige inspecteur: de burgemeester of het personeelslid dat belast is met de uitvoering van de handhaving van de ruimtelijke ordening bevoegd voor het grondgebied van één of meer gemeenten die het college of de colleges van burgemeester en schepenen van de gemeente of de gemeenten in kwestie daarvoor als zodanig hebben aangesteld.⁷³</p> <p>Gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur: het gewestelijke personeelslid dat belast is met de uitvoering van de handhaving van de ruimtelijke ordening bevoegd voor het geheel of voor onderdelen van het grondgebied van het Vlaamse Gewest, die de Vlaamse Regering als zodanig heeft aangesteld als gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur.⁷⁴</p> <p>* Niet alle stedenbouwkundige inspecteurs oefenen deze functie voltijds uit.</p>
Toezichthouder	<p>De toezichthouders zien toe op de naleving van de milieuvoorschriften⁷⁵.</p> <p>De volgende personen kunnen toezichthouders zijn⁷⁶:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de gewestelijke toezichthouders: de personeelsleden van het departement en de agentschappen die behoren tot één van de beleidsdomeinen, vermeld in artikel III.1, eerste lid, van het Bestuursdecreet van 7 december 2018, die worden aangewezen door de Vlaamse Regering; • de provinciale toezichthouders: de personeelsleden van de provincie die worden aangewezen door de deputatie; • de gemeentelijke toezichthouders: de personeelsleden van de gemeente die worden aangewezen door het college van burgemeester en schepenen; • de intergemeentelijke toezichthouders: de personeelsleden van een intergemeentelijk samenwerkingsverband met rechtspersoonlijkheid die worden aangewezen door het bevoegde orgaan; • de toezichthouders van politiezones: de personeelsleden van een politiezone die worden aangewezen door het bevoegde orgaan.
Verbalisant	<p>Het personeelslid dat belast is met de uitvoering van de handhaving van de ruimtelijke ordening.⁷⁷</p> <p>De volgende personen kunnen verbalisant ruimtelijke ordening zijn:⁷⁸</p> <ul style="list-style-type: none"> • de personeelsleden van de entiteit, bevoegd voor de uitvoering van de handhavingstaken met betrekking tot de ruimtelijke ordening, die daarvoor worden aangewezen door de Vlaamse Regering; • de personeelsleden van het Vlaamse Gewest van andere entiteiten, die daarvoor worden aangewezen door de Vlaamse Regering; • de personeelsleden van de gemeente, die daarvoor worden aangewezen door het college van burgemeester en schepenen; • de personeelsleden van een intergemeentelijk samenwerkingsverband, die daarvoor worden aangewezen door de colleges van burgemeester en schepenen. <p>*Niet alle verbalisanten oefenen deze functie voltijds uit.</p>
VTE besteed aan handhavingstaken (milieu of ruimtelijke ordening)	<p>Het betreft het geheel van de voltijdsequivalenten dat door de actor werd besteed aan handhaving (milieu of ruimtelijke ordening); zowel de tijd die werd besteed aan de handhavingstaken door de toezichthouders, verbalisanten of stedenbouwkundige inspecteurs als de tijd besteed aan administratieve ondersteuning voor de handhavingstaken door personeel zonder handhavingsfunctie.</p> <p>Door ook rekening te houden met deze administratieve ondersteuning wordt het geheel van handhavingstaken (voorbereiding, administratieve opvolging,...) correcter in beeld gebracht, aangezien handhaving het loutere inspectiegedeelte overstijgt. Dit verklaart waarom het aantal VTE bij bepaalde actoren hoger is dan het aantal handhavers.</p>

Controle	
Controle	Een controle uitgevoerd in het kader van het milieuhandhavingsdecreet of de VCRO door een bevoegde omgevingshandhaver ongeacht het resultaat van die controle. Dit kan inhouden controles ter plaatse (inspecties) of controles op stukken. Controles in het kader van de adviesverlening en/of het afleveren van vergunningen behoren hier niet toe.
Aanvankelijke controle	De eerste controle ter plaatse.
Navolgende controle	Controle die gebeurt nadat er reeds een eerdere controle heeft plaatsgevonden waarbij een schending werd vastgesteld.
Reactieve controle	Controle uitgevoerd naar aanleiding van klachten en meldingen rechtstreeks bij de handhavingsactor.
Proactieve controle	Controle uitgevoerd op eigen initiatief, bijvoorbeeld in het kader van een geplande handhavingscampagne.
Controle waarbij een schending werd vastgesteld	Uitgevoerde controle waarbij een schending werd vastgesteld.
Instrumentarium	
Aanmaning	<p>Milieu: Als toezichthouders bij de uitoefening van hun toezichtopdracht een milieu-inbreuk of een milieumisdrijf vaststellen, kunnen zij de vermoedelijke overtreder en eventuele andere betrokkenen aanmanen om de nodige maatregelen te nemen om deze milieu-inbreuk of dat milieumisdrijf te beëindigen, de gevolgen ervan geheel of gedeeltelijk ongedaan te maken of een herhaling ervan te voorkomen.⁷⁹</p> <p>Ruimtelijke ordening: Als de verbalisanten ruimtelijke ordening bij de uitoefening van hun respectieve opdrachten een stedenbouwkundige inbreuk of een stedenbouwkundig misdrijf vaststellen, kunnen ze de vermoedelijke overtreder en eventuele andere betrokkenen ertoe aanmanen om de nodige maatregelen te nemen om de inbreuk of het misdrijf te beëindigen, de gevolgen ervan geheel of gedeeltelijk ongedaan te maken of een herhaling ervan te voorkomen. Als de adressant van de aanmaning, in voorkomend geval na rappel, nalaat om de gevraagde maatregelen te nemen binnen het daarvoor bepaalde tijdsbestek, geldt een aangifteplicht van het misdrijf of de inbreuk bij de gemeentelijke en gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur en bij de burgemeester.⁸⁰</p>
Bestuurlijke maatregelen: milieu	<p>Milieu: De toezichthouders, burgemeester of provinciegouverneur zijn bevoegd om voor de milieu-inbreuken of milieumisdrijven bestuurlijke maatregelen op te leggen.⁸¹</p> <p>De bestuurlijke maatregelen kunnen de vorm aannemen van:⁸²</p> <ul style="list-style-type: none"> • een bevel om maatregelen te nemen om de milieu-inbreuk of het milieumisdrijf te beëindigen, de gevolgen ervan geheel of gedeeltelijk ongedaan te maken of herhaling ervan te voorkomen; • een bevel om activiteiten, werkzaamheden of het gebruik van zaken te beëindigen; • een feitelijke handeling van de burgemeester of zijn plaatsvervanger op kosten van degene aan wie de bestuurlijke maatregelen werden opgelegd, om de milieu-inbreuk of het milieumisdrijf te beëindigen, de gevolgen ervan geheel of gedeeltelijk ongedaan te maken of herhaling ervan te voorkomen; • een combinatie van deze maatregelen. <p>De bestuurlijke maatregelen kunnen onder meer het volgende inhouden:⁸³</p> <ul style="list-style-type: none"> • de stopzetting of uitvoering van werkzaamheden, handelingen of activiteiten; • het verbod op het gebruik van of de verzegeling van gebouwen, installaties, machines, toestellen, transportmiddelen, containers, terreinen en alles wat zich daarin of daarop bevindt; • de volledige of gedeeltelijke sluiting van een inrichting; • het meenemen van daarvoor vatbare zaken, met inbegrip van afvalstoffen, waarvan het bezit of het gebruik in strijd is met de milieuwetgeving; • het onmiddellijk vernietigen, op kosten van degene aan wie de bestuurlijke maatregelen werden opgelegd, van zaken die bederfelijk zijn of waarvan het bezit verboden is. Als het om dieren gaat waarvan het bezit verboden is, kunnen die op kosten van degene aan wie de bestuurlijke maatregelen werden opgelegd, al naar gelang het geval, ofwel onmiddellijk worden vrijgelaten, ofwel worden overgebracht naar een erkend opvangcentrum voor vogels en wilde dieren, ofwel worden vernietigd. <p>Samen met bestuurlijke maatregelen kan een bestuurlijke dwangsom worden opgelegd voor het geval dat de bestuurlijke maatregelen niet of niet tijdig worden uitgevoerd.⁸⁴</p>

<p>Bestuurlijke maatregel: ruimtelijke ordening</p>	<p>Bestuursdwang: De stedenbouwkundige inspecteur of de burgemeester kan beslissen om bestuursdwang toe te passen. Bestuursdwang houdt in dat bestuurlijke maatregelen aan overtreders worden opgelegd door middel van een bestuurlijke beslissing die onmiddellijk uitvoerbaar is en steeds het recht op ambtshalve uitvoering insluit.⁸⁵</p> <p>De bestuurlijke maatregelen, genomen in het kader van bestuursdwang, hebben dezelfde inhoud als de herstelmaatregelen, vermeld in artikel 6.3.1, §1, en respecteren de rangorde, vermeld in het voormelde artikel.</p> <p>Het bedrag van de meerwaarde wordt door de stedenbouwkundige inspecteur of de burgemeester vastgesteld conform artikel 6.3.1, §5, tweede lid.⁸⁶</p> <p>Last onder dwangsom: De stedenbouwkundige inspecteur of de burgemeester is bevoegd om aan de overtreder een last onder dwangsom op te leggen. Last onder dwangsom houdt in dat bestuurlijke maatregelen aan overtreders worden opgelegd door middel van een bestuurlijke beslissing, die onmiddellijk uitvoerbaar is en steeds de verbeurte van een dwangsom als sanctie bij negatie insluit.</p> <p>Artikel 6.4.7, §2 tot en met §6, is ook van toepassing op de last onder dwangsom, met het voorbehoud dat een last onder dwangsom nooit de betaling van een meerwaarde als enig voorwerp kan hebben.⁸⁷</p>
<p>Herstelvordering</p>	<p>De stedenbouwkundige inspecteur en de burgemeester kunnen overgaan tot het inleiden van een herstelvordering bij het Openbaar Ministerie of overgaan tot het vorderen van herstel voor de burgerlijke rechter, nadat de Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering daarvoor vooraf een positief advies heeft verleend.⁸⁸</p>
<p>Minnelijke schikking</p>	<p>De gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur, de gemeentelijke stedenbouwkundige inspecteur of de burgemeester kan, respectievelijk in naam van het Vlaamse Gewest of de gemeente, met de overtreder, overtreders of andere belanghebbenden een minnelijke schikking aangaan onder de volgende voorwaarden:⁸⁹</p> <ul style="list-style-type: none"> • het voorwerp van de minnelijke schikking is in overeenstemming met het bevel van de rechtbank, ambtshalve of op vordering van een bevoegde overheid, om een meerwaarde te betalen en/of bouw- of aanpassingswerken uit te voeren en/of de plaats in de oorspronkelijke toestand te herstellen of het strijdige gebruik te staken; • de minnelijke schikking doet geen afbreuk aan het gezag van gewijsde van een tussengekomen rechterlijke beslissing noch aan een beslissing tot toepassing van bestuursdwang of last onder dwangsom; • de zakelijke rechten op het onroerend goed waarop de minnelijke schikking betrekking heeft, behoren toe aan één of meer personen die zich door de minnelijke schikking verbinden; • de termijn voor de uitvoering van de herstelmaatregelen bedraagt niet meer dan vijf jaar.
<p>Proces-verbaal</p>	<p>Milieu: De toezichthouders kunnen de milieumisdrijven vaststellen in een proces-verbaal, dat ze onmiddellijk bezorgen aan de procureur des Konings bij de rechtbank binnen het rechtsgebied waar het milieumisdrijf is gepleegd.⁹⁰</p> <p>Ruimtelijke ordening: Naast de agenten en de officieren van gerechtelijke politie zijn de verbalisanten ruimtelijke ordening bevoegd om stedenbouwkundige misdrijven op te sporen en vast te stellen door een proces-verbaal dat ze onmiddellijk bezorgen aan de procureur des Konings bij de rechtbank binnen het rechtsgebied waar het misdrijf is gepleegd.⁹¹</p>
<p>Raadgeving</p>	<p>Milieu: Als toezichthouders vaststellen dat een milieu-inbreuk of een milieumisdrijf dreigt op te treden, kunnen zij alle raadgevingen geven die zij nuttig achten om dat te voorkomen.⁹²</p> <p>Ruimtelijke ordening: Als verbalisanten ruimtelijke ordening vaststellen dat een stedenbouwkundige inbreuk of een stedenbouwkundig misdrijf dreigt te worden gepleegd, kunnen ze alle raadgevingen geven die ze nuttig achten om dat te voorkomen.⁹³</p>

Stakingsbevel	<p>De verbalisanten ruimtelijke ordening en de agenten of officieren van de gerechtelijke politie kunnen mondeling ter plaatse de onmiddellijke staking van handelingen bevelen als ze vaststellen dat de handeling voldoet aan de materiële omschrijving van een misdrijf of inbreuk zoals vermeld in artikel 6.2.1 of 6.2.2. Het stakingsbevel is een preventieve en voorlopige maatregel en is gericht op het voorkomen van schendingen die betrekking hebben op het uitvoeren of voortzetten van de handelingen, vermeld in artikel 4.2.1 of 4.2.15, hetzij zonder voorafgaande stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning, hetzij zonder omgevingsvergunningen voor stedenbouwkundige handelingen of omgevingsvergunningen voor het verkavelen van gronden, en die wat het gebruik en de instandhouding betreft bijkomend:⁹⁴</p> <ul style="list-style-type: none"> • hetzij een verzwarende van de schade aan de goede ruimtelijke ordening toebrengen; • hetzij door hun impact de ruimtelijke bestemming van het gebied in het gedrang brengen. <p>Het stakingsbevel moet op straffe van verval binnen acht dagen na de betekening van het proces-verbaal of verslag van vaststelling door de gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur worden bekrachtigd.⁹⁵</p>
Veiligheidsmaatregelen	<p>De toezichthouders, burgemeester en gouverneur kunnen veiligheidsmaatregelen nemen in geval van een aanzienlijk risico voor mens of milieu.</p> <p>Veiligheidsmaatregelen zijn maatregelen waarbij de toezichthouders, de burgemeester en de provinciegouverneur alle handelingen kunnen stellen of opleggen die zij onder de gegeven omstandigheden nodig achten om een aanzienlijk risico voor mens of milieu uit te schakelen, tot een aanvaardbaar niveau in te perken of te stabiliseren.</p> <p>De burgemeester en de provinciegouverneur kunnen de veiligheidsmaatregelen ambtshalve nemen of op verzoek van een toezichthouder.⁹⁶</p>
Verslag van vaststelling	<p>Milieu: Bij de vaststelling van een milieu-inbreuk kunnen de toezichthouders een verslag van vaststelling opstellen. Ze bezorgen dat onmiddellijk aan de gewestelijke entiteit (Vlaamse entiteit bevoegd om bestuurlijke geldboetes op te leggen), met het oog op bestuurlijke beboeting.⁹⁷</p> <p>Ruimtelijke ordening: De agenten en de officieren van gerechtelijke politie en de verbalisanten ruimtelijke ordening kunnen bij de vaststelling van een stedenbouwkundige inbreuk zonder samenloop met een stedenbouwkundig misdrijf, een verslag van vaststelling opstellen dat ze onmiddellijk bezorgen aan de gewestelijke entiteit (Vlaamse entiteit bevoegd om bestuurlijke geldboetes op te leggen), met het oog op bestuurlijke beboeting.⁹⁸</p>
Zacht en repressief instrumentarium	
Repressieve instrumenten	Verslag van vaststelling, Proces-verbaal, Stakingsbevel, Bestuurlijke maatregel, Veiligheidsmaatregel, Minnelijke schikking en Herstelvordering
Zachte instrumenten	Raadgeving en aanmaning
Thema	
Milieu: thema afval	Sluikstorten, Beheer van afvalstoffen, Invoer en doorvoer van afvalstoffen (wet 12 mei 2011)
Milieu: thema andere	Alle milieumisdrijven en -inbreuken die niet onder een andere categorie geplaatst kunnen worden
Milieu: thema bodem	Milieumisdrijven en -inbreuken omtrent het thema bodem
Milieu: thema geluid	Milieumisdrijven en -inbreuken omtrent het thema geluid
Milieu: thema lucht	Milieumisdrijven en -inbreuken omtrent het thema lucht
Milieu: thema mest	Meststoffen, Mestdecreet
Milieu: thema milieubeheer	Jacht, Visvangst, Bosdecreet, Beschermd diersoorten, planten en ivoor (conventie van Washington, 9 maart 1973), Vlaams decreet betreffende het natuurbehoud en natuurlijk milieu (21 oktober 1997)
Milieu: thema milieuvergunningen	Commodo-Incommodo (milieuvergunning), Exploitatie van een inrichting zonder vergunning, Niet naleven Vlaamse wetgeving
Milieu: thema water	Milieumisdrijven en -inbreuken omtrent het thema water

Ontbossing	Iedere handeling waardoor een bos geheel of gedeeltelijk verdwijnt en aan de grond een andere bestemming of gebruik wordt gegeven. ⁹⁹
PFAS	Onder PFAS worden de PFAS-emissies naar lucht, grondwater, afvalwater, bodem en afvalstromen verstaan.
Stikstof	Onder stikstof worden zowel de stikstofemissies naar de lucht, het grondwater en het oppervlaktewater als de traceerbaarheid van stikstof verstaan.
Verharding	De oppervlakte waarvan de aard en/of toestand van het bodemoppervlak gewijzigd is door het aanbrengen van artificiële, (semi-)ondoorlaatbare materialen van gebouwen, wegen, parkings, terrassen,...
Strafrechtelijke sanctionering	
Vooronderzoek	De zaak staat nog in vooronderzoek, in afwachting van een oriënterende beslissing.
Afhandeling zonder strafvervolging omwille van technische redenen	Omwille van technische redenen is de zaak niet vervolgbaar. Het onderzoek naar de feiten in de zaak wordt als afgehandeld beschouwd en er wordt geen strafrechtelijke vervolging ingesteld. Dit is een voorlopige beslissing die door het Openbaar Ministerie kan herzien worden wanneer zich nieuwe bewijs- of onderzoekselementen aandienen.
Afhandeling zonder strafvervolging om opportuniteitsredenen	In de zaak acht het Openbaar Ministerie het niet opportuun om te vervolgen. Het onderzoek naar de feiten in de zaak wordt als afgehandeld beschouwd en er wordt geen strafrechtelijke vervolging ingesteld. Dit is een voorlopige beslissing die door het Openbaar Ministerie kan herzien worden wanneer zich nieuwe bewijs- of onderzoekselementen aandienen.
Seining van de verdachte	De zaak kan nog geen definitieve beslissing krijgen omdat de verdachte van de feiten niet kon aangetroffen worden. De verdachte werd inmiddels (inter)nationaal geseind. Zolang de verdachte niet wordt aangetroffen, zal deze vooruitgangsstaat van toepassing blijven.
Ter beschikking	Een ander parket of (gerechtelijke) instantie is bevoegd in de zaak. Daarom werd de zaak ter beschikking overgemaakt aan de bevoegde entiteit. Behoudens de terugkeer van de zaak naar het parket van oorsprong, geldt de zaak als afgesloten in dit parket.
Pretoriaanse probatie	De verdachte werd erop gewezen dat hij een misdrijf heeft gepleegd en dat hij zich voortaan aan de strafwet dient te houden. Eventueel kunnen hem ook een aantal voorwaarden worden opgelegd. Er wordt geen strafrechtelijke vervolging ingesteld voor de feiten in de zaak op voorwaarde dat de betrokkene geen nieuwe feiten pleegt en de eventuele voorwaarden naleeft.
Ketengerichte afhandeling: administratieve behandeling (GAS)	De feiten in de zaak vallen onder de strafwet, maar kunnen ook gesanctioneerd worden door een administratieve overheid, meer bepaald via een gemeentelijke administratieve sanctie. Voor het Openbaar Ministerie volstaat dit als afhandeling van de zaak.
Ketengerichte afhandeling: administratieve behandeling (niet-GAS)	De feiten in de zaak vallen onder de strafwet, maar kunnen ook gesanctioneerd worden door een administratieve overheid, meer bepaald via een bestuurlijke maatregel. Voor het Openbaar Ministerie volstaat dit als afhandeling van de zaak. Inwerkingtreding bestuurlijke beboeting milieu: 2009. ¹⁰⁰ Inwerkingtreding bestuurlijke beboeting ruimtelijke ordening: 2018. ¹⁰¹
Betaling van een geldsom	Het Openbaar Ministerie acht de meest aangewezen reactie op de gepleegde strafrechtelijke feiten in de zaak het voorstel aan de verdachte tot de betaling van een geldsom ((onmiddellijke) minnelijke schikking), overeenkomstig art. 216bis Sv.
Bemiddeling en maatregelen	Het Openbaar Ministerie acht de meest aangewezen reactie op de gepleegde strafrechtelijke feiten in de zaak een verzoek aan de verdachte om de schade te herstellen of in te stemmen met een bemiddeling daaromtrent en/of bepaalde maatregelen na te leven, waarbij bovendien voldaan is aan de wettelijke voorwaarden van art. 216ter Sv.
Gerechtelijk onderzoek	De zaak werd in gerechtelijk onderzoek gesteld, maar werd nog niet vastgesteld voor de raadkamer voor regeling van de rechtspleging.

Raadkamer	De zaak werd in gerechtelijk onderzoek gesteld en vastgesteld voor de raadkamer voor regeling van de rechtspleging, maar werd nog niet vastgesteld voor de correctionele rechtbank. Zaken waarin wordt afgezien van verdere vervolging, blijven in deze vooruitgangsstaat.
Dagvaarding	In de zaak ging het Openbaar Ministerie over tot een dagvaarding. De zaak moet nog op zitting komen of bevindt zich nog op zitting wachtend op een vonnis.
Vonnis 1ste aanleg	In de zaak is na dagvaarding of verwijzing een vonnis geveld.
Beroep tegen vonnis	Er werd beroep aangetekend tegen het vonnis van 1 ^{ste} aanleg. De zaak moet na beroep nog op zitting komen of bevindt zich nog op zitting wachtend op een arrest.
Arrest na beroep	In de zaak is na het beroep tegen het vonnis van 1 ^{ste} aanleg een arrest uitgesproken.
Onbekend/error	De vooruitgangsstaat van de zaak kon niet achterhaald worden. Vaak gaat het om gevoegde zaken waarbij de registraties in het informaticasysteem niet toelaten om te achterhalen wat de vooruitgangsstaat is van de moederzaak waaraan de dochterzaak gevoegd werd.
Bestuurlijke sanctionering	
Alternatieve bestuurlijke geldboete	Bestuurlijke geldboete voor misdrijven in het kader van dossiers ontvangen van het parket (en die dus niet strafrechtelijk zullen worden behandeld – cf. onderdeel van de vooruitgangsstaat niet-gemeentelijke administratieve sanctie).
Bestuurlijke transactie	Na betaling van de voorgestelde geldsom (transactie) vervalt de boeteprocedure. Wanneer de overtreder echter niet wenst in te gaan op het voorstel van bestuurlijke transactie, hervat de gewestelijke beboetingsentiteit de procedure voor het opleggen van een alternatieve of exclusieve bestuurlijke geldboete.
Exclusieve bestuurlijke geldboete	Bestuurlijke geldboete voor inbreuken in het kader van door de gewestelijke beboetingsentiteit ontvangen verslagen van vaststelling.
Voordeelontneming	Een sanctie waarbij de overtreder verplicht wordt een al dan niet geschat bedrag te betalen ter waarde van het (bruto)vermogensvoordeel dat uit de inbreuk of het misdrijf werd verkregen.

9.2. OHP2023 Bijlage 5: mogelijke indicatoren voor monitoring van de acties van het omgevingshandhavingsprogramma

De beoordeling van de uitvoering van de acties in het omgevingshandhavingsprogramma gebeurt op kwalitatieve wijze aan de hand van de geformuleerde beoogde realisaties, deels aangevuld door enkele kwantitatieve indicatoren per actie.

1. **Kwalitatieve beoordeling:** per actie wordt de voortgang van de beoogde realisatie (zie kolom 2) kwalitatief beoordeeld op basis van onderstaande scoringschaal van 0-3 op het moment van de periodieke rapportering. Daaraan wordt een collectieve zelfevaluatie-oefening gekoppeld die zorgt voor bijkomende kwalitatieve verdieping.

Score	Oordeel	Uitleg
0	Onbestaand / niet gestart	
1	Implementatie opgestart	Gerichte initiatieven / aanpassingen genomen voor uitvoering van de beoogde realisatie.
2	Gevorderde implementatie	Initiatieven ter implementatie worden breder en gecoördineerd opgenomen, met gestructureerde terugkoppeling binnen de organisatie.
3	Afgerond / ingebed	De realisatie is afgerond en/of ingebed in de werking. Mogelijke vervolgstappen zijn bepaald.

Beoordelingsschaal

2. **Kwantitatieve beoordeling:** zie mogelijke indicatoren (kolom 3). De rapportage en het gebruik van de indicatoren volgen in principe de frequentie van de kwalitatieve beoordeling aangezien ze de opvolging van de acties ondersteunen. Wel wordt een belangrijk deel van de indicatoren bij voorkeur per jaar gerapporteerd, om zo de voortgang over de jaren zichtbaar te maken.

STRATEGISCHE DOELSTELLING 1. Realiseer een goede omgeving voor huidige en toekomstige generaties

Operationele doelstelling 1. Bepaal ook de handhavingsprioriteiten vanuit een gewestelijk perspectief. Stem de individuele handhavingsprioriteiten optimaal af ifv 7 gewestelijke handhavingsprioriteiten en voer deze geïntegreerd uit.

Acties	Beoogde realisaties – criteria/voorwaarden	Mogelijke indicatoren
<p>1 De handhavingsactoren zorgen voor een optimale afstemming van de individuele handhavingsprioriteiten in functie van de zeven gewestelijke handhavingsprioriteiten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • HH-actoren vertalen de individuele handhavingsprioriteiten door in concrete initiatieven; • HH-actoren nemen afstemming over individuele prioriteiten ifv gewestelijke prioriteiten op in hun plan en vertalen dit in concrete initiatieven; • HH-actoren voorzien een link in het dossiersopvolgingsstelsel tussen de individuele handhavingsprioriteiten en de dossiers zodat de inzet voor die prioriteiten ikv de handhavingsuitvoering kan worden gemonitord (zie SD2, ODI). 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal HH-actoren die de koppeling tussen al hun individuele handhavingsprioriteiten en de gewestelijke handhavingsprioriteiten (zichtbaar) gelegd hebben in hun individuele plannen • Aandeel van de individuele prioriteiten per HH-actor die zichtbaar gekoppeld zijn aan de gewestelijke handhavingsprioriteiten (in hun individuele plannen)
<p>2 De handhavingsactoren voeren de zeven gewestelijke handhavingsprioriteiten geïntegreerd uit. Waar nodig worden vaststellingsbevoegdheden verruimd en/of kennis uitgewisseld.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • HH-actoren wisselen specifiek kennis over individuele prioriteiten uit voor geïntegreerde uitvoering van de gewestelijke prioriteiten; • HH-actoren onderzoeken nood en haalbaarheid om de vaststellingsbevoegdheid voor individuele prioriteiten te verruimen voor geïntegreerde uitvoering gewestelijke prioriteiten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal acties/initiatieven voor kennisuitwisseling/-deling tussen HH-actoren ifv realisatie gewestelijke handhavingsprioriteiten per jaar (zie ook SD3, ODI)
<p>3 Een plichtanalyse die een omvattend overzicht geeft van alle gewestelijke toezicht- en handhavingsbevoegdheden inzake omgeving met een heldere weergave van hiaten en overlappings wordt uitgebouwd op systeemniveau.</p>		

Operationele doelstelling 2. Hanteer een prioriteitenkader gebaseerd op risicoanalyse en op een doorvertaling van de doelstellingen van het omgevingsbeleid. Werk aan een geïntegreerde benadering voor prioriteitenstelling op gewestelijk niveau.

Acties	Beoogde realisaties – criteria/voorwaarden	Mogelijke indicatoren
<p>4 De methodologie voor macro-risicoanalyse wordt verder op punt gezet, uitgebreid naar het volledige bevoegdheidspakket van de omgevingshandhaving en geïmplementeerd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een duidelijke methode voor geaggregeerde risicoanalyse beschikbaar; • De handhavingsactoren werken samen en geven insteek voor de macro-risicoanalyse zowel op het vlak van basisgegevens over plichten, impact en gedrag als voor de verschillende bredere perspectieven op een hoger abstractieniveau, o.a. voor de aansluiting op het omgevingsbeleid; • Risicoanalyse op geaggregeerd niveau beschikbaar; • De handhavingsactoren dragen bij aan een optimale werking van een geïntegreerde beleidscyclus. Ze zorgen voor een goede doorstroming van relevante informatie rond een specifieke regio of sector vanuit de handhavingsvaststellingen naar vergunningverlenende overheden en naar het omgevingsbeleid; • De entiteitoverschrijdende coördinatie inzake het omgevingsbeleid en het omgevingshandhavingsbeleid wordt in één hand gelegd, teneinde een geïntegreerde benadering voor prioriteitenstelling op gewestelijk niveau te bekoemen, zowel over de thema's en sectoren heen, als qua aansluiting beleid en handhaving op elkaar; • Een evaluatie waar een meer structurele inbedding van de handhaafbaarheidstoetsing een toegevoegde waarde kan hebben, wordt opgezet; • De handhavingsactoren bepalen en concretiseren, waar het nog niet gebeurd is, de individuele handhavingsprioriteiten (verder) op basis van risicoanalyse. Alle regelgeving in het bevoegdheidspakket wordt hierbij aan risicoanalyse onderworpen; • De handhavingsactoren vertalen de doelstellingen van het Vlaams omgevingsbeleid naar individuele handhavingsprioriteiten, rekening houdend met verplichtingen, plannen en engagementen inzake handhaving op Vlaams niveau en vanuit het Europees niveau; • HH-actoren maken de doorvertaling van het Vlaams omgevingsbeleid/beleidsdoelstellingen naar hun eigen handhavingsprioriteiten zichtbaar in hun individuele plannen (of onderbouwing waarom niet relevant/mogelijk). 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal HH-actoren die een insteek voor de macro-risicoanalyse op meer geaggregeerd niveau heeft gegeven • Aantal HH-actoren die een risicoanalyse hebben uitgevoerd om de individuele handhavingsprioriteiten te concretiseren en prioriteren • Aantal HH-actoren die risicoanalyse hebben uitgevoerd voor alle regelgevingen binnen de scope van omgevingshandhaving (bevoegdheid)

Operationele doelstelling 3. Zet de verschillende handhavingsstrategieën verder in vanuit een visie van nalevingsborging. Zet meer in op nalevingsbevordering. Zet meer strategisch in op nalevingstoezicht. Zet meteen in op herstel en bestraffing, waar dit passend is.

Acties	Beoogde realisaties – criteria/voorwaarden	Mogelijke indicatoren
<p>5 De handhavingsactoren zorgen voor een geïmplementeerde inzet van nalevingsbevordering, nalevingstoezicht, en herstel en bestraffing voor elk van de eigen individuele handhavingsprioriteiten en voor de totaliteit ervan en, indien van toepassing, voor de gewestelijke handhavingsprioriteiten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> De individuele plannen bevatten een expliciete onderbouwde afweging voor de gekozen (mix van) handhavingsstrategieën voor elke individuele prioriteit. 	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal / % individuele prioriteiten waar nalevingsbevordering als één van de strategieën werd gekozen en toegepast % van alle individuele prioriteiten waar nalevingsbevordering als de enige strategie werd gekozen
<p>6 Nieuwe technieken van controles en instrumenten van nalevingsbevordering worden verder verkend, ontwikkeld en ingezet via projecten op maat voor specifieke nalevingsproblemen bij specifieke doelgroepen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> De HH-actoren passen de beschreven afweging en criteria toe in gebalanceerde inzet van instrumenten (zie actie 14 & 15). 	<p>Indicatoren 14 & 15</p> <ul style="list-style-type: none"> Aantal gestarte nalevingsbevorderingsinitiatieven <ul style="list-style-type: none"> – per gewestelijke prioriteit – per jaar Aantal nieuwe ontwikkelde instrumenten van nalevingsbevordering (voor specifieke doelgroepen) per jaar
<p>7 De handhavingsactoren zetten meer strategisch in op nalevingstoezicht.</p>	<ul style="list-style-type: none"> HH-actoren definiëren specifieke doelgroepen voor specifieke nalevingsproblemen; HH-actoren ontwikkelen of zetten nalevingsbevordering in voor deze problemen en groepen; Nieuwe technieken van controles en instrumenten van nalevingsbevordering worden verder verkend en ontwikkeld (algemeen of voor specifieke doelgroepen). 	<ul style="list-style-type: none"> Aantal ingezette/toegepaste nieuwe instrumenten voor nalevingsbevordering per jaar
<p>7 De handhavingsactoren zetten meer strategisch in op nalevingstoezicht.</p>	<ul style="list-style-type: none"> HH-actoren evalueren en selecteren controles lkv nalevingstoezicht op basis van de criteria <ul style="list-style-type: none"> – handhavingsprioriteiten; – gegronde klachten; – ernstige incidenten en accidenten. HH-actoren vermelden de invulling van de criteria in de individuele plannen; HH-actoren bouwen deze selectiecriteria in in hun dossiersopvolgingssysteem ivm verdere dossieropvolging en monitoring 	<ul style="list-style-type: none"> Verhouding controles reactief tov proactief/gepland nalevingstoezicht <ul style="list-style-type: none"> – per gewestelijke prioriteit – per jaar (te berekenen obv gegevens SD2)
<p>De handhavingsactoren evalueren het reactief toezicht via controles ter plaatse en beperken het, waar mogelijk, tot de handhavingsprioriteiten, tot gegronde klachten en tot ernstige incidenten en accidenten. Waar nodig worden vaststellingen bevoegdheden verruimd.</p>		

<p>8 De handhavingsactoren kiezen meteen voor de repressieve strategie van herstel en bestraffing waar dit passend is.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • HH-actoren passen deze actie toe door: <ul style="list-style-type: none"> – invulling te geven aan term 'passend' in hun individuele plan; – dit criterium toe te passen in hun dossiersopvolgingssysteem voor het verder proces naar inzet van de handhavingsinstrumenten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Verhouding inzet 'zachte instrumenten' ('raadgeving', 'aanmaning') tov 'repressieve instrumenten' ('herstel & bestraffing') <ul style="list-style-type: none"> – per gewestelijke prioriteit – per jaar (te berekenen obv gegevens SD2) • Aantal geactualiseerde verbalisatieafspraken per jaar
---	--	--

STRATEGISCHE DOELSTELLING 2. Voer handhaving doelgericht, efficiënt en resultaatgericht uit

Operationele doelstelling 1. Maak operationele keuzes in functie van de realisatie van de gewestelijke handhavingsprioriteiten.

Acties	Beoogde realisaties – criteria/voorwaarden	Mogelijke indicatoren
<p>9</p> <p>De handhavingsactoren maken de inzet van mensen, middelen en instrumenten om de gewestelijke handhavingsprioriteiten te realiseren zichtbaar in hun plannen zodat een geconsolideerd beeld van de bestaande omgevingshandhavingscontext ontstaat en zij maken ook de opvolging van de gewestelijke handhavingsprioriteiten zichtbaar.</p>	<p>HH-actoren leveren een geconsolideerd beeld van de bestaande handhavingscontext;</p> <p>HH-actoren voorzien in hun individuele plannen acties die bijdragen aan de realisatie van de gewestelijke handhavingsprioriteiten;</p> <p>HH-actoren koppelen de acties aan specifieke inzet van mensen en middelen op de gewestelijke handhavingsprioriteiten;</p> <p>HH-actoren voorzien een link tussen de gewestelijke handhavingsprioriteiten en de dossiers in hun dossiersopvolgingsstelsel zodat de inzet voor die prioriteiten ikv de handhavingsuitvoering kan worden gemonitord.</p>	<p>Inzet verschillende type instrumenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • per gewestelijk prioriteit (+ voor individuele prioriteiten) • per doelgroep (bedrijven, landbouwers, burgers, lokale besturen...) • per jaar

Operationele doelstelling 2. Gebruik het juiste instrument op de juiste plaats.

<p>10</p> <p>De handhavingsactoren voorzien in een kordate en gepaste reactie op verschillende handhavingssituaties en zorgen voor een uniform optreden binnen hun bevoegdheden door de inzet van de instrumenten transparant in hun operationele plannen op te nemen. Zij stellen hierbij criteria vast voor de onmiddellijke inzet van de dwingende instrumenten, zeker voor wat betreft de gewestelijke handhavingsprioriteiten. Het niet respecteren van de zelfcontrole of het aanleveren van informatie die niet spoor met de werkelijkheid wordt als een zware fout op de milieuzorgplicht gezien en een niet-constructieve opstelling van bedrijven op het vlak van remediëring van milieuproblemen geeft aanleiding tot een meer repressieve aanpak. De handhavingsactoren waken erover dat dit in gelijkaardige situaties op een gelijkaardige wijze gebeurt.</p>	<p>HH-actoren tekenen hun handhavingsproces/afwegingskader voor de inzet van handhavingsinstrumenten uit in hun individuele plannen;</p> <p>HH-actoren koppelen hun proces en instrumenten aan criteria inzake de onmiddellijke opmaak van een proces-verbaal zonder voorafgaande aanmaning;</p> <p>HH-actoren passen dit stelsel, kader, criteria, etc. in hun uitgetekend handhavingsproces toe in de praktijk;</p> <p>HH-actoren verankeren de criteria in hun dossieropvolgingsstelsel ifv dossierbehandeling en monitoring;</p> <p>Stijging inzet repressieve instrumenten tgv niet respecteren zelfcontrole en niet-constructieve houding ifv remediëring milieuproblemen.</p>	<p>Op te volgen/registeren op dossierniveau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aantal reactieve controles obv meldingen en klachten • Aantal proactief/gepland gecontroleerde bedrijven, installaties, percelen • Aantal raadgevingen & aanmaningen • Aantal PV's • Aantal opgelegde herstelmaatregelen • Aantal gestarte initiatieven nalevingsbevordering • Aantal bereikte (begeleide, geadviseerde, geïnformeerde) leden van de doelgroep
	<p>Voor alles onderscheid naar toepassing:</p> <ul style="list-style-type: none"> • voor alle bevoegdheden en handhavingsprioriteiten (maximale invulling) • voor de gewestelijke handhavingsprioriteiten (minimale invulling) 	

Operationele doelstelling 3. Speel kort op de bal.

<p>11</p> <p>De handhavingsactoren nemen in hun operationele plannen een logisch en redelijk processchema op waarin verloop en inzet van (opeenvolgende) instrumenten aan elkaar gekoppeld zijn (traject) en waaraan de individuele dossiers kunnen afgetoetst worden. Zij investeren in hun opvolgingssystemen en houden deze up-to-date, zodat de processen zichtbaar zijn wat de achtereenvolgende stappen betreft en zij stemmen daarbij af met het Vlaams Digitaal Handhavingsplatform. Zij voorzien werk- en controlemethodieken om een neutrale, onafhankelijke en tijdige afhandeling te verzekeren. De gebruikelijke doorlooptijden worden hierbij als parameter gehanteerd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • HH-actoren nemen in hun plannen een processchema/flow/kader op waarin verloop en inzet van (opeenvolgende) instrumenten aan elkaar gekoppeld zijn; • HH-actoren passen hun opvolgingssystemen aan ifv dit uitgetekend processchema; • HH-actoren houden hun opvolgingssysteem up-to-date; • HH-actoren hebben een werk- en controlemethodiek om een neutrale, onafhankelijke en tijdige afhandeling te verzekeren. 	<ul style="list-style-type: none"> • Doorlooptijd dossiers (van opening tot sluiting of overdracht aan derde partij)
---	---	---

Operationele doelstelling 4. Zet in op de bestuurlijke instrumenten voor toezicht, bestuurlijke maatregelen, bestuurlijke beboeting

<p>12</p> <p>De handhavingsactoren en de beleidsvoorbereiders maken verdere afspraken met de strafrechtelijke handhavingsactoren over het vervolgingsbeleid en over de zaken die het meest efficiënt met bestuurlijke beboeting kunnen afgehandeld worden of met een vereenvoudigd proces-verbaal.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • HH-actoren maken afspraken met parket en gewestelijke beboetingsinstantie over de mogelijkheid m.b.t. categorieën van schendingen die bij voorrang via bestuurlijk beboetingsspoor of via vereenvoudigd PV worden afgehandeld; • HH-actoren onderzoeken in overleg met de federale overheid de mogelijkheid van groepsvoorwaarden bij ernstige milieuvervuiling 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal 'bestuurlijke maatregelen', 'bestuurlijke dwangsommen/boetes', 'bestuursdwang', 'PV inzake de niet-uitvoering van een bestuurlijke maatregel' (per jaar)
<p>13</p> <p>De beboetingsentiteit actualiseert de hoogte van de concrete boetes op korte termijn en zet nog meer in op het ontnemen van vermogensvoordelen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De beboetingsentiteit actualiseert de hoogte van de boetes (op korte termijn); • De beboetingsentiteit onderzoekt mogelijke differentiatie in de decretale boetevorken door een verschillende ondergrens van boetes voor verschillende categorieën van schendingen om tot een performanter systeem te komen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal dossiers waarin een voordeelontneming wordt toegepast (per jaar)
<p>14</p> <p>De beboetingsentiteit voert een transparant en consequent bestuurlijk beboetingsbeleid en werkt de beslissingspraktijk voor schendingen inzake ruimtelijke ordening verder uit zoals bij milieu zodat op basis hiervan ook een openbaar afwegingskader kenbaar wordt gemaakt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De beboetingsentiteit maakt openbaar afwegingskader op voor berekening geldboete en transactie voor schendingen RO. 	
<p>15</p> <p>De criteria voor de inzet van de bestuurlijke herstelmaatregelen voor ruimtelijke ordening zijn verruimd zodat bestuurlijke handhaving van de goede ruimtelijke ordening versterkt wordt. De toepassing ervan wordt periodiek geëvalueerd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluatie van de toepassing van de criteria die in het OHHP zijn opgenomen, is uitgevoerd. 	

Operationele doelstelling 5. Introduceren nieuwe technologische innovaties bij toezicht en opsporing

<p>16</p> <p>De geldende regelgeving wordt aangepast zodat de handhavingsactoren innovatieve technieken optimaal kunnen inzetten en zodat zij de innovatieve technieken bij toezicht en opsporing ook op andere vlakken kunnen inzetten dan nu al mogelijk is, met respect voor de grenzen van bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de gegevens.</p> <p>Tevens wordt onderzocht hoe technologie de handhavingsprocessen verder kan ondersteunen.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Aanpassingen in de regelgeving m.o.o. vereenvoudiging en opheffen belemmeringen voor gebruik remote sensing en satellietbeelden worden doorgevoerd;• HH-actoren onderzoeken de toepassing van andere technologie voor het optimaal uitvoeren van inspecties (via datacollectie, databeheer en data-analyse, document automation, document management en artificiële intelligentie).	<ul style="list-style-type: none">• Aantal controles waarbij drones met remote sensing en satellietbeelden worden ingezet per HH-actor per jaar• Aantal onderzoeks/verkenninginitiatieven voor toepassing nieuwe technologie door HH-actoren per jaar• Aantal geïmplementeerde innovatieve technieken door HH-actoren per jaar
--	--	--

STRATEGISCHE DOELSTELLING 3. Versterken van samenwerking en inzetten op transparantie

Operationele doelstelling 1. Versterk een integrerende samenwerking tussen de verschillende gewestelijke instanties.

Acties	Beoogde realisaties – criteria/voorwaarden	Mogelijke indicatoren
<p>17 In samenspraak met de betrokken inspectiediensten wordt een transitietraject opgestart, waarbij een maximale integratie van de inspectiediensten en handhavers inzake omgevingsregeling binnen het beleidsdomein. Omgeving van het Departement Omgeving, het Agentschap Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij, de Vlaamse Milieumaatschappij en de OVAM wordt beoogd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Realisatie van een interdepartementale samenwerking rond handhavingsbeleid i.f.v. de coördinatie van het omgevingshandhavingsbeleid en de uitvoering van het OHHP; HH-actoren nemen deel aan gezamenlijk overlegorganen binnen het beleidsdomein Omgeving; werkgroep en stuurgroep OHH. <p>Een transitietraject wordt gestart dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> hiaten voor een geïntegreerde aanpak in kaart brengt; een gefaseerd plan van aanpak uitwerkt met verschillende stroomlijningsinitiatieven; inzet op versterking van geïntegreerde aanpak op het terrein; inzet op nieuwe samenwerkingsvormen en gezamenlijke kennis- en informatiedeling; ondersteuning biedt vanuit veranderingsmanagement. 	<ul style="list-style-type: none"> Aantal acties/initiatieven voor kennisuitwisseling/-deling tussen HH-actoren ifv realisatie gewestelijke handhavingsprioriteiten per jaar (zie ook SD1, OD1) Gefaseerd plan van aanpak met verschillende stroomlijningsinitiatieven

Operationele doelstelling 2. Zet in op samenwerking met alle betrokken actoren.

<p>18 Het Vlaams Forum Omgevingshandhaving vormt de brug tussen het gewest en handhavingsactoren die een rol hebben in de realisatie van het Vlaamse omgevingshandhavingsbeleid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Het Forum Omgevingshandhaving komt regelmatig samen; HH-actoren nemen actief deel aan het Forum Omgevingshandhaving. 	<ul style="list-style-type: none"> Aantal keer dat het forum samenkomt per jaar Aantal HH-actoren dat minstens eenmaal per jaar deelneemt
<p>19 De handhavingsactoren dragen bij aan een optimale werking van een geïntegreerde beleidscyclus en zorgen voor een goede doorstroming van relevante kennis en informatie rond een specifieke regio of sector vanuit de handhavingsvaststellingen naar vergunningverlenende overheden en naar het omgevingsbeleid, evenals rond handhaafbaarheid van regelgeving.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ex ante evaluatie bij opmaak omgevingsregelgeving en vaststelling van verordenende elementen in planningsbeslissingen i.f.v. handhaving die navolgend vereist zal zijn; Wisselwerking tussen vergunningverlening en handhaving. 	

Operationele doelstelling 3. Hanteer een heldere visie op interbestuurlijke samenwerking tussen gewest en gemeente.

<p>20 Decretale aanpassingen worden doorgevoerd zodat inkomsten uit herstel terugvloeien naar het betrokken lokaal bestuur, ter ondersteuning van de lokale handhaving. Een gedeelte van de inkomsten uit bestuurlijke beboeting zal aan maatregelen ter ondersteuning van een sterkere lokale handhaving worden besteed.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Decretale aanpassingen ifv terugvloei van inkomsten uit herstel naar lokaal niveau worden doorgevoerd; Flankerende maatregelen of subsidiëring voor versterking van lokale handhaving gefinancierd met inkomsten uit beboeting. 	
---	--	--

21	Intergemeentelijke of regionale samenwerkingen die bijdragen aan de gewestelijke handhavingsprioriteiten worden gefaciliteerd.	<ul style="list-style-type: none"> • HH-actoren werken een visie uit over hun relatie en samenwerking met lokale HH-actoren (en nemen deze op in hun individuele plannen); • HH-actoren faciliteren actief intergemeentelijke of regionale samenwerkingen die bijdragen aan gewestelijke prioriteiten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal gestarte gezamenlijke (pilot)projecten voor lokale handhaving van gewestelijke prioriteiten, gefaciliteerd door gewestelijke HH-actoren per jaar • Aantal deelnemende gemeentes/besturen
22	De expertise in de Vlaamse overheid en praktische tools rond handhaving worden ter beschikking gesteld aan de lokale overheden vanuit één aanspreekpunt en via één portaal en d.m.v. opleidingen.	<ul style="list-style-type: none"> • De Vlaamse overheid rolt gestructureerde ondersteuning aan gemeentelijke overheden uit (portaal en opleidingen); • De Vlaamse overheid stelt een portaal met informatie en tools op punt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal aangeboden opleidingen en deelnemers (per jaar) • Aantal jaarlijkse bezoekers
23	Via gedecentraliseerde netwerken kan de samenwerking tussen alle handhavingsactoren op het terrein verder versterkt worden.	<ul style="list-style-type: none"> • HH-actoren faciliteren actief de opstart en functioneren van decentrale netwerken voor samenwerking tussen alle HH-actoren. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal door gewestelijke HH-actoren gestarte/ gefaciliteerde functionerende decentrale netwerken • Aantal deelnemers aan de netwerken
Operationele Doelstelling 4. Ontwikkel een gericht communicatiebeleid over handhaving.			
24	De basis wordt gelegd voor een gezamenlijk klachtenbeheersysteem dat fungeert als één efficiënt eerste lijnscontact voor registratie en behandeling van klachten.	<ul style="list-style-type: none"> • Medewerking aan de uitbouw van het Handhavingsplatform zoals voorzien in het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving. 	
25	Er wordt werk gemaakt van één duidelijke, up-to-date portaal voor verschillende doelgroepen (burger, bedrijf, handhavingsactor,...) dat als door-kliktool fungeert naar informatie m.b.t. regelgeving, nalevingstools, praktische leidraden,... dat eveneens fungeert als hét centrale communicatiekanaal voor gewestelijk handhavingsbeleid, gevoerde campagnes, cijfers mbt handhavingsuitvoering, ...	<ul style="list-style-type: none"> • Op punt stellen portaal <ul style="list-style-type: none"> – met bundeling van informatie voor de verschillende doelgroepen – als communicatiekanaal over omgevingshandhaving in Vlaanderen 	
26	Door een benchmarktool en het publiceren van cijfers m.b.t. lokale handhavingsuitvoering zullen zowel de lokale besturen als het brede publiek geïnformeerd worden over de geleverde inspanningen op lokaal niveau op vlak van handhaving.	<ul style="list-style-type: none"> • Opstart en voortgang ontwikkeling benchmarktool. 	

STRATEGISCHE DOELSTELLING 4. Monitoring en digitalisering van de omgevingshandhaving

Operationele doelstelling 1. Evalueer en rapporteer over het beleid door monitoring.

Acties	Beoogde realisaties – criteria/voorwaarden	Mogelijke indicatoren
<p>27 Opzetten van dataverzameling die monitoring toelaat van indicatoren die informatie aanleveren over de realisatie van de acties in het omgevingshandhavingsprogramma en over de realisaties en het effect van de acties i.k.v. de zeven gewestelijke handhavingsprioriteiten i.f.v. beleidsevaluatie en voor rapportering en communicatie over het handhavingsbeleid en -uitvoering.</p>	<p>De indicatorenset is opgemaakt ifv de geformuleerde doelstellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • HH-actoren registreren en leveren de nodige data aan; • De indicatorenset en beschikbare data worden gebruikt voor kwaliteitsvolle rapportering als input voor beleidsontwikkeling. 	

Operationele doelstelling 2. Zet in op digitalisering van handhaving.

<p>28 Verdere digitalisering gebeurt in functie van monitoring van en rapportering over het beleid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De data voor de indicatoren zijn digitaal beschikbaar op een toegankelijke bron. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal / % indicatoren digitaal beschikbaar
<p>29 Het Vlaams Digitaal Handhavingplatform wordt mee uitgebouwd tot het systeem waarin data, nodig voor digitale opvolging van klachten en handhavingdossiers, worden verzameld. Het maakt digitale informatie-uitwisseling tussen de handhavinginstanties i.k.v. handhavingsuitvoering mogelijk en bevat een automatische aanmaak van documenten. Het maakt de proces-flow van het handhavingstraject zichtbaar voor de handhavers (en mogelijk deels voor de burger) en wordt gekoppeld aan het omgevingsloket voor vergunningen. Het wordt een bron van informatie voor gerichte en consistente inspecties en handhaving evenals voor monitoring en rapportering.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Medewerking aan de uitbouw van het Handhavingplatform zoals voorzien in het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving. 	

9.3 OHP2023 Bijlage 6: Mogelijke indicatoren voor monitoring van de gewestelijke prioriteiten van het omgevingshandhavingprogramma

Actiegerichte indicatoren	
Inzet op niveau gewestelijke prioriteit (GWP) <ul style="list-style-type: none"> • van mensen en middelen • van instrumenten per doelgroep – per jaar	
GWP1-7	<ul style="list-style-type: none"> • aantal VTE • aantal reactieve controles naar aanleiding van meldingen en klachten • aantal proactieve/geplande controles • aantal proactief/geplande gecontroleerden (bedrijven, installaties, percelen...) • aantal raadgevingen • aantal aanmaningen • aantal PV's • aantal opgelegde herstelmaatregelen • aantal gestarte initiatieven nalevingsbevordering • aantal bereikte (begeleide, geadviseerde, geïnformeerde) leden van de doelgroep
Mogelijke effectgerichte indicatoren – effect op de omgeving	
GWP1	<ul style="list-style-type: none"> • hoeveelheid illegaal gescheurd grasland die via handhavingsacties is hersteld (ha/m²) • hoeveelheid illegaal beschadigde / vernietigde natuur (vegetatiewijziging, ontbossing,...) die via handhavingsacties is hersteld (ha/m²) • hoeveelheid illegale acties illegale stroperij (wild/vissen) en/of vergiftiging roofvogels die via handhavingsacties is stopgezet of vastgesteld • hoeveelheid in beslaggenomen illegaal (voor verkoop) gehouden vogels die via handhavingsacties is teruggebracht (aantal 'geredde' vogels) • hoeveelheid geredde vogels t.o.v. het aantal overtreders • hoeveelheid illegaal bemeste oppervlakte (m²) die via handhavingsacties is teruggebracht
GWP2	<ul style="list-style-type: none"> • (ongoorloofde) hoeveelheid F-gassen in de lucht (uitgedrukt in CO₂-equivalenten) dat in de PV's wordt geregistreerd en door de controle teruggebracht wordt naar minstens de norm • hoeveelheid CO₂-emissie (uitgedrukt in CO₂-equivalenten) die via handhavingsacties uit de lucht werd gehaald.
GWP3	<ul style="list-style-type: none"> • hoeveelheid stikstof (uitgedrukt in een relevante eenheid, bv. kg) die via handhavingsacties uit de lucht werd gehaald • hoeveelheid stikstof (uitgedrukt in een relevante eenheid, bv. kg) die via handhavingsacties uit het water werd gehaald
GWP4	<ul style="list-style-type: none"> • hoeveelheid (illegaal) grondwaterwinning en -gebruik (in liters) die via handhavingsacties is teruggebracht
GWP5	<ul style="list-style-type: none"> • aantal kg minder afval door hergebruik (+ soort) • aantal kg afval waarbij inbreuken op behandeling zijn vastgesteld/rechtgezet (naar soort, naar fase: inzameling, sortering, transport, verwerking) • aantal kg afval opgeruimd, met bijgevolg minder impact op bodem en leefmilieu
GWP6	<ul style="list-style-type: none"> • hoeveelheid emissies (uitgedrukt in een relevante eenheid, bv. kg) van verschillende pollutanten naar lucht en water (boven de toegestane normen) die via handhavingsacties is teruggebracht • vermogensvoordeel bij niet-toepassing van BBT verwerkingsinstallaties RIE-bedrijven • reductie van risico's door meer gebruik van gevaarlijke stoffen binnen de regels en normen • hoeveelheid emissies die correct worden gerapporteerd in verplichte zelfcontroles door handhavingsacties • bijkomend volume gebruik chemische stoffen volgens de REACH-verordening door handhavingsacties • bij grondverzet: het volume grond (kg) dat bijkomend gereguleerd getransporteerd wordt na handhaving
GWP7	<ul style="list-style-type: none"> • hoeveelheid hersteld oneigenlijk ruimtebeslag (percelen) via handhavingsacties: zonevreemde ontwikkelingen, bebouwing/verharding, niet-nageleefde vergunning...

Mogelijke effectgerichte indicatoren – effect op het gedrag

Proactief systematisch toezicht op (steekproef van) bekende/vaste te controleren doelgroep

GWPI	<ul style="list-style-type: none">nalevingsgraad (aantal nalevers / totaal aantal gecontroleerden) (aantal vastgestelde overtredingen / aantal controles binnen de vaste doelgroep) (aantal overtreders / aantal controles binnen de vaste doelgroep)
-------------	---

Proactief toezicht op bepaalde regelgeving op vooraf niet-vastgelegde groep

GWPI-7	<ul style="list-style-type: none">overtredersgraad (aantal overtreders / aantal controles)
---------------	--

Gebiedsgerichte controles in bepaald gebied of langs waterloop, waarbij de doelgroep en de te handhaven regel/voorschrift/norm niet op voorhand vastligt

GWPI-7	<ul style="list-style-type: none">overtredingsgraad (aantal vastgestelde overtredingen / gecontroleerde hectare of perceel)
---------------	---

Reactieve controle naar aanleiding van concrete klachten/meldingen of op vraag van derde partij

GWPI-7	<ul style="list-style-type: none">klachtengraad (aantal geregistreerde klachten per doelgroep / totaliteit van de doelgroep)
---------------	--

9.4. De effectgerichte indicatoren

Indicator	Actor	Timing beschikbaarheid data bij actor
Hoeveelheid stikstof (uitgedrukt in een relevante eenheid bv. kg) die via handhavingsacties uit de lucht werd gehaald bij landbouwactiviteiten	Departement Omgeving - afdeling Handhaving, Vlaamse Landmaatschappij	Ten vroegste 2026
Hoeveelheid stikstof (uitgedrukt in een relevante eenheid bv. kg) die via handhavingsacties uit de lucht werd gehaald bij industrie	Departement Omgeving - afdeling Handhaving	Ten vroegste 2025
Hoeveelheid stikstof (uitgedrukt in een relevante eenheid bv. kg) die via handhavingsacties uit het water werd gehaald bij landbouwactiviteiten	Vlaamse Landmaatschappij	Ten vroegste begin 2026
Hoeveelheid stikstof (uitgedrukt in een relevante eenheid bv. kg) die via handhavingsacties uit het water werd gehaald bij industrie	Departement Omgeving - afdeling Handhaving	Ten vroegste begin 2025
(ongeoorloofde) hoeveelheid F-gassen in de lucht (uitgedrukt in CO ₂ -equivalenten) dat in de pv's wordt geregistreerd en door de controle teruggebracht wordt naar minstens de norm	Departement Omgeving - afdeling Handhaving	Begin 2025
Hoeveelheid CO ₂ -emissie (uitgedrukt in CO ₂ -equivalenten) die via handhavingsacties uit de lucht werd gehaald	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap	Begin 2025
Hoeveelheid illegaal gescheurd grasland die via handhavingsacties is hersteld (ha/m ²)	Agentschap voor Natuur en Bos	Begin 2025
Hoeveelheid illegaal gewijzigde of vernietigde vegetatie excl. HPG/KLE/bos (m ²) dat via handhavingsacties is hersteld.	Agentschap voor Natuur en Bos	Begin 2025
Hoeveelheid overtredingen rond illegale stroperij en/of vergiftiging roofvogels die via handhavingsacties is stopgezet of vastgesteld	Agentschap voor Natuur en Bos	Begin 2025
Hoeveelheid in beslaggenomen illegaal gehouden vogels die via handhavingsacties is teruggebracht	Agentschap voor Natuur en Bos	Begin 2025
Hoeveelheid geredde vogels t.o.v het aantal overtredingen	Agentschap voor Natuur en Bos	Begin 2025
Hoeveelheid ontbost gebied dat via handhavingsacties is hersteld (ha/m ²)	Agentschap voor Natuur en Bos, Departement Omgeving - afdeling Handhaving	Beschikbaar voor Agentschap voor Natuur en Bos en vanaf 2026 voor Departement Omgeving - afdeling Handhaving
Hoeveelheid illegaal gewijzigde of vernietigde kleine landschapselementen die via handhavingsacties is hersteld (lm en ha/m ²)	Agentschap voor Natuur en Bos	Begin 2025
Hoeveelheid illegaal bemeste oppervlakte (m ²) die via handhavingsacties is teruggebracht	Vlaamse Landmaatschappij	Begin 2025
Kg minder afval door hergebruik (+ soort)	Departement Omgeving - afdeling Handhaving	Ten vroegste 2027
Kg afval waarbij inbreuken op behandeling zijn vastgesteld / rechtgezet (naar soort & fase: inzameling, sortering, transport, verwerking)	Departement Omgeving - afdeling Handhaving	Begin 2025
Hoeveelheid emissies (uitgedrukt in een relevante eenheid bv. kg) van verschillende pollutanten naar lucht en water (boven de toegestane normen) die via handhavingsacties is teruggebracht	Departement Omgeving - afdeling Handhaving	Ten vroegste 2027
Reductie van risico's door meer gebruik van gevaarlijke stoffen binnen de regels en normen: Hoeveelheid emissies die correct wordt gerapporteerd in verplichte zelfcontroles door handhavingsacties	Departement Omgeving - afdeling Handhaving	Ten vroegste 2028
Hoeveelheid hersteld oneigenlijk ruimtebeslag (percelen) via handhavingsacties: zonevreemde ontwikkelingen, bebouwing/verharding, niet nageleefde vergunning.	Departement Omgeving - afdeling Handhaving	Vanaf 2026

9.5. Non-respons gemeenten

Hieronder bevindt zich een overzicht van alle gemeenten die van 2021 tot en met 2023 één of meerdere keren niet reageerden op de bevraging.

Gemeente	2021	2022	2023
Aarschot	non-respons	non-respons	non-respons
Affligem	non-respons	respons	respons
Alveringem	non-respons	non-respons	non-respons
Arendonk	respons	non-respons	respons
Begijnendijk	non-respons	respons	respons
Bertem	non-respons	respons	respons
Bever	non-respons	respons	respons
Bierbeek	non-respons	respons	respons
De Panne	non-respons	respons	respons
Dentergem	respons	respons	non-respons
Diepenbeek	respons	respons	non-respons
Eeklo	non-respons	respons	respons
Galmaarden	non-respons	non-respons	non-respons
Glabbek	non-respons	non-respons	non-respons
Halen	respons	non-respons	respons
Hasselt	non-respons	respons	respons
Hemiksem	non-respons	respons	non-respons
Herstappe	non-respons	respons	respons
Hoeilaart	respons	non-respons	respons
Hooglede	non-respons	respons	non-respons
Horebeke	non-respons	respons	respons
Hove	respons	non-respons	respons
Ichtegem	respons	non-respons	respons
Izegem	non-respons	respons	respons
Kampenhout	respons	non-respons	respons
Kuurne	non-respons	respons	respons
Ldegem	non-respons	respons	respons
Lendeledede	non-respons	respons	respons
Lennik	non-respons	respons	respons
Liedekerke	respons	respons	non-respons
Lier	respons	respons	non-respons
Lokeren	non-respons	non-respons	non-respons
Londerzeel	non-respons	respons	respons
Maasmechelen	respons	non-respons	respons
Mesen	non-respons	respons	respons

Nieuwerkerken	respons	respons	non-respons
Nieuwpoort	respons	respons	non-respons
Oud-Heverlee	respons	non-respons	respons
Pelt	non-respons	respons	respons
Pepingen	non-respons	respons	respons
Roosdaal	respons	non-respons	respons
Sint-Genesius-Rode	respons	non-respons	respons
Sint-Truiden	respons	non-respons	respons
Spiere-Helkijn	respons	non-respons	respons
Staden	non-respons	respons	respons
Tervuren	non-respons	respons	respons
Tessenderlo	non-respons	respons	respons
Wezembeek-Oppem	respons	non-respons	respons

Eindnoten

- [1] B. CONAERTS, 'Twee hectare bos illegaal gekapt', *Het Laatste Nieuws*, 10 april 2024, 23; B. FEYS, 'Sluikstort daalt, maar toch nog goed voor zo'n duizend pv's in 2023', *Het nieuwsblad*, 26 maart 2024, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20240326_94556307.
- [2] Art. 16.2.3 §1,2 Decreet houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, *Belgisch Staatsblad* 5 april 1995 (<https://codex.vlaanderen.be/portals/codex/documenten/1002838.html>); Art. 6.1.3 Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, *Belgisch Staatsblad* 15 mei 2009 (<https://codex.vlaanderen.be/portals/codex/documenten/1018245.html>).
- [3] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsprogramma 2023', Brussel, 16 december 2022, 33.
- [4] *Ibid.*, 7.
- [5] VLAAMSE HOGE RAAD VOOR DE MILIEUHANDHAVING, 'Milieuhandhavingsrapport 2009', Brussel, 2010, 172, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33305>;
VLAAMSE HOGE RAAD VOOR DE MILIEUHANDHAVING, 'Milieuhandhavingsrapport 2010', Brussel, 2012, 216, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33303>;
VLAAMSE HOGE RAAD VOOR DE MILIEUHANDHAVING, 'Milieuhandhavingsrapport 2011', Brussel, 2012, 206, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33302>;
VLAAMSE HOGE RAAD VOOR DE MILIEUHANDHAVING, 'Milieuhandhavingsrapport 2012', Brussel, 2013, 199, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33301>;
VLAAMSE HOGE RAAD VOOR DE MILIEUHANDHAVING, 'Milieuhandhavingsrapport 2013', Brussel, 2014, 229, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33300>;
VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, 'Milieuhandhavingsrapport 2014', Brussel, 2015, 150, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33297>;
VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, 'Milieuhandhavingsrapport 2015', Brussel, 2016, 167, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33296>;
VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, 'Milieuhandhavingsrapport 2016', Brussel, 2017, 149, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/33294>;
VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, 'Milieuhandhavingsrapport 2017', Brussel, 2018, 151, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/27805>;
VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, 'Milieuhandhavingsrapport 2018', Brussel, april 2020, 154, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/35272>;
VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, 'Milieuhandhavingsrapport 2019', Brussel, juni 2020, 138, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/39658>;
VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, 'Handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening 2015', Brussel, 2015, 71;
VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, 'Handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening 2016', Brussel, 2016, 77;
VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, 'Handhavingsrapport ruimtelijke ordening 2017', Brussel, juli 2018, 115, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/24480>;
VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, 'Handhavingsrapport ruimtelijke ordening 2018', Brussel, april 2020, 82, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/35273>;
VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU, 'Handhavingsrapport ruimtelijke ordening 2019', Brussel, juli 2020, 77, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/39659>.
- [6] Art. 16.2.3. §2 DABM.
- [7] Art. 16.7.1 DABM; Art. 59 Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, *Belgisch Staatsblad* 12 december 2008 (<https://navigator.emis.vito.be/detail?wold=25130>).
- [8] Art. 33, §1 Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, *Belgisch Staatsblad* 12 december 2008 (<https://navigator.emis.vito.be/detail?wold=25130>).
- [9] Art. 33, §2 Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, *Belgisch Staatsblad* 12 december 2008 (<https://navigator.emis.vito.be/detail?wold=25130>).
- [10] Art. 16.7.1 DABM; Art. 60 Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, *Belgisch Staatsblad* 12 december 2008 (<https://navigator.emis.vito.be/detail?wold=25130>).
- [11] Art. 34 Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, *Belgisch Staatsblad* 12 december 2008 (<https://navigator.emis.vito.be/detail?wold=25130>).
- [12] Art. 34 §2 Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, *Belgisch Staatsblad* 12 december 2008 (<https://navigator.emis.vito.be/detail?wold=25130>).

- [13] Art. 6.1.1, 6.2.5/1, 6.3.1 §2, 6.2.1, 6.2.2 VCRO.
- [14] Art. 6.3.10-6.3.12/1 VCRO; DE HOGE RAAD VOOR DE HANDHAVINGSUITVOERING, 'Over De Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering', *Over De Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering*, 18 oktober 2024, <https://www.hogeraadvoordehandhavingsuitvoering.be/over-de-hoge-raad-voor-de-handhavingsuitvoering>.
- [15] Art. 6.3.12/3-6.3.12/4 VCRO; DE HOGE RAAD VOOR DE HANDHAVINGSUITVOERING, 'Over De Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering', *supra* vn. 14.
- [16] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsrapport 2020', Brussel, 2021, 87, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/47164>.
- [17] Art. 6.2.4 VCRO.
- [18] Art. 16.3.24 DABM.
- [19] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsrapport 2020', *supra* vn. 16, 96.
- [20] Art. 16.4.19 §1,2 DABM.
- [21] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsprogramma: vaststelling en beleidsforum', *Omgevingshandhavingsprogramma: vaststelling en beleidsforum, s.d.*, <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/omgevingshandhavingsprogramma-vaststelling-en-beleidsforum>.
- [22] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsprogramma 2023', *supra* vn. 3, 7.
- [23] *Ibid.*, 11–12.
- [24] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsprogramma 2023–Bijlagen', Brussel, 16 december 2022, 28–38.
- [25] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsprogramma 2023', *supra* vn. 3, 11–32.
- [26] *Ibid.*, 30–31; DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsprogramma 2023–Bijlagen', *supra* vn. 24, 27–40.
- [27] Kaderdecreet over de handhaving van Vlaamse regelgeving, *Belgisch Staatsblad* 14 juli 2023 (https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=nl&caller=summary&pub_date=23-08-29&numac=2023044829); Decreet tot wijziging van diverse decreten, wat betreft de implementatie van het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving van 14 juli 2023, *Belgisch Staatsblad* 26 april 2024 (https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article.pl?language=nl&sum_date=2024-10-01&pd_search=2024-06-17&numac_search=2024005643&page=1&lg_txt=N&caller=list&2024005643=1&view_numac=2023044829n&view_numac=2023044829n&htit=vlaamse+handhaving&choix1=en&choix2=en&fr=f&nl=n&du=d&trier=afkondiging); AGENTSCHAP JUSTITIE EN HANDHAVING, 'Kaderdecreet Vlaamse Handhaving', *s.d.*, <https://www.vlaanderen.be/agentschap-justitie-en-handhaving/handhavingsbeleid-in-vlaanderen/kaderdecreet-vlaamse-handhaving>.
- [28] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsplan 2024-2025', Brussel, 2024, 40, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/65948>.
- [29] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Bestuurlijk beboetingskader', *Bestuurlijk beboetingskader*, 14 september 2024; AGENTSCHAP JUSTITIE EN HANDHAVING, 'Kaderdecreet Vlaamse Handhaving', *supra* vn. 27.
- [30] Art. 2 Subsidiereglement van de oproep 2022 voor projectvoorstellen voor omgevingshandhaving door lokale besturen, *Belgisch Staatsblad* 8 juli 2022 (https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-07/reglement_interbestuurlijke%20samenwerking%20HH_210622.pdf).
- [31] Art. 4 Subsidiereglement van de oproep 2022 voor projectvoorstellen voor omgevingshandhaving door lokale besturen, *Belgisch Staatsblad* 8 juli 2022 (https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-07/reglement_interbestuurlijke%20samenwerking%20HH_210622.pdf).
- [32] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Pilotprojecten Omgevingshandhaving', *Pilotprojecten Omgevingshandhaving, s.d.*, <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/ruimtelijk-beleid-en-planning/lokaal-aan-de-slag/pilotprojecten-voor-nieuwe-beleidsmatige-uitdagingen/pilotprojecten-omgevingshandhaving>.
- [33] Beleidsnota omgeving 2019-2024, 8 november 2019, 23.; Art. 16.2.4 DABM.
- [34] Art. 16.3.9 DABM.
- [35] Art. 16.3.1 DABM.
- [36] Art. 16 Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, *Belgisch Staatsblad* 12 december 2008 (<https://navigator.emis.vito.be/detail?wold=25130>).
- [37] Art. 6.1.1 VCRO.
- [38] Art. 16 Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, *Belgisch Staatsblad* 12 december 2008 (<https://navigator.emis.vito.be/detail?wold=25130>).
- [39] Art. 16 Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, *Belgisch Staatsblad* 12 december 2008 (<https://navigator.emis.vito.be/detail?wold=25130>).
- [40] STATBEL, 'Inwonersaantal gemeenten in 2023', *Bevolking*, 18 oktober 2024, <https://statbel.fgov.be/nl/themas/census/bevolking/bevolking#figures>.
- [41] Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet tot aanvulling van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid met een titel XVI 'Toezicht, handhaving en veiligheidsmaatregelen', 40.; DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsrapport 2020', *supra* vn. 16, 107–108.

- [42] Art. 16.3.22 DABM.
- [43] Art. 16.3.27 DABM.
- [44] Art. 16.4.6, 16.7.1 DABM.
- [45] Art. 16.7.1 DABM.
- [46] Art. 6.2.3 §2 VCRO.
- [47] Art. 6.2.3 §1 VCRO.
- [48] Art. 6.4.4 §1 VCRO.
- [49] Art. 6.3.10 VCRO.
- [50] Art. 16.4.6 DABM.
- [51] Art. 16.4.7 §1 DABM.
- [52] Art. 16.4.7 §2 DABM.
- [53] Art. 16.4.2 DABM.
- [54] Art. 6.4.7 §1 VCRO.
- [55] Art. 6.4.7 §2 VCRO.
- [56] Art. 6.4.14 VCRO.
- [57] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Bestuurlijk beboetingskader', *supra* vn. 29.
- [58] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Ruimtelijke ordening: sanctionering', *Ruimtelijke ordening: sanctionering*, 14 juni 2024.
- [59] OPENBAAR MINISTERIE, 'Fases van de strafrechtelijke procedure', *Fases van de strafrechtelijke procedure*, 18 oktober 2024, <https://stat.om-mp.be/corr/start/n/procedure.html>.
- [60] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Bestuurlijk beboetingskader', *supra* vn. 29.
- [61] Omzendbrief nr. 16/2014 van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep, *Belgisch Staatsblad* 31 december 2021.
- [62] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Bestuurlijk beboetingskader', *supra* vn. 29; DEPARTEMENT OMGEVING, 'Ruimtelijke ordening: sanctionering', *supra* vn. 58.
- [63] Omzendbrief nr. 12/98 van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep - Redenen van seponering artikel 28quater, eerste lid Wetboek van Strafvordering en andere richtinggevende beslissingen, *Belgisch Staatsblad*.
- [64] Omzendbrief nr. 16/2014 van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep, *Belgisch Staatsblad* 31 december 2021.
- [65] Art. 16.4.19 §3 DABM.
- [66] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Bestuurlijk beboetingskader', *supra* vn. 29; DEPARTEMENT OMGEVING, 'Ruimtelijke ordening: sanctionering', *supra* vn. 58.
- [67] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Bestuurlijk beboetingskader', *supra* vn. 29.
- [68] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Omgevingshandhavingsrapport 2020', *supra* vn. 16, 123.
- [69] Art. 6.2.2 VCRO.
- [70] Art. 16.1.2, 1° DABM.
- [71] Art. 16.1.2, 2° DABM.
- [72] Art. 6.2.1 VCRO.
- [73] Art. 6.1.1, 1° VCRO.
- [74] Art. 6.1.1, 3° VCRO.
- [75] Art. 16.3.9 DABM.
- [76] Art. 16.3.1 DABM.
- [77] Art. 6.1.1, 8° VCRO.
- [78] Art. 6.2.5/1 VCRO.
- [79] Art. 16.3.27 DABM.
- [80] Art. 6.2.3 §2 VCRO.
- [81] Art. 16.4.6 DABM.
- [82] Art. 16.4.7 §1 DABM.
- [83] Art. 16.4.7 §2 DABM.
- [84] Art. 16.4.2 DABM.
- [85] Art. 6.4.7 §1 VCRO.
- [86] Art. 6.4.7 §2 VCRO.
- [87] Art. 6.4.14 VCRO.

- [88] Art. 6.3.10 VCRO.
- [89] Art. 6.4.19 VCRO.
- [90] Art. 16.3.24 DABM.
- [91] Art. 6.2.4 VCRO.
- [92] Art. 16.3.22 DABM.
- [93] Art. 6.2.3 §1 VCRO.
- [94] Art. 6.4.4 §1 VCRO.
- [95] Art. 6.4.4 §3 VCRO.
- [96] Art. 16.7.1 DABM.
- [97] Art. 16.3.22 DABM.
- [98] Art. 6.2.5 VCRO.
- [99] Art. 4, 15° Bosdecreet, *Belgisch Staatsblad* 13 juni 1990 (<https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1003183.html>).
- [100] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Bestuurlijk beboetingskader', *supra* vn. 29.
- [101] DEPARTEMENT OMGEVING, 'Ruimtelijke ordening: sanctionering', *supra* vn. 58.

In het kader van de Omgevingsrapportage maakt het Departement Omgeving twee keer per vijf jaar het Omgevingshandhavingsrapport op.

COLOFON

EEN UITGAVE VAN

het Departement Omgeving, Vlaams Planbureau voor Omgeving (VPO)

AUTEUR

Jolien Meul

REDACTIETEAM

Els Barnard, Helena Bieseman, Stijn Vanacker

DATAVERWERKING EN -VISUALISATIES

Kasper Cockx, Anna Snoeck, Joris Niessen, Ann De Block, Farshad Nour Mohammadi

LAYOUT EN TAALADVIES

Team communicatie, Departement Omgeving en Filip Erkens

LECTOREN

Geheel rapport: Stijn Vanacker, Helena Bieseman, Els Barnard, Sigrid Raedschelders, Thierry Janssens, Kevin Pauwels, Yves de Regt, Marieke Kindt
Lectoren hoofdstuk 4.6 en 5.4: Jozef Moors, Jan De Clercq (Openbaar Ministerie)

PUBLICATIEDATUM

Januari 2025

DEPOTNUMMER

D/2024/3241/411

WIJZE VAN CITEREN

Meul, J. (2025). *Omgevingshandhavingsrapport 2023: Handhavingsuitvoering*. Omgevingsrapportage, Departement Omgeving.

VRAGEN OF INFORMATIE

vpo.omgeving@vlaanderen.be
<https://omgevingshandhavingsrapportage.omgeving.vlaanderen.be>

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Toon Denys, secretaris-generaal
Departement Omgeving
Koning Albert II-laan 15 bus 553, 1210 Brussel (postadres)
omgeving.vlaanderen.be